

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TAHSİL CİROSU VE TÂBİ OLDUĞU HUKUKİ REJİM

Halil Doğan KÜÇÜKAYDIN

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Kürşat GÖKTÜRK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
TİCARET HUKUKU BİLİM DALI

HAZİRAN 2019

TAHSİL CİROSU VE TÂBİ OLDUĞU HUKUKİ REJİM

Halil Doğan KÜÇÜKAYDIN

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Kürşat GÖKTÜRK

YÜKSEK LİSANS

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

TİCARET HUKUKU BİLİM DALI

Haziran-2019

TAHSİL CİROSU VE TÂBİ OLDUĞU HUKUKİ REJİM

Halil Doğan KÜÇÜKAYDIN

YÜKSEK LİSANS

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

TİCARET HUKUKU BİLİM DALI

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

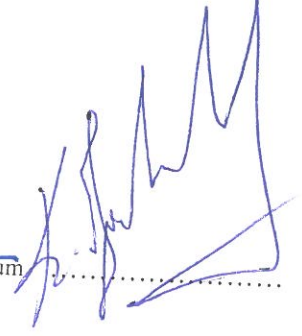
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

HAZİRAN-2019

Halil Doğan KÜÇÜKAYDIN tarafından hazırlanan "Tahsil Ciro su ve Tabi Olduğu Hukuki Rejim" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile Gazi Üniversitesi Özel Hukuk Anabilim Dalında Ticaret Hukuku Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Kürşat GÖKTÜRK
Özel Hukuk, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

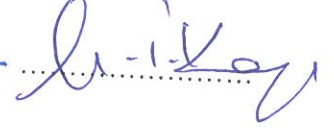
Başkan : Prof. Dr. Mehmet ÖZDAMAR
Özel Hukuk, Kırıkkale Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

Üye : Prof. Dr. Mustafa İsmail KAYA
Özel Hukuk, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

Tez Savunma Tarihi: 19.06.2019

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Figen ZAİF

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. 19.06.2019

Halil Doğan KÜÇÜKAYDIN

TAHSİL CİROSU VE TÂBİ OLDUĞU HUKUKİ REJİM

(Yüksek Lisans Tezi)

Halil Doğan KÜÇÜKAYDIN

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Haziran 2019

ÖZET

Kıymetli evrak öyle senetlerdir ki, bunların içerdikleri hak, senetten ayrı olarak ileri sürülemediği gibi başkalarına da devredilemez (TTK m. 645/1). Emre yazılı kıymetli evrak üzerinde mülkiyet veya sınırlı bir aynı hak tesis edilmesi veya senette bulunan hakkın tahsilinin sağlanması ancak ciro ve senet zilyetliğinin geçirilmesi yolu ile mümkündür (TTK m. 646/1, 647/1). 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu yapılış amacını esas alarak üç çeşit ciroyu hüküm altına almıştır. Bunlar; temlik cirosu, tahsil cirosu ve rehin cirosudur.

Ciro, “bedeli tahsil içindir”, “vekâleten” veya bedelin başkası adına kabul edileceğini belirten bir şerhi ya da sadece vekil etmeyi ifade eden bir kaydı içerirse, hamil, poliçeden doğan bütün hakları kullanabilir; fakat o poliçeyi ancak tahsil cirosu ile tekrar ciro edebilir (TTK m. 688/1). Bu kapsamda senedi tahsil cirosu ile iktisap eden hamil, senet bedelini borçlusundan tahsil ederek aralarındaki anlaşma doğrultusunda cirantasına teslim etmektedir. Senet dolayısıyla sorumluluk altına giren kişiler, ancak cirantaya karşı sahip olduğu def’ileri hamile karşı ilerisi sürebilir (TTK m. 688/2). Tahsil cirosunun içerdığı yetki, bu yetkiyi verenin ölümü ile sona ermeyeceği gibi, onun medenî hakları kullanma ehliyetini kaybetmesiyle de ortadan kalkmaz (TTK m. 688/3).

Bilim Kodu : 51501

Anahtar Kelimeler : Kıymetli evrak, poliçe, bono, çek, tahsil cirosu, hamil, ciranta,

Sayfa Adedi : 140

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Kürşat GÖKTÜRK

ENDORSMENT FOR COLLECTION AND LEGAL REGIME TO WHICH IT IS
SUBJECT

(M. Sc. Thesis)

Halil Doğan KÜÇÜKAYDIN

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL FOR ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

June 2019

ABSTRACT

A valuable paper is such instrument that, without the instrument itself, the right attached to the paper can neither be exercised nor be transferred to another person (TCC a. 645/1). The establishment of ownership or restricted real right on a promissory note or collecting the value of the promissory note can only be done through endorsement and transfer of the possession of the instrument (TCC a. 646/1;647/1). Turkish Commercial Code no. 6102 regulates three different types of endorsement, taking the purposes of the endorsement into consideration.

When an endorsement contains the statements “value in collection”, “for collection”, “by procuration” or any other phrase implying a simple mandate, the holder may exercise all rights arising out of the paper, but he can only endorse it in his capacity as agent (TCC 688/1). In this context, the holder, who acquires the instrument via an endorsement for collection, collects the value of the instrument from the debtor and delivers it to the endorser, in accordance with the agreement between the bearer and the endorser. In this case, the parties liable can only set up against the holder defences which could be set up against the endorser. (TCC 688/2). The authority inherent to the endorsement for collection can’t expire because of the decease of the delegator or the loss of the capacity of the delegator to exercise his/her civil rights (TCC 688/3).

Science Code : 51501

Key Words : Valuable Papers, Bill of Exchange, Promissory Note, Cheuqe, Endorsment for Collecction, Holder, Endorser

Page Number : 140

Supervisor : Asst. Prof. Kürşat GÖKTÜRK

TEŞEKKÜR

Eserler, onları kaleme alan yahut meydana getiren kişilerin adı ile anılırlar ancak hemen hemen hiçbir zaman salt o kişinin emeği ile oluşmazlar. 19/06/2019 tarihinde Prof. Dr. Mehmet Özdamar, Prof. Dr. Mustafa İsmail Kaya ve Doç. Dr. Kürşat Göktürk'ten oluşan jüri önünde savunulan ve oybirliği ile kabul edilen bu yüksek lisans tezi de salt şahsımın gayret ve çabaları neticesinde değil, kollektif bir çalışma sonucunda oluşmuştur. Bu sebeple iş bu teşekkür yazısını yazmak zarureti hâsıl olmuştur.

Gözlerimi dünyaya açtığım andan itibaren yanımda olan, ihtiyaç duyduğum her durumda maddi ve manevi desteklerini benden esirgemeyen sevgili annem Arzu Hoşgördü, babam Ömer Küçükaydın ve kardeşim Melis Küçükaydın'a çok teşekkür ederim. Tez yazım sürecimin en başından itibaren yaşadığım her zorlukta desteğini bir an olsun eksik etmeyen müstakbel eşim Gökçen'e de ayrıca teşekkür ederim.

Akademisyenlik mesleğini bana sevdiren, desteğini ve bilgisini hiçbir zaman esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Şafak Narbay başta olmak üzere Prof. Dr. İbrahim Özbay, Prof. Dr. Mustafa İsmail Kaya, Doç. Dr. Kürşat Göktürk, Dr. Burhan Caner Hacıoğlu, Dr. Şengül Al Kılıç, Dr. Burçak Tatlı, Dr. Melih Sönmez ve Dr. Mehmet Çelebi Can'a teşekkürü bir borç bilirim.

Son olarak bir dost olarak varlıklarıyla yanımda olan Arş. Gör. Burak Doğan, Arş. Gör. Muhammet Ali Güllüce, Arş. Gör. Ömer Buğra Alihocagil, Arş. Gör. Gökhan Aktepe, Arş. Gör. Sedat Kaya, Arş. Gör. Said Emre Kumral, Arş. Gör. Yusuf Minez, Arş. Gör. Muhammed Akkuş, Arş. Gör. Fuat Altuntaş, Arş. Gör. Ramazan Gümüşay, Arş. Gör. Ahmet Furkan Türkdogan ve Arş. Gör. İpek Nur Gümüşay'a çok teşekkür ederim.

Çalışmanın, ilgili konuda araştırma yapanlara faydalı olmasını temenni ederim.

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
akt.	: aktaran
AÜEHFD	: Atatürk Üniversitesi Erzincañ Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜHF	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
AÜSBFD	: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
BAM	: Bölge Adliye Mahkemesi
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BFHD	: Banka ve Finans Hukuku Dergisi
BK	: 818 sayılı Borçlar Kanunu
bkz.	: Bakınız
BTHAE	: Banka ve Ticaret Hukuk Araştırma Enstitüsü
BTOM	: Bankalararası Takas Odaları Merkezi
C	: Cilt
c.	: cümle
CBA	: Cenevre Birleşik Anlaşması (Convention Providing a Uniform Law For Bills of Exchange and Promissory Notes)
CD	: Ceza Dairesi
ÇekK	: 5941 sayılı Çek Kanunu
çev.	: çeviren
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
dpn.	: Dipnot

DÜHFD	: Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
e- imza	: Elektronik imza
E.	: Esas
EİK	: 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu
f.	: Fıkra
FKFŞK	: 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktöring ve Finansman Şirketleri Kanunu
GSÜHFD	: Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
İBB	: İçtihat Bilgi Bankası
İİK	: 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
İKÜHFD	: İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İsvBK	: İsviçre Borçlar Kanunu
K.	: Karar
karş.	: karşılaştırmız.
LHD	: Legal Hukuk Dergisi
m.	: madde
MFD	: Muhasebe ve Finansman Dergisi
MK	: 743 Sayılı Türk Kanunu Medenisi
MUFAD	: Muhasebe ve Finansman Öğretim Üyeleri Bilim ve Araştırma Derneği
MÜHF-HAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
örn.	: örneğin
RG	: Resmi Gazete
S	: Sayı

s.	: sayfa
sa	: sayfa aralığı
SaÜHFD	: Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
SDÜİİBFD	: Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi
SEGA	: Menkul Kıymetler Ciro Anonim Ortaklığı (<i>Schweizerische Effekten-Giro-Ag</i>)
SÜHFD	: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
T.	: Tarih
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TFM	: Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi
TİTRK	: 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu
TK.	: 6762 s. Türk Ticaret Kanunu
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vd.	: ve devamı
Y.	: Yargıtay
YİBK	: Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu
YİİD	: Yargıtay İcra ve İflas Dairesi
YTD	: Yargıtay Ticaret Dairesi

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	V
ABSTRACT.....	VI
TEŞEKKÜR.....	VII
KISALTMALAR.....	VIII
İÇİNDEKİLER.....	XI
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KIYMETLİ EVRAKIN İRADİ DEVİR ŞEKLİ OLARAK CİRO.....	3
1.1. Genel Hatlarıyla Ciro.....	3
1.2. Cironun Hukuki Niteliğine İlişkin Teoriler.....	5
1.2.1. İcap (Öneri) Teorisi.....	6
1.2.2. Şart (Koşul) Teorisi.....	6
1.2.3. Havale Teorisi.....	7
1.2.4. Modern Teori.....	8
1.3. Cironun İşlevleri.....	9
1.3.1. Temlik (Devir) İşlevi.....	9
1.3.2. Teminat (Garanti) İşlevi.....	12
1.3.3. Teşhis (Tanıtma) İşlevi.....	14
1.4. Cironun Şekli.....	18
1.4.1. Tam Ciro.....	18
1.4.2. Beyaz Ciro.....	19
1.5. Cironun Senet Metnindeki Yeri.....	20
1.6. 5070 sayılı Kanunun Ciro Açısından Uygulanabilirliği.....	22

1.7. Ciro Çeşitleri	24
1.7.1. Temlik (Devir) Ciro	24
1.7.2. Rehin (Terhin) Ciro	26
1.7.3. Tahsil Ciro	33
1.7.4. Gizli (Fidüsiyer-İnançlı-Örtülü) Ciro	33
1.7.5. Garanti Ciro	34
1.8. Ciroda Kişiler ve Yetkileri	36
1.9. Ciro Şerhinde Kullanılan Dil.....	39
1.10. Cironun Kanuni Tahvili (Gecikmiş Ciro)	40
1.10.1. Ödememe Protestosunun Düzenlenmesinden Sonra Yapılan Ciroyla Senede Hamil Olunması	42
1.10.2. Ödememe Protestosu Düzenlenmesi İçin Gereken Süre Sonrasında (Protesto Düzenlenmeksizin) Yapılan Ciroyla Senede Hamil Olunması	43
1.10.3. Rehin Cirousunun Tahvili (TTK m. 689/f. 1)	43
1.11. Alacağın Devri ile Cironun Arasındaki Benzerlik ve Farklılıklar	43
1.11.1. Genel Hatlarıyla Alacağın Devri	44
1.11. 2. Alacağının Devrinin Unsurları	45
1.11.2.1. Geçerli Bir Sözleşme Olması	45
1.11.2.2. Bir Tasarruf İşlemi Olması.....	46
1.11.2.3. Devredilen Alacak Hakkının Mevcut Olması	47
1.11.2.4. Bir Devir Engeli Bulunmaması	47
1.11.3. Alacağın Devrinin Hükümleri	48
1.11.3.1. Alacağın Geçmesi	48
1.11.3.2. Öncelik Hakları ve Alacağa Bağlı Diğer Hakların Geçişi	49
1.11.3.3. Devredenin Alacakla İlgili Belge ve Bilgileri Yeni Alacaklıya Verme Yükümlülüğü.....	49

1.11.3.4. Devredenin Garanti Yükümlülüğü	50
1.11.3.5. Borçlunun Hak ve Yükümlülükleri	51
1.11.4. Cironun ve Alacağın Devri Arasındaki Benzerlikler	53
1.11.5. Cironun ve Alacağın Devri Arasındaki Farklılıklar	54
1.11.5.1. Şekli Açısından	54
1.11.5.2. Konu Açısından	55
1.11.5.3. Hükümleri Açısından	55

İKİNCİ BÖLÜM

TAHSİL CİROSU VE TÂBİ OLDUĞU HUKUKİ REJİM	57
2.1. Amacı ve Tanımı	57
2.2. Kuruluşu ve Ciro Şerhine İlişkin Esaslar	58
2.2.3. Ciroya Konulan İlave Kayıtlar	63
2.3. Çeşitleri	68
2.3.1. Açık (Aleni) Tahsil Ciroyu	68
2.3.2. Gizli (Fidüsiyer-İnançlı-Örtülü) Tahsil Ciroyu	69
2.4. Tabi Olduğu Hukuki Rejim ve Hükümleri	71
2.4.1. Tahsile İlişkin Vekâletin Kapsamı (Tahsil Ciroyu Hamilinin Yetkileri)	72
2.4.1.1. Senedi Devretme Yetkisi	72
2.4.1.2. Herhangi Bir Ciro Yapmadan Senedi Devretme Yetkisi	73
2.4.1.3. İbraz İmzası Atma Yetkisi	74
2.4.1.4. Kabule Arz Etme ve Protesto Düzenleme Yetkisi	75
2.4.1.5. Araya Giren Kişiyeye İbraz Yetkisi	76
2.4.1.6. Ödeme İçin İbraz Yetkisi	76
2.4.1.7. Ödeme Talebini Reddetme Yetkisi	76
2.4.1.8. ÇekK Uyarınca Kısmi Karşılığı Reddetme Yetkisi	77

2.4.1.9. Araya Girme Talebini Reddetme Yetkisi	81
2.4.1.10. Vadeden Önce Başvuru Hakkını Kullanma Yetkisi.....	82
2.4.1.11. Bankaya Tevdi Edilen Senet Bedelini Tahsil Yetkisi	82
2.4.1.12. Makbuz Düzenleme Yetkisi	83
2.4.1.13. Nüsha Düzenlenmesini Talep Etme Yetkisi.....	83
2.4.1.14. Retret Düzenleme Yetkisi	83
2.4.1.15. “Karşılıksızdır” Suçuna İlişkin Şikâyetle Bulunma Yetkisi	85
2.4.1.16. ÇekK m. 7/f. 4-5 Hükmü Uyarınca Şikâyetle Bulunma Yetkisi.....	87
2.4.1.17. İcra Takibinde Bulunma Yetkisi	88
2.4.1.18. Sebepsiz Zenginleşme Davası Açma Yetkisi.....	88
2.4.1.19. İptal Davası Açma Yetkisi	89
2.4.1.20. Senedi Temlik veya Rehin Ciroyuyla Devretme Yetkisi	90
2.4.1.21. Sulh, İbra ve Feragat Yetkisi.....	90
2.4.1.22. Süre Verme Yetkisi	91
2.4.1.23. Cirantasını Takip Yetkisi	93
2.4.1.24. Senet Metninde Değişiklik Yapma Yetkisi	93
2.4.1.25. Asıl Borç İlişisine Dayanarak Dava Açma Yetkisi	94
2.4.2. Tahsil Ciroyu Hamilinin Hakları	95
2.4.3. Tahsil Ciroyu Hamilinin Borçları	99
2.4.4. Ciranta ile Tahsil Ciroyu Hamili Arasındaki İlişki (İç İlişki).....	106
2.4.5. Üçüncü Kişiler ile Tahsil Ciroyu Hamili Arasındaki İlişki (Dış İlişki).....	112
2.5. Sona Ermesi.....	117
2.6. Temlik Ciroyu ile Karşılaştırılması	120
2.7. Rehin Ciroyu ile Karşılaştırılması	121
2.8. Tahsil Amacıyla Alacağın Devri ile Karşılaştırılması	122

SONUÇ	127
KAYNAKÇA	130
ÖZGEÇMİŞ	139

GİRİŞ

Ciro, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda¹ (TTK) emre yazılı kıymetli evrakın asli devir şekli olarak düzenlenmiştir (TTK m. 647/ f. 1). Bu kapsamda senedin içeriğinden veya niteliğinden aksi anlaşılmadıkça, ciro edilmesi ve zilyetliğinin geçirilmesiyle cirantanın hakları ciro edilene (hamile) devrolunur (TTK m. 649/ f. 1). TTK m. 648/ f. 1 uyarınca ciro, bütün hallerde poliçenin cirosuna ilişkin hükümler uyarınca yapılır. Poliçenin cirosuna ilişkin düzenlemeler Kanununun 681 ilâ 690 ıncı maddeleri arasında yer almaktadır. Söz konusu düzenlemeler bir bütün halinde değerlendirildiğinde, Kanunda “ciro” kelimesi ile anlatılmak istenenin “temlik cirosu” olduğu sonucuna ulaşılır. Cirantanın temlik cirosu haricinde bir ciro yapmak istemesi halinde madde 688 veya madde 689 uyarınca öngörülen kayıtlardan herhangi birini ciroya yazması gerektiği ifade edilebilir².

Çalışmamızın konusunu oluşturan tahsil cirosu TTK m. 688'de üç fıkradan oluşacak şekilde düzenlenmiştir. TTK m. 688/ f. 1 uyarınca, “*Bedeli tahsil içindir*”, “*vekâleten*” veya bedelin başkası adına kabul edileceğini belirten bir şerhi ya da sadece vekil etmeyi ifade eden bir kaydı içeren bir cironun hamili, poliçeden doğan bütün hakları kullanabilir; fakat o poliçeyi ancak tahsil cirosu ile devredebilir. Söz konusu madde incelendiğinde, tahsil cirosunun tanımının yapılmadığı, tahsil cirosunun hangi şekillerde, hangi süre içerisinde yapılabileceği, tahsil cirosunun çeşitlerinin neler olduğu, ciro metninde kullanılması gereken dilin ne olması gerektiği, hamilin hangi işlemleri yapmaya yetkili olduğu, hangi işlemler konusunda yetkisinin bulunmadığını, hamilin hak ve borçlarının neler olduğu, borçlara aykırılık neticesinde meydana gelen sorumluluğun kaynağının ne olduğu, tahsil cirosunun tarafları arasında meydana getirdiği ilişkinin hukuki niteliğinin ne olduğu, senedin üçüncü bir kişiye devredilmesi halinde ciranta – tahsil cirosu hamili – devredilen üçüncü kişi arasındaki ilişkinin ne olduğu hususlarında herhangi bir açıklık olmadığı gözlemlenmektedir. Diğer yandan TTK m. 688/ f. 3 hükmü kapsamında söz konusu cironun hangi hallerde sona ereceğinin de hüküm altına alınmadığı tespit edilmektedir.

¹ RG: 27846 . 14/02/2011 T. Tertip: 5 Cilt: 50.

² Y. 19. HD. 11.04.2006 T. 8896/3782 (bkz. Uyar, T., (2013). *İcra Hukukunda Kambiyo Senetleri (İİK 167-170b)*. (4. Bası). Ankara: Bilge Yayınevi, 110.

Bu doğrultuda, yukarıda anılan belirsizliklerin açıklığa kavuşturulması amacını guden çalışmamız iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde genel olarak ciro kavramı, cironun hukuki niteliği, işlevleri, şekli, eşitleri, ciroda kişiler ve yetkileri, ciro şerhinde kullanılan dil, yapıldığı zaman göre ciro ve cironun alacağın devri ile karşılaştırılması hususları incelenmiştir. Çalışmanın asıl konusu olan tahsil cirosu ise ikinci bölümde ele alınmıştır. Bu bölümde; tahsil cirosunun amacı ve tanımı, eşitleri, tabi olduğu hukuki rejim, kuruluşu ve ciro şerhine ilişkin hususlar, benzer kurumlarla karşılaştırılması ve tahsil cirosunun sona ermesi konuları işlenmiştir. Neticede, Kanunda yeterince açıklık bulunmayan konularda açıklamalar yapılarak; tartışmalı hususlar tespit edilmek suretiyle bu hususlara ilişkin kanaatlerimiz belirtilmiş, öğreti ve uygulamada tartışma konusu olan konularda çözüm nerileri dile getirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KIYMETLİ EVRAKIN İRADİ DEVİR ŞEKLİ OLARAK CİRO

1.1. Genel Hatlarıyla Ciro

Ciro, kelime anlamı olarak İtalyanca devretmek anlamına gelen “*girare*” fiilinden türetilmiş olan “*giro*”³ (devretme) kelimesinin Türkçeleştirilmiş ve intibak ettirildiği dil ile aynı anlamda kullanılan bir kelimedir⁴.

Bono, poliçe, çek ve diğer emre yazılı senetlerin devrini sağlayan cironun ortaya çıkış zamanına ilişkin bilgilerde birlik bulunmamaktadır. Bir görüş cironun, özellikle 16 ve 17’nci yüzyıllarda alacağın devrinin ihtiyaca cevap vermekten uzak kalması nedeniyle belli hukuki sonuçları haiz olan bir intikal şekli olarak ortaya çıktığını belirtmektedir⁵. Diğer görüş ise, ortaya çıktığı tarihlerde devrine ilişkin ciro yahut zilyetliğin teslimi gibi bir usul öngörülmeven ve hatta hamiline ya da emrine kaydı dahi bulunmayan poliçede cironun, 13’üncü yüzyılda büyük sarraf ve bankerler tarafından senedi elinde bulunduran hamilin yetkili hamil olup olmadığı konusundaki şüpheleri ortadan kaldırmak adına ortaya çıkarttıkları bir devir şekli olduğunu savunmaktadır⁶. Ortaya çıkış tarihleri konusunda farklı görüşler bulunmakta ise de bir olgu kesindir; bir devir şekli olan ciro kanun koyucu tarafından keşfedilmediği, uygulamanın ihtiyaçlarını karşılamak üzere yine uygulamacılar tarafından meydana getirildiğidir⁷.

³ İsviçre’de 1970 yılında kıymetli evrakın toplu olarak saklanması ve kaydının tutulması amacıyla kurulan İsviçre Menkul Kıymetler Ciro Anonim Ortaklığı’nın (SEGA)(*Schweizerische Effekten-Giro-Ag, Societa suisse pour le virement de titres SA, Societa sizzera per il giro di titoli SA*) unvanında yer alan “*giro*” kelimesi kıymetli evrakın cirosunu ifade etmemekte, unvanın Fransızcasında kullanılan “*virement*” kelimesinin karşılığı olan *kaydi devir, hesaptan hesaba geçirme* anlamına gelmektedir. (Tekinalp, Ü. (1988). “Evraksız Kıymetli Evrakta veya Kıymet Haklarına Doğru.” *BATİDER*. C. 14, (S. 3). 9), “*Giro, eski Yunancadan ve Latince den gelen bir kelimedir. Modern dillerde de banka ve finans uygulamalarında paranın ve kıymetli evrakın hesaptan hesaba nakli işlemleri için kullanılır. Poliçenin cirosunu ifade için İtalyancada “La gina ta” (ifadesi) kanuni terim (olarak kullanılır). Devretmek, nakletmek demektir.*” Poroy, R., Tekinalp, Ü., (2018). **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları**. (Genişletilmiş 22. Bası). İstanbul: Beta. 190.

⁴ Domaniç, H. (1975). **Kıymetli Evrak Hukuku**. (İlaveli 2. Bası). İstanbul: Fakülteler Matbaası, s. 62. Ciro kelimesini ve anlamını karşılamak üzere İngilizcede, “*endorsement*” (Web: <http://tureng.com/tr/turkce-ingilizce/ciro> adresinden 12/09/2018 tarihinde alınmıştır) Almancada “*indossament*” (Web: <https://www.almancaozluk.net/index.php?q=ciro+> adresinden 12/09/2018 tarihinde alınmıştır) kelimeleri kullanılmaktadır.

⁵ Öztan, F. (1997). **Kıymetli Evrak Hukuku**. (2. Bası). Ankara: Turhan Kitapevi. 552.

⁶ Giridi, M. A., (Hicri 1309), **Poliçenin Ciro su**, İstanbul: Şirket-i Mürettebiye Matbaası, 4.

⁷ Öztan, 1997, 552.

6102 sayılı TTK'da cironun tanımına ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Doktrinde kabul gören tanım uyarınca ciro, hamilin senetten doğan haklarını bir kişiye devretmek, rehnemek yahut senetten doğan bu haklarının tahsilini sağlamak amacıyla el yazısıyla tespit ve ıslak imzasıyla teyit etmiş olduğu bir irade beyanıdır⁸.

“Kıymetli Evrakın Devri” başlığını taşıyan TTK m. 647/f. 1’de; “Mülkiyet veya sınırlı bir aynı hak kurulması amacıyla kıymetli evrakın devri için herhalde senet üzerindeki zilyetliğin⁹ devri şarttır.” ibaresi ve TTK m. 647/f. 2’de “Bundan başka emre yazılı senetlerde ciroya...” ibaresi yer almaktadır. Yine “Şekil” başlığını taşıyan TTK m. 648/f. 2 uyarınca emre yazılı bir senedin devri için ciro ve zilyetliğin geçirilmesi yeterlidir¹¹. Bu anlamda emre yazılı senetlerin devri açısından Kanunun öngördüğü merasim ciro ve senet

⁸ “Ciro biri, lehine ciro yapılan şahsa senet bedelini, ya kendi veya cirantası nam ve hesabına tahsile, diğeri ise, senet borçlusunun bu bedeli ödemesine matuf olmak üzere, çifte salahiyet ve borç bahşeden sarıh veya zimni yazılı bir beyandır.”(Domaniç, 1975, 63), Arslanlı, H. (1952). *Ticari Senetler Dersleri*. (3. Bası). İstanbul: Sermet Matbaası, 110, Karayalçın, Y. (1959). *Ticaret Hukuku Dersleri II. Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri)* (2. Bası). Ankara: BTHAE, 81; Pulaşlı, H. (2018). *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları*. (Tamamen Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 6. Bası). Ankara: Adalet Yayınevi, 156; Öztan, F. (2017). *Kıymetli Evrak Hukuku*. (Güncelleştirilmiş 21. Bası). Ankara: Turhan Kitapevi, 101; Can, M. (2015). *Kıymetli Evrak Hukuku (Ders Kitabı)*. (3. Bası). Ankara: İmaj Yayıncılık, 84; Kinacıoğlu, N. (1993). *Kıymetli Evrak Hukuku*. (Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 4. Bası). Ankara: Gazi Büro Kitapevi, 172. Senedi ciro eden kişiye “ciranta”, senedin devredildiği kişiye ise “ciro edilen” denir.

⁹ “Zilyetlik, buna konu teşkil edecek eşya üzerinde iradi şekilde hâkimiyetin ele geçirilmesi ile doğan ve bu hâkimiyetin iradi olarak terkine veya başkası tarafından gasbına veya başka sebeplerle sona ermesine kadar devam eden hukuki bir durumdur.” “Bir kimse, ya başka bir kişinin rızası söz konusu olmaksızın, sırf kendi zilyetlik iradesi ile bir malda fiili hâkimiyeti ele geçirerek zilyet olur veya bu kimse zilyetliği malın evvelce mevcut zilyedinin rızası sonucu kazanır. Bu kazanım halleri; 1) Aslen Kazanma 2) Devren Kazanma 3) Tesisen (kurulmaya Bağlı) olarak Kazanma 4) Miras Yolu ile Kazanmadır şeklinde gerçekleşebilir.” Oğuzman, M.K., Seliçi, Ö., Oktay-Özdemir, S. (2016). *Eşya Hukuku*. (19. Bası). İstanbul: Filiz Kitapevi, 51-65.

¹⁰ Madde metninde geçen zilyetliğin devri teriminin yeni Kanundaki tercihe uygun olarak “zilyetliğin geçirilmesi” olarak değiştirilmesi gerekirken bu hususun gözden kaçtığı ifade edilmiştir. Kendigelen, A. (2016). *Yeni Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler*. (Güncellenmiş 2. Basıdan Tıpkı 3. Bası). İstanbul: On İki Levha Yayınları, 563.

¹¹ “Senede bağlı hakkın ciro ve senet üzerindeki zilyetliğin devri ile olanaklıdır. Senedin ciroya dayanmaksızın teslim edilmiş oluşu böyle bir hukuki sonuç doğurmaz. Takibe dayanak yapılan senet, lehtarın imzası altında yapılmış bir ciroyu kapsamadığından takip yetkisi yoktur.” (Y. 12. HD. 28.05.1962 T. 3637 E., 6153 K.) “Senetten ayrı olarak ileri sürülmesi olanaksız olan kambiyo senedindeki hakkın bir başkasına devri ve el değiştirmesi, ciro ve zilyetliğin devri yani teslimle gerçekleşir. Devri olanaklı bütün kıymetli evrakta senedin niteliğinden ve içeriğinden aksi anlaşılmadıkça ciro ve teslim yolu ile cirantanın hakları ciro edilene geçer.” Y. 12. HD. 17.04.1978 T. 3043 E., 3534 K. Ögütçü, A.T., Altın, M. (1979). *Ticari Senetler ve Takip Yolları*. (1. Bası). Ankara: Ulucan Matbaası, 57; “<Daire> anlamına gelen yani salahiyet itası başlı başına senette teccüm ettirilen bütün hakların intikalini mucip olmaz. Ciro, ... yalnız kabza salahiyet verir. Hakların intikali için, senedin teslimine kat’i zaruret vardır.” Hırş, E. (1949). *Ticaret Hukuku Dersleri*. (Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. Bası). İstanbul: İsmail Akgün Matbaası, 472; Öztan, 1997, 553.

zilyetliğinin devri olarak formüle edilebilecektir¹². Fakat belirtilmelidir ki, emre yazılı senetlerin yegâne devir şekli ciro ve zilyetliğin geçirilmesi değildir. Bundan başka emre yazılı senetler bir kanun hükmü uyarınca (TTK m. 153/f.1, TTK m. 179, TTK m. 648, TTK m. 702/f. 3, TTK m. 742/f. 1), miras yoluyla (4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK)¹³ m. 599), işletmenin devri ile (6098 Türk Borçlar Kanunu (TBK)¹⁴ m. 202), yazılı bir devir beyanı (TTK m. 647/f. 2) ya da cebri icra (2004 İcra İflas Kanunu (İİK)¹⁵ m. 120/f. 2) yoluyla da iktisap edilebilir. Ayrıca nadir olarak uygulansa da hamil, senedi ciro yoluyla devretmek yerine alacağın devriyle de devredebilir¹⁶.

TTK m. 648/f. 1 hükmü uyarınca tüm hallerde ciroya, poliçenin cirosuna ilişkin TTK m. 682 ila m. 690 hükümleri uygulanacaktır. Poliçe, kanunen emre yazılı senetlerden kabul edilmiştir (TTK m. 681/2). Buna ek olarak bonoda uygulanacak hükümlerin düzenlendiği m. 778/1-a ve çekte uygulanacak hükümlerin düzenlendiği TTK m. 785/f. 1-a'nın kanunen emre yazılı olmaya ilişkin yapmış oldukları atıflardan dolayı tüm kambiyo senetlerinde yapılacak ciro, poliçe hükümlerine tabi olacaktır.

1.2. Cironun Hukuki Niteliğine İlişkin Teoriler

Emre yazılı senetlerin devir şekli olan cironun¹⁷ hukuki niteliği konusunda doktrinde çeşitli teoriler ortaya konulmuştur. Bu teoriler TTK m. 684/1' de hüküm altına alınan, ciro ve zilyetliğin devriyle birlikte senette bulunan bütün hakların devralana geçmesi hususunun hukuki niteliğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda söz konusu teorileri, ortaya çıkış sıralarını da dikkate alarak, ifade etmeye çalışacağız.

¹² Ayrıca belirtmek gerekir ki emre yazılı senetlerden başka TTK m. 490/f.2 uyarınca nama yazılı pay senetlerinin devri de ciro ve zilyetliğin devri yoluyla gerçekleştirilmektedir.

¹³ RG: 24607, 08/12/2001 T., Tertip: 5, Cilt: 41.

¹⁴ RG: 27836, 04/02/2011 T., Tertip: 5, Cilt: 50.

¹⁵ RG: 2128, 19/06/1932 T., Tertip: 3, Cilt: 13.

¹⁶ Öztan, 2017, 101; Bahtiyar, M. (2017). *Kıymetli Evrak Hukuku*. (Güncellenmiş 15. Bası). İstanbul: Beta, 75.

¹⁷ TTK m. 490/f. 2 hükmü uyarınca nama yazılı pay senetlerinin de ciro yolu ile devredilmesi mümkündür.

1.2.1. İcap (Öneri) Teorisi

İcap (öneri), bir sözleşmenin kurulması amacıyla bir kişinin teklifini içeren ve karşı tarafa yöneltilmiş olan, kural olarak şekle bağlı olmayan irade beyanıdır¹⁸. İcap teorisi adını aldığı borçlar hukuku kurumu olan icaptan (öneriden) farklı değildir. Bu teori uyarınca; senedi düzenleyen ve senet metninde imzası bulunan diğer kişiler, kendilerinden sonra gelecek hamillere karşı sorumlu olacakları hususunda bir icapta (öneride) bulunmaktadır. Senedin sonraki hamilleri ise sergiledikleri bağlayıcı davranışlar ile (hamilin kendisine ciro edilen senedi kabul etmesi gibi) bu icabı (öneriyi) zımnen kabul etmektedirler. Böylece kabul eden hamil senetten doğan hakları, cirantasından devir yoluyla değil; beyanları dolayısıyla senet borçlularından aslen kazanır¹⁹.

Bu teori birçok noktada doktrinde eleştirilmektedir. Öncelikle TTK m. 681/f. 1 ve TTK m. 596/f. 1 hükümlerinin lafzından açıkça anlaşılacağı üzere ciranta, senedin devri işleminin tamamlanmasından sonra senet alacaklısı sıfatını yitirmektedir. Dolayısıyla teoride ifade edildiği gibi, bir taraftan ciro ile senetten doğan tüm hakların devredildiği varsayımında bulunulurken, diğer yandan cirantanın haklarını koruduğu söylenemez²⁰. Buna ek olarak teori TTK m. 687/f. 1 hükmü uyarınca kabul edilen def'ilerin bertaraf edilmesini açıklayamamaktadır. Zira söz konusu teori def'ilerin bertarafı hususunu düzenleyen iradesine bırakmakta ve bu nedenle TTK m. 687/f. 1 hükmünde ifade edilen iyiniyetli iktisap konusunda herhangi bir açıklama yapamamaktadır²¹.

1.2.2. Şart (Koşul) Teorisi

Hukuki anlamda şart (koşul); taraflar arasında gerçekleştirilen bir hukuki işlemin, taraf iradeleriyle, gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belirsiz bir olgunun varlığı sonucuna göre hüküm

¹⁸ Oğuzman, M.K., Öz, M.T. (2013). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. I.* (Gözden Geçirilmiş 11. Bası). İstanbul: Vedat Kitapçılık, 51; Tekinay, S.S., Akman, S., Burcuoğlu, H., Altop, A. (1993). *Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler.* (Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 6. Bası). İstanbul: Filiz Kitapevi, 82; Eren, F. (2016). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler.* (20. Bası). Ankara: Yetkin Yayınları, 258.

¹⁹ Bkz. Kınacıoğlu, 1993, 170; Ülgen, H., Helvacı, M., Kendigelen, A., Kaya, A. (2015). *Kıymetli Evrak Hukuku.* (Güncellenmiş 7. Basıdan Tıpkı 10. Bası). İstanbul: On İki Levha Yayınları, 154.

²⁰ Kınacıoğlu, 1993, 170; Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015; 154, Öztan, 2017, 104.

²¹ Kınacıoğlu, 1993: 171; Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015; 154; Öztan, 2017, 104.

ifade etmesi veya hükümden düşmesinin kararlaştırılmasıdır²². Temelde açıklaması yapılan borçlar hukuku müessesesinin bir yansıması olan şart teorisi uyarınca; ciranta devralan hamile, onun başvuru hakkını kullanması halinde kendisine ödeme yapılması infisahi şartına bağlı olarak senedi devreder. Bu teorinin amacı, cirantaya, kendisine karşı başvuru hakkının kullanılması neticesinde yapacağı ödeme dolayısıyla senet üzerindeki eski konumunu geri kazanma imkânının verilmesidir²³.

Şart (koşul) teorisi yapay bir temele dayanması dolayısıyla eleştirilmektedir²⁴. Borçlar hukuku anlamında şarttan (koşuldan) bahsedebilmek için taraf iradelerine ihtiyaç duyulmaktayken, teoride, aranan anlamda bir taraf iradesi söz konusu değildir. Buna ek olarak teori uyarınca şart (koşul) her somut olayda hal ve koşullara göre değil, her ciro işlemi gündeme gelecek şekilde oluşturulmuştur. Fakat şart, her somut olayda hal ve koşullara göre değişecek biçimde taraflarca kararlaştırılır²⁵. Ayrıca cironun koşulsuz ve şartsız olması gerektiği amir hükmü karşısında teorinin uygulama alanı bulması mümkün olmayacaktır (TTK m. 682/f. 1).

1.2.3. Havale Teorisi

Havale 6098 sayılı TBK m. 555 ile m. 560 arasında düzenlenmiştir. Havale, TBK m. 555'te; “ *havale edenin, kendi hesabına, para, kıymetli evrak ya da diğer misli eşyayı havale alıcısına vermek üzere havale ödeyicisini; bunları kendi adına kabul etmek üzere havale alıcısını yetkili kıldığı bir hukuki işlemdir.*”²⁶ şeklinde tanımlanmıştır. Yukarıda da bahsedildiği üzere TTK m. 648/f. 1 uyarınca; bütün hallerde ciroya, poliçenin cirosuna ilişkin hükümler uygulanacaktır. Bir kambiyo senedi olan poliçe, belirli bir bedelin ödenmesi hususunda kayıtsız ve şartsız havale taahhüdünü içerir (TTK m. 671/f. 1-b). Cironun hukuki

²² Oğuzman, M.K., Öz, M.T. (2013). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. II.* (Gözden Geçirilmiş 10. Bası). İstanbul: Vedat Kitapçılık, 492; Von Tuhr, A. (1983). *Borçlar Hukuku C.I-II.* (çev. Edege, C.) (Gözden Geçirilmiş 2. Bası). Ankara: Olgaç Matbaası, (Eserin orijinali 1924 ve 1925 yıllarında yayınlandı), 736; Tekinay, Akman, Burcuoğlu Altop, 1993, 328; Eren, 2016, 1185.

²³ Kınacıoğlu, 1993: 171, 172; Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 154; Öztan, 2017, 104, 105.

²⁴ “ *Şart teorisi aşırı suni bir yapıya sahiptir. Tarafların herhangi bir önemli noktada, Borçlar Kanunu'ndaki gerçek anlamıyla şart üzerinde anlaşmaları yoktur. Ayrıca bu Teori de lege lata cironun 'şart kabul etmez' yapısıyla da hiçbir şekilde bağdaşmamaktadır.*” Öztan, 2017, 105; Kınacıoğlu, 1993, 172; Öztan, 1997, 600

²⁵ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 155; Öztan, 2017, 105.

²⁶ *Domaniç* ciroyu, havaleye benzer şekilde, çifte yetki veren yazılı bir beyan olarak ifade etmektedir. Domaniç, 1975, 63; *Domaniç* ile benzer tanım için ayrıca bkz. Bahtiyar, 2017, 74.

mahiyetini açıklamaya çalışan bu teoride poliçenin içerdiği havale ilişkisi temel alınmaktadır. Teoriye göre ciro, nitelikli bir havaledir. Başka bir deyişle düzenleyen, muhatabın yapılan havaleye uygun olarak ödemedede bulunacağını garanti etmekte iken, lehtar ve sonrasında gelen cirantalar da yapacakları ciro sonucu aynı garanti borcu altına girmektedirler. Sonuçta kendisine poliçe ciro edilen kişi cirantanın hukuki halefi değil, aksine ciranta tarafından yapılmış havale emri dolayısıyla yeni bir poliçe alacaklıdır²⁷. Fakat bu durumda dahi senedi devreden ciranta senetten doğan haklarını kaybetmez, yalnızca senedin elinde bulunmaması dolayısıyla bu hakkı ileri süremez²⁸. Ne zaman ki senedi devralan hamil başvuru hakkını kullanır ve ciranta bu borcu öderse, o vakit senet dolayısıyla sahip olduğu hakkı düzenleyene ve/veya kendisinden önce gelen cirantalara karşı ileri sürebilir²⁹.

Havale teorisi, hamilin başvuru hakkını kullanması hususunu tatmin edici bir açıklamaya kavuşturamaması dolayısıyla eleştirilmiştir. Bir havale işlemine dayalı olarak senedi devralan kişinin, senetten dolayı sorumlu olan kişilere karşı nasıl bir takım talep haklarına sahip hale geldiği hususunu bu teori ile izah etmek mümkün değildir³⁰. Şöyle ki; lehtar ve sonraki cirantalar tarafından yapılan cironun (yani ikinci havale emri) hamile; düzenleyen, muhatap ve diğer cirantalara başvuru hakkı ve yetkisini ne şekilde ve ne ölçüde devrettiği hususu izahtan uzak kalmıştır³¹. Zira yapılan ciro işlemiyle senedin yeni maliki haline gelen hamile, cirantanın herhangi bir hakkı intikal etmemiştir.

1.2.4. Modern Teori

Bizimde katıldığımız modern teori uyarınca, senedin ciro yoluyla devrinin, bir hakkın devri için öngörölmüş olan diğer devir şekillerinden ayrı tutulmasını gerektiren bir özelliğe sahip olmadığını; bu nedenle cironun, aynen temlik ve teslimde olduğu gibi, ciro edilenin herhangi bir şarta bağlı olmaksızın senet ve senede bağlı hakkın mülkiyetini kazanmasına

²⁷ Karayalçın, ciroyu nitelikli bir havale olarak tanımlamaktadır.(Karayalçın, 1959, 81); Can, teoriyi benimsediğini dile getirmedi, cironun hukuki mahiyeti itibariyle havaleye benzediğini ifade etmektedir. (Can, 2015, 84).

²⁸ Arslanlı, 1952: 112; Yazar bu durumu doğrudan havale teorisi olarak adlandırmamaktadır.

²⁹ Öztan, 2017: 104; Öztan, 1997: 555; Kınacıoğlu, 1993, 170; Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 154; benzer durum şart (koşul) teorisi açısından da geçerlidir.

³⁰ Öztan, 1997, 557.

³¹ Kınacıoğlu, 1993: 170; Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 154; Öztan, 2017, 103.

imkân sağladığını savunmaktadır³². Teori uyarınca; ciro, cirantanın senet dolayısıyla sahip olduğu hakları, TTK m. 687 vd. maddelerinde bulunan sınırlamalar dâhilinde³³, ciro edilene devreder³⁴. Bu devir neticesinde ciro edilen hak sahibi olmakta ve cirantanın hakkı sona ermektedir. Diğer bir ifadeyle yapılan ciro işlemi, yeni bir hak yaratmamakta; senetten doğan hakların ciro edilen hamile devrini sağlamaktadır.

1.3. Cironun İşlevleri

TTK m. 681 ve devamı hükümleri uyarınca gerçekleştirilen bir cironun üç temel işlevi bulunmaktadır. Bunlar; temlik (devir) işlevi, teminat (garanti) işlevi ve teşhis (tanıtma) işlevidir.

1.3.1. Temlik (Devir) İşlevi

TTK m. 684/f. 1 uyarınca ciro ve zilyetliğin geçirilmesi senetten doğan tüm hakları ciro edilene devreder. Madde metninden de açıkça anlaşılacağı üzere senet metninde yalnızca cironun bulunması hakların devrini gerçekleştirmez, bunların devri için aynı zamanda zilyetliğin geçirilmesi de gerekmektedir³⁵. Burada devredilen haklar cirantanın sahip olduğu haklar değil, senetten doğan haklardır³⁶. Cironun temel işlevi temliktir. Bu sonuca TTK m. 688 ve TTK m. 689 hükümleriyle varılmaktadır. Zira cironun temlik işlevinin bertarafı arzu

³² Öztan, 2017, 105-106; Kınacıoğlu, bu teoriyi benimsemekte ancak ismen “*temlik nazariyesi*” olarak ifade etmektedir. Kınacıoğlu, 1993, 173.

³³ TTK m. 687 uyarınca; poliçe dolayısıyla kendisine başvuru alan kişi, doğrudan doğruya düzenleyen veya önceki hamillerden biri ile arasında bulunan ilişkiye dayanan def’ileri başvuran hamile karşı ileri süremez. Bunun istisnası poliçeyi devralan hamilin, kazanımında bilerek borçlu zararına hareket etmiş olmasıdır. Bu durumda başvuruda bulunulan kişi düzenleyen veya önceki hamillere karşı ileri sürebileceği def’ileri başvuruda bulunan hamile karşı da ileri sürebilir.

³⁴ Öztan, 2017, 105; Kınacıoğlu, 1993, 173.

³⁵ Arslanlı, 1952: 111; Karayalçın, 1959, 85; Domaniç, 1975, 67; Kınacıoğlu, 1993, 177; İmregün, O. (2003). *Kıymetli Evrak Hukuku*. (3. Bası). İstanbul: Filiz Kitapevi, 75; Pulaşlı, 2018, 164; Can, 2015, 90; Bozer, A., Göle C. (2017). *Kıymetli Evrak Hukuku*, (Son Değişikliklerle Güncellenmiş ve Genişletilmiş 6. Bası). Ankara: BTHAEY. 102; Öztan, 2017, 111; Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 158; Bahtiyar M. (2017). *Kıymetli Evrak Hukuku*, (15. Bası). İstanbul: Beta Yayınları. 79.

³⁶“.... Yani intikal eden haklar ciro eden şahsın haiz olduğu haklar olmayıp ticari senetler ahkâmına tevfiқан senetten mütevellit haklardır. Ciro edilen şahıs bu hakları ciro eden haiz olsun olmasın, iktisap eder. Bu haklar ciro edenin haiz olduğu haklardan fazla olabileceği gibi noksanda olabilir.” Arslanlı, 1952, 111.

“Burada önemli olan husus, temlik cirosunun senedin temelini oluşturan hakların değil, senette yansıyan hakların devrini sağladığıdır..... Aksi kabul edilirse, alacağın temliki söz konusu olur ki bunun özellikle hamile karşı olan savunlar bakımından poliçe hukukuyla bağdaşır yönü yoktur.” Şimşek, E. (1982). *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler*. (1. Bası). Ankara: Yonca Matbaası, 87.

edilirse, söz konusu maddelerde mezkûr ifadelerin ciro şerhinde yer alması gerekmektedir. Aksi halde yapılan ciro temlik işlevini haiz olacaktır³⁷.

Cironun kayıtsız ve şartsız olması gerekir (TTK m. 682)³⁸. Ancak Kanunun izin verdiği bir takım kayıtların ciro şerhinde bulunması halinde, söz konusu kayıt yazılmamış sayılma yaptırımını ile karşılaşmayacaktır. Aslında birer ciro türü olan rehin ve tahsil ciroları temlik cirosuna konulan bir kayıttır. TTK'nın sistematığı dikkate alındığında ciro kelimesiyle kastedilmek istenen temlik cirosudur. Ancak cironun temlik dışında bir amaçla kullanılmak istenmesi halinde Kanunun izin verdiği³⁹ kayıtların ciro şerhine yazılmasıyla istenilen amaç gerçekleştirilmek üzere cironun temlik işlevi bertaraf edilebilir.

Cironun (bilhassa temlik cirosunun) temlik işlevi dolayısıyla yalnız senet üzerindeki zilyetlik devredilmekle kalmayıp, aynı zamanda senede ait mülkiyetin de devri gerçekleşmiş olur. Bu nedenle senede temlik işlevini haiz olmayan bir ciro türü ile hamil olan kişilerin senedin geçerliliğine etki edecek davranışlarda bulunmaları halinde cirantalarına karşı genel hükümlere göre sorumlulukları doğacaktır⁴⁰.

Müteselsil ve birbirine bağlı bir ciro zincirine dayanarak senedi iktisap etmemiş olan hamilin artık senede bağlı olarak bir hak elde etmesi mümkün olmayacaktır. Zira ciro

³⁷ Şimşek, 1982, 86.

³⁸ 6102 sayılı TTK m. 682 hükmünün gerekçesinde “6762 sayılı Kanunun 584 üncü maddesini karşılayan bu maddenin kaynağı CBA'nın 16 ncı maddesidir.” ifadesi yer almaktadır. Ancak 1930 tarihli Cenevre Birleşik Anlaşması (CBA'nın) orijinal metninin (Convention Providing a Uniform Law For Bills of Exchange and Promissory Notes) 16'ncı maddesi incelendiğinde TTK m. 682'yi karşılamamaktadır. CBA m. 16, 6102 sayılı TTK m. 686'ya karşılamaktadır ve bu durum ilgili maddenin gerekçesinde doğru şekilde ifade edilmektedir. TTK m. 682 hükmünü karşılayan CBA hükmü ise m. 12'dir. CBA m. 12 uyarınca,“(An endorsement must be unconditional. Any condition to which it is made subject is deemed not to be written (non crite). A partial endorsement is null and void. An endorsement 'to bearer' is equivalent to an endorsement in blank.)” Ciro şartsız olmalıdır. Herhangi bir şartı içeren (ciro) yazılmamış addedilir (sayılır). Kısmi ciro geçersiz ve hükümsüzdür. Hamiline ciro beyaz ciroyla eşittir (aynı anlamdadır, beyaz ciro sayılır).

³⁹ “bedeli tahsil içindir” “vekâleten” veya bedelin başkası tarafından alınacağına ilişkin bir beyan (TTK m. 688) yahut “bedeli teminatı” “bedeli rehindir” veya rehnemeyi belirten diğer bir kayıt (TTK m. 689). “Kabul edilmmeden sorumlu değilim” veya bu anlama gelen bir kayıt, “senedin ödenmemesinden sorumlu değilim” veya bu anlama gelen bir kayıt (TTK m. 685/f. 1). “ciro edilemez” yahut bu anlama gelen bir kayıt (TTK m. 685/f. 2). Ayrıca inceleyiniz (Odman Boztosun, A.. (2007) “Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı”. *LHD*. S. 53, 1487–1499); Senet metnine konulabilecek olan diğer kayıtlardan, tahkim, yetki, teyit gibi kayıtlarında ciro şerhinde bulunmasında herhangi bir geçersizlik söz konusu olmayacağı kanaatindeyiz. İlgili kayıtların senet metninde bulunması konusundaki incelemeler için ayrıca bkz. Yağmur, S. (2016). “Türk Hukukunda Çeke Konulabilecek Kanunda Öngörülme Bazı İhtiyari Kayıtlar”. *MÜHF-HAD* S. 22. 2889-2890.

⁴⁰ Şimşek, 1982, 87.

zincirinde kopukluğun gerçekleştiği andan itibaren ciro, hakkı temlik (devir) işlevini haiz olmayacaktır⁴¹.

Hamilin ciro zincirine dayanarak alacak hakkı elde etmesi TTK m. 686/f. 2 ve TTK m. 687/f. 1 uyarınca bir takım sınırlamalara tabi tutulmuştur. TTK m. 686/f. 2 uyarınca, herhangi bir suretle hamilin elinden çıkmış bulunan bir senet, düzgün ve birbirine bağlı bir ciro zincirine dayanılarak iktisap edilmiş olursa dahi; iktisabında ağır bir kusuru bulunan yahut bu iktisabı kötüniyetli olarak gerçekleştiren hamilin, senedi iade yükümlülüğü doğacaktır. Hamilin senedi iade etmesi sonucunu doğuran bu halin, hangi durumlarda meydana geldiğinin anlaşılması için madde metninde geçen kavramların ne ifade ettiğinin irdelenmesi faydalı olacaktır.

“*Senedin herhangi bir suretle elden çıkması*” ibaresinden anlaşılması gereken; yalnızca kaybolma, çalınma veya rıza dışında elden çıkma değil; senedin zilyetliğinin devrine ilişkin anlaşmanın hükümsüz olduğu tüm durumlardır⁴². “*Kötüniyet*”; senedin devrine ilişkin aynı sözleşmenin bulunmadığını veya sözleşmede bulunan bir sakatlık ya da eksikliği senedin iktisabı sırasında bilen veyahut bilebilecek durumda olan hamilin durumunu ifade eder⁴³. “*Ağır kusur*”; senedin iktisap edilmesi sırasında poliçe işlemlerinde uygulanan dikkat ve özen yükümlülüklerine hiç bir şekilde yer vermeyen hamilin hukuki durumunu ifade eder⁴⁴.

⁴¹ Müteselsil ve birbirine bağlı bir ciro zincirinin temel amacı cironun üç temel fonksiyonunu sağlamaktır. Ancak ciro zinciri bozulduğu andan itibaren bu işlevler yerine getirilemediğinden hakkın temlik (devir) edilmesi mümkün olmayacaktır. Şeklen hak sahipliğinin senet metninden tespit edilemediği bu durumlarda senedin iyi niyetli iktisabı söz konusu olmayacaktır. Fakat poliçe hukuku yönünden bu şekilde geçersiz olan ciro; duruma göre ve genel hükümler çerçevesinde bir temlik sonucu doğurabilir. Bkz. Öztan, 1997, 593.

⁴² Öztan, 1997, 595; “*Mesela senedin istenerek karşı tarafa verilmesi, fakat bu arada vücut bulan aynı aktin (zilyetlik anlaşması) iradeyi sakatlayan bir sebeple iptalinin mümkün olması senedin yetkisiz temsilci tarafından, hak sahibinin hak sahibinin izni olmadan tedavüle çıkarılması...*”; Öztan, 1997, 595; Karş. TTK m. 680 anlamında bir açık poliçenin anlaşmaya aykırı şekilde doldurulmuş olması halinde, bu anlaşmaya uyulmadığı iddiası hamile karşı ileri sürülemez. Ancak hamilin bu iktisabında kötüniyetli olması veya ağır kusuru bulunması halinde söz konusu iddia hamile karşı ileri sürülebilir (TTK m. 680/f. 1). Dikkat edilecek olursa genel ilke uyarınca hamilin iktisabında kötüniyetli veya ağır kusurlu olması senedin iadesini gerektiren bir sebep olmasına rağmen bu hal açık senet açısından kişisel def’ilerin üçüncü kişilere karşı ileri sürülmesine neden olur.

⁴³ Öztan, 1997, 596; Örneğin; hamilin, senedi iktisap ettiği kişinin senedin maliki olmadığını, söz konusu senedi çalarak zilyedi olduğunu bildiği bir durumda iktisabında kötüniyetli olduğu kabul edilmelidir.

⁴⁴ Öztan, 1997, 596; Örneğin; düzenleyenin, senedi iktisabından önce, hamili arayarak senedin düzenlenmesine sebep olan temel ilişkinin bir sebeple ortadan kalktığını bildirmesine rağmen senedi iktisap eden hamil iktisabında ağır kusurlu sayılacaktır.

1.3.2. Teminat (Garanti) İşlevi

Teminat; belirli bir hukuksal durumu (genellikle bir borcun ödenmesini) sağlamak için verilen garantidir⁴⁵. TTK m. 685/1 hükmü uyarınca aksi kararlaştırmadıkça ciranta poliçenin kabul edilmemesinden veya ödenmemesinden sorumludur⁴⁶. Bahsi geçen sorumluluk kanundan doğar. Bu nedenle ortadan kaldırılması ancak senet üzerine açık bir şekilde yazılacak sorumsuzluk kaydı ile mümkün olur⁴⁷.

Dikkat edilmelidir ki cironun teminat işlevi ile teminat amacı güden ciro birbirinden ayrı iki kavramdır. Hamiline yazılı senetlerin devri için senedin zilyetliğinin devri gerekli ve yeterlidir⁴⁸. Hamiline yazılı bir çek üzerine yapılan ciro, cirantayı başvurma hakkına dair hükümlere göre sorumlu hale getirirken diğer yandan senedin niteliğini değiştirerek onu emre yazılı hale getirmez (TTK m. 791)⁴⁹. Bahsi geçen bu halde yapılan ciro devir amaç ve fonksiyonuna sahip olmaksızın yalnızca teminat işlevini haiz olur ve yapılan bu ciro hukuken muteber bir cirodur⁵⁰. Alman Hukukunda “*garanti cirosu*” olarak anılan bu ciroda, cironun haiz olduğu devir işlevi ve bunun yan sonucu olan teminat (garanti işlevi) birbirinden ayrılmakta ve ciro sadece teminat için yapılmaktadır. Bu durumda da senedin itibarı artmaktadır^{51, 52}. Buna ek olarak hukuken hak sahibi olan ancak şeklen hak sahibi olmayan hamilin senet üzerindeki cirosu da teminat işlevini haizdir⁵³.

⁴⁵ Yılmaz, E. (2002). **Hukuk Sözlüğü**. (Genişletilmiş 7. Bası). Ankara: Yetkin Yayınları, 1217.

⁴⁶ Öğretide *Karayaçın'a* göre ciranta, ciro dolayısıyla yalnızca senedin ödenmemesi ve kabul edilmemesini değil aynı zamanda vadeye kadar olan vakit için muhatabın ödeme kabiliyetini de garanti etmektedir. Karayaçın, 1959 87, dpn. 9.

⁴⁷ Karayaçın, 1959, 87; Kınacıoğlu, 1993, 182; Arslanlı, 1952, 117; Can, 2015, 91; Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 160; Bozer, Göle, 2017, 102; Öztan, 2017, 116.

⁴⁸ Arslanlı, 1952, 26; Domaniç, 1975, 35.

⁴⁹ Öğretide *Arslanlı* hamiline yazılı çeklerin devir şeklinin ciro olmaması dolayısıyla bu çeklerde yapılacak olan cironun ciro olarak nitelendirilemeyeceğini savunmaktadır. Arslanlı, 1952, 106.

⁵⁰ Arslanlı, 1952, 118; Domaniç, 1975, 72; Kınacıoğlu, 1993, 183; 865 sayılı Ticaret Kanunu (TK) döneminde kefalet sözleşmesi uyarınca senede imza atılması halinde nisbi harç uygulaması bulunmaktaydı. Harcın ödemesinden kurtulmak isteyen taraflar kefalet sözleşmesi yerine senede ciro atmak sureti ile anılan kefaleti sağlamış oluyorlardı. Ancak bahsi geçen harcın yürürlükten kaldırılması dolayısıyla günümüzde bu uygulamaya pek başvurulmamaktadır. Kocaimamoğlu, S. (1959) **Ticari Senetler Tatbikatı ve Banka Muameleleri**. (1.Bası). Ankara: Ankara Basım ve Ciltevi. 24.

⁵¹ Kınacıoğlu, 1993, 182; Ülgen Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 167.

⁵² Garanti cirosu ve avalin karşılaştırması için ayrıca bkz. Ülgen Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 168.

⁵³ Kınacıoğlu, 1993, 181; Pulaşlı, 2018, 168.

Cironun, TTK m. 685 hükmünde ifade edilen kanundan doğan teminat işlevi bazı hallerde yapılan cironun niteliği gereği hiç bulunmaz iken, bazı hallerde ise çeşitli sebeplerle etkisiz kalabilmektedir.

Cironun niteliği gereği teminat işlevinin bulunmadığı haller:

- TTK m. 490/f. 2 uyarınca ciro ile devredilen nama yazılı pay senetlerinde⁵⁴,
- TTK m. 789/f. 4 hükmü uyarınca muhatap şube tarafından⁵⁵,
- TTK m. 690/f. 1 hükmü uyarınca ödeme günü veya ödememe protestosundan sonra

yapılan cironun teminat işlevi bulunmamaktadır. Bu halde yapılan ciro madde hükmü gereği alacağın devri hükmünde olacağından teminat işlevini haiz olamayacaktır⁵⁶.

Cironun teminat işlevinin etkisiz kaldığı haller:

- TTK m. 685/f. 2 (m. 778/1-a) uyarınca; “*Ciranta poliçenin tekrar ciro edilmesini yasak edebilir; bu halde, senet sonradan kendilerine ciro edilmiş olan kişilere karşı sorumlu olmaz.*” *Ciro yasağının kimin tarafından getirildiği önem arz etmektedir. Düzenleyen tarafından getirilen ciro yasağı senedi nama yazılı hale getirmektedir,*

⁵⁴ “...6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) 416. ve 417.maddeleri hükmü uyarınca, nama yazılı pay senetlerin devri için, bir temlik beyanı veya senedin arkasında tam bir cironun yapılması, ayrıca senet üzerindeki zilyetliğin devir ve teslimi gerekir. Bu koşulların yerine getirilmemesi halinde yapılan devir işlemi geçersizdir....Payın devri konusuna gelince; bilindiği üzere, dava tarihi itibarıyla yürürlükte olan 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) 416. ve 417.maddeleri hükmü uyarınca, nama yazılı pay senetlerin devri için, bir temlik beyanı veya senedin arkasında tam bir cironun yapılması, ayrıca senet üzerindeki zilyetliğin devir ve teslimi gerekir. Bu koşulların yerine getirilmemesi halinde yapılan devir işlemi geçersizdir”(YHGK., 12.11.2014 T. 2014/11-801 E. 2014/891 K.) (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası (İBB)) Öncelikle belirtilmelidir ki nama yazılı senet eğer bir pay senedi ise ; “*bu pay sahibine bir alacak hakkı değil aksine ortaklık hukukuna ilişkin haklar bahşeder ve payın sahibi bu hakları şirkete karşı kullanır*”. Pulaşlı, 2018, 47; Söz konusu karar 6762 sayılı Kanunun yürürlükte olduğu sırada gerçekleşen bir işleme ilişkin olarak verilmiştir. 6762 sayılı Kanunun 416. maddesinde bulunan ciro ifadesi ile 560'ıncı maddenin ikinci fıkrasında bulunan “tam ciro” ifadeleri birlikte değerlendirildiğinde kafa karışıklıklarına yol açabilecek mahiyette idi. Türk doktrininde “*ciro*” ifadesi ile kastedilmek istenenin “*beyaz ciro*” mu yoksa “*tam ciro*” mu olduğu tartışmalıdır ancak büyük çoğunluk bu ifadenin her iki ciro şeklini de ihtiva ettiğini kabul etmektedir. (Konu hakkında tartışmalar ve ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. (Pulaşlı, H. (1992). **Bağlı Nama Yazılı Pay Senetleri**. Ankara: Dayınlarlı Yayıncılık, 14-36.) Dolayısıyla Kanunun ciro dediği yerde anlaşılması gerekenin tam ciro mu yoksa herhangi bir ciro mu olduğu kesin olarak anlaşılammakta idi. Ancak 6102 sayılı TTK ile 6762 sayılı Kanun m560/2'yi karşılayan m 648/2'de tam ciro ifadesi yerine yalnızca cirodan bahsedilmiştir. Bu nedenle artık ciro ifadesi ile kastedilmek istenen herhangi bir ayırım yapılmaksızın tam veya beyaz ciro olacaktır. Aynı yönde bkz. Moroğlu, E., (1996). Nama Yazılı Pay Senetlerinin Devri ve Yargıtay Kararları. **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XII**. Ankara: BTHAEY, 59.

⁵⁵ TTK m. 789/f. 4 uyarınca muhatap banka tarafından yapılan ciro makbuz hükmündedir. Meğerki muhatabın birden fazla şubesi olsun ve ciro muhatap şubeden başka bir şube üzerine yapılmış olsun.

⁵⁶ Can, 2015, 89.

ciranta tarafından getirilen bu yasak cironun, senedin devredildiği hamilinden sonraki hamillerine karşı olan teminat işlevini ortadan kaldırmaktadır⁵⁷. Madde hükmü uyarınca ciranta senedi devrederken, senet dolayısıyla sorumluluğunu yalnızca senedi devrettiği kişi ile sınırlandırma yetkisine sahiptir. Bu halde senet hamilinin yeni bir ciro ile senedi devretmesi söz konusu olursa, sonraki hamiller ciro yasağı getiren cirantaya başvuruda bulunamayacaktır.

- Ciranta poliçenin kabul edilmemesi ve ödenmemesinden dolayı sorumlu olmayacağı kaydını koyarak (teminatsızdır kaydı ile), senet dolayısıyla sorumluluğunu tamamen ortadan kaldırabilir. Bu halde ciranta, senedi devrettiği hamil dâhil hiç kimseye karşı sorumlu olmayacaktır⁵⁸.

1.3.3. Teşhis (Tanıtma) İşlevi

Cironun üçüncü ve son işlevi ise hak sahipliğini belirleme yani diğer bir deyişle teşhis işlevidir. TTK m. 686/f. 1 hükmü uyarınca hakkını düzgün ve birbirine bağlı cirolara dayanarak ispat eden kişi senedin yetkili hamili sayılır⁵⁹. Madde metnindeki müteselsil ifadesi, ciroların kesintiye uğramamış olması anlamını, birbirine bağlı olması ifadesi ise ciro zincirinin düzgün olması anlamını taşımaktadır⁶⁰. Düzgün bir ciro zincirinde ilk ciro senet lehtarının cirosu ile başlayacak ve devam eden her ciroda cirantanın bir önceki ciroda

⁵⁷ Arslanlı, 1952, 117; Karayalçın, 1959 87; Domaniç, 1975, 73; Kınacıoğlu, 1993 183; İmregün, 2003 76; Düzenleyen tarafından poliçenin ciro edilmesinin yasaklanması halinde senet artık emre yazılı olmaktan çıkarak nama yazılı hale gelir. Diğer bir ifade ile anılan bu kayıt menfi emre kaydı niteliğindedir. Can, 2015, 87; Bahtiyar, 2017, 80; Öztan, 2017, 116; Bozer; cirantanın da koyacağı ciro yasağı ile senedin nama yazılı hale geleceğini ifade etmiştir. Bozer, A. (1989). *Bankacılar İçin Kıymetli Evrak Hukuku Bilgisi*. (8. Bası). Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları. 72, dpn. 16. Ancak daha sonra yazar bu görüşünden rücu etmiştir. (Bkz. Bozer, Göle, 2017: 102); Ayrıca karşı. "Dava konusu bono (iş bu senet ciro edilemez) kayıt ve açıklamayı kapsadığından, senedin el değiştirme yeteneğini tamamen ortadan kaldırdığından ... adi senet hükmündedir." (Y. 11. HD., 30.03.1973 T. 950 E., 1415 K.) Öğütçü, Altın, 1979 60; "Ciro edilemez" kaydı senedin kambiyo senedi olma vasfını ortadan kaldırmasa da, senedin nama yazılı hale dönüşmesine sebep olur. Bilgili, F. (2008)." Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun Bonoda "Ciro Edilemez" Kaydına İlişkin 2007/202 No'lu Kararı Üzerine Bir İnceleme" *TBB Dergisi*. S. 78. 36.

⁵⁸ Arslanlı, 1952, 117; Karayalçın, 1959, 87; Domaniç, 1975, 73; Şimşek, 1982, 88; Kınacıoğlu, 1993, 183; Pulaşlı, 2018, 168; Bozer, Göle, 2017, 102; Öztan, 2017, 116.

⁵⁹ "Müteselsil" ve "birbirine bağlı" ifadelerinin aynı anlamı içerdiği ve her ikisinin aynı anda kullanılmasının gereksiz olduğu yönündeki eleştiriler için ayrıca bkz. Karayalçın, 1959, 85; Kınacıoğlu, 1993, 176 dpn. 214; Pulaşlı, 2018: 165.

⁶⁰ Arslanlı, 1952, 114; Karayalçın, 1959, 85; Domaniç, 1975, 68); Kınacıoğlu, 1993, 176; Bahtiyar, 2017, 79; 6102 sayılı TTK m. 686 Gerekeşi; Y. 11. HD. 03.02.1983 T. 219 E. 433 K., Y. 11. HD., 12.03.1985 T. 1329 E., 1311 K. Ertekin, E., Karataş, İ. (1992). *Uygulamada Ticari Senetler Hukuku*. Ankara: Feryal Matbaacılık, 264, 265.

kendisine ciro edilen kimse olması gerekecektir⁶¹. Dolayısıyla ilk ciroda lehtarın imzası yok ise bu ciro zincirinin düzensiz olduğu kabul edilecektir. Ancak şekle ilişkin bu kuralın mutlak olarak uygulanmaması, mantık ve yorum kuralları dairesinde bir takım istisnaların tanınması daha doğru olacaktır⁶².

İlk cirodan sonra yapılan cirolar birbirine bağlı ise, bu durum; her cironun, bir önceki ciro şerhinde adı geçen kişi tarafından yapıldığını gösterir⁶³. Ciro zincirinde bulunan düzensizliğin her ihtimalde ilk ciroda olması gerekmez. Ancak ciro zincirinde kopukluk gerçekleştiği andan sonra yapılan diğer cirolar geçersiz olur⁶⁴. Düzgün ve birbirine bağlı devam eden zincir içerisindeki cirolardan herhangi birinde bulunan bir kopukluk tüm ciro zincirine sirayet eder⁶⁵. Bu sebeple kopukluk sonrasında bulunan bir ciro zincirine dayanarak senedin ödenmesi talebinde bulunan bir hamile ödeme yapılması mümkün değildir⁶⁶.

⁶¹ Karayalçın, 1959, 85; Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 158; “*Takip dayanağı 15.01.2006 ve 22.01.2006 tarihli çeklerde lehtar olarak alacaklı A.Ş. gösterildiği halde ilk ciro borçluya ait olup, ondan sonraki ciro alacaklıya aittir. Dolayısıyla bu çeklerde ilk ciro lehtara ait olmadığına göre ciro zincirinde kopukluk bulunmaktadır. Bu durumda lehtar olan alacaklı, ciro zincirindeki kopukluk giderilmeden ciro eden borçlu Abdullah’ı takip edemez.*” (Y. 12. HD., 12.02.2009 T. 2008/21772 E., 2009/2418 K.) (Kazancı İBB); “*6102 Sayılı TTK'nun 788. maddesi uyarınca (6762 Sayılı TTK 700/1), emre yazılı veya belirli bir kimse lehine düzenlenen çek, ciro ve teslim yolu ile devredilebilir. Çekin emre yazılı veya belirli bir kişi lehine düzenlenmesi halinde ilk cironun lehdara ait olması gerekir. Lehtarın cirosundan sonra senedi devralan hamiller yetkili hamil olurlar. Kambiyo senetleri ile ilgili hak sahipliğini ispat külfeti hakkındaki TTK'nun 686 ve 790. (6762 Sayılı 598 ve 702.) maddelerinde; '... senedi elinde bulunduranın kendi hakkı müteselsil ve birbirine bağlı cirolardan anlaşıldığı takdirde yetkili hamil sayılacağı..' öngörülmüştür .Somut olayda takip dayanağı senedin lehtarı R. V. olduğu halde, ilk cironun H. T. Otomotiv San ve Tic. Ltd. Şti. tarafından yapıldığı görülmektedir. Yukarıda açıklandığı üzere, ilk ciro lehtar tarafından yapılmadığından ciro zinciri kopuk olmakla takip alacaklısı yetkili hamil değildir.*” (Y. 12. HD., 23.12.2014 T. 2014/24627 E., 2014/31239 K.) (Lexpera İBB E.T. 02.11.2018).

⁶² “*Örneğin, düzenleyenin senedi ciro ederek lehtara vermesine gerek olmadığı halde ciro etmiş ve sonra lehtarın cirosu varsa, bu durum, ciro zincirinin lehtarın imzası ile başlaması gereğine aykırılık oluşturmaz. Veya senedin arka yüzündeki ciro zinciri, kabul eden muhatabın beyaz cirosu ile başlıyor ve onu lehtarın (düzenleyenin kendi emrine düzenlediği poliçede düzenleyenin) imzası izliyorsa yine zincirin lehtardan başladığı kabul edilmelidir.*” Bahtiyar, 2017, 79; bu konuda çeşitli örnekler için ayrıca bkz. Öztan, 2017, 113; “*Yargıtay’a göre haciz halinde icra dairesinin (İcra Müdürlüğü’nün) cirosu geçerli sayılmaktadır.*” Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 160

⁶³ Öztan, 1997, 586; “*Aynı şahıs (ciranta) tarafından, aynı kimseye birden fazla ciro yapılmış olması, ciro zincirini bozmaz; aynı havalenin tekrarıdır. Keza aynı şahsa başka kimselerin ciro yapması halinde de ciro zincirinin muntazam olduğu kabul edilir.*” Öztan, 1997, 586.

⁶⁴ Öztan, 1997, 597.

⁶⁵ Domaniç, 1975, 68.

⁶⁶ “*Sadece bir tanesinin diğer muntazam olanlarda (cirolar) dâhil, bütününe kül halinde gayri muntazam addedilmesi ve dolayısıyla senedin, TK m 598 (TTK m. 686) ve 622’ye (TTK m. 710) müsteniden reddi için kâfi bir sebep teşkil eder.*” Domaniç, 1975, 68.

TTK m. 677/f. 1 uyarınca; “Bir poliçe, poliçe ile borçlanmaya ehil olmayan kimselerin imzasını, sahte imzaları, hayali kişilerin imzalarını veya imzalayan ya da adlarına imzalanmış olan kişileri herhangi bir sebeple bağlamayan imzaları içerirse, diğer imzaların geçerliliği bundan etkilenmez.” Söz konusu madde uyarınca, bahsi geçen kişilerin imzalarına rağmen ciro zincirinde herhangi bir kopukluğun meydana gelmemesi için biçimsel olarak tam ve görünüşü itibariyle sahibini bağlayan bir imzanın olması gerekir⁶⁷. Zira kanun koyucu senedi devralan kişilere, yalnızca kendilerini senedin maliki yapan beyanların ve bunları yapan kişilerin gerçekliğini ve geçerliliğini araştırma yükümlülüğü getirmiştir. Bu kişilere kendilerini hak sahibi yapan beyanlardan önce gelen beyanların geçerliliğini araştırma yükümlülüğü getirilmemiştir⁶⁸.

Ciro zincirinde bulunan beyaz ciolar hak sahipliğinin tespitinde tereddütlere sebep olabilir ve zincirde kopukluk olduğu izlenimi yaratabilir⁶⁹. Bu tereddütlerin önlenmesi amacıyla TTK m. 686/f. 1’de kanuni bir karine kabul edilmiştir. Buna göre; ciro zincirinde, beyaz bir ciroyu diğer bir ciro izlerse, son ciroyu yapan kişi senedi beyaz ciro ile devralmış kabul edilir (TTK m. 686/f. 1 c.3). TTK m. 695/1 ve m. 701/3 hükümleri dikkate alındığında senedin ön yüzünde herhangi bir beyanda bulunulmaksızın yalnız imza atılması kabul veya aval⁷⁰ olarak değerlendirilmelidir.

Ciro zincirinin sıhhatinin kontrol edilmesi anında çizilmiş olan ciolar dikkate alınmamaktadır (TTK m. 686/f. 1 c. 2)⁷¹. Ciroyu çizme yetkisi⁷² hamile (bilhassa senedi

⁶⁷ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 150; Pulaşlı, 2018, 166; Poroy, Tekinalp, 2018, 204, 205; Öztan, 1997, 593; Fransız Hukukunda keşidecinin imzasının sahte olması halinde senedin tamamen geçersiz olacağı görüşü savunulmaktadır. Ancak CBA kuralları uyarınca bahsi geçen görüşün kabulü mümkün değildir. Edgü, E. (1969). *Ticaret Hukuku III Kıymetli Evrak*. Ankara: Sevinç Matbaası. 29.

⁶⁸ Öztan, F. (1979). “Ticari Senetlerde İmzaların İstiklali İlkesi”, *BATİDER*. C. 10, S.2. 392.

⁶⁹ Beyaz ciroya ilişkin ayrıntılı açıklama için bkz. başlık 1.4.2; ayrıca Y. 11. HD., 06.03.1969 T. 1967/3565 E., 1969/999 K. (Öğütçü, Altın, 1979, 65).

⁷⁰ Can, M.Ç., (2017). “Türk Borçlar Kanunu’nun 603. Maddesinin Kıymetli Evrak Hukukunda Uygulanabilirliği- *Avalde Eşin Rızası Aranmalı mı ?*” *GÜHFD* C. XXI, S. 3, sa. 35-73.

⁷¹ Senet metninde bulunan ciro herhangi bir sebeple çizilmiş olabilir. Örneğin hamil senedi tahsil cirosu ile bir başkasına devretmiş ve sonrasında tekrar geri almış ise yapmış olduğu tahsil cirosunun üstünü çizerek yeni bir ciro yapabilir. Çizilmiş olan bu ciro, ciro zincirinin kontrolünde dikkate alınmamalıdır. Karayalçın, 1959, 85.

⁷² Bu yetki;

1) Hamili olduğu senedin zilyetliğini henüz ciro edilene devretmemiş olan hamil tarafından bu devirden önce, hamile,

temlik cirosu ile devralmış olan hamile) aittir⁷³ (TTK m. 748). Yetkili hamil dışındaki bir kişi tarafından cironun çizilmesi senedin tahrif edilmesi olarak kabul edilir⁷⁴.

Senet bazı durumlarda şeklen hak sahibi gözükmeyen ancak hukuken yetkili hamil olan kişiler tarafından ciro edilebilir⁷⁵. Şöyle ki; bir poliçe TMK m. 599 vd. hükümleri uyarınca miras yolu ile mirasçılara intikal etmiş olabilir. Bu durumda senedin hamili olan mirasçı hukuken yetkili hamil olmasına rağmen şeklen hak sahibi gözükmemektedir⁷⁶. Bu durumda da ciro zincirinde herhangi bir kopukluk olmadığı kabul edilmelidir.

Cironun teşhis işlevi ödemede bulunacak borçlunun borcundan kurtulması noktasında önem arz eder. TTK m. 710/f. 3 uyarınca hile veya ağır kusuru bulunmadıkça, senedin vadesi geldiğinde, şeklen yetkili görünen hamile ödemede bulunan borçlu borcundan kurtulur. Borçlunun, hamilin şeklen yetkili olup olmadığı noktasında yapacağı inceleme cirolar arasında düzenli bir teselsülün bulunup bulunmadığına ilişkin olmaktadır. Borçlunun ciro zincirinde bulunan imzaların sahteliğini araştırma yükümlülüğü bulunmamaktadır (TTK m. 710/f. 3). Kaldı ki borçlu hile veya ağır bir kusuru bulunmadıkça, sahte imzayla veya yetkisiz kişi tarafından imzalanan bir senedi ödemekle borcundan kurtulur (TTK m. 710/f. 1 c.1).

-
- 2) Senedin son hamilinin başvuru hakkını kullanması sonucu senet bedelini ödeyen her cirantaya (bu cirantalar ancak kendi ve kendilerinden sonra gelen kişilerin cirolarını çizebilir),
 - 3) Senedi ciro ve zilyetliğin devri yolu ile devrettikten sonra tekrar düzgün bir ciro zincirine bağlı olarak elde eden hamile (hamil ancak ilk ve ikinci cirosu arasında kalan ciroları çizebilir), aittir. (İmregün, 2003, 71)

⁷³ Cironun çizilmesi farklı sebeplere dayanabilir. Bunlar;

1) Ciranta, ciro edeceği kişinin adını yahut ciro şerhini yanlış yazmış olması sebebiyle ciroyu çizebilir.

2) Senet ciro zincirinde bulunan cirantalardan birine, ödeme veya başka bir sebeple, tekrar ciro edilmiş olabilir. Bu halde senet kendisine tekrar ciro edilen ciranta iki imzası arasında bulunan ciroları çizebilir (TTK m. 727/f. 2) (Geriye ciro için ayrıca bkz. Tekinalp, Ü. (1994), “Geriye Ciro ve Teminat Senedi Sorunları”, *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XI*, BTHAE, 185 vd.).

3) Senedi tahsil cirosu ile devreden ciranta yapmış olduğu bu ciroyu silebilir.

⁷⁴ Pulaşlı, 2018, 166; Yetkili olmayan kişi tarafından yapılan bu değişikliğin TTK m. 748/f. 1 uyarınca senet metnindeki değişiklikler olarak değerlendirilmesi gerektiği yönünde (bkz. Kınacıoğlu, 1993, 191).

⁷⁵ “Şeklen hak sahibi” ve “hukuken hak sahibi” olma kavramları hakkında ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. (Kınacıoğlu, 1993, 191-196).

⁷⁶ Arslanlı, 1952, 115 dpn. 34; Karayalçın, 1959, 86 dpn. 7; Şimşek, 1982, 87; Kınacıoğlu, 1993, 190; İmregün, 2003, 76; Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 160.

1.4. Cironun Şekli

Şekil yönünden ciro tam ve beyaz ciro olarak iki başlık altında incelenebilir. Bu ayrımın temeli ciro metninde, ciro edilen şahsa ve/veya devir beyanına ilişkin herhangi bir beyanda bulunulup bulunulmamasına dayanmaktadır.

1.4.1. Tam Ciro

Türk Ticaret Kanunu m. 683/f. 1 hükmü lafzı dikkate alındığında cironun “yazılı” olarak yapılması gerekmektedir. Bu nedenle sözlü ciro yapılması mümkün değildir⁷⁷. Tam ciro cirantanın, senedin devrine ilişkin bir beyan ile birlikte, devredilen şahsın ad ve soyadını açıkça belirterek imzasını attığı ciro türüdür⁷⁸. Bu nedenle tam ciro, cironun teşhis işlevini haizdir. Ciroya tarihin ve yerin yazılması gerekli değildir⁷⁹. Bu sonuca TTK m. 690/f. 2 hükmünün lafzi yorumu ile varılmaktadır⁸⁰. Ancak ciroya tarihin ve yerin yazılması, cirantanın ehliyetinin tespitinde ve başvuru hakkının kullanılması durumunda TTK m. 723’te düzenlenen ihbar yükümlülüğünün yerine getirilmesinde kolaylık sağlar⁸¹.

Tam ciro, senedin ön veya arka yüzüne, alonja yahut senedin suretine⁸² (TTK m. 746/f. 3) yapılabileceği gibi poliçenin nüshaları üzerine de yapılabilir (TTK m.743–744). Tam ciro açısından önemli olan husus, ciro edilen kişinin adının ve ciroya ilişkin ifadenin ciro metninde bulunmasıdır. Ciro edilen kişinin anlaşılması koşuluyla, ciro edilenin adı ve soyadı ciro şerhinde açık olarak yer almasa bile, bu cironun tam ciro olarak kabul edilmesi gereklidir⁸³. Benzer şekilde, ciro edilenin adının yazılmasında yapılan basit hatalar da cironun tam ciro

⁷⁷ Öztan, 2017, 107.

⁷⁸ Tam ciro *Poroy/Tekinalp* tarafından “*temlik cirosu*”nun bir türü olarak ifade edilmiştir. (bkz. *Poroy/Tekinalp*, 2018, 198).

⁷⁹ Fakat “*varant*” ve “*makbuz senedi*” nin cirosunda yapıldığı günün tarihinin bulunması gereklidir (TTK m. 838/f. 1); Kanunun bu hükmünün emredici nitelikte olduğu konusunda bkz. *Can*, 2015, 206.

⁸⁰ TTK m. 690/f. 2 uyarınca, “*Aksi Sabit oluncaya kadar tarihsiz bir ciro protestonun düzenlenmesi için öngörülen sürenin geçmesinden önce yapılmış sayılır.*”

⁸¹ *Karayağın*, 1959, 82; *Kınacıoğlu*, 1993, 174; *Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya*, 2015, 162; *Pulaşlı*, 2018, 157; *Can*, 2015, 89; *Bozer, Göle*, 2017, 96.

⁸² *Alışkan, M.*, (1996). *Kambiyo Senetlerinde Temlik Cirosu*. İstanbul: Yaylım Yayıncılık, 163.

⁸³ *Alışkan*, 1996, 164.

olduğu sonucunu değiştirmemektedir⁸⁴. *Ciro* şerhinde, *ciroya* ilişkin ifadenin açıkça “*ciro*” şeklinde tezahür etmesi zorunlu değildir. Kullanılan ifadelerin bu anlama gelmesi yeterlidir⁸⁵.

1.4.2. Beyaz *Ciro*

Beyaz *ciro*, *ciro* edilen kişinin adının belli olmadığı *ciro* türüdür. Bu *ciro*, *ciro* edilenin adı hiç yazılmadan yalnızca *ciro*tanın imzasıyla yapılabileceği gibi (TTK m. 683/f. 2)⁸⁶, “*hamilinedir*” ibaresinin altı imza edilerek de yapılabilir⁸⁷ (TTK m. 682/f. 3). Beyaz *ciro* ile devredilmiş olan bir emre yazılı senet tıpkı *hamiline* yazılı senetler gibi (yalnızca *zilyetliğin* devri) tedavül edebilir. Fakat bu durum emre yazılı senedi *hamiline* yazılı senede dönüştürmemektedir.⁸⁸

Senede beyaz *ciro* ile *hamil* olan kişi, bu senedi bir başkasına devretmek isterse bunu çeşitli şekillerde gerçekleştirebilir. Bunlar:

- *Hamil*, bir önceki *ciro*da, *ciro* edilen kısmına kendi adını yazarak bunu tam *ciroya* dönüştürdükten sonra, devredeceği kişiye tam veya beyaz *ciro* ile devredebilir (TTK m. 984/f. 2-a).
- *Hamil*, bir önceki *ciro*da, *ciro* edilen kısmına senedi devredeceği kişinin adını yazarak devri gerçekleştirebilir. Bu durumda artık *ciro* zinciri içerisinde yer alamamakta ve son *hamilin* başvuru hakkını kullanması durumunda başvuru borçlusu olarak kendisine başvurulamamaktadır (TTK m. 684/f. 2-a).
- *Hamil*, önceki *ciroya* herhangi bir müdahalede bulunmadan, senedi tam veya beyaz *ciro* ile devredebilir (TTK m. 684/f. 2-b).

⁸⁴ “...bu hatalar, *ciro*tanın gerçek iradesi araştırılarak bu doğrultuda düzeltilmelidir. Bunun gibi ticari hayatta herkesin bilebileceği kısaltmalarla *ciroya* yazılmış olması (örneğin TRT’ye ödeyiniz – imza vb.) durumunda da, *ciro*, yine tam yapılmış olan *ciro*dur.” Alışkan, 1996, 164.

⁸⁵ Ögütçü, Altın, 1979, 58.

⁸⁶ “TK 683/2’nin son cümlesi eTK 595’ten farklı olarak ‘Beyaz *ciro*nun *poliçenin* arkasına veya *alonj* üzerine yazılması gerekir.’ şeklinde kaleme alınmıştır....böylece *poliçenin* ön yüzünde yer alacak herhangi bir ‘beyaz *ciro*’nun geçersizliği iddiasının dile getirilmesine olanak tanınmıştır.” Kendigelen, 2016, 566.

⁸⁷ Beyaz *ciro*, *Poroy/Tekinalp* tarafından temlik *ciro*sunun bir türü olarak ifade edilmiştir. (Poroy/Tekinalp, 2018: 198); Makbuz senedi ve varantın beyaz *ciro* yolu ile devredilebilmesi için her iki senedin *zilyetliğin* birlikte devredilmesi gereklidir. (TTK m. 838/f. 2).

⁸⁸ Bahtiyar, 2017, 77; Öztan, 2017, 109; Can, 2015, 87.

- Hamil, önceki ciroya herhangi bir müdahalede bulunmadığı gibi devredeceği kişi adına tam veya beyaz bir ciro da yapmaksızın senedin yalnızca zilyetliğini devrederek, devri gerçekleştirilebilir (TTK m. 684/f. 2-c).

Beyaz ciro, ciro zincirinin düzgün olup olmadığı incelenirken ilk bakışta tereddüde sebep olabilir. Tereddütlerin önüne geçmek isteyen kanun koyucu beyaz cironun bulunduğu ciro zincirinin sıhhatine ilişkin incelemeyi hüküm altına almıştır. TTK m. 686/f. 1 hükmü gereği kopukluk bulunmayan bir ciro zincirine bağlı olarak senedi elinde bulunduran kişi senedin yetkili hamili sayılmaktadır⁸⁹.

1.5. Cironun Senet Metnindeki Yeri

Cironun senet veya senede bağlı olan alonj⁹⁰ adı verilen bir kâğıt üzerine yapılması ve ciranta tarafından imzalanması gerekir (TTK m. 683). Ciro senet hamilinin şeklen hak sahipliğinin teşhisi açısından büyük önem taşımaktadır⁹¹. Bu nedenle cironun, mutlak suretle tedavülde bulunan senet üzerinde yahut senet metni ile bütünleştirilmiş ve artık ayrılmaz bir parçası haline gelmiş olan alonj üzerine yapılması gerekir⁹².

Poliçede kabulün düzenlendiği TTK m. 695/f. 1 hükmü uyarınca kabul beyanı, kabul veya buna eş bir ifade ile birlikte senet metnine yazılarak muhatap tarafından imzalanır. Ancak muhatap tarafından senedin ön yüzüne, herhangi bir beyanda bulunulmaksızın,

⁸⁹ “Gıda Temizlik İnşaat Metal Plastik San. ve Tic. Ltd. Şti’nden beyaz ciro yoluyla devralarak çeklerin hamili olduğu gözetilerek ihtiyati haciz talebinin kabulüne karar verilmesi gerekirken; çek(t)eki ciro silsilesine göre ihtiyati haciz talep eden bankanın meşru hamil olmadığı gerekçesiyle, talebin reddine karar verilmesi doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir.” (Y. 11. HD., 19.09.2016 T. 2016/5391 E., 2016/7314 K.) (Lexpera İBB E.T. 02.11.2018); “Talep, ihtiyati haciz istemine ilişkin olup, mahkemece davacının yetkili hamil olmadığı gerekçesiyle ihtiyati haciz isteminin kısmen reddine karar verilmiştir. Oysa talep tarihinde yürü(r)lükte bulunan 6102 Sayılı TTK’nun 778. maddesi yollamasıyla, bonolarda da uygulanacak olan 6102 Sayılı TTK’nun 683/2.maddesi uyarınca, lehine ciro yapılan kimsenin ciroda gösterilmesine lüzum olmadığı gibi, aynı Yasa’nın 686. maddesinde de, bir poliçeyi elinde bulunduran kimsenin, son ciro beyaz ciro olsa dahi, kendi hakkı müteselsil ve birbirine bağlı cirolardan anlaşıldığı takdirde, (salahiyetli) hamil sayılacağı düzenlenmiştir. Bu durum karşısında, mahkemece, ihtiyati haciz talebinin yukarıda açıklandığı şekilde değerlendirilerek sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru olmamış, kararın bozulması gerekmektedir” (Y. 11. HD., 22.01.2013 T. 2012/18628 E., 2013/1362 K.) (Lexpera İBB E.T. 02.11.2018).

⁹⁰ Latince kökenli bir kelime olan alonj, “uzatmak” anlamını taşır. Kıymetli evrak hukuku açısından alonj, ciro yapmak için senede eklenen bir kâğıt olarak tanımlanabilir. Kelimenin İngilizce ve Almanca karşılığı “allonge”, Fransızca karşılığı “allonger”dur. Turanlı, H. (2017). “Türk Hukukunda Alonj”. TFM, C. 3 S.1, 120.

⁹¹ Bkz. başlık 1.3.3.

⁹² Alacağın devri beyanının senedin üzerine yapılması halinde artık ciro hükümlerine tabi olacağı konusunda ayrıca bkz. Kınacıoğlu, 1993, 54; Alışkan, 1996, 54 – 66.

yalnızca imza atılması da kabul hükmündedir. Avalin düzenlendiği TTK m. 701/f. 1’de aval şerhinin senet metnine yahut alonj üzerine yazılabileceği hüküm altına alındıktan sonra TTK m. 701/f. 3’te muhatap veya düzenleyen hariç olmak üzere, senedin ön yüzüne herhangi bir beyanda bulunulmaksızın yalnız imza atılması aval hükmünde kabul edilmiştir. Cironun şeklinin düzenlendiği 684’üncü madde ve devamında anılan düzenlemelere benzer bir düzenleme bulunmamaktadır. Cironun senet metninin neresine yapılabileceği hususunu açıklığa kavuşturmak için ciro şekilleri açısından bir ayırım yapılması zorunludur⁹³. Bu durumda:

- Tam ciro söz konusu ise; yapılacak olan ciro senet metninin ön veya arka yüzünde olması herhangi bir farklılık yaratmayacak ve yapılan ciro, geçerli bir cironun hüküm ve sonuçlarını doğuracaktır.
- Beyaz ciro söz konusu ise⁹⁴; burada da ikili bir ayırım yapılmalıdır. Ciro, ciro edilenin adı yazılmaksızın, yalnızca ödeyiniz veya buna eş bir ifade kullanılarak yapılacak ise senedin herhangi bir yüzüne yapılabilir ve geçerli bir cironun tüm hüküm ve sonuçlarını doğurur. Şayet ciro yalnızca cirantanın imzasından ibaret ise, yalnızca senedin arka yüzüne yapılması halinde geçerli bir cironun hüküm ve sonuçlarını doğurur. Aksi halde bu imza durumun gereklerine göre, kabul yahut aval olarak değerlendirilmektedir⁹⁵ (TTK m. 683/f. 2).

Alonj üzerine yapılan ciro herhangi bir özellik arz etmemektedir. Zira alonj, senedin arka yüzünün bir devamı olarak kabul edilmektedir⁹⁷. Bu durumda alonj üzerine yapılan cironun şekli ne olursa olsun geçerli bir cironun tüm hüküm ve sonuçlarını doğurur. Kabul (TTK m.

⁹³ Öztan, uygulamada cironun genellikle senedin arka yüzüne yapıldığını belirttikten sonra bunun mutlak bir kural olmadığını ifade ederek cironun her iki yüzüne de yapılabileceğini bununla birlikte, ciro şerhi bulunmaksızın senedin ön yüzüne imza atılması halinde bunun aval hükmünde olacağını ifade etmiştir. Öztan, 2017, 107-108.

⁹⁴ “Yeni düzenlemede TK 683’2’nin son cümlesi, eTK 595’ten farklı olarak ‘Beyaz cironun poliçenin arkasına veya alonj üzerine yazılması gerekir’ şeklinde kaleme alınmıştır. Belirtelim ki bu değişiklik Adalet Komisyonu aşamasında yapılmış ve böylece poliçenin ön yüzünde yer alacak herhangi bir ‘beyaz ciro’nun geçersizliği iddiasının dile getirilmesine olanak tanınmıştır.... Ne var ki hükmün kaynağını oluşturan İsvBK 1003/2’de her türlü beyaz cironun değil, sadece ‘yalın imza’dan oluşan beyaz cironun senedin arka yüzünde veya alonj üzerinde yer alması, geçerlilik açısından bir şart olarak aranmıştır. ” Kendigelen, 2016, 566.

⁹⁵ Arslanlı, 1952, 30; Karayalçın, 1959, 84; Domaniç, 1975, 65.

⁹⁶ Öğretide Bozer/Göle, herhangi bir ayırım gözetmeksizin senedin ön yüzüne beyaz ciro yapılamayacağı görüşündedir. Bozer, Göle, 2017, 101.

⁹⁷ Alonja ilişkin geniş bilgi ve açıklamalar için ayrıca bkz. Turanlı, 2017, 122 vd.

695/f. 1) ve aval (TTK m. 701/f. 1) alonj üzerine yapılmak isteniyorsa, bu kurumlara ilişkin beyanların ayrıca belirtilmesi gerekmektedir⁹⁸. Aksi halde atılan imza ciro hükmünde olur.

Ciro poliçenin nüshaları (TTK m. 743) yahut suretleri (TTK m. 746) üzerine de yapılabilir. Suretin genel kullanım amacı, senedin aslını muhafaza ederek senedin tedavül güvenliğini sağlamaktır. TTK m. 747/f. 3 hükmü göz önüne alındığında senedin suret düzenlenmeden önceki son aslının üzerine konulacak bir kayıt ile suretin düzenlendiği andan itibaren yalnızca suret üzerinde yapılacak ciroların geçerli kabul edilmesi sağlanabilir. Böylece kötünietli kişilerin senedin aslını ve suretini başka kişilere ciro ederek mağduriyet yaratması engellenebilir. Ancak nüshalar açısından böyle bir imkân söz konusu olmadığı için kötünietli uygulamalar söz konusu olabilir. Dolayısıyla, poliçe nüshalarının farklı kişilere ciro edilmesi halinde fiili gerçekleştiren ciranta TBK m. 49 vd. hükümleri uyarınca haksız fiil sorumluluğu kapsamında sorumlu olur⁹⁹. Buna ek olarak TTK m. 744/f. 2 hükmü uyarınca, poliçe nüshalarını farklı kişilere ciro ederek, her birinin ayrı birer poliçe alacaklısı olmasına neden olan ciranta ve kendisinden sonra gelen borçluların, imzalarını içerip de geri verilmemiş olan poliçelerden dolayı sorumlu olacakları ifade edilebilir.

1.6. 5070 sayılı Kanunun Ciro Açısından Uygulanabilirliği

Cironun, cirantanın devir beyanı ve imzasını yahut yalnızca imzasını içerdiği ayrıntılı olarak incelendi¹⁰⁰. Peki ciro 23/1/2004 tarih ve 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu (EİK)¹⁰¹ uyarınca elektronik imza (e- imza)¹⁰² ile yapılabilir mi? EİK uyarınca, bazı sözleşmeler bakımından sanal ortamda gerçekleşen anlaşmanın e- imza ile bağlayıcı kılınması kabul edilmiştir. E- imza; *“başka bir elektronik veriye eklenen veya elektronik mantıksal bağlantısı bulunan ve kimlik doğrulama amacıyla kullanılan ve kimlik doğrulama amacıyla kullanılan*

⁹⁸ Öğretide Öztan, TTK m. 695/f. 1 c.2 hükmünün lafızını dikkate alarak kabul beyanının yalnızca senet üzerine yapılabileceğini alonj üzerine yapılan bu beyanın geçersiz olduğunu savunmaktadır. (Öztan, 2017, 98) Aksi görüş için bkz. ve karşı. Pulaşlı, 2018, 143. Alonj üzerine konulacak kayıtlar ve bu kayıtların hükümleri hakkında ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. Turanlı, 2017, 119-128.

⁹⁹ Öztan, 2017, 181.

¹⁰⁰ Bkz. başlık 1.4. ve 1.5.

¹⁰¹ RG: 25355 S. 14/23/01/2004 T. Tertip: 5 Cilt: 43.

¹⁰² EİK m.4: - *“Güvenli elektronik imza; a) Mühürsüz imza sahibine bağlı olan, b) Sadece imza sahibinin tasarrufunda bulunan güvenli elektronik imza oluşturma aracı ile oluşturulan, c) Nitelikli elektronik sertifikaya dayanarak imza sahibinin kimliğinin tespitini sağlayan, d) İmzalanmış elektronik veride sonradan herhangi bir değişiklik yapıp yapılmadığının tespitini sağlayan, Elektronik imzadır.”*

elektronik veri” şeklinde tanımlanabilir (EİK m. 3/f. 1-b). Bir çeşit elektronik şifre olan e- imza, EİK m. 4’te sayılan, *a) münhasıran imza sahibine bağlı olma, b) sadece imza sahibinin tasarrufunda bulunan güvenli elektronik imza oluşturma aracı ile oluşturma, c) nitelikli elektronik sertifikaya dayanarak imza sahibinin kimliğinin tespitini sağlayabilme, d) imzalanmış elektronik veride sonradan herhangi bir değişiklik yapıp yapılamadığının tespitini sağlayabilmesi* şartlarını taşıyan ve EİK m. 7 hükmü uyarınca “*nitelikli elektronik sertifika hizmet sağlayıcısı*” tarafından temin edilmiş bir “*nitelikli elektronik sertifika*” ile doğrulanabilir olması halinde, EİK m. 5 uyarınca, el ile atılan imzanın tüm hüküm ve sonuçlarını haiz bir imzadır.

E- imza el ile atılan imzanın tüm hüküm ve sonuçlarını haizdir (EİK m. 5/f. 1). Ancak EİK m. 5/f. 2 uyarınca, kanunların ayrıca özel bir şekle ve merasime tabi tuttuğu işlemler ile banka teminat mektuplarında e- imza ile kullanılamaz. TTK m. 756/f. 1 hükmü uyarınca poliçede bulunan beyanların el ile imzalanması gerekmektedir. Buna ek olarak TTK m. 1526/f. 1 uyarınca, “*poliçe bono, çek, makbuz senedi, varant ve kambiyo senetlerine benzeyen senetler güvenli elektronik imza ile düzenlenemez. Bu senetlere ilişkin kabul, aval ve ciro gibi senet üzerinde gerçekleştirilen işlemler güvenli elektronik imza ile yapılamaz.*” Ancak m. 1526/f. 2 gereği bir kıymetli evrak olan konişmentonun e- imza ile düzenlenmesi mümkündür. Bu hükümlerle kıymetli evrakta e- imzanın kullanılıp kullanılmayacağına ilişkin olası tartışmalar ortadan kaldırılmıştır^{103, 104}.

¹⁰³ Bkz. TTK m. 1526/f. 1 gerekçesi. Gerekçede “*....Ticaret hukuku açısından açıklık getirilmesi gereken husus kıymetli evrakta elektronik imzanın kullanılıp kullanılmayacağıdır*” ifadesi kullanılmıştır. Gerekçe madde metni ile birlikte değerlendirildiğinde hiçbir kıymetli evrakın elektronik imza ile imzalanamayacağı sonucu çıkmaktadır. Ancak m. 1526/f. 2 bir kıymetli evrak olan konişmentonun elektronik imza ile düzenlenebileceği hüküm altına alınmıştır. (TTK m. 1526/f. 2’nin düzenlemesi hususundaki eleştiriler için ayrıca bkz. Kendigelen, 2016, 600.

¹⁰⁴ Özellikle kambiyo senetlerinin e- imza ile düzenlenememesi ve kabul, aval, ciro gibi işlemlerin yapılamaması gelişen teknoloji ile değişmeye mecbur kalacak düzenlemeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünyada giderek kullanımı yaygınlaşan e-çek uygulaması, çekin ve dolayısıyla diğer kambiyo senetlerinin e- imza ile düzenlenebilmesini ve bu senetlerde kabul, aval, ciro gibi işlemlerin yapılabilmesini mümkün hale getirecektir. E-çek uygulaması ve sistem hakkındaki ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. Karabıyık, A., (2008). Alternatif Ödeme Aracı Olarak: Elektronik Çek Sistemi (E- Çek-1). MUFAD-MFD. S. 38. 80-94; Karabıyık, A., (2008). Alternatif Ödeme Aracı Olarak: Elektronik Çek Sistemi (E- Çek-2). MUFAD-MFD. S. 39. 115-166). Buna ek olarak belirtilmelidir ki, nama yazılı bir kambiyo senedinin devri bilindiği üzere alacağın devri ile gerçekleştirilmektedir. Şayet bu devir sözleşmesi senet metninden ayrı bir kâğıtta gerçekleştirilirse TBK uyarınca imza ve imza yerine geçen diğer işlemler uygulanarak imzalanabilmektedir. Yine aynı şekilde emre veya hamiline yazılı bir senedin alacağın devri ile bahsedilen şekilde devredilmesinin mümkün olması dolayısıyla TTK ve EİK hükümlerinin etkisiz hale getirilmesi mümkün gözükmemektedir.(Alacağın devrine ilişkin

1.7. Ciro Çeşitleri

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda üç ciro çeşidi tanımlanmıştır. Bunlar, temlik (devir) cirosu, tahsil cirosu (TTK m. 688) ve rehin (terhin) cirosudur (TTK m. 689). Anılan bu ciro çeşitleri Kanunda “*numerus clausus*” şeklinde sayılmıştır¹⁰⁵. Çalışmamızın bu kısmında Kanunda tanımlanmış olan ciro çeşitlerine ek olarak gizli ciro ve garanti cirosuna ilişkin açıklamalara da yer verilmiştir.

1.7.1. Temlik (Devir) Ciro

Cironun temel amacı senetten doğan hakkın devrini sağlamaktır. Dolayısıyla ciro şerhinde aksi belirtilmedikçe emre yazılı senetlerde yapılan her ciro temlik cirosudur¹⁰⁶. Bu sonuca tahsil cirosu (TTK m. 688) ve rehin cirosu (TTK m. 689) düzenlemelerinden ulaşılmaktadır. Bu sebeple, temlik (devir) dışında bir amaçla ciro yaptığını iddia eden kişi bu durumu yazılı delille ispat etmek zorundadır¹⁰⁷. Temlik cirosunda ciranta, yalnızca senetten doğan haklarını devreder¹⁰⁸.

Kıymetli evrakin bir başka devir şekli olan alacağın devri ile temlik cirosu, aynı amaca yönelmekte, ancak ortaya çıkardıkları sonuçlar açısından büyük farklılıklar ihtiva etmektedirler. Alacağın devri TBK m. 183-194 arasında düzenlenmiştir¹⁰⁹. Kanunda (TBK) kurumun tanımı yapılmamıştır. Alacağın devri, mevcut bir alacağın alacaklısının değişmesi

ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. 1.11.); “*İmzanın el yazısı dışında bir araçla atılması ancak örf adetçe kabul edilen durumlarda ve özellikle çok sayıda çıkarılan kıymetli evrakin imzalanmasında yeterli sayılır.*” (TBK m. 15/f. 2).

¹⁰⁵ Öztan, 1997, 577.

¹⁰⁶ Arslanlı, 1952, 111; Karayalçın, 1959, 85; Domaniç, 1975, 67; Öztan, 2017, 111; “*Lehdarın cirosu kural olarak temlik cirosu sayılır.*” Y. 12. HD., 25.03.1999 T. 1999/3945 E., 1999/4055 K. Kaçak, N., (2010) **Açıklamalı İctihatlı Tüm Yönleriyle Bono Poliçe Çek**. (5. Bası). Ankara: Seçkin Yayınları. 280; “*Takibe dayanak çeklerde itiraz eden borçlunun çek lehtarını olup, alacaklı kuruma çeklerin itiraz eden şirket tarafından ibraz edildiği ve ciro kaydında tahsile dair bir kayıt bulunmadığı anlaşılmaktadır. TTK'nın 730/6. Maddesinin göndermesiyle uygulanması gereken aynı kanunun 600. Maddesi uyarınca tahsil için olduğuna dair kayıt taşımayan cironun temlik cirosu olduğunun kabulü gerekir....*” Y. 12 HD., 05.10.2006 T. 2006/15329 E., 2006/18365 K. (Kaçak, 2010, 278).

¹⁰⁷ Böyle bir durumda senet tekrar ciro edilmiş ve iyiniyetli üçüncü kişi hamil durumuna gelmişse yazılı delille dahi cironun temlik amacı taşımadığı ileri sürülemez. (TTK m. 687/f. 1); Bu nedenle temlik cirosu bahsinde ayrıntılı açıklama yapmaktan imtina edeceğiz. Zira çalışmamızın bu bölümü açısından aksi belirtilmedikçe yapılan tüm açıklamalar temlik cirosuna ilişkin olacaktır.

¹⁰⁸ Bahtiyar, 2017, 79.

¹⁰⁹ Konuya ilişkin ayrıntılı açıklama ve karşılaştırma için ayrıca bkz. başlık. 1.11.

işlemdir¹¹⁰. Baskın görüşe göre devir sözleşmesi sebebe bağlı değildir¹¹¹. Yani diğer bir ifadeyle, devre esas olan sebep geçerli olmasa veya ortadan kalkmış bile olsa işlem (alacağın devri) geçersiz olmaz¹¹².

Temlik cirosu, cironun, temlik¹¹³, teminat¹¹⁴, teşhis¹¹⁵ işlevlerine sahiptir. Dolayısıyla senedin temlik cirosu ile devredilmesi, senet dolayısıyla yeni alacaklı yaratmakla kalmaz; senet borçluları arasında da bir yenisinin eklenmesine neden olur¹¹⁶. Temlik cirosu, tam veya beyaz ciro şeklinde yapılabilir. Ancak temlik cirosu kısmi ciro şeklinde yapılamaz. Dolayısıyla bu şekilde yapılan bir ciro batıl olur¹¹⁷ (TTK m. 682/f. 2). Buna paralel şekilde birden fazla kişinin hamili olduğu senet, kısmi ciro oluşturacak şekilde, bu kişilerden yalnız biri tarafından ciro edilemez¹¹⁸.

Temlik cirosunda def'iler alacağın devrine göre özellik arz etmektedir. Buna göre senedi temlik cirosu ile devralan hamile karşı senet metninden anlaşılan def'iler ile senedin geçersizliğine ilişkin def'iler ileri sürülebilir. Bunların dışında kalan şahsi def'ilerin iyiniyetli

¹¹⁰ Eren, 2016, 1248; Oğuzman, Öz, 2013, 547; Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, 1993, 240: Thur, 1983 825)

¹¹¹ Thur, 1983, 835; Oğuzman, Öz, 2013, 548; Aksi görüş ve değerlendirmeler için bkz. (Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, 1993: 241); Eren, 2016, 1254. Hukukumuzda alacağın devrinin sebebe bağlı (illi) kabul edilmesi halinde, asıl borç ilişkisine ilişkin olarak düzenleyen yahut diğer cirantalar arasında meydana gelen bir geçersizlik, senedin son hamilinin meşru hamil sayılmaması sonucunu doğur ki bu da kıymetli evrakın tedavülü açısından kabul edilmesi güç bir sonuçtur. Bu sonucu destekleyecek şekilde alacağın devrinin sebebe bağlı bir işlem olduğu kabul eden Eren de, "... sebebe bağlılık ilkesinin, soyutluk ilkesine üstün tutulması görüşünderiz. Kıymetli evrak hukuku (çek, poliçe vs.) bir tarafa bırakılırsa, Türk Medeni Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu Yönünden tasarruf işlemleriyle borçlandırıcı işlemlerin sebebe bağlı işlemler olduğunu kabul ediyoruz." görüşünü ortaya koymuştur. Bkz. Eren, 2016, 189.

¹¹² Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, 1993, 241.

¹¹³ Bkz. başlık 1.3.1.

¹¹⁴ Bkz. başlık 1.3.2.; "...temlik cirosunun üç fonksiyonu vardır. Bunlardan bir tanesi de ...'teminat vazifesidir'" Y.. 11. HD., 25.05.1978 T. 1978/2311 E., 1978/ 2790 K. (Kaçak, 2010, 280).

¹¹⁵ Bkz. başlık 1.3.3.

¹¹⁶ Öztan, 1997, 599.

¹¹⁷ "... Ancak poliçe meblağının bir kısmı ödeme dolayısıyla azalmış ise, ciro tabiatıyla kalan kısım içim yapılabilecektir; zira kısmi ciro, hakkı temsil eden ve bu hakkın başkasına devri için zaruri bulunan senedin, hakkın kendisi gibi kısımlara ayrılamaması sebebiyle mümkün görülmemiştir; hâlbuki, bu son halde senedin parçalanmasına lüzum bırakmayan bir ciro söz konusudur." Öztan, 1997, 639-640; Karayalçın, 1959, 83; Domaniç, 1975, 108; Ancak senet bedelinin rehin konusu alacaktan fazla olduğu durumlarda, rehin cirosunun hangi miktar için yapıldığının ciro şerhine yazılması kısmi ciro teşkil etmez; bahsi geçen bu halde belirtilen miktar için rehin cirosu, geriye kalan kısım içinse tahsil cirosu yapıldığı kabul edilir. Domaniç, 1964, 523.

¹¹⁸ Öztan, 1997, 640; Ancak birden fazla lehdarı bulunan bir senette, lehdarlardan birinin, haklarını diğerlerine ciro etmesi mümkündür. Öztan, 1997, 640 dpn. 445.

hamile karşı ileri sürülebilmesi mümkün değildir. Ancak hamilin senedi iktisap ederken bilerek borçlunun zararına hareket etmesi söz konusu ise TTK m. 687/f. 1 uyarınca şahsi def'ilerin kendisine karşı ileri sürülebilmesi mümkündür^{119, 120}.

1.7.2. Rehin (Terhin) Ciro su

Rehin; “bir edimin teminatı olarak alacaklı lehine tesis edilen (mülkiyetten gayri) bir ayni hak; bir borcun yerine getirilmemesi halinde, alacaklının alacaklarının teminatı olmak üzere (yani alacaklının paraya çevirtme hakkına sahip olarak) alacaklı lehine verilen taşınır, taşınmaz mal güvencesi”¹²¹ olarak ifade edilmektedir. Taşınır rehni¹²² TMK m. 939 vd. maddelerinde düzenlemiştir. (Teslime Bağlı Rehin (TMK m. 939 vd.), Hapis Hakkı (TMK m.950 vd.), Hayvan Rehni (TMK m. 940/f. 1), Alacaklar ve Diğer Haklar Üzerinde Rehin (TMK m. 954 vd.), Rehin Karşılığında. Ödünç Verme İşi İle Uğraşanlarla Yapılan Rehin (TMK m. 962 vd.), Rehinli Tahvil (TMK m. 970 vd.). Taşınır rehni ayrıca 20/10/2016 tarih ve 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu (TİTRK)¹²³ ile de düzenlemiştir. Ancak anılan Kanuna bağlı olarak çıkarılan 31/12/2016 tarihli Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrasında Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik¹²⁴ m. 2-c

¹¹⁹ Kişisel def'ilerin üçüncü kişilere karşı ileri sürülmesinin bir diğer istisnası olarak, kambiyo senetlerinin faktoring şirketlerince devralınması hal i olduğu hususunda bkz. Azarkan, N. (2017) “Faktoring İşlemi Çerçevesinde Çeki Ciro ile Temlik Alan Üçüncü Kişiy e Karşı Şahsi Def'ilerin İleri Sürülmesi. *DÜHFD* C. 22, S. 36, **89-107**; aksi yönde bkz. Çayır, E., (2017). “Kambiyo Senetlerinde Kişisel Def'ilerin Faktoring Şirketlerine Karşı İleri Sürülmesi”. *BFHD* C. 6 S. 22, 544-564.

¹²⁰ Yargıtay 19 Hukuk Dairesinin; hamil tarafından faktoring şirketine ciro ve teslim edilen kambiyo senetleri ile ilgili olarak borçlu konumunda olan üçüncü kişinin örneğ in malın teslim edilmemesi sebebiyle senedin bedelsiz kaldığına ilişkin def'ileri ancak TTK m. 599/ f. 1 (TTK m. 687/ f. 1) uyarınca faktoring şirketinin kötü niyetli olması, diğer bir ifadeyle bilerek borçlunun zararına hareket ettiğinin kanıtlanması durumunda ileri sürülebilmesine ilişkin içtihadına rağmen sonraki tarihli bir içtihadında aksi yönde karar verdiğini ve senet faktoring şirketinin elinde bulunduğu sürece aksi yöndeki sonraki tarihli içtihadın benimsenmesi gerektiğ i hususunda bkz Teoman, Ö., (2012). *Yaşayan Ticaret Hukuku (Hukuki Mütalaalar) Kitap: 14 2010-2011*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 206.

¹²¹ Oğuzman, Seliçi, Oktay-Özdemir, 2016, 895; Yılmaz, 2002, 1027; Acar, F. (2015). *Rehin Hukuku Dersleri*. (1. Bası). İstanbul: Vedat Kitapçılık, 1.

¹²² TMK, hak üzerindeki rehni, taşınır rehni içinde düzenlenmektedir. Oğuzman, Seliçi, Oktay-Özdemir, 2016, 895.

¹²³ RG: 29871 S. 28/10/2016 T. Tertip: 5 Cilt: 58.

¹²⁴ RG: 29935 (3. Mükerrer) S. 31/12/2016 T.

hükmü uyarınca TİTRK hükümleri TMK uyarınca kurulmuş olan taşınır rehnine uygulanmaz¹²⁵.

Türk Medeni Kanunu senede bağlı olan ve olmayan alacakların rehni¹²⁶ ile kıymetli evrakın rehnini farklı kurallara tabi tutmuştur. TMK m. 955/1 uyarınca senede bağlanmış olan veya olmayan alacakların rehni için rehin sözleşmesinin “yazılı” şekilde yapılması gerekmektedir. Kıymetli evrakın rehni TMK m. 956’da düzenleme altına alınmıştır. Bu düzenlemeye göre, hamiline yazılı senetlerin rehni için senedin rehin alacaklısına (mürtehin) teslimi yeterlidir. Dolayısıyla bu senetlerin rehni için yazılı bir rehin sözleşmesi yapılmasına gerek yoktur. Ancak yazılı bir rehin sözleşmesi ile yahut senet üzerine yapılacak bir rehin cirosu ile de rehin kurulabilir (TTK m. 659). Senette bulunan hak üzerinde rehin tesis edilmesi amacıyla bir ciro işlemi gerçekleştirilmeksizin kurulan rehin TMK m. 956 vd. hükümlerine göre kurulmuş bir rehin olacağından, senet üzerinde rehin hakkına sahip olan hamil kıymetli evrak hukukuna ilişkin bazı imkânlardan faydalanamaz¹²⁷.

Hamilin kıymetli evrak hukukuna ait ayrıcalıklardan faydalanılmasını sağlayan rehin cirosu TTK m. 689’da düzenlenmiştir. TTK m. 689/f. 1 hükmü uyarınca rehin cirosu, bünyesinde “..., ‘bedeli teminattır’, ‘bedeli rehindir’ ibaresini veya rehnetmeyi belirten herhangi bir kaydı...” veya böyle bir kaydı içermemekle birlikte senedi devreden ve devralan arasında gerçekleştirilen bir anlaşma¹²⁸ neticesinde senedin rehnini sağlayan cirodur¹²⁹.

Senedi rehin cirosu ile devreden ciranta, senedin maliki ve asli zilyedi olarak kalmaya devam eder. Rehin cirosu hamilinin zilyetliği fer’i zilyetliktir¹³⁰. Bu nedenle senedi rehin cirosuyla devralan hamil, senet bedelini kendi alacağı doğrultusunda tahsil ederek, eğer var

¹²⁵ Ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. Acar, F., Antalya G. (2017) *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu (6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında İlk Tespitler)*. (Güncellenmiş ve Geliştirilmiş 2. Bası). İstanbul: Aristo Hukuk Yayınevi.

¹²⁶ Alacak rehni hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Arvas, M.M., (2018). “Türk Hukukunda Alacak Rehni”. *Bankacılar Dergisi*, S. 104, 68-80.

¹²⁷ “Ülkemizde bankalar, müşterileriyle yaptıkları genel kredi sözleşmelerine herhangi bir yolla zilyetliklerine giren senetler üzerinde, o müşterilerine karşı sahip oldukları talep(lerin)... teminatı olarak rehin hakkı iktisap edeceklerine dair kayıtlar koymaktadırlar. Bu yolla tesis edilen rehinler de Medeni Kanun hükümlerine tabidir, Poliçe Hukukuna değil.” Öztan, 1997, 624; Hacıömeroğlu, Ö. O. (2017). *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Kıymetli Evrak Hukukunda Ciro*. (1. Bası). Ankara: Yetkin Yayınları, 134.

¹²⁸ Bkz. başlık 1.7.4.

¹²⁹ Y. İBK., 05.11.1969 T. 1969- 6/2 (Kaçak, 2010, 282).

¹³⁰ Şimşek, 1982, 89; Arslanlı, 1952, 123; Karayalçın, 1959, 90.

ise, artan kısmı cirantasına iade etmek zorundadır¹³¹. Senedin mülkiyeti hala cirantada olduğundan dolayı, TTK m. 689/f. 1 son cümle uyarınca senedi rehin cirosu ile devralan hamil, senedi ancak bir tahsil cirosu ile devredebilir¹³².

Türk Ticaret Kanunu m. 682/f. 2 hükmü uyarınca, yapılan kısmi ciro batıldır. Rehin cirosunda, aksi ciro şerhinde belirtilmediği sürece, yapılan ciro senet bedelinin tamamı için yapılmış sayılır. Ancak rehine konu alacağın senet bedelinden daha az olması halinde, alacağın ciro şerhinde belirtilmesi TTK m. 682/f. 2 uyarınca cironun batıl olması sonucunu doğurmaz. Bu durumda belirtilen miktar için rehin cirosu hükümleri uygulanırken senet bedelinin kalan kısmı içinse tahsil cirosu hükümleri uygulanır¹³³.

Öğretide rehin cirosunun, beyaz ciro şeklinde yapılıp yapılamayacağı konusunda öğretide görüş birliği bulunmamaktadır. Bir görüş rehin cirosunun beyaz ciro şeklinde yapılması mümkün değildir¹³⁴. Bizim de katıldığımız diğer bir görüş uyarınca rehin cirosu beyaz ciro şeklinde yapılabilir¹³⁵. Beyaz ciro ile rehin cirosu yapılabilmesi konusunda ikili bir ayırım yapılması gerekir¹³⁶. Beyaz ciro, yalnızca cirantanın imzasından oluşuyor ve başka herhangi bir kaydı ifade etmiyorsa¹³⁷, bu durumda yapılan ciro bir temlik cirosu vasfını haiz olacağından (TTK m. 682/f. 2) bu şekilde bir rehin cirosu yapılması mümkün olmaz¹³⁸. Fakat beyaz ciro şerhinin TTK m.689/f. 1 hükmünde belirtilen “*bedeli teminattır*”, “*bedeli rehindir*” veya “*rehnetmeyi belirten diğer bir ifadeyi*” içermesi halinde, diğer bir ifadeyle

¹³¹ Şimşek, 1982, 89.

¹³² Ayrıca bkz. başlık 1.10.3.

¹³³ Domaniç, 1964, 523; Domaniç, 1975, 80; Aksi görüş için bkz. karşı. Pulaşlı, 2018, 174.

¹³⁴ Öztan, 1997, 576.

¹³⁵ Domaniç, 1964, 537; Şimşek, 1982, 90.

¹³⁶ Özel, B. (2012). *Kambiyo Senetlerinde Rehin Cirosu*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 89.

¹³⁷ Bkz. başlık 1.4.2.

¹³⁸ Şimşek, 1982: 90); Y. 11. HD., 21.12.1967 T. 1967/413 E., 1967/4891 K. (Şimşek, 1982: 606) . Özel, 2012, 89; Poroy, Tekinalp, 2018, 213, 214; Kubilay, 1987, 505; Bu durumda dahi yapılan cironun TTK m. 689/f. 1 son cümle uyarınca bir tahsil cirosu hükmünde olması söz konusu olacağından, rehin cirosundan sonra gelen rehin veya temlik cirolarına itibar etmemek ve bu ciroların hamillerini rehinli ciro hamilinin temsilcileri kabul etmek gereklidir. Bkz. Domaniç, 1964, 334; “*Rehin cirosunun TTK'nın 601'inci (TTK m. 689) maddesine uygun şekilde yapılması zorunludur. Kambiyo senedini açık ciro ile temellük eden bankanın, sırf dâhili muamelelerinde kolaylık ve intizam sağlamak için lastik mühürle sonradan bastığı (teminat senetleri) ibareleri klişe, başka delillerle teyemmüm etmedikçe senedin rehin cirosuyla verildiğini göstermez.*” Y. İİD., 28.02.1967 T. 1967/1858 E., 1967/2053 K.) (Kaçak, 2010, 282).

yalnızca devredilen kişinin adının yazılmaması şeklinde bir beyaz ciro yapılması halinde, rehin cirosunun yapılabileceği ifade edilmektedir¹³⁹.

Taraflar arasında rehin cirosu hükümlerini doğurması amacıyla gizli rehin cirosu anlaşması yapılması mümkündür¹⁴⁰. Böyle bir durumda ciranta senet üzerinde temlik cirosu gerçekleştirir. Ancak ciranta ile ciro edilen aralarında yapacakları gizli rehin cirosu anlaşmasıyla, bu temlik cirosunun, iç ilişkide rehin cirosu hüküm ve sonuçlarını doğurması konusunda anlaşabilirler¹⁴¹. Ancak senedin gizli rehin cirosu anlaşması dışında “*teminat amaçlı*” devri de mümkündür¹⁴². Bu durumda gizli rehin cirosu anlaşmasından farklı olarak, senet taraflar arasındaki bir güvene dayalı olarak, tamamen borçlar hukukuna has bir anlaşmaya uygun olarak devredilir ve devredilen tarafça yalnızca teminat amacıyla sınırlı kalmak üzere kullanılabilir¹⁴³. Böyle bir devir gizli rehin cirosu anlaşması ile karıştırılmaya oldukça müsait olup, bu durumun varlığı halinde taraf iradelerinin yorumlanması ile bir çözüme varılması gerekir¹⁴⁴.

Çekte rehin cirosu yapılması hususunda doktrinde hakim görüş, çekin bir ödeme aracı olması dolayısıyla, çekte rehin cirosu yapılamayacağı yönündedir¹⁴⁵. Ancak bizimde

¹³⁹ Y. 11. HD., 06.12.1990 T. 1990/7483 E., 1990/7865 K. Kaçak, N. (2010) *İçtihatlarla Bono, Poliçe ve Çek*. (5. Bası). Ankara: Seçkin Yayınları, 280-281; Y. 12. HD., 25.03.1999 T. 1999/393945 E., 1999/40551 K. Kaçak, 2010, 282; *Poroy/Tekinalp, Tahsil cirosu ile ilgili TK. M. 686/1 hükmü, rehin cirosunu bir başka rehin cirosunun takip edemeyeceğini söylemekte, yapılan temlik cirosunun, tahsil cirosu hükmünde olduğunu ifade etmektedir. Oysa ikinci rehin cirosu açık bir rehin cirosu ise , bu yasak kapsamında değerlendirilmez.*” yorumunda bulunmuştur. Poroy, Tekinalp, 2018, 213-214; “... senedi rehin cirosuyla devralan kişinin adı yazılmadan, yalnızca cironun rehin amacıyla yapıldığını ifade eden bir ibare kullanmak suretiyle beyaz cirodan oluşan rehin cirosu yapılabilir.” (Yılmaz, 2011, 290).

Kubilay; *Ancak TTK m. 689/f. 1 son cümle uyarınca rehinli ciro hamilinin senedi ancak tahsil cirosu ile devretmesi kuralına aykırı davranılmış olacağından dolayı bu şekilde de bir rehin cirosunun yapılmasının mümkün olmadığı ifade edilmekte bu şekilde yapılan bir cironun rehin cirosu olduğunun yazılı delille ispat edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.* (Kubilay, 1987, 504)

¹⁴⁰ Öztan, 1997, 631; (Poroy, Tekinalp, 2018, 213; ayrıca değerlendiriniz, “*Temlik cirosu ile bankaya verilen ve bankaca bir marj düşüldükten sonra bedeli hamile ödenen senetlerdeki ciro, temlik cirosu olmayıp gizli rehin cirosu niteliğindedir.*” Y. 11. HD., 03.02.1977 T. 1977/5774 E., 1977/424 K. Kaçak, 2010, 280

¹⁴¹ Çekte rehin cirosunun gizli rehin cirosu anlaşması şeklinde dahi yapılamayacağına ilişkin Bölge Adliye Mahkemesi kararı ayrıca bkz. Antalya BAM 11. HD., 13.03.2017 T. 201/244 E., 2017/200K. (Lexpera İBB E.T. 02.11.2018).

¹⁴² Öztan, 1997, 632.

¹⁴³ Öztan, 1997, 632.

¹⁴⁴ Öztan, 1997, 633.

¹⁴⁵ Öztan, 1997, 1147; *Öztan*, çekte rehin cirosu yapılamamasının diğer bir sebebinin çekte uygulanacak poliçe hükümlerinin sayıldığı TTK m. 818/f. 1 hükmünde rehin cirosuna ilişkin TTK m. m. 689’a herhangi bir atıf

katıldığımız görüş uyarınca kısa rehin işlemlerinde çekin rehin cirosuna konu olabilmesinin mümkün olduğu ifade edilmelidir¹⁴⁶.

Günümüzde elektronik ortamda çek düzenlenmesi ABD’de uygulanmaktadır. Uygulanan sistemde çekin düzenlenme tarihi ve bankaya ibraz tarihi arasında farklılık yaratılmış ve bir anlamda çek ödeme aracı olmaktan çıkıp bir kredi aracı (bono ve poliçe gibi) haline gelmiştir. Dolayısıyla bu sistemde çekte rehin cirosu yapılabilmesi teorik olarak mümkün gözükmektedir¹⁴⁷.

Rehin cirosu hamili, tahsil cirosundan farklı olarak¹⁴⁸, cirantanın temsilcisi olmadığından, senetten doğan hakları müvekkili adına değil, kendi adına kullanır¹⁴⁹. Dolayısıyla senedin tahsili için gereken tüm işlemleri gerçekleştirebilir. Ancak rehin cirosu hamili amacı rehin olmayan; sulh, ibra vadenin değiştirilmesi gibi işlemleri gerçekleştiremez¹⁵⁰.

Rehin cirosunun teminat işlevini haiz olup olmadığı hususunda öğretide görüş birliği bulunmamaktadır. Bizim de katıldığımız baskın görüş, rehin cirosunun teminat işlevini haiz

yapılmamış olduğunu ifade etmiştir. Bkz. Öztan, 1997, 1147; 12. HD., 15.03.2002 T. 2002/3254 E., 2002/5259 K. sayılı kararında “hamiline yazılı” bir çek üzerinde hamilin yaptığı bedeli teminattır ibaresi içeren ciroyu, rehin cirosu olarak değerlendirmiş ve TTK m. 818’de (TK m. 730) rehin cirosunun düzenlendiği TTK m. 689’a (TK m. 601) herhangi bir atıf olmadığı dolayısıyla çekte rehin cirosu yapılmasının mümkün olmadığı ve bu sebeple bahsi geçen kaydı içeren ciroya dayalı olarak senedi elinde bulunduran kişinin meşru hamil olmadığı sonucuna varmıştır. Yargıtay’ın kararı yerinde değildir. Bunun nedeni hamiline yazılı senetlerin devri için ciro yapılmasına gerek yoktur. Bu senetler yalnızca zilyetliğin devri yolu ile tedavül edebilirler ve bu nedenle üzerlerinde bulunan ciro hak sahipliğinin tespitinde teşhis ve temlik işlevine değil ancak teminat işlevine sahiptir. Kararın ayrıntılı değerlendirmesi ve eleştirisi için bkz. Seven, V. (2003). “Hamiline Yazılı Çeklerde Ciranta Tarafından Konan “Bedeli Teminattır” Kaydının Hukuki Sonucu”. **BATİDER**. C. 5 S. 2. 143-158.

¹⁴⁶ Domaniç, 1964, 519, dpn. 2; Çekin rehin cirosu yoluyla devrinde daha farklı bir sonuca varan *Arslanlı*, “... 617 nci madde (TTK m. 818) rehin cirosu hakkındaki hükmü çekler için zikretmemiştir. Bundan, bir çekin rehin edilemeyeceği neticesi çıkarılmamalıdır. ... çek rehline pek nadiren tesadüf edilir....bu sebeple 544 üncü madde (TTK m. 689) 617 nci maddede (TTK m. 818) yazılmamıştır. Fakat çekin tam ciro ile rehline herhangi bir mani yoktur. Kezalik çekin Medeni Kanun Hükümlerine göre de terhini mümkün görülebilir.”(Arslanlı, 1952,123) görüşünü ortaya koymuştur. Çekin rehne konu edilebilmesi konusunda ikili bir ayrıma giden *Kubilay*, hamiline yazılı bir çekin yazılı bir rehin anlaşması dâhilinde, zilyetliğinin, rehin amacıyla sınırlı kalacak şekilde, devredilmesi ile rehin kurulmasının mümkün olduğunu ancak çekin bir rehin cirosu ile rehne konu yapılmasının mümkün olmadığı görüşünü savunmaktadır. Kubilay, 1987, 500-501.

¹⁴⁷ Karabıyık, 2008-a, 87; Bu konuda *Pulaşlı* fiziki ortamda düzenlenen çekler açısından, “... ÇekK ile ileri tarihli çeki imkan tanındığından, vadeli çek düzenlenmesinin geçerli olacağı 31.12.2017 (31.12.2020) tarihine kadar Yargıtay’ın bu görüşünün askıda kalacağı kanısındayım.” görüşünü ortaya koymuştur. Pulaşlı, 2018, 172.

¹⁴⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. İkinci Bölüm: Tahsil Cirosu ve Tâbi Olduğu Hukuki Rejim.

¹⁴⁹ Poroy, Tekinalp, 2018, 214.

¹⁵⁰ Poroy, Tekinalp, 2018, 219.

olmadığını savunmaktadır¹⁵¹. Azınlıkta kalan görüş ise, çeşitli gerekçelerle rehin cirosunun teminat işlevini haiz olduğunu savunmaktadır¹⁵².

Rehin cirosuna konu olan alacağın vadesinin senedin vadesinden önce veya sonra gelmesi konusundan ikili bir ayırım yapılması gerekir. Eğer senedin vadesi alacağın vadesinden önce geliyor ise, bu durumda rehin cirosu hamili senedin içerdiği para alacağını kendi adına tahsil

¹⁵¹ Arslanlı, “ ,Ciro eden şahısla mürtehin arasındaki hak ve borçlar umumi hükümlere göre tayin edilir. Terhin cirosu neticesinde ciro eden şahıs mürtehin cirantaya karşı senetten mütevellit bir mesuliyet deruhte etmiş değildir, yani burada da teminat fonksiyonu yoktur” Arslanlı, 1952, 124; Domaniç, “... kanunumuzun lafzi ve şekli ifadesine göre, teminat kudreti, sadece temlik cirosu bahsinde tanzim edilmiş ve şeklen ve lafzen bu nevi ciroya hasredilmiştir.” Domaniç, H. (1964). “Kambiyo Senetlerinde Rehin Cirosu”, **Ord. Prof. Dr. Ernst E. Hirsch’e Armağan (AÜHF)**. Ankara: Ajans-Türk Matbaası, 536; Öztan, “Senedin rehin cirosuyla devrinde, ciranta bütün mameleki ile sorumluluk altına girmemektedir. Rehin belli bir malla sorumluluk sonucunu verir. Rehin cirosunda da, ciranta, temlik cirosundaki aksine, rehin konusu şey (mal, yani poliçe), ödemedi veya kabul edilmemesi dolayısıyla şahsi sorumluluk altına girmeyi düşünmemektedir. Ayrıca rehnedilen poliçenin hamili, hiçbir zaman poliçenin alacaklısı olmamaktadır: sadece bir rehin hakkına sahiptir. Bu sebeple, rehin cirosunun ödememe veya kabul edilmeme gibi haller dolayısıyla cirantanın garantisini ihtiva ettiği görüşüne katılmıyoruz.” Öztan, 1997, 630; Kınacıoğlu, “ Rehin cirosunun teminat fonksiyonu var mıdır?...Bize göre, TK. 597 (TTK m. 685) ve 636. (TTK m. 724) maddesinin açık hükmü karşısında soruya olumlu cevap vermek gerekir. Zira ciranta poliçeyi, rehnelen hamile borcunu temin maksadıyla devretmektedir.” Kınacıoğlu, 1993, 188; Öztan, 1997 630–631.

¹⁵² Bu konuda Karayalçın; “Rehin cirosunda teminat fonksiyonu bulunmadığına dair Ticaret Kanunumuzda ve ticari senetler hukuku bakımından kaynağı olan Cenevre Anlaşmalarında ve İsviçre Borçlar Kanununda olumsuz açık bir hüküm yoktur. Bu sebeple alacağın rehinde genel hükümlere göre rehnedenin alacak tutarı ile sınırlı olarak şahsi mesuliyetinin kabul edildiği hallerde rehnedi ciranta ile hamil arasındaki açık veya zımni rehin sözleşmesi dolayısıyla rehnedi ciranta hamile karşı sorumlu olacaktır. Rehin cirosunda teminat fonksiyonunun bulunup bulunmadığı bakımından Ticaret Kanununda da olumlu açık bir hüküm de yoktur; bu düzenleme boşluğunun da MK m. 1’e göre doldurulması gerekir.” Karayalçın, Y. (1984). “Rehin Cirosunda Rehnedi Cirantanın Hukuki Durumu”. **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu Bildiriler ve Tartışmalar**. Ankara: BTHAE. 243; Poroy/Tekinalp;”Ciranta poliçeyi ciro edilen kişiye karşı bir borcunu temin maksadıyla rehin cirosuyla devretmiştir. Bu bakımdan poliçenin kabul ve ödemesini de mütekeffil bulunması gerekir. Hatta burada fikrimizde sorumsuzluk şartı dahi koyamaz (ciranta), zira bu şart rehin cirosunun niteliğine uygun düşmez.” (YHGK., 11.1.1969 T. 727 E., K (Poroy, Tekinalp, 2018, 217) ayrıca konuya ilişkin Yargıtay kararının eleştirisi için bkz. Poroy, Tekinalp, 2018, 218; Kubilay:” ...rehin cirosunun tahsil cirosundan farklı olarak rehin amacıyla yapıldığı ve tarafları arasında vekâlet ilişkisi yaratmadığı görülmektedir. MK. m. 879 (TMK m. 965) hükmünün de genel bir hüküm olarak kambiyo senetlerine uygulanmaması gerekir. Bütün bu hususlar göz önünde bulundurularak rehin cirosu ile senedi terhin eden borçlunun bir kambiyo taahhüdünde bulunduğu ve kabul ile ödemeyi garanti ettiği sonucuna varılabilir. (Kubilay, H. (1987). Kambiyo Senetlerinin Rehni. **DEÜHFD Prof. Dr. Kudret Ayiter Armağanı**. S. 1-4, s. 508); Yılmaz; “....Rehin cirosunda, rehin alacaklısı hamilin, poliçe (bono) bedelini senet borçlusundan tahsil etmesi, rehin hukuku anlamında bir tür rehni paraya çevrilmesidir. Poliçe (bono) bedelini senet borçlusundan tahsil edemeyen rehin alacaklısının, rehnedi cirantaya başvurması da aynı şekilde, bir paraya çevirme işlemidir. Bu nedenle rehin alacaklısı hamil, diğer senet borçluları yanında kendi cirantasına da kambiyo senetlerine özgü yolla başvurabilme imkânına sahip olmalıdır.” Yılmaz, A., (2011) “Kambiyo Senetlerinde Rehin Cirosu ve Rehin Cirosunun Teminat İşlevi”. **GSÜHFD**. S.2. 305); Bkz. “Senetleri rehin cirosu ile elinde bulunduran bankanın, borçlu hakkında takipte bulunması mümkündür.” (Y. 12. HD., 21.11.1995 T. 16028 E., 16787 K. akt. Öztan, 1997, 628 dpn. 392; Develi, E., (2016) “Kambiyo Senetlerinde Rehin Cirosu”. **SaÜHFD C.4, S. 2, 92.**

edebilir¹⁵³ (TTK m. 689/f. 1). Senedin vadesinin, rehin cirosuna konu alacaktan sonra gelmesi halinde hamil, alacağın vadesi tarihinde kendi borçlusuna ödeme için başvururda ödeme gerçekleşmez ise İİK m. 145 vd. (taşınır rehninin paraya çevrilmesi) hükümleri doğrultusunda¹⁵⁴, alacağını tahsil yoluna gider¹⁵⁵.

Rehin cirosunda def'ilerin ileri sürülmesi TTK m. 689/f. 2 hükmünde, “*Poliçeden sorumlu olanlar, kendileriyle ciranta arasında doğrudan doğruya var olan ilişkilere dayanan def'ileri hamile karşı ileri süremezler...*” şeklinde düzenlenmiştir. Söz konusu düzenleme temlik cirosunda def'ilerin ileri sürülmesine ilişkin TTK m. 687/f. 1 hükmü ile paralellik arz etmektedir. Ancak rehnin fer'i bir hak olması ve geçerli bir borç ilişkisinin varlığını gerekli kılması dolayısıyla kendisine başvuruda bulunulan kişiler, rehinle temin edilen alacağa ilişkin def'ileri hamile karşı ileri sürebilir¹⁵⁶. Diğer yandan senette bulunan miktarın rehinle temin edilen alacaktan fazla olması halinde, bu fazla olan kısım için başvuruda bulunulan kişinin, ciranta ile arasında olan kişisel def'ileri ileri sürmesi ve bu miktarı ödemededen kaçınması mümkündür¹⁵⁷. TTK m. 689/f. 2 son cümle uyarınca, rehin cirosu hamilinin, bilerek borçlunun zararına hareket etmiş olması halinde de cirantaya karşı öne sürülebilen kişisel def'iler, kendisine karşı ileri sürülebilir. Son olarak belirtilmelidir ki, TTK m. 690/f. 1 uyarınca yapılan bir ciro alacağın devri hükümlerini doğurur. Bu şekilde yapılan bir rehin cirosuyla senede hamil olan kişiye karşı da, cirantaya karşı sürülebilen kişisel def'iler ileri sürülebilir¹⁵⁸.

¹⁵³ Poroy, Tekinalp, 2013, 215; Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya. 2015, 166; Kubilay, 1987, 510; Bu durumda tahsil edilen senet bedelinin, rehinle güvence altına alınan alacağın vadesi gelinceye kadar güvenilir bir yere faiz karşılığında tevdi edilmesi gerektiği konusunda bkz. Yılmaz, 2011, 294); Domaniç, 1964, 533; Öztan, 1997 628; Senedi rehin cirosu ile devralan hamil, alacağına senedin vadesi gelmeden önceki bir tarihte kavuşursa, senedi “*ters ciro*” ile, kendisine rehin cirosu ile devretmiş olan kişiye iade etmelidir. Bkz. Can, 2015, 94.

¹⁵⁴ Kubilay, 1987, 510; Bu durumda senet satılır ve senedi icra dairesinden İİK m. 145 vd hükümlerine göre iktisap eden kişi senedin vadesi tarihinde düzenleyen ve diğer başvuru borçlularına başvurarak senedin tahsilini sağlar.

¹⁵⁵ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya. 2015, 166.

¹⁵⁶ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya. 2015, 166; Öztan, 1997, 629; Poroy, Tekinalp, 2018, 215; Yılmaz, 2011, 297.

¹⁵⁷ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya. 2015, 166; Öztan, 1997, 629; Poroy, Tekinalp, 2018, 215; Yılmaz, 2011, 296.

¹⁵⁸ Kubilay, 1987, 509.

1.7.3. Tahsil Ciroosu

Tahsil ciroosu, TTK m. 688'de, "*Ciro, 'bedeli tahsil içindir', 'vekâleten' veya bedelin başkası adına kabul edileceğini belirten bir şerhi veya sadece vekil etmeyi ifade eden bir kaydı içerirse, hamil, poliçeden doğan bütün hakları kullanabilir; fakat o poliçeyi ancak tahsil ciroosu ile tekrar ciro edebilir.*" şeklinde düzenleme altına alınmıştır¹⁵⁹. Tahsil ciroosu, çalışmamızın ana konusunu oluşturması dolayısıyla ikinci bölümde ayrıntılı olarak incelenmiştir.

1.7.4. Gizli (Fidüsiyer-İnançlı-Örtülü) Ciro

Gizli (fidüsiyer – inancılı – örtülü) ciro, genellikle, tahsil veya rehin cirosunun hüküm ve sonuçlarını doğurması amacıyla, ancak bir temlik ciroosu şeklinde yapılan bir ciro çeşididir. Adı doktrinde her ne kadar bir ciro olarak ifade edilmekte ise de maddi anlamda TTK hükümleri uyarınca (sonuçlarının gerçekleşmesi istenen ciro açısından) bir ciro işlemi gerçekleştirilmez. Aslında bu ciro, tarafların aralarında yaptıkları bir anlaşmayla, senet metni üzerinde yapacakları (genellikle) bir temlik cirosunun geride bir tahsil yahut rehin ciroosu hükmü doğurması konusunda mutabakata varmalarındır.

Gizli ciro anlaşması taraflar arasındaki güven ilişkisine dayanmakta¹⁶⁰ ve her ne kadar TBK m. 19'da hüküm altına alınmış olan muvazaaa gibi gözüke de, kural olarak bir inancılı işlem kabul edilmekte ve hukuken geçerli sayılmaktadır¹⁶¹. TBK m. 19 anlamında muvazaalı işlem, sözleşmeyi gerçekleştiren tarafların irade beyanlarının görünürdeki hüküm ve sonuçlarına bağlı olan hukuki sonuçların gerçekleşmeyeceğini kararlaştırdıkları ve bu sözleşmeyi sırf başkalarını yanıltmak, onlara gerçekte olandan başka bir görünüş sergilemek amacını güttükleri işlemdir¹⁶². Buna karşılık inancılı işlem ise, taraflardan birinin, sözleşmenin sağladığı hukuki durumu, ancak belli bir amaçla kullanacağını ve bu amaç gerçekleştikten

¹⁵⁹ "... TK 688'in ilk fıkrasında kısaca ve kolayca tahsil kelimesi yerine, poliçede teknik bir anlama sahip olan ve bu nedenle en azından karıştırılma olasılığı bulunan 'kabul' sözcüğünün kullanılması da doğru olmamıştır." Kendigelen, 2016, 567 dpn. 12.

¹⁶⁰ Öztan, 1997, 618.

¹⁶¹ YHGK, 15.04.2011 T. 2011/13-14 E., 2011/189 K. (Kazancı İBB E.T. 02.11.2018).

¹⁶² Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, 1993, 408, Oğuzman, Öz, 2013, 130; "İnançlı sözleşme, inanılan tarafın elde ettiği hakkı, taraflarca güdülen amaç sona erdikten veya belirli bir süre geçtikten sonra inanana veya üçüncü kişiye devretme taahhüdünü içeren bir anlaşma..." YHGK, 13.5.1992 T, 1992/14-249 E., 1992/323 K. (Kazancı İBB E.T. 02.11.2018).

sonra, sözleşmeden doğan hak ve borçları, karşı tarafa iade edeceğini taahhüt ettiği, görünürdeki işlemin hüküm ve sonuçlarının gerçekleşmesinin gerçekten arzu edildiği, dolayısıyla üçüncü kişilerin aldatılması amacının güdülmediği işlemdir¹⁶³. İşte gizli ciro anlaşmasında taraflar, temelde senet üzerinde gerçekleştirilen cironun (genellikle temlik cirosunun) tüm hüküm ve sonuçlarının gerçekten doğmasını, ancak, belirli bir süre geçtikten sonra bu ciro dolayısıyla doğan hak ve borçların, taraflar arasındaki anlaşma uyarınca kararlaştırılan ciro türüne (genellikle tahsil ya da rehin cirosu) göre iadesini kararlaştırırlar.

İnanç anlaşması TBK'da düzenlenmemiştir ve kural olarak herhangi bir şekle tabi değildir. Fakat taraflar arasındaki inanç anlaşmasının ispatı yalnızca yazılı delille mümkündür¹⁶⁴. Ciro, TTK m. 648'in TTK m. 681 ve devamında düzenlenen poliçenin cirosuna ilişkin maddelerine atfı dolayısıyla TTK m. 683 uyarınca, senet veya senede bağlı olan alonja yazılan ve cirantası tarafından imzalanan bir beyandır. Dolayısıyla bu ciro *kanaatimizce* adi yazılı şekle tabidir.

Gizli ciro anlaşması dolayısıyla senet üzerinde yapılan temlik cirosu, teminat (garanti) işlevini haiz değildir^{165 166}.

1.7.5. Garanti Ciro

Alman hukukunda uygulanmakta olan garanti cirosunda, cironun teminat ve temlik işlevleri birbirinden ayrılmıştır. Bu durumda, ciro yapan kişi yalnızca cirantanın sorumluluğuna tabi kılınmakta¹⁶⁷, garanti cirosu cirantasına herhangi bir hak devredilmediği gibi, ciranta da yaptığı bu ciro ile herhangi bir hakkı devretmemektedir¹⁶⁸. Garanti cirosunun, aval olarak nitelendirilmesi fikri öne sürülse de, bu görüşün kabulü, garanti cirosun senedin

¹⁶³ Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, 1993, 415, 416; Oğuzman, Öz, 2013, 135.

¹⁶⁴ Eren, 2016, 367; Ayrıca değerlendiriniz Y. 11. HD., 03.02.1977 T. 1977/5774 E., 1977/424 K. (Kaçak, 2010, 280).

¹⁶⁵ Öztan, 1997, 621; bkz. başlık 2.3.2.

¹⁶⁶ Teminat amaçlı devir ve senedin gizli rehin cirosu anlaşması ile devredilmesi arasındaki farklar için ayrıca bkz. Öztan, 1997, 632.

¹⁶⁷ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 167; Öztan, 1997, 602.

¹⁶⁸ Öztan, 1997, 602.

arka yüzünde ve “ciro” olarak sadece imzadan ibaret olmasından dolayı mümkün değildir¹⁶⁹. Diğer taraftan aval ile garanti cirosu arasında önemli bir fark bulunmaktadır. Şöyle ki, garanti cirosunu yapan cirantanın, ciro zincirinde yalnızca kendisinden sonra gelen kişilere teminat verdiği kabul edilirken; aval veren, kimin için taahhüt altına girmiş ise onun gibi (TTK m. 702/f. 1), kimin için aval verdiğini belirtmemişse düzenleyen için aval verdiği kabul edilerek tıpkı onun gibi sorumlu olur (TTK m. 702/f. 4)¹⁷⁰.

Garanti cirosu, ciro zinciri dışında olduğundan ciro zincirini bozmaz¹⁷¹. Bu ciro zincirinde, garanti cirosundan sonra gelen ilk imzanın lehtara ait olması durumunda ciro zincirinde kopukluk meydana gelmesi söz konusu olmaz¹⁷².

Garanti cirosunun uygulaması, hamiline yazılı çeklerin ciro edilmesinde söz konusu olmaktadır¹⁷³. Zira, hamiline yazılı çeklerin devredilmesi için yalnızca zilyetliğin devri yeterlidir. Ancak çekin arkasına yapılacak bir ciro ile hamilin düzenleyenin yanında bu kişilere de başvuru hakkını kullanabilmesi sağlanmaktadır¹⁷⁴.

Garanti cirosu bulunan bir senette başvuru hakkının bu ciro sahibine karşı kullanılması durumunda, ödeme yapmak zorunda kalan garanti cirosu cirantasının, bu ödeme dolayısıyla senet dolayısıyla borçlu olan kişilerden herhangi birine karşı rücu hakkını kullanıp kullanamayacağı hususunun değerlendirilmesi gerekir. Böyle bir durumda TTK m. 614/f. 3 hükmü uyarınca, aval verenin başvuru hakkına ilişkin düzenlemelerle kıyasen bir çözüme varılması mümkündür¹⁷⁵. Kendisine başvuru dolayısıyla ödeme yapan garanti cirosu cirantası

¹⁶⁹ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 167; ayrıca aval yapılması halinde, lehine aval verilen kişinin ödeme gücü konusunda bir zafiyetin var olduğu konusunda bir düşünce uyanabilmektedir. Öztan, 1997, 601-605.

¹⁷⁰ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 168.

¹⁷¹ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 168 ; karş. Öztan, 1997, 593.

¹⁷² Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 168; Aışkan, M., Cankat, R. (2017). ”Teori ve Uygulamada Kambiyo Senedinin Arka Yüzüne Lehtarın Cirosundan Önce Atılan İmza (Şeklindeki Garanti Cirosu)”. *İKÜHFD* C. 16 S. 2, 43; Aksi yönde bkz. “*imzası senedin arka yüzünde ve lehtarın imzasından önce yer alan kişinin senet bedelinden sorumlu tutulamayacağı...*” Y., 12. HD. 14.06.1988 T. 1987/10297 E., 1988/7800 K. akt. Öztan, 1997, 593 dpn. 225.

¹⁷³ Öztan, 1997, 603.

¹⁷⁴ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 168.

¹⁷⁵ Öztan, 1997, 606.

rücu hakkını senedi kendisinden önce imzaladığını ispat edebildiği kişilere karşı kullanabilir¹⁷⁶.

1.8. Ciroda Kişiler ve Yetkileri

Ciranta, alacağın devrinde devreden ile “benzer” statüde olan, gerçekleştirdiği ciro işlemi ile senette bulunan hak üzerinde tasarrufta bulunan kişidir¹⁷⁷. Ciro zincirinin düzgün bir şekilde başlayabilmesi için ilk ciro lehtar tarafından yapılır¹⁷⁸. Ancak, düzenleyenin yapacağı bir ciro ile senedi lehtara teslim etmesi de mümkündür. Bu işlem ile ciro zinciri bozulmaz, aksine düzenleyen ödeme yönünde verdiği emri tekrarlamış olur¹⁷⁹. Bunun haricinde senedi devralan diğer hamiller, tüzel kişiler adına yetkili organ veya bunların temsilcileri ya da miras ortaklığına temsilcinin atanmış olması söz konusu ise, bu temsilci tarafından ciro işlemi gerçekleştirilebilir¹⁸⁰. Bu şekilde gerçekleştirdiği ciro ile senedin zilyetliğini devreden kişiye “ciranta”, senedi devralan kişiye ise “hamil” adı verilir.

Tedavül eden bir senedin hamilinin meşru hamil olup olmadığı hususu, ciro zincirinde bulunan kişilerin düzgün teselsül edip etmediğine göre tespit edilir. Düzgün ve birbirine bağlı bir ciro zincirinde meşru hamil ya beyaz bir cironun hamilidir (TTK m. 686/f. 1) ya da kendisinden önceki ciroda senedin devredildiği hamil tarafından yapılan cironun ciro edilenidir. Ancak bu kural her durumda mutlak olarak uygulanmaz. Senedin miras (TMK m. 599) ve cebri icra yoluyla (İİK m. 120/f. 2) iktisap edilmesi halinde, senet, ciro zincirinde şeklen hamil olarak gözükmeyen ancak maddi anlamda hak sahibi olan kişilerce devredilebilir¹⁸¹.

¹⁷⁶ Öztan, 1997, 606.

¹⁷⁷ Cirantanın senette bulunan hak üzerindeki tasarruf yetkisi, sahip olduğu hak ile sınırlıdır. Şayet ciranta senede rehin yahut tahsil cirosuyla hamil olmuşsa senedi ancak tahsil cirosu ile devredebilir (TTK m. 688, 689).

¹⁷⁸ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 157; Öztan, 2017, 106; Karayalçın, 1959, 83; İmregün, 2003, 73; Poliçede düzenleyen senedi kendi adına düzenledi ise bu durumda ilk ciro kendisi tarafından yapılmalıdır. Kınacıoğlu, 1993, 190; Arslanlı, 1952, 115; Poroy, Tekinalp, 2018, 196; Bahtiyar, 2017, 75.

¹⁷⁹ Kınacıoğlu, 1993, 190 ve dpn 265’te adı geçen yazarlar; Bahtiyar, 2017, 79.

¹⁸⁰ Bahtiyar, 2017, 75.

¹⁸¹ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 157; Senedin külli halefiyet (miras) yoluyla iktisap edilmesi halinde birden fazla mirasçının bulunması söz konusu ise; senedin tüm mirasçılar tarafından yahut bunlar adına bir temsilci seçilmişse o kişi tarafından ciro edilmesi gerekir. Senedin cüz’i halefiyet (cebri icra) yoluyla iktisap edilmesi halindeyse; icraen satış tutanağı senedin devri amacını taşıyan bir ciro yerine geçer. İmregün, 2003, 74.

Senedin birden fazla kişiye devredilmiş olması halinde kim tarafından devredilebileceği konusunda ikili bir ayırım yapılması gereklidir. Eğer senet birden fazla kişiye alternatif, seçimlik gibi anlamlar veren “veya” bağlacı kullanılarak devredildiyse, bu ciroya dayanarak senedi iktisap eden kişilerden yalnızca birinin cirosu ile senedin devredilmesi mümkündür¹⁸². Ancak senet birden fazla kişiye kümülatif, birlikte anlamı veren “ve” bağlacı kullanılarak devredildiyse, bahsi geçen senedin devri ancak lehine ciro yapılmış olan tüm hamillerin imzasını içeren bir ciroyla mümkün olur¹⁸³.

Ciro, TTK m. 681 hükmü uyarınca, kabul etmiş olsun/olmasın muhataba, düzenleyene veya senet dolayısıyla borç altına girmiş olan kişilerden birine yapılabilir¹⁸⁴. Madde lafzından açıkça anlaşılmasa da senet, senet dolayısıyla borç altına girsin girmesin, herkese ciro edilebilir¹⁸⁵.

Senet dolayısıyla borç altına girmiş olan bazı kişilere ciro yapılması, senette bulunan hakkın kullanılması noktasında özellik arz eder. Poliçenin muhataba ciro edilmesi halinde ikili bir ayırım yapılması gereklidir. Eğer poliçe, muhatap tarafından kabul edilmemişse bu halde muhatap o ana kadar poliçe ilişkisine dâhil olmadığından kendisine yapılan ciro bir özellik arz etmez, ciro zincirine ilk kez girmiş olan bir üçüncü kişi hamil ile aynı durumda olur¹⁸⁶. Ancak kabul etmiş olduğu bir poliçenin muhatabına ciro edilmesi halinde senet

¹⁸² Pulaşlı, 2018, 162; Öztan, 2017, 107.

¹⁸³ Pulaşlı, 2018, 162; Öztan, 2017, 107; Birden fazla kişinin alternatifli olarak senedin hamili oldukları hallerde, bu kişilerin tamamı tarafından ciro işleminin gerçekleştirilmesi gerekir, ancak bu cirolardan yalnızca biri geçerli olmak koşuluyla, geriye kalanların çeşitli sebeplerle (örneğin, kısmi ciro yapılması, cironun parmak izi kullanılarak yapılması vs gibi) batıl olması halinde de senedin devri geçerli olur. Zira bu senedin devri için hamillerden birinin cirosu yeterlidir. Ayrıca bkz ve karş. (Moroğlu, E. (1968). “Bonoda İmza”. *BATİDER*. C. 4, S. 4, 714–717).

¹⁸⁴ “... TK 681/3’ün ilk cümlesindeki ‘de’ bağlacı kaldırılmıştır. Ancak ‘de’ bağlacı ile birlikte okuduğunda, cironun herhangi bir kişinin yanı sıra fıkra da sayılan ‘kabul etmiş olsun veya olmasın muhataba, düzenleyene veya poliçeyle borç altına girmiş olanlardan herhangi birine’ dahi yapılabileceği anlamını taşıyan cümle, bağlaç kaldırıldıktan sonra cironun sadece fıkra da sayılan kişilere yapılabileceği, artık bunların dışında üçüncü kişilere yapılmasının mümkün olmadığı gibi bir anlama bürünmüştür....” Kendigelen, 2016, 566.

¹⁸⁵ Araya girme söz konusu olduğu durumlarda, araya giren kişiler açısından bir sınırlama bulunmaktadır. Buna göre; poliçeyi kabul etmiş olan muhatabın araya giren olarak gösterilmesi mümkün değildir. Zira böyle bir durumda kabul eden muhatabın ödeme için kendisine başvurulması halinde bedeli ödemeyip, lehine araya girdiği kişiye başvurulması halinde ödeme yapması gibi bir sonucun doğması mantıklı olmaz. (Bkz. Poroy, Tekinalp, 2018, 258).

¹⁸⁶ Kabul etmemiş muhatabın senedi ciro ederek tedavül ettirmesi ve sonrasında kendisine başvurulması sonucu ödeme yapması halinde, ciro zincirinde kendisinden önce gelen kişilere başvurulması mümkün olur. Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 158.

üzerinde bulunan hak “donar”¹⁸⁷. Bu donma hali, poliçenin muhatap tarafından ciro edilerek tekrar tedavüle konulması anına kadar devam eder. TBK m. 135 hükmü uyarınca, alacaklı ve borçlu sıfatının aynı kişide birleşmesi halinin borcu sona erdiren bir sebep olmasına karşılık TTK m. 681/f. 3 ile bu bu duruma bir istisna getirilmiştir¹⁸⁸.

Poliçe, düzenleyene ciro edilmişse burada da ikili bir ayrıma gidilir¹⁸⁹. Ciro yapılması anında poliçe henüz muhatap tarafından kabul edilmemişse; düzenleyene yapılan ciroyla birlikte düzenleyen kabul etmiş muhatap gibi sorumlu olur¹⁹⁰. Zira böyle bir durumda düzenleyen poliçenin asli borçlusu konumundadır¹⁹¹. Ancak kabul edilmiş bir poliçe düzenleyene ciro edilmişse, bu durumda, senet dolayısıyla asıl borçlu sıfatına sahip olan kişi kabul etmiş olan muhatap olduğundan, düzenleyenin sorumluluğu bir ciranta gibi olur¹⁹².

Senedin TTK m. 681/f. 3 hükmü uyarınca senedin daha önce yine aynı senetle borç altına girmiş olan cirantaya ciro edilmesi halindeyse “*mükerrer ciro (ikinci kez yapılan ciro, dönüş cirosu, geriye ciro)*”¹⁹³ söz konusu olur¹⁹⁴. Bu durumda ciro zincirinde iki farklı yerde görülen cirantanın, sonradan kendisine rücu edebilecek birinden senet bedelini isteyebilmesi

¹⁸⁷ İmregün, 2003, 73; Bahtiyar, 2017, 73; Bozer, Göle 2017, 96; Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 158; Pulaşlı, 2018, 162.

¹⁸⁸ Muhataba ciro yapılmasını öngören TTK m. 681/f. 3 hükmüne TTK m. 789/f. 4 hükmü ile bir istisna getirilmiştir. TTK m. 789/f. 4 hükmü uyarınca birden fazla şubesi bulunan bir bankanın muhatap şubesinden başka bir şubesine yapılan cirolar hariç olmak üzere, çekte muhatap bankaya yapılan ciro ancak makbuz hükmündedir.

¹⁸⁹ Bonoda düzenleyene ciro yapılmış olması halinde herhangi bir ayırım yapılmasına gerek yoktur. Zira senet dolayısıyla asıl borçlu olan kişi düzenleyendir. Bu durumda da tıpkı poliçenin kabul etmiş muhabata ciro edilmesinde olduğu gibi, senet düzenleyen tarafından tekrar ciro edilerek tedavül ettirilene kadar üzerinde bulunan hak donmuş olur. Bkz. Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 158.

¹⁹⁰ İmregün, 2003, 73.

¹⁹¹ İmregün, 2003, 73.

¹⁹² İmregün, 2003, 73.

¹⁹³ Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin eski tarihli bazı kararlarında, başvuru hakkının kendisine karşı kullanılması dolayısıyla ödeme yapmak zorunda kalan cirantanın ara cirantaya, keşideciye yahut düzenleyene takipte bulunabilmesi için senedi kendisine yapılmış olan bir dönüş cirosu, tekrar ciro ile bulundurması gerektiği öne sürülmüştür. Bu kararlar dolaşımında bulunan bir senet için mantıklı sonuçları bünyesinde barındırsa da tedavül yeteneği ortadan kalkmış olan bir senet için kabulü mantıklı kurallara uygun olmayan kararlardır. (ayrıntılı bilgi için bkz. Tekinalp, Ü. (1994), “Geriye Ciro ve Teminat Senetleri Sorunları”, *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XI BATİHAE*, Ankara, 186-205).

¹⁹⁴ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 158; Poroy, Tekinalp, 2018, 197; Bozer, Göle, 2017, 96.

gibi bir durum ortaya çıkar ki, bu durumun kabulü, TMK m. 2’de hüküm altına alınan dürüstlük kuralı gereği mümkün olmaz¹⁹⁵.

1.9. Ciro Şerhinde Kullanılan Dil

TTK m. 671/f. 1-a, 776/f. 1-a ve 780/f. 1-a hükümleri uyarınca, her bir kambiyo senedi, senet metninde ifade ettiği kambiyo senedinin türünü içeren ibareyi (poliçe, bono veya çek) ve senedin türüne göre belirli bir bedelin ödenmesi konusundaki havaleyi veya bedelin ödenmesi vaadini (TTK m. 671/f. 1-b), 776/f. 1-b ve 780/f. 1-b) içermek zorundadır. Şayet senet Türkçe’den başka bir dilde düzenlenmiş ise kambiyo senedinin niteliğini belirten ibarenin (poliçe, bono veya çek) o dilde yazılması gereklidir (TTK m. 671/f. 1-a, 776/f. 1-a ve 780/f. 1-a). Kanunda senedin Türkçe ’den başka bir dilde düzenlenmesi halinde, belirli bir bedelin ödenmesi konusundaki havale yahut bedelin ödenmesi vaaadinin hangi dilde yazılması gerektiği konusunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Böyle bir durumda senedin türünü ifade eden ibare (poliçe, bono veya çek) hangi dilde yazıldıysa bu ibarelerin de aynı dilde yazılması gerekir¹⁹⁶.

Cironun düzenlendiği TTK m. 648, m. 649, m. 681-690 hükümlerinde Türkçe’den başka bir dilde düzenlenmiş olan senedin ciro şerhinde kullanılması gereken dile ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Uluslararası ticarete önemli ödeme araçlarından biri olan

¹⁹⁵ Poroy, Tekinalp, 2018, 232; (Y. 11. HD., 28.09.1984 T. 4029 E., 2414 K. akt. Poroy, Tekinalp, 2018: 232 dpn. 187). Bu durum “*dolo facit qui petit quod redditurus est*” (geri verilmesi gerekeni talep eden kötü niyetlidir) ilkesinin gereğidir. Poroy, Tekinalp, 2018, 232; Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 221.

¹⁹⁶ Poroy, Tekinalp, 2018, 151; 10.04.1926 tarih ve 805 sayılı İktisadi Müesseselerde Mecburi Türkçe Kullanılması Hakkında Kanununun 1, 2 ve 4. maddeleri dikkate alındığında Türkçe’den başka bir dilde senet düzenlenmesinin mümkün olup olmadığı konusunda doktrinde çeşitli görüşler öne sürülmüştür. Bir görüşe göre 805 sayılı Kanunun açık lafzı karşısında, Türkçe’den başka bir dil kullanması yasak olan kişiler arasında, Türkçe’den başka bir dilde senet düzenlenebilmesi mümkün değildir. (Bkz. Eriş, G., (2003) *Yeni Çek Yasası Işığında Uygulamalı Çek Hukuku*. (4. Bası). Ankara: Yetkin Yayınları, 226); Diğer bir görüşe göre ise, 6102 sayılı TTK’nın sonraki tarihli özel hükümler içeren bir Kanun olması ve senedin Türkçe’den başka bir dilde de düzenlenebilmesine izin vermesi nedeniyle 805 sayılı Kanunun m. 1, 2 ve 4. maddelerinin kambiyo senetleri açısından uygulanması mümkün değildir. (Kendigelen, A., (2007). *Çek Hukuku*. (4. Bası). İstanbul: Arıkan Yayınları, 74 dpn. 98); (Kendigelen, A., (2012). *Hukuki Mütalaalar*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 152); (Alışkan, M., (2005). “İktisadi Müesseselerde Türkçe Kullanma Zorunluluğu”, *AÜEHFD* C. 8 S. 1-2, 358); Hatta senedin türünü belli eden ibare (poliçe, bono veya çek kelimesi) ile kayıtsız şartsız havaleyi veya ödeme vaadini içeren ibarenin aynı dilde yazılması koşuluyla, senet metninde birden fazla dilin kullanılabilmesinin mümkün olduğu konusunda bkz. Poroy, Tekinalp, 2018, 151; ayrıca bkz. Bahtiyar M. (2008) “*805 Sayılı İktisadi Müesseselerde Mecburi Türkçe Kullanılması Hakkında Kanun’un Kapsamı*”. **Makaleler -II-**. İstanbul: Beta Yayınları, 365-384.

kambiyo senetleri¹⁹⁷, farklı ülke ve vatandaşlığa sahip kişiler arasında tedavül edebilmekte ve dolayısıyla birçok farklı dilde ciro edilebilme olasılığını bünyesinde barındırmaktadır. İşte böyle bir durumun varlığı halinde cironun ne hüküm ifade edeceği hususunda ne öğretide ne de Yargıtay kararlarında herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Kanaatimizce, *Poroy, Tekinalp*'in görüşleri doğrultusunda senedin ödenmesi için havaleyi içeren ibare yahut ödeme vaadi hangi dilde gerçekleştirilmiş ise ciro şerhinin de bu dilde yapılması gereklidir. Böyle bir uygulama farklı ülkeler ve ülke vatandaşları arasında tedavül eden senedin metni içerisinde kullanılan dilde bir bütünlük sağlayarak muhtemel sorunların önüne geçecektir¹⁹⁸.

1.10. Cironun Kanuni Tahvili (Gecikmiş Ciro)

Poliçenin piyasada tedavülü ödeme anına kadar gerçekleşir. Bu andan sonra senedi elinde bulunduran son hamil senedin tahsilini sağlar ve artık tedavül ihtiyacı ortadan kalkar. Bu sebeple kural, cironun ödemededen önce yapılmış olmasıdır¹⁹⁹. Ödeme anı yahut ödemenin gerçekleştirilmesi için gerekli işlemin (ödememe protestosu TTK m. 714/f. 3) yapılmasından sonra gerçekleştirilen ciro, alacağın devri hükümlerini doğurur²⁰⁰. Ödeme anı ifadesi Kanunda (TTK) bulunmamaktadır. Cironun tahviline ilişkin düzenlemenin bulunduğu TTK m. 690/f. 1 “vadeden sonraki ciro” başlığını taşır. Bu sebeple doktrinde bazı yazarlar bahsi geçen ciroyu

¹⁹⁷ Töre, N., (1989). *Bankacılar için Dış Ticaret ve Kambiyo Bilgisi*. (7. Bası). Ankara: BTHAE, 47.

¹⁹⁸ Tahsil cirosu şerhinde kullanılması gereken dile ilişkin açıklamalar ve görüşlerimiz için ayrıca bkz. başlık 2.2.

¹⁹⁹ Pulaşlı, 2018, 160; Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 156; Can, 2015, 89; Öztan, 2017, 121; Bozer, Göle, 2017, 99.

²⁰⁰ 6102 sayılı TTK'da, cironun düzenlendiği m. 648/f. 2, poliçede def'ilerin düzenlendiği m. 687/f. 2, vadeden sonraki cironun düzenlendiği m. 690/f. 1, çekin devrinin düzenlendiği m. 788/f. 2, çekte protesto ve ibraz süresinin geçmesinden sonra yapılan cironun düzenlendiği m. 793/f. 1 de “alacağın temlik” ifadesi kullanılırken, gemi ipoteğinin devrinin düzenlendiği m. 1038/f. 1,3,4,5 ve m. 1040/f. 1'de “alacağın devri” ifadesi kullanılmıştır. Her iki ifade de 6098 sayılı TBK m. 183 vd. hükümlerinde düzenlenen “alacağın devri”ni kastetmektedir; “*Takip dayanağı bononun tarihi 01.04.1986'dır. bono vadeden sonra 10.04.1986 tarihinde lehdar tarafından takip alacaklısına ciro edilmiştir. Vade ve ciro tarihlerine göre senedin temlik suretiyle alacaklı eline geçtiği anlaşılmaktadır. Bu durumda borçlu lehdara karşı ileri sürebileceği def'ileri hamile karşı da öne sürme hakkına sahiptir.*” Y. 12. HD., 02.06.1987 T. 1987/ 15638 E., 1987/7071 K. Kaçak, 2010, 279; Bkz. Erdoğan, İ. (1991) “Alacağın Devri ve Kıymetli Evrakın Devri”. *Prof. Dr. Jale G. Akipek'e Armağan*. Konya: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Basımevi, 479-505); ÇekK'daki geçici düzenlemenin yürürlüğe girmesinden evvel keşide tarihten önce bankaya ödeme için ibraz edilen ve karşılıksızdır işlemi yapılan bir çekin, sonrasında ciro yolu ile devredilmesi halinde ‘gecikmiş ciro’ söz konusu olacaktır. Şahin, A. (2010) “Kambiyo Senetlerinde ‘Gecikmiş Ciro’ya Bağlı Hukuki Sonuçlar”. *Fırat Öztan'a Armağan C. 2*, 1931; Ancak vadeden önce başvuru hallerinin gerçekleşmesinden sonra yapılan ciro alacağın temlik sonuçlarını doğurmaz. (Bkz. Şahin, 2010, 1934).

“*vadeden sonraki ciro*” ifadesi ile açıklarken, diğer bazı yazarlar ise “*gecikmiş ciro*”²⁰¹ ifadesi ile açıklar.

Ciroda tarihin bulunması zorunlu bir unsur değildir²⁰². Fakat tarihin bulunması ispat açısından çeşitli imkânlar sağlamaktadır²⁰³. Tarihsiz olarak yapılmış olan cironun ne zaman yapıldığına ilişkin bir tereddüdün varlığı halinde, Kanun aksi ispat edilebilen kanuni bir karine öngörmüştür. TTK m. 690/f. 2 uyarınca, tarihsiz bir ciro aksi ispat edilinceye kadar protestonun düzenlenmesinden önce yapılmış sayılır.

Türk Ticaret Kanunu m. 690/f. 1 uyarınca vadenin geçmesinden sonra yapılan ciro, vadeden önce yapılan cironun hüküm ve sonuçlarını haizdir. Bu durumda, örneğin vadesi 30.07.2018 olan bir poliçenin 31.07.2018 veya 01.08.2018 günü ciro edilmesi halinde bu cirolar, cironun hüküm ve sonuçlarını haiz olur. Ancak ödememe protestosundan veya bu protestonun düzenlenmesi için öngörülen sürenin (vadeyi takip eden iki iş günü TTK m. 714/f. 3, TTK m. 753) geçmesinden sonra yapılan bir ciro alacağın devri hükümlerini doğurur. Örneğin, vadesi 06.08.2018 olan bir poliçe için aynı gün veya 07.08.2018 tarihinde bir ödememe protestosu düzenlenmesinden sonra ciro edilmesi halinde artık bu ciro alacağın devri hükümlerini doğurur. Aynı durum 06.08.2018 vadeli poliçe için ödememe protestosunun düzenlenebileceği son tarih olan 08.08.2018 saat 16.59’dan sonra ciro ile devredilmesi halinde de geçerli olmaktadır (TTK m. 753).

Gecikmiş cironun şekline ilişkin Kanunda herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Ancak TTK m. 690 hükmünün gecikmiş ciro için süresinde yapılan cirodan ayrı bir düzenleme getirmemesi sebebiyle bu ciro, tam ciro veya beyaz ciro şeklinde yapılabilir²⁰⁴.

Gecikmiş ciroda def’iler konusu özellik arz etmektedir. Gecikmiş cironun yapılma anına kadar senet ciro yoluyla devredilmekte ve def’i sistemi açısından cironun hüküm ve sonuçlarını haiz olmaktadır. Fakat gecikmiş cironun yapılmasıyla birlikte artık def’i sistemi alacağın devri hükümlerini haiz olmaktadır. Dolayısıyla, düzenleyen senedi gecikmiş ciro yoluyla devralan kişiye, senedi gecikmiş ciro ile devreden kişiye karşı sahip olduğu def’ileri

²⁰¹ Öztan, 1997, 572; Kendigelen, 2007, 184; Şahin, 2010 1928.

²⁰² TTK m. 838/f. 1 uyarınca makbuz senedi ve varant üzerinde gerçekleştirilen ciroda tarih zorunlu bir unsurdur.

²⁰³ Ayrıca bkz. başlık 1.4.1.

²⁰⁴ Öztan, 1997, 573; Kendigelen, 2007, 184; Şahin, 2010, 1959.

ileri sürülebilir hakkını kazanır. Ancak alacağın devrinden farklı olarak devredenden önceki cirantalara karşı sahip olduğu kişilere karşı def'ileri gecikmiş ciro hamiline karşı ileri süremez²⁰⁵.

Gecikmiş ciro ile senedi devralan hamilin sahip olacağı haklar açısından ikili bir ayırım yapılması gereklidir. TTK m. 713 ve m. 714 hükümleri uyarınca, vade günü ve bunu takip eden iki iş günü içerisinde ödemenin gerçekleşmemesi halinde ödememe protestosunun düzenlenmemesi, hamilin başvuru borçlularına başvurma hakkını kaybetmesine sebep olmaktadır. Buna göre senedi ödememe protestosunun düzenlenmesinden sonra yapılan bir ciro ile devralan hamil ile bu protesto düzenlenmeksizin (protestonun düzenlenmesi için gerekli olan yasal sürenin sona ermesinden sonraki bir tarihte) yapılan bir ciro ile senedi devralan hamilin sahip olacağı haklar farklıdır.

1.10.1. Ödememe Protestosunun Düzenlenmesinden Sonra Yapılan Ciroyla Senede Hamil Olunması

TTK m. 722/f. 1 hükmü uyarınca protesto düzenlenmesini gerektirmeyen bir kaydın bulunması halleri hariç olmak üzere poliçenin ödenmemesi halinde, TTK m. 713 hükmü uyarınca hamilin başvuru borçlularına karşı başvuru hakkını kullanabilmesi için TTK m. 714/f. 1 hükmünde belirtilen ödememe protestosunu düzenlemesi gerekmektedir. Bu protestonun düzenlenmesi halinde hamil, TTK m. 724/f. 1 hükmünde bulunan (poliçeyi kabul eden [TTK m. 778/1-d uyarınca bonoda düzenleyen], ciro eden veya o poliçeye aval veren) kişilere karşı başvuru hakkını kullanarak senet bedelinin tahsilini sağlayabilir.

TTK m. 690/f. 1 hükmü uyarınca, gecikmiş bir ciroya dayanarak senedi iktisap eden hamil şayet bu iktisabını protestonun düzenlenmesinden sonra yapılan bir ciro ile gerçekleştirdiyse, alacağın devrinde öncelik hakları ve bağlı hakların geçişine ilişkin, TBK m. 189 hükmü uyarınca, cirantasının asıl borçlu ve müracaat borçlularına karşı sahip olduğu başvuru hakkını kazanır²⁰⁶.

²⁰⁵Kendigelen, 2007, 184; Şahin, 2010, 1946-1950.

²⁰⁶ “...Dayanak bononun vadeden sonra ciro edildiği tarafların kabulündedir. Bu durumda, ciro alacağın temlik hükümlerini doğurur. Lehbara ileri sürülebilecek def'iler takip alacaklısına karşı da ileri sürülebilir.” Y. 12 HD., 23.03.1998 T 1998/2607 E., 1998/ 3385 K. (Kaçak, 2010, 280).

1.10.2. Ödememe Protestosu Düzenlenmesi İçin Gereken Süre Sonrasında (Protesto Düzenlenmeksizin) Yapılan Ciroyla Senede Hamil Olunması

Türk Ticaret Kanunu m. 730/f. 1-b hükmü uyarınca, hamilin ödememe protesto düzenlememesi senet dolayısıyla sahip olduğu başvuru hakkının kaybına neden olur. Bu hükümden hareketle TTK m. 690/f. 1 ikinci cümle dolayısıyla, ödememe sebebiyle protesto düzenlenmeksizin ve protesto düzenlenmesi için gerekli sürenin (vadeden itibaren iki iş günü) sona ermesinden sonra yapılan bir ciro ile senedi iktisap eden hamil, senedi, başvuru borçlularına başvurma hakkından arı bir şekilde iktisap eder²⁰⁷. Bu durum TTK m. 730/f. 1-b ve TBK m. 189 hükümlerinin doğal bir sonucudur.

1.10.3. Rehin Cirosunun Tahvili (TTK m. 689/f. 1)

Türk Ticaret Kanunu m. 690/f. 1 hükmünde düzenlenen, vadeden sonra gerçekleşen cironun alacağın temlik hükmünde sayılması yalnızca temlik cirosu açısından geçerli bir sonuçtur. Zira 6102 sayılı TTK'nın sistematığı incelendiğinde asıl olanın temlik cirosu olduğu, bundan başka bir cironun yapılmak istenmesi halinde bunun açıkça belirtilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Ancak vadeden sonra 689/f. 1 anlamında bir rehin cirosu yapılması halinde adi bir alacağın rehninde olduğu gibi borçlu, vadeden sonra ciro yapan kişi ya da kişilere karşı sahip olduğu def'ileri rehinli ciro hamiline karşı ileri sürebilecektir²⁰⁸.

Türk Ticaret Kanunu m. 689/f. 1 son cümle uyarınca rehin cirosu hamili tarafından yapılan bir ciro ancak tahsil cirosu hükmündedir. Söz konusu hüküm ile TTK bir karine kabul ederek rehin cirosu hamili tarafından tahsil cirosu dışında yapılan bir ciro sonucunda ciro zincirinde meydana gelecek kopukluğu engellemiştir.

1.11. Alacağın Devri ile Cironun Arasındaki Benzerlik ve Farklılıklar

6102 sayılı TTK kıymetli evrakın devri açısından üç ayrı devir şekli öngörmüştür (TTK m. 647/f. 1-2)²⁰⁹. Bu devir şekillerinden alacağın devri ve cironun benzerlik arz etmeleri açısından ayrıca incelenip benzer ve farklı yönlerinin ortaya konulması gerekmektedir.

²⁰⁷ Karş. Şahin, 2010, 1954.

²⁰⁸ Şimşek, 1982, 91.

²⁰⁹ TTK m. 647/f. 1, "Mülkiyet veya sınırlı bir aynı hakkın kurulması amacıyla kıymetli evrakın devri için her halde senet üzerindeki zilyetliğin devri şarttır." TTK m. 647/f. 2, " Bundan başka emre yazılı senetlerde ciroya,

1.11.1. Genel Hatlarıyla Alacağın Devri

Alacağın devri TBK m. 183- 194 arasında düzenlenmektedir. Ancak kurumun tanımı TBK’da yapılmamıştır. Alacağın devri, devreden ile devralan arasında yapılan ve tasarruf işlemi içeren bir sözleşmeyle alacağın, devreden malvarlığından, devralanın malvarlığına dâhil edilmesidir²¹⁰. Bu sözleşme, niteliği itibariyle sebepten soyut bir sözleşmedir²¹¹. Borçlunun bu sözleşmeye katılması veya onay vermesi aranmaz (TBK m. 186)²¹². Bu işlem mevcut bir alacağın, alacaklısının değişmesi olarak da tanımlanabilir²¹³.

Alacağın devri sözleşmesinin geçerliliği yazılı şekilde yapılmış olmasına bağlıdır (TBK m. 184)²¹⁴. Yazılı şekilden anlaşılması gereken adi yazılı şekildir²¹⁵. Dolayısıyla yazılı şekle

nama yazılı senetlerde yazılı bir devir beyanına da gerek vardır. Bu beyan kıymetli evrakın veya ayrı bir kâğıdın üzerine yazılabilir.”

²¹⁰ Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, 1993, 240; Oğuzman, Öz, C.2, 2013, 547; Eren, 2016, 1248; “*Temlik edenin, temlik anında sahip olduğu bir hakkını devrettiği durumlarda, yapılan bu tasarruf işlemi ile alacaklı, malvarlığının aktifindeki mevcut haklarda, başkası lehine bir azalmayı kabul etmektedir. Temlik akdi yapılır yapılmaz alacak, alacağa bağlı olan bütün imtiyazlar ve fer’i haklarla beraber devralana geçmektedir. Temlik eden kişinin, temlikle birlikte borçlu ile hukuki ilişkisi kesildiğinden, alacağın tahsilinin dava ve talep hakkının da, onun maliki durumuna geçmiş olan, temellük edene geçmesi, alacağın temlikinin doğal bir sonucudur. Kural olarak alacağın temlikinde borçlunun hukuki durumunda herhangi bir değişiklik olmamakta, sadece muhatap olacağı kişi değişmektedir.*” Y. 13., HD. 12.04.2017 T. 2017/44 E., 2017/4290 K. (Kazancı İBB E.T. 16.02.2019)

²¹¹ Alacağın devri sözleşmesinin sebebe bağlı (illi) veya sebepten soyut (mücerret) bir işlem olup olmadığı hususu hem Türk hem de İsviçre Hukuklarında tartışma konusu olmuştur. Sözleşmenin sebebe bağlı (illi) olduğunu kabul edenler (bkz. Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, 1993, 241, Eren, 2016, 1254), alacağın devrinin kazandırıcı bir işlem olması dolayısıyla her borçlandırıcı işlem gibi bir sebebe ihtiyaç gösterdiğini ileri sürmektedirler. Bu görüşün kabulü halinde, hukuki sebebi oluşturan temel işlemin (örn. alacağın satışının) geçersizliği tasarruf işlemi de etkileyecek ve geçersiz kılacaktır.

Alacağın devrinin sebepten soyut (mücerret) bir işlem (bkz. Thur, 1983, 835; Oğuzman, Öz, 2013, 548; Franko, N., (1994). “Alacağın Temliki”, *AÜSBFD* C. 49, S. 1, 179) olduğu görüşünün kabulü halinde; sözleşmenin temelindeki borçlandırıcı işlem geçersiz olsa dahi eğer devir sözleşmesi geçerli ise, devre konu alacak devredenden devralana geçecektir. Ancak bu geçişin geçerli bir sebebe dayanamaması nedeniyle, devreden devralan aleyhine sebepsiz zenginleşme davası açabilecektir.

Kıymetli evrak hukukunda nama yazılı senetlerin devir şekli, alacağın devri hükümleri esas alınarak gerçekleştirilmektedir (TTK m. 647/f. 2). Şayet alacağın devri sözleşmesinin sebebe bağlı bir sözleşme olduğu kabul edilir ise, senedi devreden ve devralan arasında gerçekleştirilen ve alacağın devrinin sebebini oluşturan sözleşmede gerçekleşen bir hükümsüzlük kıymetli evrakı elinde bulunduran kişinin meşru hamil olmaması sonucunu doğurur ki bu sonuç, kıymetli evrakın tedavülü açısından kabul edilemez bir sonuçtur.

²¹² Borçlunun bu sözleşmeye katılması şartı aranmadığından, bu durumun oluşturduğu olumsuz sonuçları engellemek amacıyla kanun çeşitli koruyucu hükümler öngörmüştür (Bkz. TBK m. 186-188). Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Oğuzman, Öz, 2013, 553 vd.

²¹³ Eren, 2016, 1248.

²¹⁴ Thur, 1983, 831; Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, 1993, 242; Oğuzman, Öz, C. 2, 2013, 553; Eren, 2016, 1257.

ilişkin şartlar (TBK m. 13-16) kural olarak burada da uygulanır²¹⁶. Yazılı şeklin devir işleminin bütün esaslı noktalarını içermesi gerekir²¹⁷. Bunlar genel olarak, alacağı devralanın kimliği, devreden devir iradesi ve imzası, alacağın tamamının devredilmediği durumlarda devredilen miktardır²¹⁸. Alacağı devralanın kabul beyanının sözleşmede bulunması zorunlu olmadığı gibi²¹⁹ devralan kişinin kimliği belirtilmeksizin (diğer bir ifadeyle beyaz bir şekilde) de devir gerçekleştirilebilir²²⁰.

1.11. 2. Alacağının Devrinin Unsurları

1.11.2.1. Geçerli Bir Sözleşme Olması

Alacağın devrini gerçekleştiren yegâne işlem, alacağı devreden ile alacağı devralan arasında yapılacak devir sözleşmesidir²²¹. Devir sözleşmesi, bir alacak hakkını konu edinmesi nedeniyle niteliği itibariyle bir borçlar hukuku sözleşmesidir²²². Bu nedenle TBK'nın sözleşmenin kurulmasına (TBK m. 1-11), bilhassa irade beyanlarının birbirine uygunluğuna, şekle²²³ (TBK m. 12- 17), sözleşmenin içeriğine (TBK m. 26–27), irade sakatlığına (TBK m. 30-39), temsile (TBK m. 40–48) , tarafların fiil ehliyetine, muvazaaya, yoruma (TBK m. 19) ve şarta ilişkin hükümleri devir sözleşmesine uygulanır.

²¹⁵ Eren, 2016, 1257 ve dpn 43'te adı geçen yazarlar.; Alacağın devrinin TBK m. 185 uyarınca kanunen veya yargısal olarak gerçekleştiği hallerde bu devir özel bir şekle ve önceki alacaklıların rıza açıklamasına gerek olmaksızın gerçekleşir (TBK m. 185).

²¹⁶ Oğuzman, Öz, 2013, 144 vd.

²¹⁷ Eren, 2016, 1257.

²¹⁸ Kıymetli evrak açısından hak ve senet arasındaki sıkı birliktelik göz önünde bulundurulduğunda, devredilen alacak miktarının devir beyanında gösterilmesi zorunluluğu kıymetli evrakın devri açısından geçerli olmaz. Zira kısmi ciroyu batıl sayan TTK m. 682/f. 2 hükmünün kıymetli evraktaki hakkın bölünmezliği açısından getirmiş olduğu kural burada da geçerlidir.

²¹⁹ Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, 1993, 243.

²²⁰ Thur, 1983, 832; Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, 1993, 242; Oğuzman, Öz, C.2, 2013, 553; Eren, 2016, 1257).

²²¹ Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, 1993, 241; Oğuzman, Öz, C.2, 2013, 547; Eren, 2016, 1253.

²²² Eren, 2016, 1253.

²²³ “818 sayılı BK'nun 162 (6098 sayılı TBK'nun 183) maddesinde göre alacağın temlikinin geçerli olabilmesi için yazılı şekilde yapılmış olması gerekir. Yazılı şekil geçerlilik şartı olduğundan davacının virman suretiyle yaptığı ödemenin alacağın temliki olarak kabulü mümkün değildir. Davacı bu durumda virman suretiyle yaptığı ödemeyi davalı şirketten sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre talep edebilir.” Y. 19. HD., 05.07.2012 T. 2012/921 E., 2012/11202 K. (Kazancı İBB E.T. 16.02.2019).

Devir sözleşmesinde devredilen kişinin ad ve soyadının belirtilmesi gereklidir. “.... Alacağı devreden ve devralanın kimler olduğu, devre konu alacak ve tarafların devir iradesi metinden anlaşılabilir. Aksi takdirde devir hükümsüzdür. ... devreden sadece imzalayıp devredilenin ismi sonradan yazılmak üzere bir devir senedi düzenlenebileceği de kabul edilmektedir. Beyaza devir (beyaza temlik) denilen bu durumda, beyaza imza hususunda belirlenen esaslar uygulanır.”²²⁴.

1.11.2.2. Bir Tasarruf İşlemi Olması

Alacağın devri sözleşmesi, sözleşme konusu alacağı devreden malvarlığından çıkararak, devralana geçmesini sağladığı için bir tasarruf işlemidir²²⁵. Bunun bir sonucu olarak, sözleşmenin geçerli olabilmesi için, devreden, devrettiği alacak üzerinde tasarruf yetkisine sahip olması gerekir. Bu temel bir roma hukuku prensibi olan “hiç kimse sahip olduğu haktan fazlasını başkasına devredemez (Nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet)²²⁶.” ilkesinden gelmektedir. Bu bakımdan devredilen alacağın birden fazla alacaklısının bulunması durumunda devrin tüm alacaklıların katılımı ile gerçekleştirilmesi gerekmektedir²²⁷. Devir sözleşmesinin tasarruf işlemi olması nedeniyle sözleşmeden kaynaklanan bir borç doğmasa da, devredene Kanun (TBK) tarafından devredene bir takım borçlar yükletilmiştir²²⁸.

Devreden alacağın yalnız bir kısmını devredebilir. Bu durumda devredilen alacak miktarının ayrıca belirtilmesi gerekir²²⁹.

²²⁴ Oğuzman, Öz, C.2, 2013, 554; Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, 1993, 243; Eren, 2016, 1257.

²²⁵ Oğuzman, Öz, C.2, 2013, 547; Eren, 2016, 1252.

²²⁶ Thur, 1983, 832.

²²⁷ Eren, 2016, 1252.

²²⁸ Oğuzman, Öz, C.2, 2013, 548; Eren, 2016, 1254; Bahsi geçen bu borçlar TBK m. 190 uyarınca; devreden, devralana devredilen alacağın ileri sürülebilmesi ve ispatla ilgili diğer belgeleri teslim borcu ile TBK m. 191 uyarınca; bir edim karşılığı devir açısından geçerli olmak üzere, devreden, devri sırasında alacağın varlığını ve borçlunun ödeme gücüne sahip olduğunu garanti borcudur. Bahsi geçen bu borçlar devir sözleşmesinden değil devir sebebiyle doğrudan Kanundan kaynaklanan garanti yükümlülüğüne dayanmaktadır. Oğuzman, Öz, C.2, 2013, 548.

²²⁹ Eren, 2016, 1260.

1.11.2.3. Devredilen Alacak Hakkının Mevcut Olması

Alacağın devir sözleşmesinin konusunu oluşturan alacak, devir sözleşmesinin yapıldığı sırada mevcut ve devredilebilir bir alacak olmalıdır. Alacağın mevcut olması, alacağın devri sözü verilmesinden²³⁰ farklı olarak, devir sözleşmesinin tasarruf işlemi olmasının bir sonucudur. Dolayısıyla devir sözleşmesinin yapıldığı sırada mevcut olmayan bir alacak hakkının bu sözleşmesinin konusu yapılması, diğer tüm şartlar sağlanmış olsa dahi, mümkün değildir²³¹.

1.11.2.4. Bir Devir Engeli Bulunmaması

TBK m. 183 uyarınca, “*Kanun, sözleşme veya işin niteliği engel olmadıkça alacaklı, borçlunun rızası aranmaksızın alacağını üçüncü bir kişiye devredebilir.*” hükmü uyarınca sözleşmenin konusunu oluşturan alacağın devri; a) bir kanun hükmü (TBK m. 366/f. 1, m. 380/f. 3, m. 619/f. 1), b) sözleşme²³² veya c) işin niteliği²³³ gereği engellenmiş olabilir.

²³⁰ Alacağın devri sözü verme (alacağın devri vaadi); bir alacağın devri borcu yükleyen bir sözleşmedir. Devir sözleşmesinden farklı olarak devir sözü verme sözleşmesi bir tasarruf işlemi değildir ve bu sebeple sözleşme konusu alacağın üçüncü kişiye geçmesini sağlamaz. Ancak devir sözü veren kişiye bu alacağı devretme borcu yükler. Bu sebeple kendisine devir vaadedilen kimse, devir vaadedilen alacak hakkını değil bu alacağın devrini talep etme hakkını kazanmaktadır. Aynı zamanda bu sözleşme bir sözleşme yapma vaadi olarak nitelendirilemeyeceği için TBK m. 29/f. 2 de belirtilen, yapılması şekle bağlı olan bir sözleşmenin, ön sözleşmesinin de aynı şekle bağlı olduğu kurulu tabi değildir.(konu hakkında ayrıntılı açıklama için bkz. Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, 1993, 244 ve dnp. 4’te geçen yazarlar; Oğuzman, Öz, C.2, 2013, 551; Eren, 2016, 1258).

²³¹ Henüz doğmamış veya sona ermiş alacakların devredilmesi konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Oğuzman, Öz, C.2, 2013, 554-558.

²³² Taraflar yapmış oldukları bir sözleşme ile alacağın devrini kısmen veya tamamen yasaklayabilirler. Bu yasak sözleşmenin yapılması sırasında yahut daha sonraki bir zamanda kararlaştırılabilir. Böyle bir duruma karşı TBK m. 183/f.2 hükmü devralanın güvenini koruyucu bir düzenleme getirmektedir. Hüküm uyarınca, devralan, devir yasağı içermeyen bir borç tanınmasına güvenerek alacağı devralmış ise borçlu sözleşme konusu alacağın devredilemeyeceğine ilişkin bir savunma ileri süremez. “*Somut olayda, davalı ile dava dışı ... arasında 2009 tarihli hizmet sözleşmesi imzalanmıştır. Dava dışı ş(i)rket bu sözleşme kapsamında 5510 Sayılı kanununun 81.. maddesi hükümlerine göre tahakkuk eden ve hakedişlerinden haksız olarak kesildiğini iddia ettiği alacağının bir kısmını Noterliğin 25.04.2012 tarih ve 13095 yevmiye numaralı temliknamesiyle davacı şirkete temlik etmiştir. Davacı da bu temliknameye istinaden 108.900,00 TL alacağın tahsilini istemiş ise de; dava dışı yüklenici şirket ile davalı üniversite arasında yapılan sözleşmenin 13/2. maddesine göre; “yüklenici yapılan işe dair hak ediş ve alacaklarını idarenin yazılı izni olmaksızın başkalarına devir veya temlik edemez.” hükmü nedeniyle, dava dışı yüklenici davalı üniversitenin rızasını almaksızın alacağını temlik edemeyeceğinden davacı, dava dışı yüklenici ile aralarındaki temliknameye istinaden davalı üniversiteden talepte bulunamaz. Davacı tarafından, alacağın temliki hususunda davalı üniversitenin yazılı izninin alındığı da iddia ve ispat edilememiştir. Hal böyle olunca davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Bozmayı gerektirir.*” Y. 13. HD., 15.02.2017 T. 2015/14545 E., 2017/1808 K. (Kazancı İBB E.T. 16.02.2019).

²³³ Alacağın temliki, devredene ait şahsiyet değerlerini zedeleyici sonuçlar verirse veya ifayı asıl alacaklısından başka bir kişinin istemesi, o borcun amacına aykırı düşerse işin niteliği devre engel olur. Devre işin niteliğinin

Devredenin alacak hakkından bağımsız olarak, bu alacağı talep etme yetkisini devretmesi mümkündür. Bu durumda alacaklı üçüncü kişiye kendi adına alacağı talep etme yetkisi vermesine karşın, alacaklı kalmaya ve bu sıfatıyla da alacağı üzerinde tasarrufta bulunma hakkını muhafaza etmeye devam eder. İfayı talep ve kabul hakkı da ona ait olur²³⁴.

1.11.3. Alacağın Devrinin Hükümleri

1.11.3.1. Alacağın Geçmesi

Alacağın devrinin asıl hükmü, devralan ve devreden tarafın anlaşmaları neticesinde, devredilen alacağı, devreden malvarlığından devralanın malvarlığına geçirmesidir²³⁵. Bu hükmün bir diğer sonucu borç ilişkisinin süjesinin değişmesidir²³⁶.

Alacağın devrinin gerçekleşmesi²³⁷ sonrasında, eski alacaklı alacak üzerinde, tahsil, ibra veya başkasına devir gibi bir tasarruf işlemi gerçekleştiremez²³⁸.

engel olduğu durumlara doktrinde nafaka alacakları ve ödünç sözleşmesinde ödünç alanın talep hakkı örnek gösterilmektedir. Fakat birikmiş nafaka alacaklarının devredilebilmesinin mümkün olduğu savunulmaktadır. Bahsi geçen görüşü savunanlar, birikmiş nafaka alacağının şahsa bağlı olması niteliğinin ortadan kalktığını ifade etmektedirler. Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, 1993, 245; Oğuzman, Öz, C.2, 2013, 561; Eren, 2016, 1261.

²³⁴ Ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. Akyol, Ş. (2007), *Üçüncü Şahsın İfayı Kendi Adına Talep Yetkisi*, (2. Basım). İstanbul: Vedat Kitapçılık s. 7 vd.); Bahsi geçen bu görüş, alacağın ve talep hakkının birbirinden ayıramayacağı yönündeki klasik görüş savunucuları tarafından eleştirilmektedir. Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, 1993, 250; Eren, 2016, 1260.

²³⁵ Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, 1993, 250; Oğuzman, Öz, C.2, 2013, 562; Eren, 2016, 1262

²³⁶ Eren, 2016, 1262.

²³⁷ Alacağın devri sözleşmesinin yapıldığı andan itibaren, sözleşmeye konu olan alacak, devreden malvarlığından çıkararak devralanın malvarlığına geçer. Yani alacağın geçişi için alacağın ileri sürülmesine ve ispatına yarayan belgelerin teslimine gerek bulunmamaktadır.

²³⁸ “....Somut olayda, U. E.'nin Bodrum 2. Noterliği'nin 02/03/2007 tarih, 2532 Düzeltme Beyannamesi ile düzeltilen Bodrum 2. Noterliği'nin 02/03/2007 tarih 2509 yevmiye numaralı “Temlikname” siçeriğine göre Bodrum 2. İcra Müdürlüğü'nün 2005/194 Esas sayılı dosya alacağını Y. Y.'a temlik ettiği anlaşılmaktadır. Bu durumda, yukarıda açıklandığı üzere, alacak üzerindeki tasarruf yetkisi, takibe başlandıktan sonra dosya alacağını temlik alan Y. Y.'a geçmiş olup, temlik eden U. E.'nin alacak üzerinde artık tasarruf hak ve yetkisi bulunmadığından (kalmadığından), pasif husumet ehliyeti bulunmayan U. E. hakkında....”Y. 8. HD., 11.05.2015 T. 2014/10512 E., 2015/10738 K. (Kazancı İBB E.T. 16.02.2019); “İcra takibinden önce temlik alacaklısı F... Termik Cihazları San. ve Tic. A.Ş. tarafından borçluya gönderilen 13.12.2012 tarihli ihtarname ile alacağın 3.12.2012 de temlik edildiği, yine 14.5.2013 tarihli sözleşme içeriğinde de temliğin takipten önce yapıldığının teyit edildiği anlaşılmaktadır. Bu durumda, takip tarihinde alacaklı sıfatı kalmayan A... Klima Tesisat San. ve Tic. Ltd. Şti.'nin başlattığı takibin iptaline karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçeyle istemin reddi yönünden hüküm kurulması isabetsizdir...” Y. 8. HD., 16.06.2014 7 T. 201/20074 E., 2014/12594 K. (Kazancı İBB E.T. 16.02.2019).

1.11.3.2. Öncelik Hakları ve Alacağa Bağlı Diğer Hakların Geçişi

Türk Borçlar Kanunu m. 189/f. 1, “Alacağın devri ile devredenin kişiliğine özgü olanlar dışındaki öncelik hakları ve bağlı haklar da devralana geçer.” hükmü gereği, öncelik hakları²³⁹ ve bağlı hakların²⁴⁰ geçişi alacağın devri ile birlikte kendiliğinden gerçekleşir²⁴¹. Bu sonuç Kanundan (TBK) doğar ve kural olarak taraflar bunun aksini kararlaştıramazlar²⁴².

1.11.3.3. Devredenin Alacakla İlgili Belge ve Bilgileri Yeni Alacaklıya Verme Yükümlülüğü

Türk Borçlar Kanunu m. 190/f. 1 hükmü uyarınca; “Devreden, devralana alacak senedi ile elinde bulunan ispatla ilgili diğer bilgileri teslim etmek ve alacağını ileri sürebilmesi için gerekli bilgileri vermekle yükümlüdür.” Devreden açısından öngörülmüş olan bu zorunluluk devredilen alacağın bir senede bağlanmış olması halinde ortaya çıkar. Ancak bu senedin devreden diğer bazı haklarının ispatı için ayrıca bir önem taşıması durumu söz konusu ise, bu durumda senedin aslı yerine örneğinin verilmesi mümkündür²⁴³. Alacağın bir kısmının devredilmiş olması durumunda da bahsi geçen bilgi ve belgelerin örnekleri verilebilir²⁴⁴.

²³⁹ İmtiyaz hakları, alacaklının şahsına bağlanmış olmayan ayrıcalıklardır. Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, 1993, 250-251; Oğuzman, Öz, C.2, 2013, 563; Eren, 2016, 1263-1264. Bu ayrıcalıklar alacaklılara diğer alacaklılar karşısında, alacağın elde edilmesi noktasında öncelik tanır. İİK m. 206 ilk üç fıkrada sayılan alacaklar öncelik haklarına örnek olarak gösterilebilir. Arslan, R., Yılmaz, E., Taşpınar-Ayvaz, S., Hanağası, E., (2018) *İcra ve İflas Hukuku*, (4. Bası). Ankara: Yetkin Yayınları, 490; Pekcanitez, H., Atalay, O., Sungurtekin-Özkan, M., Özekes, M. (2018) *İcra İflas Hukuku*, (5. Bası) İstanbul: Vedat Kitapçılık, 411; Ayrıca bkz. Y. 23 HD., 25.02.2013 T. 2012/6563 E., 2013/1066 K. (Kazancı İBB E.T. 16.02.2019).

²⁴⁰ Alacağın devredilmesi ile birlikte devre konu alacağa bağlı olan kefalet (TBK m. 581), rehin (TMK m. 939), faiz (TBK m. 189/f. 2), yenilik doğuran haklar, kötü ifa halinde tazminat talebi (TBK m. 112), ifa etmemeden doğan zararın tazmininin talebi (TBK m. 125) gibi yan haklarda devralana geçer. Ancak ayrıca belirtmek gerekir ki yenilik doğuran hakkın alacak hakkına değil de alacağın konusu oluşturan sözleşmeye bağlı olması halinde devralana geçmesi mümkün değildir. Oğuzman, Öz, C.2, 2013, 565; Eren, 2016, 1264.

²⁴¹ “Temlik edenin, temlik anında sahip olduğu bir hakkını devrettiği durumlarda, yapılan bu tasarruf işlemi ile alacaklı, malvarlığının aktifindeki mevcut haklarda, başkası lehine bir azalmayı kabul etmektedir. Böylece, temlik akdi yapılır yapılmaz alacak, alacağa bağlı olan bütün imtiyazlar ve fer'i haklarla beraber devralana geçmektedir. Bu sebeple gerek işleyip de eski alacaklı tarafından tahsil edilmemiş, gerekse işlemekte olan tüm fer'i hak ve alacaklar yeni alacaklıya ait olmaktadır.” Y. 13 HD., 12.04.2017 T. 2017/44 E., 2017/4292 K. (Kazancı İBB E.T. 16.02.2019); Aynı yönde bkz. Y. 13 HD., 03.12.2015 T. 2014/40855 E., 2015/35505 K. (Kazancı İBB E.T. 16.02.2019).

²⁴² Oğuzman, Öz, C.2, 2013, 563.

²⁴³ Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, 1993, 259; Oğuzman, Öz, C.2, 2013, 567.

²⁴⁴ Oğuzman, Öz, C.2, 2013, 566).

Bununla birlikte devredilen alacağa bağlı olarak geçen başka haklara ilişkin belgelerin²⁴⁵, alacağı ispata yarayan diğer belge ve bilgilerin, alacakla ilgili diğer bilgilerin²⁴⁶ devralana verilmesi gerekir.

1.11.3.4. Devredenin Garanti Yükümlülüğü

Türk Borçlar Kanunu m. 191'de devredenin garanti yükümlülüğü, devrin bir edim karşılığında (ivazlı) veya bir edim karşılığı olmaksızın (ivazsız) olarak gerçekleştirilmiş olmasına göre ayrı ayrı düzenlenmiştir.

Türk Borçlar Kanunu m. 191/f. 2 hükmü uyarınca, alacağın bir edim karşılığı olmaksızın devredilmesi halinde devreden veya önceki alacaklı, alacağın varlığından ve borçlunun ödeme gücünden sorumlu olmaz. Devredenin garanti yükümlülüğünü ortadan kaldıran bu düzenleme, hiçbir karşılık elde etmeksizin bir alacağın tahsil edilerek tasarrufta bulunulması hakkını devreden kişinin ek olarak bir de bu alacağın tahsil risklerini üstlenmesinin hakkaniyete uymayacağı düşüncesinin bir yansımasıdır²⁴⁷.

Türk Borçlar Kanunu m. 191/f. 1 hükmü uyarınca, devredenin, alacağı bir edim (ivaz) karşılığında devretmesi halinde, alacağın varlığını ve borçlunun ödeme gücüne sahip olduğunu²⁴⁸ taahhüt ettiği kabul edilmektedir. Devredenin sorumluluğu, kusura dayanmayan bir sorumluluk halidir²⁴⁹.

²⁴⁵ Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, 1993, 260; “Örneğin, devreden elinde bu alacağı teminat altına alan bir ipotek tesis edildiğine dair belge veya kefalet senedi varsa, bunları da alacağı devrettiği kimseye verecektir.” Oğuzman, Öz, C.2, 2013, 567.

²⁴⁶ “... bir tür aydınlatma borcu niteliği taşır. Devreden, alacağın vadesi, alacak bazı kayıt ve şartlara bağlıysa bunların ne olduğu, ifa yeri, borçlunun adresi gibi hususlarda devralanı aydınlatmalıdır.” Oğuzman, Öz, C.2, 2013, 567.

²⁴⁷ Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, 1993, 262; Oğuzman, Öz, C.2, 2013, 578; Eren, 2016, 1263; “Gerçekten böyle bir durumda bir bağışlama söz konusudur ve bağışlayana böyle bir sorumluluk yüklenemeyeceği zaten BK. nun 243 üncü [TBK m. 294]maddesinden anlaşılmaktadır. Bunla beraber bağışlayanın ağır kusurundan sorumluluğu hakkındaki BK. m. 243 [TBK m. 294] hükmü alacağın temlikinde de uygulanır.” Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, 1993, 262.

²⁴⁸ 818 sayılı Borlar Kanunu m. 169/f. 2 uyarınca alacaklı borçlunun ödeme gücünü ayrıca taahhüt etmediği sürece, bundan sorumlu tutulmamaktaydı. Ancak 6098 sayılı TBK m. 191/f. 1 bu esası değiştirerek bir edim karşılığı yapılan devirde, borçlunun ödeme gücünün de taahhüt edilmiş olacağını kabul etmiştir.

²⁴⁹ Oğuzman, Öz, C.2, 2013, 581; Eren, 2016, 1262; Devralana karşı sorumlu olunan borç kalemleri açısından, TBK m. 193/f. 1-b.4'te, ilk üç bentten farklı olarak, devredenin diğer zararlardan sorumluluğu kusura dayanmaktadır. Ayrıca bkz. Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, 1993, 263); “Mahkemece toplanan delillere göre, taraflar arasında TBK'nın 191. maddesi anlamında ivazlı temlik sözleşmesi yapıldığı, davacının bu sözleşme uyarınca davalıya 82.795,00 TL tutarında ivaz bedeli ödediği, temlik almış olduğu alacak sebebiyle İcra

Devralanın, borçludan alacağını tahsil edememesi halinde devredenin garanti yükümlülüğü devreye girer. Garanti yükümlülüğü kapsamında devreden sorumlu olacağı alacak kalemleri TBK m. 193'te ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Buna göre devralan, devredenden; 1) ifa ettiği edimin faizi ile birlikte geri verilmesini, 2) devrin sebep olduğu giderleri, 3) borçluya karşı devraldığı alacağı elde etmek için yaptığı ve sonuçsuz girişimlerin yol açtığı giderleri ve 4) devreden kusursuzluğunu ispat etmedikçe uğradığı diğer zararlarını talep edebilir (TBK m. 193).

Garanti borcu, devralanla yapılacak bir sözleşme ile ortadan kaldırılabilir²⁵⁰. Devralan, alacağın, devir anında mevcut olmadığını biliyor ise, artık TBK m. 191/f. 1 hükmüne dayanarak devredenin garanti yükümlülüğüne başvuramaz²⁵¹.

1.11.3.5. Borçlunun Hak ve Yükümlülükleri

Türk Borçlar Kanunu m. 183/f. 1 hükmü uyarınca alacağın temlikinin gerçekleşebilmesi için kural olarak borçlunun rızası aranmaz. Kanunda borcunu yeni alacaklıya karşı ifa etmek zorunda olan borçlunun durumunun devir öncesine göre ağırlaşmasının engellenmesi için bir takım önlemler öngörülmüştür²⁵².

Borçlu kendisinden ifayı talep eden alacaklıya (devralana) karşı bir takım savunma imkânlarına sahip olabilir. Bunlar; *devir işlemine ilişkin savunmalar, alacakla ilgili savunmalar, devreden ve/veya devralana karşı sahip olduğu takas hakkı* olmak üzere üçe ayrılabilir.

1) Devir işlemine ilişkin savunmalar

Borçlu, eğer alacağın devredildiği sözleşme geçersiz ise, alacağı devraldığını ileri süren kişiye karşı bu devrin geçersizliğini ileri sürerek ifadan kaçınabilir. Devrin geçersizliği,

Müdürlüğü'nün 2010/1863 Sayılı dosyasından davacınının 66.242,19 TL tutarında tahsilat yaptığı, dolayısıyla davacının ödemiş olduğu ivaz bedeli göz önüne alındığında 16.552,81 TL zarara uğradığı, TBK'nun 193.. maddesi uyarınca davalı temlik edenin aradaki bu farktan dolayı davacı temlik alana karşı sorumlu olduğu gerekçesiyle, davanın kabulüyle 16.552,81 TL'nin ödeme tarihi olan 19.9.2013 tarihinden itibaren işleyecek değişen oranlarla avans faizi ile birlikte davalıdan alınıp davacıya verilmesine(ilişkin kararın onanmasına)..." Y. 19. HD., 22.02.2016 T. 2015/13637 E., 2016/2767 K. (Kazancı İBB E.T. 16.02.2019).

²⁵⁰ Oğuzman, Öz, C.2, 2013, 579 dpn. 124.

²⁵¹ Oğuzman, Öz, C.2, 2013, 579; Eren, 2016, 1263.

²⁵² Oğuzman, Öz, C.2, 2013, 576; Eren, 2016, 1265.

tarafından birinin fiil ehliyetinin bulunmadığı, devri yapan alacaklının tasarruf yetkisinin bulunmadığı²⁵³ veya alacağın devredilemeyecek bir alacak olduğu²⁵⁴ iddialarına dayanabilir²⁵⁵.

2. Alacakla ilgili savunmalar

Alacağın devri, borçlunun rızası olmaksızın gerçekleşebilen bir sözleşme olması dolayısıyla, bu devir neticesinde borçlunun durumunun devir öncesi hale oranla ağırlaşmaması gerekmektedir²⁵⁶. TBK m. 188/f.1, “*Borçlu, devri öğrendiği sırada devredene karşı sahip olduğu savunmaları, devralana karşı da ileri sürebilir.*” hükmü ile borçlunun durumunun devir öncesi hale göre ağırlaşması engellenmiştir. Maddede bulunan “*savunmalar*” ibaresinden hem itirazlar hem de teknik anlamda def’iler anlaşılmalıdır²⁵⁷.

Alacakla ilgili itirazlar, söz konusu alacağın doğmadığı veya sona erdiği iddialarına dayanabilir²⁵⁸. Bu sebepler genelde mevcut olmayan bir alacak hakkının devredilmiş olması sebebiyle işlemin geçersiz olduğu savunmasına da vücut verebilir²⁵⁹.

Alacakla ilgili teknik anlamda def’iler, borçlunun, alacağın dayandığı borç ilişkisinde sahip olduğu ödenmezlik def’i ve zamanaşımı def’ini ifade eder²⁶⁰.

3) Devreden ve/veya devralana karşı sahip olduğu takas hakkı

Türk Borçlar Kanunu m. 188/f. 2, “*Borçlu devri öğrendiği anda muaccel olmayan alacağını, devredilen alacaktan önce veya onunla aynı anda muaccel olması koşuluyla borcu ile takas edebilir*” hükmünde bahsi geçen takas, TBK m. 188/f. 1 anlamında önceki alacaklı

²⁵³ Thur, 1983, 864; Arıkan, M. (2005) Türk Özel Hukukunda Alacağın Temliki, **SÜHFD** C. 13, S. 1. 153); Karş. Franko, 1994, 196.

²⁵⁴ Alacağın devredilemez bir alacak olması iki şekilde karşımıza çıkabilir. Bunlardan ilki borçlu ile alacaklı arasında alacağın devrinin yasaklanmasını içeren bir kaydın, alacağın devredildiği belge üzerine yazılması ile olur. Şayet bu kayıt ilgili belge üzerine yazılmazsa borçlu, alacağın devredildiği üçüncü kişilere karşı devrin yasak olduğu savunmasında bulunulamaz. Alacağın devrinin mümkün olmadığı bir diğer hal ise, kanun ve işin niteliği gereği devri mümkün olmayan bir alacağın varlığıdır. Ayrıntılı bilgi için bkz. başlık 1.10.2.4.

²⁵⁵ Thur, 1983, 865; Oğuzman, Öz, C.2, 2013, 576; Eren, 2016, 1265-1266.

²⁵⁶ Thur, 1983, 857; Oğuzman, Öz, C.2, 2013, 574; Eren, 2016, 1265.

²⁵⁷ Thur, 1983, 866; Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, 1993, 263; Oğuzman, Öz, C.2, 2013, 574; Eren, 2016, 1266.

²⁵⁸ Oğuzman, Öz, C.2 2013, 574.

²⁵⁹ Oğuzman, Öz, C.2, 2013, 574 dpn. 113.

²⁶⁰ Oğuzman, Öz, C.2, 2013, 574; Eren, 2016, 1266.

döneminde kullanılarak borcun sona ermesine sebep olan ve yine TBK m. 188/f. 1 anlamında alacakla ilgili savunmaları oluşturan takas hakkından farklıdır²⁶¹.

Türk Borçlar Kanunu m. 188/f. 2 anlamında takas, devredilen alacağın borçlusuna, takasa ilişkin karşılıklılık şartının bir istisnası olarak, eski alacaklısına karşı sahip olduğu bir alacağı ile devredilen alacağın takas edilmesini ifade eder²⁶². Buna göre borçlu, devri öğrendiği sırada henüz vadesi gelmemiş alacağını, devredilen alaktan önce veya onunla aynı anda vadesi gelmesi koşuluyla borcu ile takas edebilir.

1.11.4. Cironun ve Alacağın Devri Arasındaki Benzerlikler

- Ciro ve alacağın devrinde, alacaklı sıfatı değişmektedir.
- Ciro ve alacağın devri, hakkın devri, rehni veya tahsili²⁶³ amacıyla yapılabilir.
- Alacağın devri hususunda tarafların iradelerinin uyuşması ile sözleşme konusu olan alacak devralana geçer. Hakkın geçmesi için ayrıca alacağı ispata yarayan belgelerin teslimi gerekmez²⁶⁴. Buna karşılık hakkın devri, rehni yahut tahsili için yalnızca ciro yapılması yeterli değildir aynı zamanda senedin teslimi de gerekir.
- Hem ciro hem alacağın devri yazılı (adi yazılı) şekle tabidir.
- Ciro ve alacağın devri beyaz şekilde (beyaz ciro, beyaza devir) yapılabilir. Ancak bu halde dahi alacağın devrinde devredenin, ciroda cirantanın adının ve imzasının bulunması zorunludur.
- Cironun da alacağın devri gibi yasaklanması mümkündür²⁶⁵.
- Cironun ve alacağın devrinin yapılabilmesi için, ilgilinin (cirantanın ve devredenin) tasarruf yetkisine sahip olması gerekir²⁶⁶.

²⁶¹ Oğuzman, Öz, C.2, 2013, 576.

²⁶² Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, 1993, 255; Oğuzman, Öz, C.2, 2013, 576; Eren, 2016, 1266.

²⁶³ Bu konudaki tartışmalar için bkz. Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, 1993, 250.

²⁶⁴ Ancak devredenin, alacak senedini ve elinde bulunan ispatla ilgili diğer belgeleri devralana teslim etmesi kanuni bir yükümlülük olarak karşımıza çıkar.

²⁶⁵ Ancak cironun yasaklanması senedin tedavül yeteneğini ortadan kaldırmaz. Düzenleyen tarafından cironun yasaklanması senedi nama yazılı hale getirirken, cirantalardan biri tarafından cironun yasaklanması halinde bu yasak, yasağı getiren ciranta ve sonrasındaki kişileri bağlar. Ekleme gerekir ki sözleşme ile alacağın devrinin yasaklanması halinde bu yasağın senet metninde ayrıca belirtilmesi zorunludur. Aksi halde üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez.

Emre yahut hamiline yazılı olan bir senedinde alacağın devri yolu devredilmesi pekâlâ mümkündür ve böyle bir devir sonrasında devre konu senedin niteliği değişmeyecektir.

- Aksi kararlaştırılmadıkça, ciranta ve devreden, devir sırasında alacağın varlığını ve borçlunun ödeme gücünü garanti etmektedir²⁶⁷.
- Hem ciroda hem alacağın devrinde, borçlunun iznine gerek duyulmaz
- Rehin veya tahsil amacı gütmeksizin hakkın devrini amaçlayan ciro ve alacağın devri halinde, ciranta ve devreden devrin gerçekleşmesinden sonra artık tahsil, ibra veya hakkı başkasına devir gibi işlemleri gerçekleştiremez.

1.11.5. Cironun ve Alacağın Devri Arasındaki Farklılıklar

1.11.5.1. Şekli Açıdan

Alacağın devrinde devredilenin adının gösterilmesi gerekir. Ancak ciroda böyle bir zorunluluk yoktur. Ciro, beyaz ciro şeklinde yapılabildiği gibi hamiline cironun da yapılabilmesi mümkündür²⁶⁸.

Alacağın devrinde devir beyanının açıkça yazılması gereklidir²⁶⁹. Ciroda devir beyanın açıkça yazılması gerekli olmadığı gibi yalnızca cirantanın imzasının bulunduğu bir ciro dahi geçerlidir.

Alacağın devrinde, devir sözleşmesinin sebebinin belirtilmesi bir zorunluluk değildir. Sebebin belirtilmesi halinde bu kayıt herhangi bir hükümsüzlükle karşılaşmaz. Ancak TTK m. 682/f. 1 uyarınca cironun kayıtsız ve şartsız olması gerekir. Cironun bağlı olduğu her şart yazılmamış sayılır.

Alacağın kısmen devri mümkündür. Bu durumda devredilen miktarın açıkça belirtilmesi gerekir. Ancak TTK m. 682/f. 2 uyarınca kısmi ciro batıldır.

²⁶⁶ Karş. TTK m. 677, m. 678.

²⁶⁷ Ciranta, ciro şerhinde aksini belirtmedikçe, hem düzenleyenin hem de ciro zincirinde kendisinden önce gelen kişilerin ödeme gücünü garanti etmektedir. Ancak alacağın devrinde devreden, borçlunun ödeme gücünü yalnızca ivazlı devirlerde garanti etmektedir.

²⁶⁸ Hamiline ciro da beyaz cironun hüküm ve sonuçlarını doğurur TTK m. 682/f. 3.

²⁶⁹ Bu beyanda devralanın iradesinin açıkça belirtilmesi zorunlu değildir. Hatta devralanın devir işleminden haberdar olması dahi gerekmez. Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, 1993, 243.

1. 11. 5. 2. Konu Açısından

Ciro, emre yazılı kıymetli evrakın (TTK m. 647/f. 2), imza edenin, yer, tutar ve zaman açısından belirli nakdi ödemelerde bulunmayı ve belirli miktarda misli şeyler teslim etmeyi borçlandığı senetlerinin (TTK m. 831/f. 1), nama yazılı pay senetlerinin (TTK m. 490/f. 2) devir şeklindedir. Sayılanlar dışında kalan herhangi bir evrak veya senedin ciro yolu ile devri mümkün değilken; devri mümkün olan her türlü alacağın, alacağın devri ile devredilebilmesi mümkündür.

1. 11. 5. 3. Hükümleri Açısından

Aksi şart belirtilmedikçe, ciranta senedin ödenmemesinden²⁷⁰ sorumludur. Alacağın devrinde devreden garanti yükümlülüğü, devrin bir edim karşılığı gerçekleşip gerçekleşmemesine göre farklılık arz etmektedir. Devrin bir edim karşılığında gerçekleşmesi halinde devreden, devir sırasında alacağın var olduğunu ve borçlunun ödeme gücüne sahip olduğunu garanti etmiş olur (TBK m. 191/f. 1). Ancak devrin bir edim karşılığı olmaksızın yahut bir kanun hükmü gereği gerçekleşmesi halinde, devreden veya önceki alacaklı, alacağın varlığından ve borçlunun ödeme gücünden sorumlu olmaz (TBK m. 191/f. 2).

Ciro yoluyla devri mümkün olan senetlerden mündemiç olan hakkın devralana geçebilmesi için ayrıca senedin zilyetliğinin devralana geçirilmesi gerekmektedir (TTK m. 647/f. 1). Alacağın devri konusunda tarafların anlaşması anında devir gerçekleşmiş olur. Ancak devreden, alacağın ispatına yarayan belgeler ile alacak senedini devralana teslim etmek ile yükümlüdür (TBK m. 190)

Ciro yolu ile devredilebilen bir senedin borçlusu, senedi iyi niyetle devralmış olan hamile, onun cirantasına yahut ondan önceki cirantalara karşı sahip olduğu def'ileri ileri süremez (TTK m. 687/f. 1, m. 825/f.1-f. 2). Alacağın devrinde ise borçlu, devri öğrendiği anda devredene karşı sahip olduğu tüm savunmaları devralana karşı da ileri sürebilir (TTK m. 687/f. 2 ve TBK m. 188/f. 1)

Ciro yolu ile devredilen bir senedi, son ciro beyaz ciro olsa dahi, düzgün ve birbirine bağlı bir ciro zincirine dayanarak elinde bulundurduğunu ispat eden hamil, yetkili hamil

²⁷⁰ Kambiyo senedinin poliçe olması halinde ciranta hem senedin ödenmemesinden hem de kabul edilmemesinden sorumludur.

sayılır (TTK m. 686/f. 1). Alacağın devrinde devralan, senette adı yazan kişi yahut onun hukuki halefi olduğunu ispat etmedikçe borçludan herhangi bir talepte bulunamaz (TTK m. 655/f. 1 – istisna TTK m. 656)

Senedin TTK’da belirlenen süre ve/veya işlemlerden sonra ciro edilmesi halinde bu ciro alacağın devri hükümlerini doğurur (TTK m. 690). Alacağın devrinin yapıldığı zaman devrin hükümleri konusunda herhangi bir önem taşımamaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

TAHSİL CİROSU VE TÂBİ OLDUĞU HUKUKİ REJİM

2.1. Amacı ve Tanımı

Kambiyo senedinin hamili; iş yoğunluğunun fazla olması, senet borçlusunu ile aralarındaki ilişki, hukuki veya teknik konulardaki bilgi eksikliği yahut fiili veya hukuki bir engeli sebebiyle senet bedelini tahsil yetkisini bir başka kişiye devretmek isteyebilir²⁷¹. Bu amaç doğrultusunda senedi temlik yahut rehin cirosu yoluyla devretmesi birçok açıdan senet hamili aleyhine sonuçlar doğurabilir. Bu kapsamda hamil yalnızca senedin tahsil edilmesi hususundaki yetkisini devrettiği ciro türü olan tahsil cirosu ile senedin tahsil edilmesini sağlayarak meydana gelmesi muhtemel sakıncaların önüne geçebilir.

Hüküm altına alındığı TTK m. 688’de, kuruluşu ve hükümleri ifade edilen tahsil cirosunun tanımına yer verilmemiştir. Bu kapsamda madde hükmünü de göz önünde bulundurarak genel bir tanım yapmak gerekirse, tahsil cirosu; *“bedeli tahsil içindir”, “vekâleten” yahut sadece senet bedelinin bir başkası adına tahsil edileceğini veya yalnızca vekil etmeyi ifade eden bir kaydı içeren ciro şerhine dayanarak, senedin zilyetliğini, temlik ve teminat işlevlerinden ari olarak, devralan hamile sadece senet bedelini tahsil etme ve bu uğurda yeni bir temlik veya rehin cirosu tesisi hariç olmak üzere, gerekli işlemleri yapma yetkisini veren ciro çeşididir*. Bu kapsamda senedi tahsil cirosu ile iktisap eden hamil, senet bedelini borçlusundan tahsil ederek aralarındaki anlaşma doğrultusunda cirantasına teslim etmektedir.

Bilindiği üzere ciro kural olarak emre yazılı kıymetli evrakın iradi devir şeklidir (bkz. TTK m. 647/f. 2). Şu halde nama yazılı kıymetli evrakın tahsil cirosu ile devredilmesi mümkün değildir²⁷². Nama yazılı senedin tahsili için, hamilin bir vekâletname düzenleyerek

²⁷¹ Arslanlı, 1952, 120; Karayalçın, 1959, 89; Şimşek E., (1977). “Tahsil Cirosu ve Bazı Sorunlar”. *Ankara Barosu Dergisi*. S. 2, 268; Öztan, 1997, 609; Tüzel, 2005, 48; Ayan, Ö., (2009). “Kambiyo Senetlerinde Tahsil Cirosu”. *LHD*. S.77, s. 1462; Hacıömeroğlu, 2017, 113.

²⁷² Öğretide Öztan, tahsil cirosunun bir özelliği olarak nama yazılı poliçeler açısından da uygulanmasının mümkün olduğunu belirtmiştir. Bu durumda hamilin, temsil yetkisine dayanarak, önemli hususlarla ilgili önemli bir hukuki ihtilafta karar verebilmek için cirantasından talimat alma zorunluluğu (mesela, sulh ve feragat gibi), senedi ancak bir tahsil cirosuyla elde edebilmesi, tam ciro yapamaması gibi esasların söz konusu olmaya devam edeceğini ifade etmiştir. Yazarın söz konusu görüşüne katılmayı tercih etmiyoruz. Zira nama yazılı bir poliçe üzerinde TTK m. 688 anlamında bir tahsil cirosuna vücut verebilecek ifadelerin yer alması halinde taraflar arasında meydana gelecek olan ilişkinin tahsil cirosu değil, “tahsil için temsil yetkisi” veya “tahsil için vekâlet” olacağı kanaatindeyiz. Bu çerçevede tahsil için temsil yetkisi; alacaklının tek taraflı bir beyanla vereceği

senetle birlikte vekile vermesi ve senet üzerine söz konusu vekâleti belirten bir ibareyi yazması gerekir²⁷³.

2.2. Kuruluşu ve Ciro Şerhine İlişkin Esaslar

Çalışmamızın bu kısmında; tahsil cirosunun ne şekilde kurulabileceği ve hangi kayıtları içerebileceği, Kanunda öngörülen kayıtların dışında ancak Kanunun izin verdiği bir takım kayıtların ciro şerhine derç edilmesinin hüküm ve sonuçları incelenecektir. Son olarak, söz konusu kayıtların neler olabileceği ve bu kayıtların sonuçları hakkında inceleme ve değerlendirmelerde bulunulacaktır.

TTK m. 688/f. 1 hükmü uyarınca tahsil cirosu, “... *“bedeli tahsil içindir”, “vekâleten” veya bedelin başkası adına kabul edileceğini belirten bir şerhi ya da sadece vekil etmeyi ifade eden ...*” bir ibarenin ciro şerhine işlenmesi ve ciranta tarafından imzalanması ve senet zilyetliğinin hamile devredilmesiyle kurulur. Madde hükmünde ifade edildiği üzere tahsil cirosunun kurulmasına ilişkin yetki yalnız sınırlı şekilde sayılan ibareler ile değil, söz konusu ifadeleri karşılayacak, hamili vekil etmeyi yahut senet bedelini ciranta adına kabul etmeyi ifade edebilecek her türlü kayıtla verilebilecektir²⁷⁴.

6102 sayılı TTK m. 690/f. 1 hükmü uyarınca ödememe protestosundan veya bu protestonun düzenlenmesi için öngörülen sürenin geçmesinden sonra yapılan ciro alacağın devri hükümlerini doğurur. Söz konusu hükmün tahsil cirosu açısından uygulama alanı bulması mümkün değildir²⁷⁵. Zira hem madde metninde hem de tahsil cirosunun düzenlendiği

yetkiyle, sahip olduğu alacağın tahsil edilmesi yetkisini bir başka kişiye vermesidir. Temsilci olarak tayin edilen kişi, alacağın ifasını talep ederek temsil olunanın hakkını yine temsil olunan adına kullanır (Tahsil için temsil yetkisi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. (Akyol, Ş. (1981). *İfayı Kendi Adına Talep Yetkisi*. İstanbul: 81; Esener, T. (1961). *Selahiyete Müstenit Temlik*. Ankara: 23). Tahsil için vekâlet verilmesi halindeyse taraflar arasında TBK m. 502 ve devamı hükümleri anlamında bir vekâlet ilişkisi kurulur. Tahsil cirosu ile tahsil için temsil yetkisi verilmesi veya tahsil için vekâlet kavramları işlevleri açısından herhangi bir farklılık içermemektedir. Ancak tahsil cirosu birçok noktada temsil veya vekâlet ilişkisinden ayrılmaktadır. Örneğin, vekil özel olarak yetkili kılınmadığı sürece müvekkili adına dava açamazken; tahsil cirosu hamili cirantası adına dava açabilir.

²⁷³ Reisoğlu S.. (2011). *Çek Hukuku*. Ankara, 186; Aynı yönde bkz. Doğanay, İ., (2004). *Türk Ticaret Kanunu Şerhi İkinci Cilt*. İstanbul: Beta Basım Yayın, 1880.

²⁷⁴ Hamilin senedi avukatına *“takibe konulmak üzere”, “dava edilmek üzere”* gibi ibareler kullanarak devretmesi (bkz. Y. 12. HD. 24.11.2009 T. 15383 E. 23512 K.) yahut devre konu olan senedin bir çek olması ve bir bankaya devredilmesi halinde *“takas odasına sunulmak üzere”* ve benzeri gibi ibareler kullanılarak devredilmesi halinde söz konusu ibarelerin meydana getirdiği hukuki ilişki de tahsil cirosu olacaktır.

²⁷⁵ Şimşek, 1977, 271; Şimşek, 1982, 95; Tüzel, 2005, 78.

TTK m. 688 hükmünde vadeden sonra yapılan tahsil cirosunun TTK m. 688 uyarınca yapılan bir cironun hüküm ve sonuçlarını doğurmayacağına ilişkin herhangi bir ifade bulunmamaktadır. Şu halde tahsil cirosu herhangi bir zaman kısıtlamasına tabi olmaksızın her zaman yapılabilir²⁷⁶.

Senedin tahsil edilmek üzere bir faktöring şirketine devredilmek istenmesi halinde devrin, 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktöring ve Finansman Şirketleri Kanunu²⁷⁷ (FKFŞK) m. 9 hükmü esasları çerçevesinde gerçekleştirilmesi gerekir. FKFŞK m. 9 hükmü uyarınca, faktöring şirketleri Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) tarafından belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde kambiyo senetlerine dayalı olsa dahi, bir mal veya hizmet satışından doğmuş fatura ile belgelenemeyen alacakların tahsilini üstlenemez. Bu doğrultuda bir faktöring şirketinin senedin tahsili konusunda yetkilendirilmesi için; senet üzerinde yapılacak tahsil cirosu ve senedin zilyetliğinin devrine ek olarak senette bulunan alacağı ispata yarayan faturanın da faktöring şirketine ibraz edilmesi gerekmektedir²⁷⁸.

Rehin cirosu hamili tarafından yapılan bir ciro, şerhinde bulunan ibarelere bakılmaksızın tahsil cirosu hükmündedir (TTK m. 689/f. 1). Söz konusu hal ile sınırlı olacak şekilde kabul edilen kanuni karine uyarınca, ciro şerhinde TTK m. 688/f. 1 hükmünde ifade edilen ibarelerden herhangi birine yer verilmesine gerek yoktur.

Tahsil cirosu tam ciro şeklinde kurulabilir. Tam ciro şeklindeki tahsil cirosu, TTK m. 688 hükmünde ifade edilen ibarelerden birini ihtiva eden ciro şerhini içeren ve senedin devredileceği şahsın ad ve soyadının tam olarak belirtilmesi ile yapılır. Tahsil cirosunun beyaz ciro şeklinde yapılıp yapılamayacağı konusunda doktrinde bir görüş birliği bulunmamaktadır. *Öztañ*; beyaz cironun müstekar Yargıtay kararlarında da ifade edildiği üzere, kural olarak, bir temlik cirosu hükmünde olduğunu ve tahsil cirosunun beyaz ciro şeklinde yapılması halinde bu durumun söz konusu cironun temelinde yatan vekâlet ilişkisiyle

²⁷⁶ Şimşek, 1977, 271; Şimşek, 1982, 94; Tüzel, 2005, 50.

²⁷⁷ RG: 27846 . 13/12/2012 T. Tertip: 5 Cilt: 53.

²⁷⁸ Kambiyo senedinin temlik yahut tahsil amacına matuf olarak devralınması için zorunlu olan fatura özellik arz etmektedir. Buna göre, senedi tahsil için faktöring şirketine devreden cırantanın faturadaki alacaklıyla aynı olması gerektiği gibi bu cırantadan önceki cırantanın yahut keşidecinin de faturadaki borçluyla aynı olması gerekir. Ayrıca devredilen senetle, senedi ispata yarayan fatura üzerinde bulunan bedellerin birbiri ile uyumlu olması gereklidir. (Faktöring İşlemlerinde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (RG: 28861, 24/12/2013 T.) m. 8).

esas itibariyle bağdaşmayacağını savunmuştur²⁷⁹. *Poroy/Tekinalp*, beyaz cironun, senedin, hamiline yazılı bir senet gibi tedavül edebilmesine imkân verdiğini, vekil etme yoluyla devredilen bir senedin hamiline olarak tedavül etmesinin bir anlamı olmadığı gibi böyle bir durumun vekâlet ilişkisine de aykırılık yaratacağını ifade etmiştir²⁸⁰. *İmregün* ise; herhangi bir gerekçe sunmaksızın, tahsil cirosunun ne devredilen hamilin adının yazılmaması ne de cironun türüne ilişkin ifadenin (tahsil içindir, vekâleten vs) derç edilmemesi suretiyle beyaz ciro olarak meydana getirilemeyeceğini ifade etmiştir²⁸¹. Buna karşılık *Şimşek*²⁸², TTK m. 683/f. 2 hükmü uyarınca, lehine ciro yapılan kişinin ciroda gösterilmeksizin yalnızca cirantanın imzasından ibaret olan bir cironun beyaz ciro olduğunu, Kanunda tahsil cirosuna ilişkin düzenlemelerin yer aldığı 688 inci madde hükmünde temsilcinin adının ciro şerhinde yazılmasını öngören bir hüküm bulunmadığını ve bu sebeple tahsil cirosunun, söz konusu cironun ciro şerhinde tahsil cirosu olduğuna ilişkin ibarelerin bulunması şartıyla vekil – hamil olarak atanan kişinin adı yazılmadan, beyaz bir ciro şeklinde yapılabileceğini ifade etmiştir²⁸³. Aynı yönde *Doğanay*, tahsil cirosunun da beyaz ciro şeklinde gerçekleştirilmesinin mümkün olduğunu ancak bu halde dahi cironun sair unsurlarından (devreden cirantanın adı imzası) başka devredilen kişiyi temsilci olarak tayin eden bir ibareyi barındırmasının zorunlu olduğunu belirtmiştir²⁸⁴.

Kanaatimizce, tahsil cirosunun, beyaz ciro şeklinde gerçekleştirilmesi mümkündür²⁸⁵. İlk olarak *Şimşek*'in de ifade ettiği üzere tahsil cirosuna ilişkin TTK m. 688 hükmünde, devredilen hamilin adının ciro şerhinde bulunmasına ilişkin herhangi bir kanuni zorunluluk bulunmamaktadır. İkinci olarak, TTK m. 688/f. 1 son cümle ve m. 689/f. 1 son cümle hükümleri uyarınca ortaya çıkan sonuç uyarınca, baskın görüş ve Yargıtay kararlarında savunulan, tahsil cirosunun beyaz ciro şeklinde gerçekleştirilemeyeceği hususu izaha muhtaç kalmaktadır. Şöyle ki, TTK m. 688/f. 1 son cümle uyarınca tahsil cirosu hamili senedi ancak

²⁷⁹ Öztan, 1997, 576; Tüzel, 2005, 49; Hacıömeroğlu, 2017, 114.

²⁸⁰ Poroy, Tekinalp, 2018, 198.

²⁸¹ İmregün, 2003, 77.

²⁸² Şimşek, 1977, 269.

²⁸³ Şimşek, 1977, 269, 270; Şimşek, 1982, 94; Aksi yönde bkz. Doğanay, 2004, 1880.

²⁸⁴ Doğanay, 2004, 1881.

²⁸⁵ Arslanlı, 1952, 120; Ayan, 2009, 1462; Şimşek, 1977, 269; Şimşek, 1982, 94; Aksi yönde bkz. Öztan, 1997, 576; Doğrusöz – Koşut H., (2017). “Kambiyo Senetlerinde Beyaz Ciro”. *İKÜHFD 16(2)*, 638, 639.

bir tahsil cirosu ile devredebilir. Yine m. 689/f. 1 son cümle hükmü uyarınca rehin cirosu hamili tarafından yapılan ciro ancak bir tahsil cirosu hükmündedir. Kanun söz konusu hallerde yapılan cironun çeşidi yahut şekli açısından herhangi bir ayırım yapmaksızın yapılan cironun bir tahsil cirosu olacağını düzenlemiştir. Bu doğrultuda bir tahsil yahut rehin cirosu hamilinin yalnızca imzasından oluşan bir ciro dahi tahsil cirosu olarak kabul edilmektedir. Son olarak tahsil cirosu niteliği itibarıyla bir vekâlet ilişkisini bünyesinde barındırsa da TBK m. 502 ve devamı hükümlerinde düzenlenen vekâlet sözleşmesinin tüm hüküm ve sonuçlarını bünyesinde barındırmaz²⁸⁶. Bu sebeple senet bedelinin tahsili konusundaki yetkinin “*hamiline yetki*” şeklinde verilmesinin, vekâlet sözleşmesinin niteliğiyle örtüşmeyeceği yönündeki görüşlere katılmak mümkün değildir. Beyaz ciro şeklinde yapılan temlik cirosundan farklı olarak beyaz tahsil cirosunda, devredilen kişinin ad ve soyadı bulunmaz. Ancak ciro şerhinde TTK m. 688’de öngörülen ibarelerden birinin bulunması gerekir²⁸⁷. Aksi halde yapılan ciro bir tahsil cirosu değil beyaz temlik cirosu²⁸⁸ yahut bazı durumlarda da aval hükmünde olacaktır.

Türk Ticaret Kanunu m. 688/f. 1 hükmünde ifade edilen ibarelerin ciro şerhine hangi dilde yazılması gerektiği konusunda TTK’da herhangi bir düzenleme yoktur²⁸⁹. Senet metninde kullanılması gereken dile ilişkin TTK m. 671/f. 1-a (776/f. 1-a, 780/f. 1-a) hükmünün cironun tahsil cirosu olduğuna ilişkin ibarelere de şamil olacak şekilde değerlendirilmesi gerektiği *kanaatindeyiz*. Başka bir ifadeyle, tahsil cirosu şerhinde kullanılması gereken dil, temlik ve rehin cirosunda olduğu gibi, senedin türünü ifade eden ibare ile senedin ödenmesine ilişkin havale yahut ödeme vaadini içeren kayıt hangi dilde yazılmışsa aynı dilde yazılmalıdır. Bu doğrultuda senet metninde kullanılan dil ile tahsil cirosu şerhinde kullanılan dil arasında bir uyumsuzluğun bulunması halinde bahsi geçen cironun geçersiz sayılması gerekecektir. Bu durumda senet metni yahut ona ekli olan alonj

²⁸⁶ Örneğin TBK m. 513 uyarınca kural olarak, vekil veya müvekkilin, ölümü, ehliyetini kaybetmesi ya da iflas etmesi ile sözleşme sona ermektedir. Buna karşılık TTK m. 688/f. 3 uyarınca, cirantanın ölümü veya medeni haklarını kullanma ehliyetini kaybetmesi tahsil cirosunu sona erdirmez.

²⁸⁷ Kural bu olmakla birlikte, senedi rehin cirosu ile devralan hamilin yapacağı ciro, cironun tam veya beyaz ciro olup olmadığına bakılmaksızın, tahsil cirosu hükmündedir (TTK m. 689/f. 1). Bkz. Öztan, 1997, 613.

²⁸⁸ “*Takip konusu çekin bankaya ‘tahsil için’ verildiğine dair bir kayıt bulunmaması halinde, ‘temlik içi’ verildiğinin kabul edileceği...*” Y. 12. HD. 07.09.1999 T. 10200/11817 (Uyar, 2013, 472); Y. 12. HD. 25.03.1999 T. 3945/4055 (Uyar, 2013, 890); Y. 12. HD. 07.07.2009 T. 7103/15126 (Uyar, 2013, 905).

²⁸⁹ Temlik cirosu şerhinde kullanılması gereken dil hakkında yapılan açıklamalar için bkz. başlık 1.9.

üzerine yansıyan irade beyanı, gerekli şartları taşıması kaydıyla, “*tahsil için vekâlet*” olarak kabul edilebilir. Böyle bir çözümün benimsenmesi, farklı dilleri konuşan ülke vatandaşları arasında tedavül eden senetler açısından daha faydalı olacaktır. Zira hamilin senette bulunan hakkı kazanabilmesi için TTK m. 686/f. 1 (778/f. 1-c, 790/f. 1) hükmü uyarınca, senedi düzgün ve birbirine bağlı cirolara dayanarak iktisap ettiği konusunda, kendisine ödeme için senet ibraz edilen düzenleyen (yahut kabul etmiş olan muhatap) TTK m. 710/f. 3 (778/f. 3-c, 801/f. 1) hükmü uyarınca, cirolar arasında düzgün bir teselsülün bulunup bulunmadığı konusunda inceleme yapmak zorundadır. Bir an için cirantaların ciro şerhinde diledikleri dili serbestçe kullanabildikleri kabul edilirse, uzun bir ciro zincirine dayanarak senedi devralan hamile veya ödeme için senedin ibraz edildiği düzenleyene (yahut kabul etmiş muhataba) öngöremedikleri bir araştırma külfeti yüklenmiş olur.

Bir ciro çeşidi olan tahsil cirosunun senet metnindeki yeri diğer ciro çeşitlerine göre herhangi bir farklılık arz etmez²⁹⁰. Diğer ciro çeşitlerinde olduğu gibi tahsil cirosuna ilişkin ibarenin senet veya senede bağlı olan alonj üzerine yazılması ve ciranta tarafından imzalanması gerekir (TTK m. 683). Bilindiği üzere senedin ön yüzüne yapılan beyaz ciro, kabul veya aval olarak kabul edilmektedir²⁹¹. Bu durumda yapılan beyaz tahsil cirosunun kabul veya aval olarak nitelendirilmesi söz konusu olmayacaktır. Zira, kabul ettiğimiz görüş uyarınca tahsil cirosunun beyaz ciro şeklinde yapılabilmesi yalnızca lehine ciro edilen kişinin ad ve soyadının boş bırakılması halinde mümkün olmaktadır.

Tahsil cirosunun kurulması açısından önemli olan diğer bir husus cirantanın imzasıdır. Senet üzerinde bulunan imzaların elle atılması gerekli olup; bunun yerine, mekanik herhangi bir araç gereç veya elle yapılan veya onaylanmış bir işaret veya şahadetnamenin kullanılması mümkün değildir (TTK m. 756/f. 1-2). Bu doğrultuda cironun bir tahsil cirosu olduğuna ilişkin beyanın (ciro şerhinin) ciranta dışında bir başka kişi tarafından ya da mekanik bir araçla yazılması, cironun geçerliliğini etkilemeyecektir²⁹².

²⁹⁰ Cironun senet metnindeki yerine ilişkin açıklamalar için bkz. başlık 1.5.

²⁹¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. başlık 1.5.

²⁹² Şimşek, 1977, 270.

2.2.3. Ciroya Konulan İlave Kayıtlar

Türk Ticaret Kanunu m. 682/f. 1 (778/f. 1-a, 789) hükmü uyarınca cironun kayıtsız ve şartsız olması gerekir. Bu madde hükmüne aykırı olarak, cironun bağlı tutulduğu her şart yazılmamış sayılır²⁹³ (TTK m. 682/f. 1, 2. cümle). İnceleme konumuz olan tahsil cirosu esas itibariyle temlik cirosunun Kanunun izin verdiği şekilde sınırlandırılması ile meydana gelir²⁹⁴. Hukuki niteliği itibariyle TBK m. 502 ve devamı hükümleri anlamında bir vekâlet türü olan tahsil cirosunda²⁹⁵, vekilin talimatlara uyma borcu bağlamında ciro şerhine konulacak bazı kayıtların taraflar ve üçüncü kişiler açısından geçerliliğinin değerlendirilmesi faydalı olacaktır.

Senedi devreden ciranta, devralan hamile (vekile) vekâlet ilişkisinin bir sonucu olarak bir takım talimatlar vermek isteyebilir. Örneğin, devreden ciranta, devralan hamilden yalnızca asıl borçluya veya yalnızca başvuru borçlularından bazılarına senedi ibraz etmesi suretiyle tahsil işlemini gerçekleştirmesini isteyebilir ve bu yöndeki talimatını ciro şerhine derç etmek isteyebilir. Benzer şekilde hamilin senedin tahsil edilmesi yönünde işlem yapma yetkisi bir süre ile kısıtlanmak istenebilir²⁹⁶. Bu durumda TTK m. 682/f. 1, 2. cümle hükmünün emredici niteliği dolayısıyla devreden cirantanın ciro şerhine derç etmiş olduğu ilgili kayıt yazılmamış sayılacak ve herhangi bir hüküm ifade etmeyecektir²⁹⁷. Ancak, belirtmek gerekir ki vekâlet ilişkisi taraflar arasındaki karşılıklı güvene dayanan ve vekilin talimatlara uyma borcunu içeren bir sözleşmedir. Sözleşmenin bu niteliği göz önünde bulundurulduğunda,

²⁹³ 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda on farklı yerde zikredilen yazılmamış sayılma ifadesinin hangi hükümsüzlük türüne karşılık geldiği konusunda herhangi bir açıklık bulunmamaktadır. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu 21 ve 22. maddelerde düzenleme altına alınan yazılmamış sayılma ibaresine karşılık gelen hukuki yaptırımın ne olduğu konusunda öğretilerde bir görüş birliği bulunmamaktadır. Çoğunluk görüşü, burada söz konusu olan yaptırımın "yokluk/kısmi yokluk" olduğunu ifade etmektedir. (Eren, 2016, 221; Oğuzman, Öz, 2013 C.2., 168; Kaplan, İ. (2009). *Borçlar Hukuku Dersleri (Genel Hükümler)*. Ankara: İmaj Yayınları, 94, 95), buna karşılık bazı yazarlar bu yaptırımın "kesin hükümsüzlük/kısmi kesin hükümsüzlük" olduğunu savunmaktadır. (Kırkbeşoğlu, N. (2011). *Türk Özel Hukukunda Kısmi Hükümsüzlük*. (1. Bası). İstanbul: Vedat Kitapçılık, 64; Antalya, O.,G., (2018). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler C.1*. İstanbul: Legal Yayınları, 144). Konu hakkındaki ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. Şeker, M., (2015). *Yazılmamış Sayılma*. İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 90 vd.). *Kanaatimizce*, TBK anlamındaki çoğunluk görüşleri de dikkate alındığında, TTK'da ifade edilen "yazılmamış sayılma" ibaresine karşılık gelen hukuki yaptırım "yokluk" olarak ifade edilebilir.

²⁹⁴ Ciro şerhine konulabilecek kayıtlar ve geçerlilikleri konusunda bkz. dpn. 39.

²⁹⁵ Tahsil cirosunun hukuki niteliği konusundaki açıklamalar için bkz. başlık 2.4.

²⁹⁶ Örneğin, düzenlendiği yerde ödenmesi gereken bir çekin ödeme için ibraz süresinin dördüncü gününe kadar tahsili gerçekleştirilememiş ise senedin iadesi şart edilmiş olabilir.

²⁹⁷ Şimşek, 1977, 271; Şimşek, 1982, 95; Tüzel, 2005, 78.

yazılmamış sayılma yaptırımına tabi olan bu kayıtların, hiç değilse, taraflar arasındaki iç ilişki açısından hüküm ve sonuç doğurması ve söz konusu yaptırımın yalnızca senedin devredildiği üçüncü kişiler açısından geçerli olması düşüncesini öne sürülebilir. Ancak yazılmamış sayılmanın “*yokluk*” yaptırımına vücut verdiği göz önünde bulundurulduğunda bu düşüncesi kabulü, *kanaatimizce* mümkün değildir. Fakat taraflar arasında, bahsi geçen sonuçların meydana gelmesini sağlamak üzere, yazılı veya sözlü bir sözleşmenin yapılmasında herhangi bir engel bulunmamaktadır. Bu bağlamda senedi devralan hamilin, devreden cirantanın talimatına uygun olarak yalnızca asıl borçluya veya başvuru borçlularından bazılarına başvurmak suretiyle senedin tahsilini gerçekleştirmesi veya söz konusu süre içerisinde senedin tahsilini gerçekleştirememesi durumunda (süre kaydını) göz önünde bulundurarak senedi devreden cirantaya iade etmesi gerekecektir. Hamilin ciranta ile arasında bulunan anlaşmaya aykırı işlem gerçekleştirmesi üçüncü kişiler açısından herhangi bir hüküm ifade etmese de söz konusu talimatlara aykırı olarak işlem gerçekleştiren hamilin TBK m. 505 ve devamı hükümleri uyarınca sorumluluğu söz konusu olacaktır.

Senedi tahsil cirosu ile devreden cirantanın, ciro şerhine koyacağı “*ciro edilemez*” kaydıyla tahsil cirosu hamilinin senedi başka birine devretmesini engellemesi, diğer bir ifadeyle, tahsil cirosu hamilinin senet metnine derç edilecek bir kayıtla bizzat ifayla yükümlü kılınması mümkün değildir²⁹⁸. Söz konusu bu kayıt TTK m. 685/f. 2 hükmü kapsamında cironun teminat işlevini ortadan kaldırma amacını taşımaktadır. Bu kapsamda ciro edilemez kaydı, cironun teminat (garanti) işlevini haiz olmayan tahsil cirosu açısından işlerlik

²⁹⁸ (karş.) Teoman tarafından kaleme alınan hukuki mütalaya konu olan bir olayda; müvekkil (X) ile bir devlet bankası arasında yapılan alın-satım sözleşmesinden kaynaklanan borca karşılık, banka tarafından müvekkil (X)'e bazı bonolar verilmiştir. Taraflar arasında yapılan sözleşmede bonoların üçüncü kişilere devredilmesinin önlenmesi amacıyla, “*bu senetler Banka'ya ibrazında ödenecek olup, üçüncü kişilere devredilemeyecektir. Ancak devlet bankalarına devredilebilecektir. (X) bu hükmü rağmen senetleri başka üçüncü kişilere veya özel bankalara ciro ettiği takdirde senet bedelinin %20'si kadar cezai şart ödemeyi kabul eder...*” şeklinde bir kayıt öngörülmüştür. Teoman yaptığı değerlendirmede, senedin üçüncü kişilere devredilmesinin keşideci tarafından yasaklanıp yasaklanamayacağıın öğretide tartışmalı olduğunu, bir an için keşidecinin bononun ciro edilmesini yasaklayabileceği kabul edilse dahi, bunun senedin üçüncü kişilere devredilmesini engellemeyeceğini, bononun ciro edilmesini yasaklamak isteyen keşidecinin amacının kambiyo senetlerine hâkim olan soyutluk ilkesinin sakıncalarını ortadan kaldırmak ve bilhassa lehtar ile arasındaki alt ilişkiden doğan kişisel def'ileri üçüncü kişilere ileri sürme olanağını saklı tutmak olduğunu, mütalaa konusu olayda ise, bankanın keşideci sıfatıyla bonoya herhangi bir ciro yasağının koyması söz konusu olmadığı gibi bono ‘emre yazılı değildir’ ya da benzeri bir kayıt konularak nama yazılı olarak da düzenlenmediğini ifade etmiştir. Teoman'a göre sözleşme serbestisi ilkesi gereği, keşideci ile lehtarın bu tür bir devir yasağını öngörmeleri mümkündür. Diğer yandan taraflar arasında yapılan bu sözleşme konusu devir yasağı, aksi açıkça belirtilmediği sürece, tahsil cirosunu kapsamaz. (Teoman, Ö. (2011). “*Ciro Yasağı*” **Yaşayan Ticaret Hukuku (Hukuki Mütalaalar) C.1 1982-1991**. (2. Bası). İstanbul: 1216-1221.

kazanamayacaktır. Aksi bir düşüncenin kabul edilmesi halinde söz konusu kayda kanunda öngörülme­yen bir anlamın yüklenmesi söz konusu olacaktır. Kanunda izin verilenler dışındaki her kaydın yazılmamış sayılmasını emreden TTK m. 682/f. 1 hükmü karşın­da böyle bir düşüncenin kabul edilmesi mümkün değildir.

Devreden cirantanın, senedin tahsili konusunda tahsil cirosu hamilini şahsen ifa ile yükümlü kılmak istemesi halinde taraflar arasında senet metninden bağımsız olarak ayrıca yazılı veya sözlü bir sözleşme yapılmasının önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Cirantanın tahsil cirosu hamilini senedin tahsil edilmesi hususunda bizzat ifa ile mükellef kılması mümkündür. Bu mükellefiyete ilişkin talimat ciranta tarafından sözlü olarak yahut cirodan bağımsız bir şekilde yazılı olarak verilmelidir. Böyle bir durumda dahi tahsil cirosu hamili TTK m. 688/f. 1 son cümle hükmü uyarınca sahip olduğu senedi devretme yetkisini kullanabilecektir. Fakat hamilin, tahsil işlemine bizzat ifayla yükümlü kılınmasına rağmen senedi devretmesi halinde cirantasına karşı TBK m. 507/f. 1 hükmü uyarınca sorumluluğu doğabilir²⁹⁹.

Tahsil cirosu şerhine senedi devralan hamile dava açma, icra takibinde bulunma, konkordato görüşmelerine katılma gibi yetkilerin verildiği yönündeki kayıtlar özellik arz etmektedir³⁰⁰. Bu kayıtların her ne kadar TTK m. 682/f. 1 uyarınca yazılmamış sayılma yaptırımını ile karşılaşacağı düşünülebilirse de, söz konusu kayıtların temelde bir kişiyi vekil etmeyi ifade eden nitelikleri göz önünde bulundurulduğunda³⁰¹, anılan yetkiye ilişkin kayıtların ciro şerhinde bulunması bir tekrar mahiyetinde olması dolayısıyla hem cironun tarafları hem de üçüncü kişiler açısından bağlayıcı kabul edilebileceği söylenebilir³⁰². Ayrıca

²⁹⁹ Karayalçın, 1959, 90; Pulaşlı, 2018, 170; Tüzel, 2005, 71.

³⁰⁰ Tahsil cirosu hamilinin yetkilerine ilişkin açıklamalar için bkz. başlık 2.4.

³⁰¹ Vekil, özel olarak yetkili verilmedikçe dava açamaz (TBK m. 504/f. 3) Ancak TTK m. 668/f. 1’de belirtilen “*hamil poliçeden doğan bütün hakları kullanabilir*” hükmü uyarınca tahsil cirosu hamilinin dava açma yetkisi doktrinde ihtilafsız olarak kabul edilmektedir. (Arslanlı, 1952, 120; Karayalçın, 1959, 89; Şimşek, 1982, 101; Poroy, Tekinalp, 2018, 213; Pulaşlı, 2018, 169; Kınacıoğlu, 1993, 185; Tüzel, 2005, 67).

³⁰² 06/12/2018 tarihli ve 7155 sayılı Kanununun 20. maddesi ile TTK’ya eklenen 5/A maddesinin birinci fıkrası uyarınca, “*Bu Kanunun 4 üncü maddesinde ve diğer kanunlarda belirtilen ticari davalardan, konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat talepleri hakkında dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır.*” Madde hükmü dikkate alındığında senet dolayısıyla TTK m. 732 (778/f. 1-d, 818/f. 1-m) uyarınca sebepsiz zenginleşme davası açma hakkı bulunan tahsil cirosu hamilinin öncelikle arabulucuya başvurması zorunludur. Bu kapsamda tahsil cirosu şerhinde senedi devralan hamilin arabulucuya başvurması konusunda yetkilendirilmesine ilişkin kaydın da, cironun tarafları ve üçüncü kişiler açısından, geçerli kabul edilmesi gerekecektir.

belirtilmelidir ki senedin devredildiği kişinin, tahsil cirosundan bağımsız olarak, bu yetkileri kullanmaya ehil olup olmaması herhangi bir önem arz etmez. Buna karşılık ciro şerhinde senedin tahsil cirosu hamiline bu yetkilerden ari olarak devredildiğine ilişkin bir kaydın yer alması halinde TTK m. 682/f. 1 hükmü cari olacak ve söz konusu kayıtlar yazılmamış sayılacaklardır. Ancak ifade edilmelidir ki söz konusu kayıtların tahsil cirosu hamiline senedin tahsil edilememesi halinde taraflar arasında bulunan asıl borç ilişkisine dayanarak dava açma hakkı vereceği şeklinde yorumlanması *kanaatimizce* mümkün değildir. Zira tahsil cirosu hamilinin asıl yetkiye dayanan bir dava açma hakkı bulunmamaktadır³⁰³.

Ciranta tarafından, tahsil cirosu hamilinin sulh ve/veya feragat yetkisine sahip olacağına ilişkin bir kaydın ciro şerhine derç edilmesi halinde ise anılan bu kayıtların hüküm ifade etme kabiliyetlerinin ayrıca değerlendirilmesi gerekir. Senette mevcut olan hakka ilişkin olarak sulh olma ve/veya feragatte bulunma yetkisi mülkiyete dayanan ve ayrıca özel olarak yetkilendirilmediği sürece vekil tarafından kullanılması mümkün olmayan yetkililerdir³⁰⁴. Yukarıda yapılan açıklamalar kapsamında, tahsil cirosu şerhinde, hamilin ciranta tarafından söz konusu yetkileri kullanabilmeye yetkili kılınması yönündeki kayıtların yalnızca taraflar arasında hüküm ifade edebilecek kayıtlar olduğu düşüncesi ileri sürülebilir. Fakat bu yetkilerin icrası neticesinde hukuk âleminde ortaya çıkacak olan sonuç, taraflar arasındaki ilişkiye yabancı olan bir üçüncü kişi açısından da hüküm ifade edecek bir sonuçtur. TTK m. 682/f. 1’de herhangi bir istisnaya yer verilmeksizin, Kanunda öngörülmeven her türlü kayıt ve şartın yazılmamış sayılacağı hüküm altına alınmıştır. Bu sonuçtan hareketle, her ne kadar söz konusu yetkilerin kullanılması için cirantanın hamile özel bir yetki vermesi mümkünse de, hamilin, borçluyla ciranta adına sulh olması veya cirantanın borçluya karşı sahip olduğu haktan feragat etmesi TTK m. 682/f. 1 karşısında borçlu açısından hukuken bir sonuç ifade

³⁰³ “Takip dayanağı bonolar lehdar Ş. Çamaşır İmalat San. Paz. Ltd. Şti.’ne bu şirket tarafından da tahsil cirosu ile alacaklı Faisal Finansal Kurumu’na devredilmiştir. Alacaklı kurum vekil hamil durumunda olduğu için Ş. Çamaşır İmalat San. Paz. Ltd. Şti.’ni Takip edemez. Bu şirketin itirazının kabulü ile hakkındaki takibin iptal edilmesinde bir usulsüzlük bulunmamaktadır. Ancak muteriz borçlular vekili bir ihtarname ile bonoların iadesinin istenildiğini ileri sürmüştü de bu iddiasını kanıtlayamamıştır. Bu durumda lehdar şirketin itirazının reddine karar verilmek gerekirken kabulü isabetsizdir.” Y. 12. HD. 07.02.1995 T. 1995/1543 E., 1446 K. (Oğuzoğlu, A.Ç., Oğuzoğlu, Ö., (2003). *Açıklamalı ve İçtihatlı Bono ve Çek Sorunları*. (8. Bası) İstanbul: Beta, 16.

³⁰⁴ Bkz. başlık 2.4.1.

etmeyecektir. Ancak taraflar arasında ciro metni dışında verilecek bir talimat veya yetkiyle tahsil cirosu hamili söz konusu bu işlemleri yapmaya ehil kılınabilir³⁰⁵.

Tahsil cirosu senet bedelinin tamamına şamil olacak şekilde yapılmalıdır. Bedelin bir kısmının tahsil edilmesi şartıyla yapılan tahsil cirosu batıldır³⁰⁶ (TTK m. 682/f. 2, m. 778/f. 1-a, m. 789/f. 2). Senedin, temlik veya rehin cirosuyla bedelin tamamını kapsayacak şekilde ve fakat belirli bir miktarının tahsil amacına yönelik olduğunu içeren bir kayıtla devredilmesi halinde söz konusu cironun ve ciroda yer alan bu kaydın geçerliliklerinin ayrıca değerlendirilmesi gereklidir. *Kanaatimizce* söz konusu ciro geçerlidir. Böyle bir durumda yapılan ciro “*tahsille kayıtlanmış temlik cirosu*”³⁰⁷ veya “*tahsille kayıtlanmış rehin cirosu*” olarak adlandırılabilir. Burada kısmi ciro söz konusu değildir. Ayrıca bu durumda kısmi cironun batıl kabul edilmesine sebep olan düşünceye herhangi bir aykırılık bulunmamaktadır. Kısmi cironun batıl olmasının temel sebebi, senedin ikiye bölünmesinin mümkün olmaması ve TTK m. 647 hükmü uyarınca senette bulunan hakkın senetsiz ileri sürülememesi ve devredilememesidir³⁰⁸. Zira ifade edildiği üzere anılan ciro, bedelin tamamına şamil olmak üzere bir temlik veya rehin cirosu şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Fakat belirtmek gerekir ki senedi “*tahsille kayıtlanmış temlik cirosu*”na dayanarak iktisap eden hamilin yapacağı cirolar özellik arz eder. Böyle bir ciro hamili senedi üç farklı şekilde devredebilir. İlk halde senet yine aynı ciro ile yani, senedin tamamına şamil olan bir temlik cirosuna dayanarak fakat belirli bir kısmının tahsil amacına yönelik olduğuna ilişkin bir kayıtla devredebilir. İfade edilmelidir ki, hamil ciroda bulunan tahsil amacına yönelik olan kısmı azaltamaz ancak arttırabilir. İkinci halde hamil, senedi bir rehin cirosuyla ancak belirli bir kısmının tahsil edilmesi amacına yönelik olduğuna ilişkin bir kayıtla devredebilir³⁰⁹. Tahsil kaydına konu olan miktar, tıpkı temlik cirosunda olduğu gibi, arttırılmaz azaltılabilir.

³⁰⁵ Tahsil cirosu hamiline ayrı bir yazılı izin ile sulh, ibra ve feragat yetkisi tanınabileceği hakkında bkz. Tüzel, 2005, 69; Hacıömeroğlu, 2017, 122.

³⁰⁶ Kısmi rehin cirosuna ilişkin açıklamalar için bkz. başlık 1.7.2.

³⁰⁷ Böyle bir ciroda def'i rejimi de farklılık gösterecektir. Senedin ödenmesi için kendisine başvuru borçlu hamile karşı sahip olduğu def'ileri ancak tahsille sınırlandırılan kısmın dışında kalan miktara özgü olarak ileri sürebilecektir. Diğer yandan senet dolayısıyla kendisine başvuru kişi, ciroda tahsille kayıtlandırılan miktar için de cirantaya karşı haiz olduğu def'ileri ileri sürebilecektir.

³⁰⁸ Poroy, Tekinalp, 2018, 194.

³⁰⁹ Karş. Domaniç, 1975, 80.

Son olarak hamil, senedi senette bulunan bedelin tamamına şamil olacak bir tahsil cirosu ile devredilebilir.

“*Tahsille kayıtlanmış rehin cirosu*”na dayanarak senedi iktisap eden hamilse bu senedi ancak, bedelin tamamını kapsayan bir tahsil cirosu ile devredebilir. Hatta, bu hamilin gerçekleştireceği tüm cirolar tahsil cirosu hükmünde olacaktır (karş. TTK m. 689/1).

2.3. Çeşitleri

Tahsil cirosunun açık (aleni) veya gizli (fidüsiyer-inançlı-örtülü) ciro olarak yapılması mümkündür.

2.3.1. Açık (Aleni) Tahsil Cirosu

Türk Ticaret Kanununun ciroya ilişkin hükümleri göz önünde bulundurulduğunda, ciro şerhinde aksine bir kayıt bulunmadıkça gerçekleştirilen cironun bir temlik cirosu olduğu karinesinin kabulü gerekir (bkz ve karş. TTK m. 648, m. 649, m. 682 – 690). Devredilen kişinin adı ve soyadı ile Kanunun 688 inci maddesinde belirtilen ibarelerden birinin³¹⁰ ciro şerhine işlenerek devreden ciranta tarafından imzalanması ile aleni tahsil cirosu gerçekleştirilmiş olur³¹¹.

Senette bulunan hak üzerindeki mülkiyetten kaynaklanan hakların cirantada kalması koşuluyla, senet bedelinin tahsil edilmesi yetkisinin hamile devredildiği bu ciro çeşidi, cironun temlik (devir) işlevini haiz değildir³¹². Senette bulunan hak üzerinde mülkiyet hakkını elinde bulunduran cirantanın, devralan hamile karşı senedin kabul edilmesi yahut ödenmesi hususunda herhangi bir garanti vermek mecburiyeti de bulunmamaktadır³¹³. Bu sebeple tahsil cirosu teminat (garanti) işlevini de haiz değildir. Ancak devredilen hamilin ad ve soyadının

³¹⁰ “*bedeli tahsil içindir*”, “*vekâleten*”, “*bedelin başkası adına kabul edileceğini belirten bir şerh*” veya “*sadece vekil etmeyi ifade eden bir kayıt*”.

³¹¹ Kabul ettiğimiz görüş uyarınca, aleni tahsil cirosunun yapılabilmesi için devredilen kişinin ad ve soyadının ciro şerhinde belirtilmesi zorunlu değildir. Devreden cirantanın, m. 688’de belirtilen ibarelerden birini ciro şerhine derç ederek senedi beyaz ciro ile devretmesi halinde de aleni tahsil cirosu gerçekleştirilmiş olur.

³¹² Öztan, 1997, 611; Bu sonuç, hamilin senedi ancak ve ancak bir tahsil cirosu ile devredebilmesinden (TTK m. 688/f. 1 son cümle) gelmektedir.

³¹³ Öztan, 1997, 611.

ciro şerhinde bulunması sebebiyle (beyaz tahsil cirosu hariç)³¹⁴ tahsil cirosu, cironun teşhis (tanıtma) işlevini haizdir.

2.3.2. Gizli (Fidüsiyer-İnançlı-Örtülü) Tahsil Cirosu³¹⁵

Gizli tahsil cirosu, devreden ciranta ve devralan hamilin temelde bir tahsil cirosunun hüküm ve sonuçlarını doğurmak üzere temlik (yahut rehin) cirosu gerçekleştirmeleriyle kurulur. Bu halde yapılan temlik cirosu, temlik ve teminat işlevinden yoksundur. Zira tarafların iradesi senette mündemiç olan hakkın devredilmesi yönünde değil; bilakis bu hakkın tahsili doğrultusundadır. Bu bakımdan senedi devralan hamil senedi kendi adına ve cirantası hesabına tahsil eder³¹⁶.

Gizli tahsil cirosu genellikle tam ciro şeklinde gerçekleştirilir. Taraflar arasında tahsil cirosunun hükümlerini ifade etmesi amacıyla bir beyaz ciro yapılması alışılmışın dışındadır³¹⁷.

Gizli tahsil cirosu iki farklı amaçla gerçekleştirilebilir. İlk olarak, bu ciro, senet bedelinin senet borçlusundan yahut bankadan tahsil edilmesi amacıyla yapılabilir³¹⁸. Bu durumda gizli tahsil cirosu hamili senet bedelinin tahsili gerçekleştirdikten sonra iktisap ettiği senet bedelini cirantasına iade etmekle yükümlüdür. Başka bir ifadeyle, bu halde maddi anlamda senedin mülkiyeti devreden cirantada kalmaya devam etmekte, devralan hamil ise cirantanın vekili olarak hareket etmektedir.

³¹⁴ Beyaz tahsil cirosunun teşhis fonksiyonuna ilişkin açıklamalar için bkz. başlık 2.2.

³¹⁵ Gizli ciroya ilişkin genel açıklamaların yukarıda yapılması nedeniyle bu başlık altında yalnızca gizli tahsil cirosuna ilişkin hususlara değinilecektir. Bkz. başlık 1.7.4.

³¹⁶ Hamilin kendi adına cirantası hesabına işlem yapması (dolaylı temsil) TBK m. 509 anlamında vekâlet ilişkisinin bir hükmü olarak karşımıza çıkmaktaysa da, vekâlet ilişkisinden dışında başka bir hukuki ilişkiye de dayanabilmesi nedeniyle vekâlet ilişkisinden ayrı bir hukuki niteliğe sahiptir. (Yavuz C. (1983) **Türk, İsviçre ve Fransız Medeni Hukuklarında Dolaylı Temsil**. İstanbul: Fakülteler Matbaası, 127.

³¹⁷ Öztan, 1997, 620; “*Davalı – Hamil, davacının beyaz cirosuyla devraldığı bonoların ödenmeyip protesto edilmesi üzerine davacı cirantaya karşı müracaat hakkını kullanarak icra takibine girişmiştir. Beyaz ciro kural olarak temlik cirosu niteliğinde yazılı bir kambiyo taahhüdü işlemidir. Davacının bonoları tahsil amacıyla beyaz ciro ettiği iddiası, beyaz cironun TTK’nun 596 (TTK m. 684) maddesi hükmüyle ve TTK 600. maddesinin (TTK m. 688) zıt kavramıyla belirlenen (temlik cirosu) vasfını inkâra yönelik ve yazılı kambiyo yüklenimini hükümden düşürmeye matuf bir iddia olduğundan, HUMK. nun 290. Maddesi (HMK m. 200/f. 1) tanıkla ispat edilemez. Diğer yünden, ilişkinin senede bağlanmış olması nedeni ile yakın hısımlık durumundaki şahit dinlenmesine imkân vermez. Bu durumda davacının iddialarını kapsar şekilde bir yemin teklifine hakkı olduğu hatırlatılarak sonucuna göre bir hüküm tesisi icap ederken...*” Y. 11. HD. 06.12.1990 T. 7483 E., 7865 K. (Ertekin, Karataş, 1992, 273)

³¹⁸ Bu durumda yapılan ciro “saf tahsil amaçlı ciro” olacaktır. (Öztan, 1997, 617).

İkinci olarak, taraflar arasında gizli tahsil cirosu hükümlerini ihtiva etmek üzere gerçekleştirilen temlik cirosu taraflar arasında öngörülen amaç elde edilene kadar hüküm ve sonuçlarını tam olarak doğurur³¹⁹. Diğer bir ifadeyle, hem maddi hem de şekli anlamda senedin mülkiyeti devralan hamile geçer ve hamil öngörülen bu amacın elde edilmesi anına kadar senet üzerinde mülkiyet hakkını kullanır.

Gizli tahsil cirosu yapılan iki durumda da herhangi bir hukuka aykırılık, bilhassa muvazaa, söz konusu olmayacaktır. Çünkü her iki halde de taraflar senedi devralan hamili aleni tahsil cirosu hamilinden öte bir temlik cirosu hamili konumuna getirmeyi arzu etmekte ve buna uygun bir şekilde hareket etmektedir³²⁰.

Senedin devredilmesinden sonraki bir zamanda taraflar arasında ciro çeşidine ilişkin olarak bir anlaşmazlık meydana gelmesi halinde, yapılan temlik cirosunun aslında saf tahsil amaçlı yahut tam inançlı bir gizli tahsil cirosu olduğu yönündeki iddiaların yazılı delille ispatlanması gerekir³²¹. Bu sonuç inanç anlaşmasının kural olarak şekle tabi olmamasına karşılık, ispatının ancak yazılı delille yapılabilmesi görüşünden çıkmaktadır^{322, 323}.

³¹⁹ Bu durumda ise “tam inançlı ciro” söz konusu olacaktır. Bunun nedeni, bu halde senette bulunan hak üzerindeki mülkiyet hakkının tam anlamıyla ciro edilene geçmesidir. (Poroy, Tekinalp, 2018, 211).

³²⁰ Öztan, 1997, 619; Hacıömeroğlu, 2017, 117; Aksi yönde Tüzel, 2005, 51, 52.

³²¹ Buna karşılık üçüncü kişiler cirosunun bir gizli tahsil cirosu oluşturduğunu yazılı delil dışında bir delille de ispat edebilir. “...TTK.nun 690. maddesinin göndermesiyle bonolar hakkında da uygulanması gereken aynı kanunun 600/2.maddesine göre, senet borçluları, ancak senedi tahsil cirosu ile devredene karşı ileri sürebilecekleri defileri, hamile (tahsil cirosu ile senedi alana) karşı dermeyan edebilirler. Somut olayda, dayanak bono incelendiğinde, senedin takip alacaklısına tahsil cirosu ile devredildiğine ilişkin bir ibare bulunmamakta ise de, alacaklı vekili yargılama sırasında, takip konusu senedi Şahkonveyör ...Şti.’den tahsil cirosu ile aldıklarını beyan etmekle, senedin takip alacaklısına tahsil cirosu ile geçtiğinin kabulü gerekir. Bu durumda, keşideci borçlu, yukarıda açıklanan madde gereğince, borcun anılan şirkete ödendiği def’ini alacaklıya karşı da ileri sürebilir. O halde, mahkemece, keşideci borçlunun ödeme itirazı incelenerek oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken bu hususta olumlu veya olumsuz bir karar verilmemesi isabetsizdir. Borçlunun temyiz itirazlarının kısmen kabulü ile mahkeme kararının yukarıda yazılı nedenlerle ... (BOZULMASINA)...” Y. 12. HD. 23.03.2012 T. 2011/19245 E., 2012/5004 K. (Lexpera İBB 21.03.2019).

³²² Eren, 2016, 367.

³²³ “Davacı (89.000) liralık lehdarı bulunduğu bonoyu tahsil amacıyla ve fakat temlik cirosuyla, davalı avukatına ciro ettiğini iddia etmiş; mahkemece, davalının şeklen yetkili hamil olduğu kabul edilerek dava reddedilmiştir. Oysa tarafların anlaşarak tahsil amacıyla, temlik yapımları mümkündür.... Davacı bu örtülü (gizli) tahsil cirosu iddiasını Ankara 8. İcra Memurluğunun 1978/126 sayılı İcra dosyasıyla ve davalının o dosyada kendi adına takip yapmış olmasıyla kanıtlamak istemiştir. Gerçekten bahsi geçen icra dosyasına ait ödeme emri ince(lendiğinde), davalı Avukat N.İ’nin müvekkil davacı M.K’ya vekâleten senet borçlusu hakkında, dava konusu senede dayanarak takip yaptığı anlaşılmaktadır. Davalı avukatın bu şekilde davacı adına takip yapması, senet arkasındaki temlik cirosunun aslında bir tahsil cirosu olduğunun açık delilidir.” Y. 11. HD. 14.05.1981 T. 2033 E., 2396 K. (Ertekin, Karataş, 1992, 271).

2.4. Tabi Olduğu Hukuki Rejim ve Hükümleri

Ciranta tarafından gerçekleştirilen bir cironun tahsil cirosu olarak kabul edilebilmesi için ciro şerhinde bulunması gereken ifadelerden ikisi, “vekâleten” veya “sadece vekil etmeyi ifade eden bir kayıt” tır. Söz konusu kayıtlar ve tahsil cirosunun amacı ve hamile bahsettiği yetkiler göz önünde bulundurulduğunda tahsil cirosunun TBK m. 502 ve devamında düzenlenen vekâlet sözleşmesinin kıymetli evrak hukukundaki yansıması olduğu sonucuna varılabilir³²⁴. Bu kapsamda tahsile ilişkin verilen vekâletin kapsamı, hamilin hakları, borçları, ciranta ile arasındaki ilişki (iç ilişki), üçüncü kişiler ile arasındaki ilişki (dış ilişki) hususlarında yapılacak değerlendirmelerde vekâlet sözleşmesi hükümleri dikkate alınacaktır³²⁵.

Çek tevdi bordrosunun, çekin tahsil amacıyla ciro edildiği hususunda yeterli delil kabul edilmediği hususunda; “Alacaklıların kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla başlattığı takibe dayanak çekler hamiline düzenlenmiş olup, çek arka yüzünün incelenmesinde hamil M. Bolbey’in beyaz cirosu ile takip alacaklısı bankaya geçtiği görülmektedir. Alacaklı banka, hamil tarafından yapılan beyaz ciro ile yetkili hamil konumunda olup, çekin hamil adına tahsil amacıyla bankaya ciro edildiğine ilişkin herhangi bir açıklamanın bulunmadığı gibi, çek tevdi bordrosu da bu iddiayı ispatlar nitelikte bir belge olmadığından, mahkemece borçlunun diğer itirazlarının incelenerek oluşacak sonuca göre bir karar vermek gerekirken, eksik inceleme ile yazılı şekilde takibin iptali doğru görülmemiş ve alacaklı banka vekilinin temyiz itirazlarının kabulüyle, yerel icra mahkemesi kararının bozulması gerekmiştir.” Y. 12 HD. 13.07.2007 T. 12142 E. 14604 K. (Eriş G.. (2010). **Açıklamalı – İctihatlı Türk Ticaret Kanunu 3. Cilt (372-677. Maddeler)**. Ankara: Seçkin Yayınları, 3736, 3737).

³²⁴ “Davalı banka bu senetlere tahsil cirosu ile vazülyet bulunduğuna göre, ciranta ile arasındaki hukuki ilişki bir vekâlet olup, TTK’nun 600 üncü (TTK m. 688) maddesi uyarınca, poliçeden doğan bütün hakları kullanabilirse de, poliçeyi ancak yine tahsil cirosu şeklinde ciro edebilir ve bunu vekil sıfatı ile yapabilir. Olayda emre muharrer senedin borçlusu -senetteki imzasının sahte bulunması sebebiyle İcra İflas Kanununun 72 nci maddesi hükmüne göre senetten dolayı borçlu olmadığına sübutuna ve haksız olarak kendisine tebliğ edilmiş olan ödememe protestolarının iptaline karar verilmesini- talep ve dava etmiş ve davasını da cirantalar aleyhine ikame etmiş olmasına göre, dava konusu emre muharrer senedi sadece “tahsil cirosu” ile elinde bulunduran ve davadaki durumu “vekil-hamil” ilişkisinden öteye geçmeyen ve senetten doğan hakkı münhasıran senedi kendisine ciro eden bir önceki hamil nam ve hesabına yapan davalı ... bankanın -kendi cirantası yani müvekkil vaziyetindeki davalı A... aleyhine de dava açılmış olması sebebiyle- ayrıca kendisine husumet teveccüh etmeyeceğine dair savunmasının kabulü ve bu itibarla da adı geçen bankaya müvecceh davanın husumet noktasından reddi gerekirken sahtelik iddiasının herkese karşı ileri sürülebileceğinden bahisle eski hükümde direnilmesi doğru değildir.” YHGK. 25.11.1972 T. 1970/T-523 E., 953 K. (bu kararın Yargıtay Ticaret Dairesince bozulmasına dair Y. TD 27.03.1969 T. 4847 E., 1419 K. sayılı ve neredeyse aynı gerekçelere dayanan kararı için bkz. Ertekin, Karataş, 1992, 268) Doğanay, 2004, 1877.

³²⁵ “... Tahsil cirosu, senedin asıl hamil adına tahsilini sağlama amacı güden ve bu konuda verilen yetkiyi kapsayan bir cirodur. Tahsil cirosuyla senedi eline geçiren hamil, senet bedelini tahsille görevlendirilmiş vekil durumundadır. Senetten doğan hakları ancak bu amaçla kullanır. Ödememe halinde senedi; tahsil halinde ise senet bedelini asıl hamile vermek, teslim etmek yükümlüdedir. Bu nedenle ciranta ile hamil arasındaki ilişki TTK m. 600/f. 1 (TTK m. 688/f. 1) hükmü uyarınca vekâlet akdi niteliğindedir. Bu nedenle yanlar arasındaki iç ilişkide Borçlar Yasasının vekâlete ilişkin 386 (502) ve onu izleyen madde hükümleri uygulanacaktır...” Y. 11 HD. 26.11.1981 T. 4625 E., 5043 K (Ertekin, Karataş, 1992, 295); “Tahsil cirosunda, temlik cirosunun aksine olarak, senet kendisine ciro edilen kimse senetteki hakkı sadece ciranta adına kullanır. Senedin mülkiyet hakkı

2.4.1. Tahsile İlişkin Vekâletin Kapsamı (Tahsil Ciro su Hamilinin Yetkileri)

Bu başlık altında tahsil cirosunun içerdiği tahsile ilişkin vekâletin ciro hamiline bahşettiği yetkiler incelenecektir. Senedin tahsiline ilişkin olarak verilen vekâletin kapsamı incelenirken Türk Borçlar Kanunu hükümlerine tabi vekâlet sözleşmelerinde, vekilin yetkilerine ilişkin genel ilkeleri göz önünde bulundurmak gereklidir. Kural olarak, vekâletin kapsamı sözleşmede açıkça gösterilmediği takdirde görülecek işin niteliğine göre belirlenir (TBK m. 504/f. 1). Ayrıca vekâlet, özellikle vekilin üstlendiği işin görülmesi için gerekli olan hukuki işlemlerin yapılması yetkisini de kapsar (TBK m. 504/f. 2). Bu doğrultta tahsil ciro su hamilinin sahip olduğu yetkilerin kapsamı, tahsil amacına matuf olmak üzere, mülkiyet hakkından doğan tasarruf yetkisine ilişkin olanlar hariç, senetten doğan tüm hakların kullanılmasıdır³²⁶.

2.4.1.1. Senedi Devretme Yetkisi

TTK m. 688/f. 1 son cümle hükmü uyarınca tahsil ciro su hamili, senedi ancak bir tahsil ciro su ile devredebilir. Salt madde lafzı dikkate alındığında, hamilin, senedi tahsil cirosundan başka bir ciro çeşidiyle devretmesi halinde söz konusu cironun hükmü konusunda herhangi bir açıklık bulunmamaktadır. Bu kapsamda TTK m. 688/f. 1 hükmü rehin ciro su hamilinin yaptığı cironun ancak bir tahsil ciro su hükmünde olacağına ilişkin TTK m. 689/f. 1 son cümle hükmüyle birlikte değerlendirildiğinde, tahsil ciro su hamilinin senedi başka bir ciro çeşidiyle devretmesi durumunda yaptığı bu cironun da ancak yine bir tahsil ciro su hükmünde olacağı sonucuna varılabilir³²⁷. Öyle ki, tahsil ciro su hamilinin senedi yalnızca imza atmak suretiyle beyaz bir ciro yolu devretmesi halinde dahi söz konusu ciro bir tahsil ciro su hükmünde olacaktır^{328, 329}.

ise cirantada kalır. Senetler kendisine tahsil için verilen banka vekil- hamil durumundadır.” YHGK 16.04.1969 T. 1966/1334 E., 1969/512 K. (Öğütçü, Altın, 1979, 66); . 12. HD. 21.03.1995 T. 3819/5918 (Uyar, 2013, 127).

³²⁶ “...Tahsil cirosunda ciranta, mülkiyetini devretmediği için emre yazılı senedin maliki ve asıl hamilidir. Bu sebeple senet elinde ise, tahsil cirosuna rağmen senetten doğan hakları kullanabilir...” YHGK 25.10.1972 T. 1970/1-523 E., 953 K. (Ertekin, Karataş, 1992, 659) (Not: Aynı kararın esas numarası Öğütçü, Altın, 1979, 65’te 523 olarak verilmiştir.).

³²⁷ Tahsil ciro su hamilinin senedi bir temlik ciro suyla devretmesi ve bu ciroyu başka temlik ciro larının takip etmesi halinde kambiyo hukukuna hâkim olan imzaların istiklali ilkesinden hareketle, son hamilin tahsil cirosundan sonra gelen cirantalara müracaat hakkının tanınmasının yerinde olacağı konusunda bkz. (Şimşek, 1977, 275, Şimşek, 1982, 97).

³²⁸ Öztan, 1997, 613; Tüzel, 2005, 70; Hacıömeroğlu, 2017, 122.

2.4.1.2. Herhangi Bir Ciro Yapmadan Senedi Devretme Yetkisi

Hamilin senedi “*takibe konulmak üzere*”, “*dava edilmek üzere*” gibi kayıtlarla “avukatına” devretmesi halinde de yapılan bu ciro bir tahsil cirosu hükmünde olacaktır³³⁰. Bu durumda tahsil cirosu hamili avukat, öncesinde tahsil için gerekli işlemlerin yapılıp yapılmamasına göre, ya senedi ödeme için ibraz edecek ve bu şekilde tahsilini sağlayacak ya da daha öncesinde yapılan protesto ve benzeri işlemlere dayanarak senet dolayısıyla müvekkili (cirantası) ad ve hesabına başvuru hakkı kapsamında gerekli takip işlemlerini gerçekleştirecektir. Tahsil cirosu hamili avukatın AvK m. 171/f. 2 kapsamında tevkil yetkisi bulunması halinde *kanaatimizce*, söz konusu senedin devri için hamil avukat tarafından tahsil cirosu yapılmasına gerek bulunmamaktadır³³¹. Söz konusu senedi, hamil avukat tarafından düzenlenen “*yetki belgesine*” dayanarak elinde bulunduran yetkili avukat senette şekli anlamda hamil olarak gözükmese de yetki belgesi dolayısıyla maddi anlamda hamil olacaktır³³² (karş. TTK m. 655/f. 1). Bu şekilde senedi iktisap eden yetkili avukat senedi tahsil cirosuyla devretme yetkisine de sahip olacaktır.

³²⁹ Tahsil cirosu hamilinin senedi bir tahsil cirosuyla devretmesi halinde, devralan hamilin devreden ilk tahsil cirosu hamili ve cirantası arasındaki ilişkinin hukuki niteliği, sorumluluğun belirlenmesi açısından önem arz eder. Bu konuda yapılan açıklamalar için bkz. başlık 2.4.5.

³³⁰ *Takip dayanağı bonoda keşideci S. Gün, lehtar B. Kara olup, bono arkasında ‘icra takibi için avukata cirolanmış’ ibaresi, ciro imzası ve takip alacaklısı (olarak) B. Durmaz’ın isminin yazılı olduğu görülmektedir. Bu hale göre, TTK’nın 600’üncü (TTK m. 688) maddesi uyarınca bononun lehtarın tahsil cirosu ile takip alacaklısının intikal ettiği görülmektedir. Borçlu, örnek 10 ödeme emrinin tebliğinden itibaren süresi içinde icra mahkemesine yaptığı başvuruda, senedin 26.01.2008 tarihli Makine Satış Protokolü uyarınca lehtar B. Kara’ya verildiğini, makinelerin arzalı çıkması nedeniyle bononun takibe konmayacağını ileri sürerek, takibin iptalini talep etmiştir. 26.01.2008 tarihli protokolün incelenmesinde, satıcı B. Kara’ya satış bedeli olarak alıcı S. Gün (ün) 30.000 YTL vermesinin kararlaştırıldığı, bu bedelin 15.000 peşin bakiye 15.000 için ise 30.08.2008’ ödemek şartı ile senet verildiği ve takibe konu senet miktar ve vade tarihlerinin takip konusu bono ile örtüştüğü, bu protokolün lehtar B. Kara ile keşideci S. Gün tarafından imzalandığı görülmektedir. TTK’nın 600’üncü (TTK m. 688) maddesinde belirtildiği üzere, alacaklı B. Durmaz vekili hamil durumundadır. Bu nedenle keşideci, lehtara karşı ileri süreceği defileri TTK’nın 600/2’nci (TTK m. 688/f. 2) maddesi gereğince alacaklıya karşı da ileri sürebilir. O halde mahkemece, 26.01.2008 tarihli protokol alacaklıya gösterilerek bu konuda beyanının alınması ve sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken, şikâyetin reddi yönünde hüküm tesisi doğru görülmemiş ve borçlu S. Gün’ün temyiz itirazlarının kabulüyle, yerel icra mahkemesi kararının bozulması gerekmiştir.” Y. 12. HD. 24.11.2009 T. 15383 E. 23512 K. (Eriş, 2010, 3737, 3738).*

³³¹ Karş. Şekli anlamda hamil olarak gözükmeyen kişinin maddi anlamda hamil olması hususunda bkz. başlık 1.8.

³³² Bu durumda tahsil cirosu avukat ve senedin devredildiği yetkili avukatın sorumluluğu özellik arz eder. AvK m. 171/f. 3 uyarınca, vekâlet yetkisinin tevkil suretiyle yetkili avukata devredilmesi halinde, yetkiyi devreden avukatın sorumluluğu devam eder. Ayrıca devreden avukat, işi birlikte takip ettiği veya tamamen devrettiği avukatların kusurları ve verdikleri zararlar dolayısıyla müvekkiline karşı diğer avukatlarla birlikte müşterek ve müteselsilen sorumludur. Ancak söz konusu bu sorumluluk, devreden avukatın AvK m. 12 hükmü uyarınca madde uyarınca başka bir yerde çalışma zorunda olması sebebiyle işi devretmesi halinde uygulanmaz.

2.4.1.3. İbraz İmzası Atma Yetkisi

5941 sayılı ÇekK m. 3/f. 4 uyarınca, karşılıksızdır işlemi, hamilin imzalamaktan kaçınması halinde yapılmaz. Benzer şekilde ÇekK m. 3/f. 5 hükmü uyarınca, karşılıksız kalan çek hakkında karşılıksızdır işlemi yapılır ve imzası alınarak hamiline teslim edilir. Bu noktada söz konusu imzanın hukuki niteliği nedir? Senedi tahsil cirosu ile devralan hamilin söz konusu imzayı atma yetkisi var mıdır? *Kırca*³³³, kambiyo senedi üzerinde bulunan tüm imzaların bir şekilde kambiyo hukukuyla ilişkilendirilmesi düşüncesinden hareketle, uygulamada söz konusu imza, yanlış bir şekilde, “hamilin cirosu” olarak ifade edildiğini öne sürmüştü; ancak, madde metninde de açıkça ifade edildiği üzere söz konusu durumda hamil tarafından gerçekleştirilen imzanın bir ciro değil “ibraz imzası” olduğunu ifade etmiştir³³⁴. Bu açıklama kapsamında ÇekK m. 3/f. 4 ve m. 3/f. 5 uyarınca karşılıksızdır işlemi yapılabilmesinin bir şartı olan hamilin imzasının, tahsil cirosu hamili tarafından atılabilmesi mümkündür. Zira söz konusu imzayı atma yetkisi senedi elinde bulunduran kişinin “hamil” sıfatından kaynaklandığı gibi, senet söz konusu imza ile birlikte herhangi bir kişiye temlik cirosunun hükümlerini doğurmak üzere devredilmemektedir. Kaldı ki, bir an için tahsil cirosu hamilinin bu imzayı atmaya yetkili olmadığını savunmak, dolaylı olarak, hamilin karşılıksızdır işlemi yapmaya yetkili olmadığını da savunmak anlamına gelecektir. Ancak bu sonucun kabulü mümkün değildir. Zira ÇekK anlamında karşılıksızdır işleminin yapılabilmesinin ön koşulu hamil tarafından bu imzanın atılmasıdır.

³³³ Kırca, İ, (2009). “Çek Hukukuna İlişkin Muhtelif Sorunlar”. *Bankacılar Dergisi S. 71*, s. 97, 98.

³³⁴ “Kambiyo senetleriyle ilgili hak sahipliğini ispat külfeti hakkındaki TTK.’nın 598 ve 702. maddelerinde senedi elinde bulundurmanın kendi hakkı müteselsil ve birbirine bağlı cirodan anlaşıldığı takdirde selahiyetli hamil sayılacağı belirtilmiştir. Takip konusu çekin 15.02.2008 tarihinde ibraz eden (ş)ahsın, ibraz için attığı imza dışında takip alacaklısı Ziraat Bankası’na hakkı devrettiğini gösterir bir ciro yoktur. HGK’nın 24.04.1996 tarih, 1996/12-136 E, 1996/288 K. sayılı kararında da açıklandığı gibi hamile yazılı bir çekin bankaya ibrazından sonra ciro edilmeksizin başkasına elden devri olanaksızdır, ibrazdan sonra alacaklının çekte hak sahibi olabilmesi için TTK.’nın 705. maddesi uyarınca adına alacağın temlik sonucunu doğuran bir cironun bulunması gerekir. Bu durumda temlik yolu ile çeki iktisap eden alacaklının TTK.’nın 599/ son maddesine göre kambiyo yolu ile takip yapmasına engel yoktur. Somut olayda, takip alacaklısına, alacağın temlik edildiği çek metninden anlaşılamadığından alacaklı yetkili hamil değildir. Bu durumda takibin iptali gerekirken yazılı şekilde itirazın reddi isabetsizdir.” Y. 12. HD. 06.11.2008 T. 2008/15889 E., 2008/19426 K. (Kazancı İBB E.T. 16.03.2019).

2.4.1.4. Kabule Arz Etme ve Protesto Düzenleme Yetkisi

Tahsil cirosuyla devredilen senedin bir poliçe olması halinde, TTK m. 692/f. 2 ve m. 692/f. 3 uyarınca kabule arzının yasaklanmamış olduğu hallerde poliçe, vadeye kadar tahsil cirosu hamili tarafından kabule arz olunabilir³³⁵ (TTK m. 691/f. 1). Yine bu doğrultuda hamil, TTK m. 713/f. 2 anlamında muhatabın kısmen veya tamamen kabulden kaçınması halinde TTK m. 714/f. 2 uyarınca kabul etmeme protestosu düzenlemeye de yetkilidir.

Senet üzerinde birden fazla kişinin hak sahibi olması mümkün olduğu gibi, senedin, birden fazla hamile tahsil için devredilmesi de mümkündür. Bu durumda ciranta, hamilleri ya alternatifli olarak ya da müştereken yetkilendirilebilir. Hamillerin alternatifli olarak yetkilendirilmeleri halinde (örneğin A'ya veya B'ye “*bedeli tahsil içindir*” imza C) senedin, hamillerden biri veya her ikisi tarafından bir tahsil cirosu ile devredilebileceği gibi senet bedeli de aynı şekilde tahsil edilebilir. Hamillerin müştereken tahsile yetkilendirilmeleri halinde (örneğin A'ya ve B'ye “*bedeli tahsil içindir*” imza C) hem senedin devri hem de senet bedelinin tahsili ancak her iki hamilin katılımı ile gerçekleştirilebilir. Zira bu durumda söz konusu işlemleri gerçekleştirmek konusunda yetkili olan hamil(ler), senedin müştereken devredildiği hamillerdir. Ancak müşterek hamillerden her biri, senedin tahsili yahut ciro yolu ile devredilmesinden farklı olarak, hakkı koruyucu (protesto, ihbar, ihtar gibi) işlemleri gerçekleştirebilir³³⁶.

³³⁵ Arslanlı, 1952, 121; Öztan, 1997, 612; Hacıömeroğlu, 2017, 120.

³³⁶ Senette birden fazla kişinin müştereken tahsil cirosu hamili olarak tayin edilmesi halinde bu kişilerin sahip olduğu yetkilerin tespiti sorunu, *kanaatimizce* ticari temsilcinin (TBK m. 547 vd.) birlikte temsil kaydı ile sınırlandırılmasına kıyasla çözüme kavuşturulabilir. Bilindiği üzere ticari temsilci, ticari işletme sahibinin, ticari işletmeyi işletme ve yönetmeye yönelik işlemlerde, bir ticaret unvanı altında, ticari temsil yetkisi ile kendisini temsil etmek üzere, açıkça veya örtülü bir şekilde yetki verdiği kişidir (TBK m. 547/f. 1). TBK m. 549/f. 2 hükmü uyarınca, bir ticari temsilcilerin yetkileri, birlikte imza atmaları koşuluyla (*birlikte temsil*) sınırlandırılabilir. Böyle bir durumda yetkileri sınırlandırılmış olan ticari temsilciler, işletmenin faaliyetini ilgilendiren “*aktif işlemler*”in yapılması hususunda birlikte hareket etmek mecburiyetindedir. (Arkan, S. (2018) *Ticari İşletme Hukuku*. (Son değişikliklere Göre Hazırlanmış ve Genişletilmiş 24. Basıdan Tıpkı Basım). Ankara: BTHAEY, 192; Bozkurt, T. (2018). *Ticari İşletme Hukuku*. (Gözden Geçirilmiş 2. Bası). Ankara: Legem Yayıncılık, 408); Kaya, M.İ., Tatlı, B., (2018) *Ticaret Hukuku –I (Ticari İşletme ve Ortaklıklar Hukuku)*. Ankara: Seçkin Yayınları, 117; Ancak pasif temsil yetkisine giren, bir ihtar kabul etmek veya *ihtar çekmek* gibi konularda her iki temsilci de ayrı ayrı temsile yetkilidir. (Bozkurt, 2018, 408).

2.4.1.5. Araya Giren Kişiyi İbraz Yetkisi

Araya girme suretiyle kabul (TTK m. 735) veya ödemenin (TTK m. 738³³⁷) söz konusu olduğu hallerde tahsil cirosu hamili senedi kabul veya ödeme için ibraz etme yetkisine sahiptir. Buna göre, yerleşim yerleri ödeme yerinde bulunan kişiler gerektiğinde ödeme yapmak üzere gösterilmişlerse, tahsil cirosu hamili en geç, ödememe protestosunun çekilmesi için belirlenen sürenin sona erdiği günün ertesi günü, senedi bütün bu kişilere ibraz etmeye ve gerekirse ödememe protestosu düzenlemeye yetkilidir (karş. TTK m. 739/f. 1).

2.4.1.6. Ödeme İçin İbraz Yetkisi

Tahsil cirosu ile devredilen senedin belirli bir günde veya düzenlenme gününden ya da görüldükten belirli bir süre sonra ödenecek bir poliçe olması halinde hamil, senedi ödeme gününde veya onu izleyen iki iş günü içinde ödenmek üzere ibraz etme, ibraza rağmen ödemenin gerçekleşmemesi halindeyse TTK m. 714/f. 1-3 uyarınca ödememe protestosu düzenlemeye yetkilidir³³⁸ (TTK m. 708).

2.4.1.7. Ödeme Talebini Reddetme Yetkisi

Kural olarak, tahsil cirosu hamilinin tam veya kısmi karşılığı reddetme hak ve yetkisi bulunmamaktadır (bkz. TTK m. 709/f. 2). Ancak senedin vadesinin gelmesinden önceki bir tarihte ödemenin kabul edilmesi zorunlu değildir. Diğer bir ifadeyle tahsil cirosu hamili senedin henüz vadesi gelmeden önceki bir tarihte, senet bedelini tahsil etmeye zorlanamaz

³³⁷ 6102 sayılı TTK m. 738/f. 1 “Hamil, vadede veya vadeden önce başvurma haklarını kullanabileceği bütün hallerde, araya girerek ödeme yapabilir.”

6762 sayılı TTK m. 650/f. 1 “Hamilin vadenin gelmesinde veya vadenin gelmesinden önce müracaat haklarını kullanabileceği bütün hallerde araya girme suretiyle ödeme caizdir.”; “Her ne kadar araya girerek ödemenin şartlarını düzenleyen TK 738 hükmü eTK 650’den alınmış ve gerekçede herhangi bir değişiklik yapıldığı belirtilmemişse de, maddenin ilk fıkrasına yapılan müdahale sonucu hüküm eTK 650/f. 1 den tamamen farklı bir anlama bürünmüş, giderek anlaşılabilir olmaktan da çıkarılmıştır. Zira bu hâliyle madde okunduğunda, sanki araya girerek ödeme yapacak kişi bizatihi hamilin kendisidir. Oysa eTK 650/f. 1’de isabetle ifade edildiği üzere öngörülmek istenen, hamilin müracaat hakkının doğduğu bütün hallerde araya girerek ödeme yapılabileceğinin belirtilmesinden ibarettir. Ön-Tasarıda düzgün bir şekilde kaleme alınan birinci fıkradaki bu hata, her nasılsa Son-Tasarı aşamasında yapılmış ve ondan sonra Kanunun kabulüne kadar geçen süreçte de gözden kaçırılmıştır.” (Kendigelen, 2016, 573,574).

³³⁸ Arslanli, 1952, 121; Öztan, 1997, 612; Hacıömeroğlu, 2017, 120.

(TTK m. 710/f. 1). Bu kapsamda tahsil cirosu hamili, vadeden önce yapılan ödeme teklifini reddedebilir. Eğer senet bedeli vade tarihinde ödenmezse başvuru hakkı kullanılabilir³³⁹.

Tahsil cirosu hamili, tahsil ettiği senet bedelini yalnızca cirantasına yahut cirantası tarafından görevlendirilen bir kişiye teslim edebilir. Bunun haricinde bir kişiye yapılacak teslim hamilin sorumluluğunun doğmasına sebep olabilecektir³⁴⁰.

2.4.1.8. ÇekK Uyarınca Kısmi Karşılığı Reddetme Yetkisi

Tahsil cirosu hamilinin feragat ve ibra yetkisi kapsamında değerlendirilmesi gereken bir diğer yetkisi de, ÇekK m. 3/f. 3 kapsamında bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktar ve çek hesabında bulunan kısmi karşılığın tahsil cirosu hamili tarafından reddedilmesinin mümkün olup olmadığıdır.

Tahsil cirosu hamilinin söz konusu kısmi karşılığı reddetme yetkisine sahip olup olmadığı konusunda görüş ortaya konulabilmesi için ret işleminin hukuki niteliğinin açıklığa kavuşturulması gereklidir. Ödeme için bankaya ibraz edilen bir çek için çek hesabında yeterli karşılığın bulunmaması halinde ÇekK m. 3/f. 2 uyarınca karşılıksızdır işlemi yapılır. Buna göre karşılıksızdır işlemi, bankanın hamile kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarın dışında, çek bedelinin karşılanamayan kısmıyla sınırlı olarak yapılır (ÇekK m. 3/f. 2). Aynı usul çek hesabında hiç karşılığın bulunmaması halinde de geçerlidir. Bu durumda banka, çek

³³⁹ Poroy, Tekinalp, 2018, 229.

³⁴⁰ “Davacı F. Gazetecilik AŞ. Vekili, müvekkiline dava dışı U. Motorlu Araçlar Ltd. Şti. tarafından ciro edilen senetlerin tahsil cirosu ile davalı bankaya verildiğini, davalı bankanın dava dışı B. Vergi Dairesinin haciz yazısı üzerine senet bedellerini vergi dairesine ödediğini, oysa istemin hukuka aykırı olması nedeniyle vergi dairesine red cevabı verilmesi gerektiğini, bankanın hatalı olduğunu ileri sürerek, bonoların toplam bedeli 8.000 TL tahsili istemiş ve davanın kabulüne ilişkin karar, davalı banka vekilinin temyiz(i) üzerine bozulmuştur. Taraf vekilleri karar düzeltme isteminde bulunmuştur. Dava, davacı tarafından davalı bankaya tahsil amacıyla verilen bonoların dava dışı B. Vergi Dairesi Müdürlüğüne verilmesi suretiyle oluşan zararın tahsili istemine ilişkindir. Davacı ciro yolu ile hamili olduğu senetleri tahsil edilmesi amacıyla davalı bankaya vermiş, senetleri ciro eden dava dışı şirketin vergi dairesine olan borçları nedeniyle davalı bankaya gönderilen haciz yazısı üzerine davacı bankaca tahsil edilen senet bedelleri dava dışı Vergi Dairesine gönderildiği gibi, tahsili mümkün olmayan senetler de Vergi Dairesine teslim edilmiştir. Tahsil edilen senetler yönünden davalı bankanın işleminin usulsüz olduğuna ilişkin mahkeme kararı yerinde ise de, tahsil edilemeyen senetler yönünden ayırım yapılmaması doğru değildir. Davacı tarafından tahsil için davalı Bankaya teslim edilen, ancak tahsil edilemediği gibi, bankaca Vergi Dairesine teslim edilen senetler yönünden, anılan senetlerin keşidecilerinin ve/veya cirantası konumunda bulunan U. Motorlu Araçlar Ltd. Şti.’nin tahsil için senetlerin bankaya ibraz edildiği tarihte senetleri ödeme kabiliyetinin bulunup bulunmadığı araştırılarak, eğer ödeme kabiliyeti mevcut ise davalı bankanın anılan senetler yönünden de sorumluluğuna hükmedilmesi, aksi takdirde davanın reddine karar verilmesi gerekmekte, davacı vekilinin karar düzeltme isteminin kabulü ile Dairemizin 04.12.2006 gün ve 12074/12654 sayılı bozma ilâminin kaldırılarak kararın değişik gerekçe ile bozulmasına ve davalı bankanın karar düzeltme itirazının reddine karar vermek gerekmiştir.” Y. 11. HD. 29.05.2007 T. 3992 E., 8206 K. (Eriş, 2010, 3737).

bedelinin 2030 TL'nin³⁴¹ altında olması halinde çek bedelini, çek bedelinin 2030 TL'nin üzerinde olması halindeyse 2030 TL'yi ödemekle yükümlüdür (ÇekK. m. 3/f. 3-a/1, 2). Bu halde hamilin talebi üzerine m. 3/f. 4 hükmü uyarınca karşılıksızdır işlemi yapılır³⁴². Kısmi ödemenin hamil tarafından kabul edilmemesi halinde karşılıksızdır işlemi, muhatap bankanın ödemekle yükümlü olduğu miktarın dışında, çek bedelinin karşılanamayan kısmıyla sınırlı olacak şekilde yapılır (ÇekK m. 3/f. 5). Netice itibariyle Kanun uyarınca kısmi karşılık kabul edilsin veya edilmesin karşılıksızdır işlemi aynı miktar üzerinden yapılmaktadır.

Bu kapsamda reddedilen kısmi karşılık için talep hakkının akıbetinin ne olacağı hususunda öğretide sonuç açısından görüş birliği bulunmasına karşılık, sonuca ilişkin gerekçeler farklılık göstermektedir.

Öğretide *Kendigelen*³⁴³, hamilin gerek çek hesabındaki kısmi karşılığı gerekse muhatap bankanın ÇekK m. 3/f. 3 uyarınca ödemekle yükümlü olduğu asgari miktarı reddetmesi halinde bu miktar için alacaklı temerrüdünün meydana geleceğini, bu doğrultuda reddedilen kısım nispetinde -düzenleyen hariç- çek borçlularına karşı sahip olunan başvuru hakkının ortadan kalkacağını ifade etmektedir.

*Poroy/Tekinalp*³⁴⁴, tıpkı poliçede olduğu gibi çekte de hamilin kısmi ödemeyi reddedemeyeceğini, bunun sonucu olarak, kısmi ödemeyi reddeden hamilin reddettiği tutar nispetinde başvuru hakkının ortadan kalkacağını, kısmi ödemenin hamil tarafından reddedilemeyeceği yönündeki kuralın, kısmi ödeme tutarının hamile zorla verileceği yahut

³⁴¹ RG: 30653, 12.01.2019 T. Çek Defterlerinin Baskı Şekline ve Bankaların Hamile Ödemekle Yükümlü Olduğu Miktarın Belirlenmesine İlişkin Tebliğ (Sayı: 2010/2)'De Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Sayı: 2019/1) m. 1.

³⁴² ÇekK m. 3 “(4) Hamilin talepte bulunması hâlinde, karşılıksızdır işlemi; çekin arka yüzüne tahsil için bankaya ibraz edildiği tarih, hesap durumu, bankanın yükümlülüğü çerçevesinde ödediği miktar ve ibraz eden gerçek kişinin adı ve soyadı yazılmak, bu kişinin tüzel kişi adına bedeli tahsil etmesi hâlinde bu husus belirtilmek ve bu kişi ile birlikte banka yetkilisi tarafından imzalanmak suretiyle yapılır. Banka tarafından ödenen miktar düşüldükten sonra karşılıksız kalan tutar açıkça belirtilir. Hamilin imzalamaktan kaçınması hâlinde, karşılıksızdır işlemi yapılmaz.”

Söz konusu karşılığın ödenmesi, hamil tarafından herhangi bir talepte bulunulmasına gerek olmaksızın, banka tarafından teklif edilmelidir. (Narbay. Ş., (2010). “5941 Sayılı Çek Kanununun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Bunların Değerlendirilmesi” **Terazi Hukuk Dergisi**. S. 43, 85).

³⁴³ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 272; Kendigelen, 2007, 244.

³⁴⁴ Poroy, Tekinalp, 2018, 342, 343.

kabul etmeme halinin gerçekleşmesi halinde bir tevdi yerine yatırılması şeklinde yorumlanamayacağını ifade etmiştir.

Poroy/Tekinalp'in söz konusu görüşünü eleştiren *Pulaşlı*³⁴⁵, hamil tarafından kısmi ödemenin reddedilmesi halinde reddedilen miktar için başvuru hakkının cirantalar ve aval verenlere karşı kaybedilip kaybedilmemesi hususunda sorun ortaya çıktığını, bu hususa ilişkin olarak TTK m. 818/f. 1-h bendinde poliçeye ilişkin TTK m. 709 hükmüne atıfta bulunulduğunu ve m. 709/f. 2 uyarınca hamilin kısmi ödemeyi reddedemeyeceğinin hüküm altına alındığını buna karşılık ÇekK m. 3/f. 5 hükmünde “*kısmi ödemenin hamil tarafından kabul edilmemesi halinde*” denilmek suretiyle çek hukuku açısından hamile kısmi ödemeyi reddetme hakkının tanındığını ancak bu durumun hukuki sonucuna ilişkin herhangi bir açıklama yapılmadığını, ÇekK'nın özel kanun olması dolayısıyla, ÇekK m. 3/f. 5'e rağmen TTK'nın kısmi ödemeye ilişkin hükümlerinin bu konuda uygulanmasının mümkün olmadığını, ayrıca, bir yandan yasal olarak hamile kısmi karşılığı kabul etmeme hakkının tanınmasını diğer yandan bu hakkın kullanılması halinde söz konusu tutar nispetinde başvuru hakkından mahrum kalınacağı yorum yoluyla ortaya konulmasının hukuken mümkün olmadığını, böyle bir sonucun ancak yasada açıkça ifade edilmesi gerektiği ve bu yönde bir hükmün ÇekK'ya eklenmesi gerektiği görüşünü ortaya koymuştur.

*Arkan*³⁴⁶, ÇekK uyarınca, hamilin, çek hesabında bulunan kısmi karşılığı veya bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarı almayı reddetme hakkı bulunduğunu, kısmi ödemenin reddedilmesi halinde reddedilen miktar nispetinde başvuru hakkının kaybedileceği görüşünü ileri sürmüştür.

Sonuç olarak, öğretilerde farklı sebeplere dayandırılrsa da kısmi karşılığın reddedilmesi halinde söz konusu miktar açısından başvuru hakkının -düzenleyen hariç- başvuru borçlularına karşı kaybedileceği yönünde görüş birliği bulunmaktadır. Yapılan işlemin sonucu dikkate alındığında, tahsil cirosu hamili tarafından gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceği meselesinin incelenmesi gerekir. Bu kapsamda öncelikle kısmi karşılığı reddetme işleminin hukuki niteliğinin ortaya konulması gereklidir.

³⁴⁵ Pulaşlı, 2018, 400, 401.

³⁴⁶ Arkan S., (2003) “*Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunla Yapılan Değişiklikler*” **BATİDER** C. 22 S. 1, 11.

Söz konusu işlemin hukuki niteliği konusunda *Kırca*³⁴⁷, bu işlemin, alacak hakkında feragat ve bu doğrultuda ibraya çok benzeyen hatta bu kurumlara komşu olan, alacağı talep/dava etmeme taahhüdü (*pactum de non potendo*) niteliğinde bir işlem olduğu görüşünü ortaya koymuştur. Bu kapsamda, alacaklı, borç ilişkisi veya edim yükümüne dokunulmaksızın alacağı talep etme hakkından feragat etmektedir. Buna göre, söz konusu işleme ilişkin tespit beyanı, ancak bu taahhütte bulunan hamil açısından geçerli olacaktır. Diğer bir ifadeyle senet, bu yönde feragatte bulunan hamilin elinde bulunduğu sürece hamil, kabul edilmeyen miktar açısından başvuru hakkını kullanamayacaktır.

Bu kapsamda, tahsil cirosu hamilinin söz konusu işlemi yapmaya yetkili olup olmadığı hususunda olumlu ve olumsuz olarak iki görüş ortaya konulabilir. Olumlu görüş uyarınca: Kısmi karşılığın reddedilmesi işlemi hakkındaki ÇekK m. 3/f. 5 hükmünde anılan işlemi yapmaya yetkili olan kişi için, herhangi bir ayırım yapmaksızın, “hamil” ifadesi kullanılmaktadır. Kanunun açık ifadesi karşısında senedin hamili olan tahsil cirosu hamilinin de söz konusu işlemi yapmaya yetkili olduğu ifade edilebilir. Olumsuz görüş uyarınca: Tahsil cirosu hamilinin sulh, ibra ve feragat işlemlerini yapma yetkisi bulunmamaktadır. Söz konusu işlem, her ne kadar hukuki niteliği itibariyle bir feragat yahut ibra olarak adlandırılmasa da meydana getirdiği sonuç açısından anılan işlemlerden herhangi bir fark yaratmamaktadır. Zira tahsil cirosu hamili tarafından kısmi karşılığın reddedilmesi halinde ciranta reddedilen miktar nispetinde -düzenleyen hariç olmak üzere- diğer başvuru borçlularına karşı başvuru hakkını yitirecektir.

Kanaatimizce, ÇekK m. 3/f. 5 hükmünde ifade edilen “hamil” ibaresi karşısında tahsil cirosu hamilinin söz konusu işlemi yapma yetkisinin olmadığını söylemek mümkün değildir. Zira anılan yetki herhangi bir kısıtlama olmaksızın “hamil” sıfatına bağlanmıştır. Ancak söz konusu işlemin gerçekleştirilmesi neticesinde ortaya çıkacak sonucun büyük oranda cirantanın mülkiyet hakkına etki ettiği göz önünde bulundurulmalıdır. Tahsil cirosu hamili tarafından kısmi karşılığın reddedilmesi halinde ciranta, reddedilen miktar nispetinde, başvuru hakkını -düzenleyen hariç- senet dolayısıyla borçlu olan kişilere karşı kaybetmektedir. Dolayısıyla tahsil cirosu hamili söz konusu işlemi yapmadan önce TBK m. 505 hükmü kapsamında cirantasının bu konudaki iznine başvurmalı, şayet böyle bir imkânı bulunmuyorsa,

³⁴⁷ Kırca, 2009, 99, 100.

cirantasının açıkça izin vereceğini düşündüğü şekilde hareket etmelidir. Bu doğrultuda tahsil cirosu yapılmasındaki amacın senedin tahsili olduğu göz önünde bulundurulmalı ve söz konusu işlem -her ne kadar kanun tarafından açıkça yetkili olunan bir işlem olsa da- cirantanın açık izni olmaksızın gerçekleştirilmemelidir. Aksi yönde hareket edilmesi tahsil cirosu hamilinin, cirantasının menfaatlerini göz önünde bulundurmadığı sonucunu doğurur ki; böyle bir durumda hamilin sorumluluğu gündeme gelir (karş. TBK m. 505/f. 2).

2.4.1.9. Araya Girme Talebini Reddetme Yetkisi

TTK m. 735/f. 3³⁴⁸ hükmü uyarınca, poliçede önceden gösterilmemiş bir kişi tarafından araya girerek kabul işlemi gerçekleştirilmek istenmesi halinde tahsil cirosu hamilinin bu talebi reddetme yetkisi vardır. Ancak bu talebin kabul edilmesi halinde araya girme suretiyle kimin lehine kabulde bulunulmuşsa, hamil bu kişi ve ondan önce gelen borçlulara karşı vadeden önce başvurma hakkını kaybeder (TTK m. 735/f. 3). *Kanaatimizce*, tahsil cirosu hamili bu yetkisini cirantasından alacağı talimat doğrultusunda kullanmalıdır. Aksi halde meydana gelebilecek zarar dolayısıyla sorumluluğunun doğması söz konusu olabilecektir. Buna karşılık, araya girerek kabul edecek kişinin senet metninde önceden gösterilmiş olması halinde tahsil cirosu hamili bu talebi reddedemeyecektir (TTK m. 735/f. 3 zıt anlamından).

Benzer sonuç araya girerek ödeme talebi için de geçerlidir. Yani tahsil cirosu hamili araya girerek ödeme talebini reddemez. Bu durumda (araya girerek ödemenin talep edilmesi halinde), araya girerek ödeme talebinde bulunacak kişinin senet metninde gösterilmiş olup olmaması herhangi bir fark yaratmaz. Diğer bir ifadeyle, ister senet metninde önceden gösterilsin ister gösterilmesin, araya girerek ödeme talebinin tahsil cirosu hamili tarafından reddedilmesi mümkün değildir. Buna aykırı olarak ödeme talebini reddeden tahsil cirosu hamilinin, söz konusu ödeme ile kimler ödeme yükümlülüğünden kurtulacak idiyse o kişilere

³⁴⁸ 6102 sayılı TTK m. 735/f. 3 “Diğer araya girme hâllerinde hamil, araya girme suretiyle kabulü reddedebilir; ancak, buna izin verirse, araya girme suretiyle kimin lehine kabulde bulunulmuşsa ona ve ondan sonra gelen borçlulara karşı vadenin gelmesinden önce başvurma haklarını kullanamaz.”

6762 sayılı TTK m. 647/f. 3 “Diğer araya girme hâllerinde hamil, araya girme suretiyle kabulü reddedebilir; şu kadar ki, buna muvafakat ederse, araya girme suretiyle kimin lehine kabulde bulunulmuşsa ona ve birde ondan sonra gelen borçlulara karşı vadenin hülulünden önce müracaat haklarını kullanamaz.” TTK m. 735/f. 3 hükmünü karşılayan m. 647/f. 3 hükmü dikkate alınır, madde metninde yer alan “bulunulmuşsa” ibaresinin “bulunulmuşsa” şeklinde anlaşılması gerekir. (bkz. Arslan Kaya, *Notlu Türk Ticaret Kanunu*, (4. Bası). İstanbul, 2014, 261.

karşı başvuru hakkını yitirmesi gündeme geleceğinden dolayı cirantasına karşı sorumluluğu doğacaktır (TTK m. 740)

2.4.1.10. Vadeden Önce Başvuru Hakkını Kullanma Yetkisi

Vadeden önce borçlulara başvurma hakkının düzenlendiği TTK m. 713/f. 2- b, c hükmü uyarınca, poliçede kabul etmiş olsun olmasın muhatabın veya kabul için arz edilmesi yasaklanan bir poliçenin düzenleyen iflas etmesi hallerinde alacaklı, senette bulunan vade tarihinden önce başvuru hakkını kullanabilecektir. Benzer sonuç İİK m. 195 hükmü uyarınca da ortaya çıkmaktadır. Buna göre iflasın açılması ile birlikte müflisin tüm müeccel (vadesi gelmemiş) olan borçları muaccel hale gelir. Söz konusu bu alacakların tahsil edilebilmesi için, bir ay içerisinde, bizzat alacaklı yahut vekili (tahsil cirosu hamili tarafından) iflas masasına yazdırılması gereklidir³⁴⁹ (İİK m. 219/f. 2). Vekilin alacağı masaya yazdırması işlemi de, dava açılması hususunda olduğu gibi, AvK m. 35'e³⁵⁰ istisna teşkil eder³⁵¹.

2.4.1.11. Bankaya Tevdi Edilen Senet Bedelini Tahsil Yetkisi³⁵²

TTK m. 712 uyarınca, bir poliçe ödeme günü veya onu takip eden iki iş günü içerisinde ödeme için ibraz edilmediği takdirde borçlu, gideri ve riski hamile ait olmak üzere poliçenin bedelini bir bankaya teslim edebilir³⁵³. Böyle bir durumda tahsil cirosu hamili bankaya tevdi edilmiş olan bedeli tahsil etmeye yetkilidir³⁵⁴.

³⁴⁹ Öztan, 1997, 612; Doğanay, 2004, 1881.

³⁵⁰ AvK m. 35/f. 1: “Kanun işlerinde ve hukuki meselelerde mütalaa vermek, mahkeme, hakem veya yargı yetkisini haiz bulunan diğer organlar huzurunda gerçek ve tüzel kişilere ait hakları dava etmek ve savunmak, adli işlemleri takip etmek, bu işlere ait bütün evrakı düzenlemek, yalnız baroda yazılı avukatlara aittir.”

³⁵¹ İflas masasına vekâleten alacak yazdırmak ve alacaklılar toplantısına katılmak, “adli işlemleri takip etmek” anlamına gelir ki bu sebeple anılan işlem yalnızca baroya kayıtlı avukatlar tarafından yerine getirilebilir (AvK m. 35/f. 1) (Kuru B., (2013). **İcra ve İflas Hukuku El Kitabı**. (Tamamen Yeniden Yazılmış ve Genişletilmiş 2. Bası). Ankara: Adalet Yayınevi, 1295); Öztan, 1997, 612.

³⁵² Hacıömeroğlu, 2017, 120.

³⁵³ Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Kaya A. (2012). “Yargıtay Kararları Işığında Bono ve Poliçe Borçlusunun Tevdi Hakkı, Tevdi Etmeyen Borçlunun Temerrüdü ve Temerrüt Faizi Ödemesi Sorunu Üzerine Bir İnceleme” **Makalelerim –I-**. İstanbul: Beta, 187-205.

³⁵⁴ Tahsil cirosu hamilinin TTK m. 708’ de belirtilen süre içerisinde senedi ödeme için ibraz etmemiş olması hali TBK m. 506/f. 2 uyarınca özen yükümlülüğünün ihlali sonucunu doğurur.

2.4.1.12. Makbuz Düzenleme Yetkisi

Senet dolayısıyla kendisine başvuru ve senet bedelinin kısmen yahut tamamen ödemesini gerçekleştiren borçlunun TTK m. 727 veya m. 741 uyarınca makbuz talep etmesi halinde tahsil cirosu hamili makbuz düzenlemeye de yetkilidir³⁵⁵. Aynı zamanda hamil, senet bedelinin tamamının ödenmesi halinde senedi ödeme yapan borçluya teslim edebilir³⁵⁶.

2.4.1.13. Nüsha Düzenlenmesini Talep Etme Yetkisi³⁵⁷

TTK m. 743/f. 3 hükmü uyarınca tek nüsha olarak düzenlendiği kaydını içermeyen bir poliçeyi tahsil cirosu ile iktisap eden kişi, poliçenin birden fazla nüshasının verilmesini isteyebilir³⁵⁸.

2.4.1.14. Retret Düzenleme Yetkisi

Kanaatimizce, Tahsil cirosu hamili senedin ödenmesine ilişkin başvuru hakkını “*retret*”³⁵⁹ aracılığıyla kullanmaya yetkilidir. Diğer bir ifadeyle tahsil cirosu hamili cirantası ad ve hesabına senedin tahsilini gerçekleştirmek amacıyla bir poliçe düzenleyebilir. TTK m. 729 uyarınca, senet dolayısıyla başvurma hakkı olan *herkes*, kendisinden önce gelen borçlulardan birini muhatap göstermek ve bu kişinin yerleşim yerinde, görüldüğü anda ödenecek bir poliçeyi, senette aksine bir şart bulunmadıkça, düzenleyebilir. Madde hükmü dikkate alındığında “*retret*” adı verilen bu poliçenin düzenlenmesi konusundaki yetki münhasıran senet dolayısıyla başvurma hakkına sahip olan kişidir. TTK m. 688/f. 2 hükmü göz önünde bulundurulduğunda tahsil cirosu hamili cirantası ad ve hesabına başvuru hakkını kullanmaya yetkilidir. Ancak tahsil cirosu hamili böyle bir poliçeyi (retreti) yalnızca hamili olduğu senedin bir poliçe yahut bono olması halinde düzenleyebilir (bkz. TTK m. 778/f. 1-d).

³⁵⁵ Doğanay, 2004, 1881.

³⁵⁶ Arslanlı, 1952, 121; Öztan, 1997, 612; Hacıömeroğlu, 2017, 120.

³⁵⁷ Öztan, 1997, 612.

³⁵⁸ TTK m. 713/f. 3 uyarınca kendisine senet nüshası verilmesini talep eden hamilin, nüshaların düzenlenmesine ilişkin yaptığı giderleri cirantasından talep hakkı için bkz. Başlık 2.4.2.

³⁵⁹ “*Retret Fransızca’daki ‘retraite’ (İngilizce’deki ‘redaft’ kelimesinden Türkçe’ye çevrilmiş olup ‘yeni poliçe’, yani mevcut poliçe dolayısıyla doğan müracaat hakkından kaynaklanan taleplerin toplamını içeren tutar ile çekilmiş bulunan ikinci (yani yeni) poliçe anlamına gelir.*” (Poroy, Tekinalp, 2018, 242).

Zira çekte uygulanacak poliçe hükümlerinin yer aldığı TTK m. 818 hükmünde söz konusu hükme atıf bulunmamaktadır.

Tahsil cirosu hamili tarafından düzenlenen bu poliçenin bedeli özellik arz etmektedir. Poliçe bedeli üç farklı miktar şeklinde karşımıza çıkabilir³⁶⁰. Birinci halde, retreti düzenlemeye yetkili olan tahsil cirosu hamilinin elinde bulunan, retrete konu olan, senet henüz başvuru hakkının kullanılmadığı bir senettir. Bu durumda retrette yazılı olan bedel TTK m. 725'te³⁶¹ gösterilen bedele ek olarak TTK m. 729/f. 2 hüküm altına alınan komisyon ücretinden ibaret olacaktır. İkinci halde senet vadeden önce başvuru hakkının kullanılabilmesi bir senettir. Bu durumda senet bedeli, vadeden evvel başvurma hakkının kullanılması nedeniyle TTK m. 725/f. 2 uyarınca asıl senet bedelinin iskonto yapılmış kısmı ve TTK m. 729/f. 2'de belirtilen komisyon ücretinden ibaret olacaktır. Üçüncü halde senet, başvuru hakkının kullanılması sonucu iktisap edilmiş bir senet olabilir. Böyle bir senedin tahsil cirosu ile iktisap edilmesi halinde bedel TTK m. 726'da gösterilen miktar ve TTK m. 729/f. 2 hükmünde ifade edilen komisyon ücretinden ibaret olacaktır.

Tahsil cirosu hamili tarafından düzenlenen retrette (poliçede) hamil kendisini de lehtar olarak gösterebilir (kıyasen, TTK m.673/f. 1 hükmü). Bu durumda retretin lehtarı olan tahsil cirosu hamili artık senedi (retreti) temlik, tahsil ya da rehin cirosu ile devredilme imkânına sahip olacaktır. İlk bakışta böyle bir durumun TTK m. 668/f. 1 hükmünde ifade edilen tahsil cirosu hamilinin senedi ancak bir tahsil cirosu ile devredebileceği kuralının istisnası olduğu ileri sürülebilirse de, tahsil cirosu hamilinin lehtarı olduğu retret üzerinde mülkiyet hakkı kazandığı hususu göz önünde bulundurulduğunda böyle bir çıkarım yapmak doğru olmayacaktır.

³⁶⁰ Retret hamil tarafından düzenlenirse, poliçe bedeli poliçenin ödeneceği yerden, önceki borçlunun yerleşim yeri olan yer üzerine çekilen ve görüldüğünde ödenmesi gereken bir poliçenin cari fiyatına göre belirlenir. Buna karşılık retret bir ciranta tarafından düzenleniyorsa, poliçe bedeli retreti düzenleyen kişinin yerleşim yerinden önceki borçlunun yerleşim olan yer üzerine çekilen ve görüldüğünde ödenmesi şart bulunan bir poliçenin cari fiyatına göre belirlenir. (TTK m. 729/f. 3). Madde hükmünde ifade olunan kurallar söz konusu poliçe bedelinin hangi esaslara göre belirleneceğine ilişkindir. (Poroy, Tekinalp, 2018, 243).

³⁶¹ TTK m. 725 "(1) Hamil başvurma yoluyla; a) Poliçenin kabul edilmemiş veya ödenmemiş olan bedelini ve şart kılınmışsa işlemiş faizi, b) Vadenin gelmesinden itibaren işleyecek faizi, c) Protestonun ve hamil tarafından tebliğ olunan ihbarların giderleriyle diğer giderleri ve d) Poliçe bedelinin binde üçünü aşmamak üzere komisyon ücretini, isteyebilir. (2) Başvuru hakkı vadenin gelmesinden evvel kullanılırsa, poliçe bedelinden bir iskonto yapılır. Bu iskonto başvurma tarihinde hamilin yerleşim yerinde geçerli olan resmi iskonto oranına göre hesap edilir."

Belirtmek gerekir ki, tahsil cirosu hamilinin senet dolayısıyla başvuru hakkını kullanmak amacıyla düzenlediği retrette kendi cirantasını muhatap olarak göstermesi mümkün değildir. Bunun sebebi retretin ancak borçlulardan biri üzerine düzenlenebilmesidir. Bu sonuç, tahsil cirosu hamilinin cirantasını takip etmesinin mümkün olmamasından da çıkarılabilir.

2.4.1.15. “Karşılıksızdır” Suçuna İlişkin Şikâyette Bulunma Yetkisi

Tahsil cirosu ile devredilen senedin bir çek olması halinde hamil, keşideci hakkında ÇekK m. 5/f. 1 hükmü³⁶² anlamında “karşılıksızdır suçu” nun oluşması halinde şikâyette bulunma yetkisine sahiptir³⁶³. Tahsil cirosu hamili şikâyet hakkını haiz olmakla birlikte bu haktan vazgeçme yetkisi cirantaya aittir³⁶⁴.

ÇekK m. 5/f. 1’de düzenleme altına alınmış olan “karşılıksızdır suçu” nun şikâyet hakkının kimler tarafından kullanılabilceği hususunda mahkeme kararları ve öğretici görüşleri

³⁶² ÇekK m. 5/f. 1 c.1 “Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde ibrazında, çekle ilgili olarak ‘karşılıksızdır’ işleminin yapılmasına sebebiyet veren kişi hakkında hamilin şikâyeti üzerine, her bir çekle ilgili olarak, binbeşyüz güne kadar adli para cezasına hükmolunur.”

³⁶³ Tüzelt, 2005, 66; Gençtürk, M. (2010) “5941 Sayılı Yeni Çek Kanununa Göre Karşılıksız Çek Keşide Etme Suçunda Şikâyet Hakkı”. **SDÜİİBFD** C. 15 S. 2, 245; Öztan, 1997, 1289; Kendigelen, A., Zengin, İ. Ç., (2019). “Karşılıksız Çek Suçunda Şikâyet Hakkının Sahibi”. **Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil’in Anısına Armağan**. İstanbul: On İki Levha Yayınları. 753, 754.

“Tahsil cirosu çeklerin tahsili için muhatap banka dışında başka bir bankanın yetkilendirilmesidir. Bu durumda, yetkili banka söz konusu çekin şeklen yetkili hamili haline gelmektedir. Hatta o çekin tahsili için yeniden başka bir kişiye temlik cirosu hariç, tahsil cirosu dahi yapabilir. Bu suretle çekin devri halinde çeki alan banka veya kişi devredenin mümessili olmaktadır. Çekin tahsili için senet bedeli üzerinde tasarrufla bulunma (örneğin ibraya feragata, sulhe), hariç her türlü hukuki işlemi yapmaya yetkilidir (Fırat Öztan, sayfa: 321; Celal Göle, 111). Suç konusu çekler, İş Bankası Beyoğlu Şubesi’ne tahsile verilmiş, sözü edilen bankanın takas odasına başvurması sonucu karşılıksız olduğu anlaşılmıştır. Bu durumda, tahsil cirosu ile çekleri iktisap eden İş Bankası, mümessillik sıfatı nedeniyle keşideci hakkında şikâyette bulunmak hakkına sahip olduğu halde, yazılı düşünce ile sanığın mahkûmiyeti yerine beraatine karar verilmesi, Yasaya aykırı, müdahil vekilinin temyiz itirazları bu nedenle yerinde görüldüğünden hükmün bu sebepten dolayı isteme aykırı olarak (BOZULMASINA), 23.11.1993 gününde oybirliğiyle karar verildi.” Y. 10. C.D. 23.11.1993 T. 1193/6954 E., 1993/12865 K. (Lexpera İBB E.T. 12.03.2019).

“... şikâyete konu çekin tahsil cirosu ile devralındığı anlaşılmaktadır. Bu durum, anılan banka şubesinin, muhatap banka şubesi (F2 Bankası A. Ş. Alanya Şubesi) olmaması nedeniyle muhataba ciro da söz konusu olmadığından, atılı suçtan şikâyet hakkına engel değildir. Şöyle ki: Türk Ticaret Kanunu’nun 730/I-6 maddesi yollamasıyla çekler hakkında da uygulanan, aynı Kanun’un “Tahsil için ciro” konu başlıklı, 600. maddesinde, «Ciro “Bedeli tahsil içindir”, “Kabz içindir”, “Vekâleten” ibaresini veya sadece tevkili ifade eden diğer herhangi bir kaydı ihtiva ederse hamil, poliçeden doğan bütün hakları kullanabilir; fakat o poliçeyi ancak tahsil cirosu şeklinde tekrar ciro edebilir.» hükmüne yer verilmiştir. Bu hüküm uyarınca, çeki tahsil cirosu ile elinde bulunduran kimse, meşru hamildir ve çekten doğan tüm hakları hamil adına kullanabilir. Dolayısıyla, 3167 sayılı Kanun’un 16b/1 maddesi uyarınca yasal hamil sıfatı ile şikâyet hakkına da sahiptir....”Y. 10 CD. 19.11.2017 T. 2007/11665 E., 2007/13390 K. (Lexpera İBB E.T. 12.03.2019).

³⁶⁴ Gençtürk, 2010, 243; Kendigelen, Zengin, 2019, 754.

arasında birlik bulunmamaktadır. Özgenç 'e göre çeki bankaya ibraz eden hamil³⁶⁵, çekin bağlı bulunduğu hesapta yeterli karşılık bulunmaması durumunda istemde bulunarak çekle ilgili olarak “karşılıksızdır” işlemi yaptırdıktan sonra çeki son cirantaya iade edebilmektedir. Bu halde, 5941 sayılı ÇekK m. 5/f. 1 hükmünde tanımlanan suç bakımından şikâyet hakkı çeki elinde bulunduran cirantaya geçmektedir. Böyle bir durumda senedi devralan ciranta “karşılıksızdır” işlemine tabi tutulan bu çeki ilişkin şikâyet hakkını kullanabilir³⁶⁶. Buna karşılık Şen 'e göre, 5941 sayılı Kanunda yapılan tanımdan hareket edildiğinde “karşılıksızdır” işleminin yapılmasını talep eden hamilin³⁶⁷ mağdur olduğu açıktır. Diğer bir ifadeyle şikâyet hakkına sahip olan kişi, 3167 sayılı Kanundan farklı olarak³⁶⁸, banka veya cirantalar değil, çeki elinde bulunduran hamildir. Karşılıksız çek düzenleme suçunun mağduru çek bedelini bankadan tahsil edeceği inancıyla bankaya giden ve söz konusu bedeli bankadan tahsil edemeyip “karşılıksızdır” işlemi yaptırmak zorunda kalan hamildir. Cirantanın/cirantaların mağduriyeti ise özel hukuktan kaynaklanmakta olup, “suçta ve cezada kanunilik” ilkesi gereğince, 5941 sayılı ÇekK'da cirantaları da kapsayan bir hamil tanımı benimsenmedikçe bu kişilerin şikâyet hakkı olduğu sonucuna varılamaz³⁶⁹.

³⁶⁵ Yazar söz konusu hamilin senedi hangi ciro çeşidi ile elinde bulundurduğunu açıkça belirtmese de, kanaatimizce burada kullanılan “hamil” ifadesi temlik ve tahsil cirosu hamillerine şamil olacak şekilde yorumlanabilir.

³⁶⁶ Özgenç İ., (2018). **Çek Kanunu**. Ankara: Seçkin Yayınları, 101.

“... 6728 sayılı Kanun ile 5941 sayılı Kanunun 5/1 maddesinde “üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde ibrazında, çekle ilgili olarak “karşılıksızdır” işlemi yapılması sebebiyet veren kişi hakkında, hamilin şikayeti üzerine, her bir çekle ilgili olarak 1500 güne kadar adli para cezasına hükümlenir. şeklindeki hüküm ile Türk Ticaret Kanununun 790. ve 649. maddeleri birlikte değerlendirildiğinde, şikâyet hakkının sadece çeki bankaya ibraz eden hamile ait olmadığı, çekin ibrazından önce ciro silsilesi içinde yer almak ve çeki elinde bulundurmamak kaydıyla cirantaların da şikâyet hakkının bulunduğu kabul edilerek yapılan incelemede, suça konu çekin K... A.Ş. emrine keşide edildikten sonra ciro yoluyla başka bir kişinin eline geçtiği, ondan da yine ciro yoluyla müşteri şirkete geçtiği ve süresi içinde bankaya ibraz edildiğinde “karşılıksızdır” işlemi yapıldığının, iddia edildiği somut olayda çekin müşterinin elinde olup olmadığı araştırılarak, sonucuna göre değerlendirme yapılması gerektiği halde hamil kavramı dar yorumlanarak, yetersiz gerekçe ile müşterinin şikâyet hakkı olmadığından bahisle davanın düşürülmesine karar verilmesi...” Samsun BAM 5. CD. 30.11.2017 T. 2017/2242 E., 2017/2068 K. (Günay E.. (2018) **Karşılıksız Çek ve Cezai Sonuçları**. Ankara: Seçkin Yayınları, 83).

³⁶⁷ Yazarın kullandığı “hamil” ibaresinin hangi ciro hamiline şamil olacağına ilişkin herhangi bir açıklık bulunmamaktadır.

³⁶⁸ 3167 sayılı Kanun döneminde şikâyet hakkına sahip olanlar için bkz. Soyer – Güleç, S., (2007). **Borç İçin Hapis Yasağı**. Ankara: Seçkin Yayınları, 163 – 168; Ayrıntılı bilgi için bkz. Özdamar, M., (2002) “Çek Kanununda Yapılan Değişiklik Üzerine Bir Değerlendirme”, **GÜHFD** C. 4, S. 1-2, sa. 101-154.

³⁶⁹ Şen, E.. (2017) “**Son Kararlar Işığında Karşılıksız Çekte Şikâyet Hakkı**” (<https://www.hukukihaber.net/son-kararlar-isiginda-karsiliksiz-cekte-sikayet-hakki-makale,5498.html> adresinde 25.10.2017 tarihinde yayınlanan köşe yazısı) (E.T. 10.04.2019); Aynı yönde bkz.; Günay, 2018, 69-75.

Kanaatimizce, söz konusu içtihat ve görüş ayrılıkları dikkate alındığında tahsil cirosu hamilinin cirantasının bu yöndeki olası bir hak kaybını engellemek ve senedin tahsilini gerçekleştirme yolunda karşılıksız çek düzenleyen kişiye karşı kendisini avantajlı konuma getiren bu şikâyet hakkını kullanması daha yerinde olacaktır.

2.4.1.16. ÇekK m. 7/f. 4-5 Hükümü Uyarınca Şikâyette Bulunma Yetkisi

Tahsil cirosu hamili, mezkûr Kanunun 7'nci maddesinin dördüncü³⁷⁰ ve beşinci³⁷¹ fıkralarında ihdas edilen ilgili suçların oluşması halinde de şikâyet hakkını kullanma yetkisine sahiptir. Hatta söz konusu hükümler dolayısıyla sahip olunan bu yetkinin (bilhassa m. 7/f. 5 uyarınca sahip olunan yetkinin) icra edilmemesi, *kanaatimizce*, tahsil cirosu hamilinin özen yükümlülüğünü ihlali sonucunu doğurur.

Her ne kadar banka görevlisinin ÇekK m. 7/f. 4 uyarınca, talebe rağmen çek hakkında “*karşılıksızdır*” işlemi yapmaması cirantanın başvuru borçlularına başvurma imkânını doğrudan ortadan kaldırmasa da (zira bu durumda tahsil cirosu hamili, TTK m. 808/f. 1-a ve m. 809 uyarınca ödememe halini belirleyen bir protesto düzenleme imkânına sahiptir.), onun, çeşitli masraflar yapmasına (örneğin protesto masrafı) neden olur³⁷². Diğer yandan beşinci

“.... 5941 sayılı Kanun'un 5. maddesinin 1. fıkrasının 1. cümlesinde “Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde ibrazında, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet veren kişi hakkında, hamilin şikâyeti üzerine, her bir çekle ilgili olarak, binbeşyüz güne kadar adli para cezasına hükümlenir.” hükmü yer almaktadır. Bu hükmü göre; 5941 sayılı Kanun'un 5. maddesinde düzenlenen “çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet verme suçu”ndan dolayı şikâyet hakkı sadece, suçun işlendiği anda mağdur konumundaki “çeki ödeme için bankaya ibraz eden hamile” aittir. Çeki ibraz eden dışındaki lehtar ya da cirantaların suçun işlendiği anda mağdur konumunda olmamaları nedeniyle şikâyet hakları yoktur.” Y. 10. CD. 19.03.2012 T. 2011/15928 E., 2012/6397 K. (Günay, 2018, 77); “.... 6728 sayılı Kanunla değişik 5941 sayılı Kanun, cirantaya ve kanuni veya akdi teminatı nedeniyle çeki elinde bulunduran bankaya şikâyet hakkı tanımamaktadır. Şikâyet hakkının ibraz eden ve karşılıksız işlemi yaptıran hamile ait olmasının nedeni ise bu kişinin suçun mağduru konumunda bulunması ve ceza hukukuna göre kişiye sıkı sıkıya bağlı olan şikâyet hakkının devir ya da temlik edilemeyeceği kuralıdır. Bu açıdan olaya baktığımızda müştekinin çeki bankaya ibraz eden hamil konumunda olmadığı açıktır. Çek karşılıksız işlemi yapıldıktan sonra geri dönüş ciroyuyla müştekinin eline geçmiştir. Bu nedenle müştekinin şikâyet hakkı bulunmamaktadır.” İzmir BAM 11. CD. 30.10.2017 T. 2017/3081 E., 2017/1952 K. (Günay, 2018, 78, 79).

³⁷⁰ ÇekK m. 7/f. 4 “Kısmen veya tamamen karşılığı bulunmayan çekle ilgili olarak, talebe rağmen, karşılıksızdır işlemi yapmayan banka görevlisi, şikâyet üzerine bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

³⁷¹ ÇekK m. 7/f. 5 “Karşılığı tahsil edilmek üzere bankaya ibraz edilen çekin karşılığının hesapta mevcut olmasına rağmen, hamile ödemede bulunmayan ya da bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarı hamile ödemeyen banka görevlisi, şikâyet üzerine bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

³⁷² Belirtmek gerekir ki, 5941 sayılı ÇekK m. 3/f. 5 hükmünde değişiklik yapan 28/11/2017 tarihli ve 7061 sayılı Kanunun 100 inci maddesi gereği, ödenmesi talep edilen bir çekin üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce muhatap bankaya ibrazı, 31/12/2020 tarihine kadar, geçersizdir. Dolayısıyla 31/12/2020 tarihine kadar olan süreçte tahsil cirosu hamilinin, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce muhatap bankaya ödeme için

fikra hükmü uyarınca banka görevlisinin ilgili hesapta para bulunmasına rağmen ödemede bulunmaması ya da bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarı ödememesi halinde cirantanın doğrudan senet bedelinden mahrum kalması söz konusu olur. Bu noktada tahsil cirosu hamili özen yükümlülüğü gereğince söz konusu durumu ortadan kaldırılmak amacıyla gerekli girişimlerde bulunmalıdır.

2.4.1.17. İcra Takibinde Bulunma Yetkisi

TTK m. 688/f. 1 hükmü uyarınca tahsil cirosu hamili senetten doğan tüm hakları kullanabilir. Daha önce de ifade edildiği üzere, tüm hakları kullanma yetkisinin yalnızca senedin tahsili amacına matuf işlemler ile sınırlı olduğu söylenilebilir³⁷³. Bu kapsamda tahsil cirosu hamili zilyetliğinde bulunan senet dolayısıyla İİK m. 167 ve devamı hükümleri uyarınca kambiyo senetlerine özgü takip yoluna başvurulabilir³⁷⁴. Hatta *kanaatimizce*, tahsil cirosu hamilinin hukuki konularda yetersizliği söz konusu ise kendi adına bir avukata vekâlet vererek, takip işlemlerinin gerçekleştirilmesini yahut senedin tahsiline ilişkin diğer hukuki işlemlerin yürütülmesini sağlaması mümkündür. Aksi halde sorumluluğu gündeme gelebilir.

2.4.1.18. Sebepsiz Zenginleşme Davası Açma Yetkisi

Senet hamilinin sebepsiz zenginleşme davası açma hususundaki hak ve yetkisi TTK m. 732’de, “*zamanaşımı sebebiyle, düzenleyenin veya kabul edenin poliçeden doğan yükümlülükleri düşmüş bile olsa, bunlar poliçenin hamiline karşı, onun zararına zenginleşmiş olabilecekleri kadar borçlu kalırlar.*” şeklinde hüküm altına alınmıştır. Bu hüküm uyarınca öngörülen sebepsiz zenginleşmeden doğan talebin temel borç ilişkisiyle herhangi bir ilgisi yoktur. Anılan maddede sayılan şartların varlığı halinde hamil sahip olduğu bu talep hakkını doğrudan herhangi bir hukuki ilişkide bulunmadığı düzenleyene veya senedi kabul eden

ibraz ettiği bir çek için, banka görevlisi tarafından ödeme yahut karşılıksızdır işlemi yapmaması üzerine, ilgili hakkında şikâyetle bulunma yetkisi yoktur.

³⁷³ Öztan, 1997, 612.

³⁷⁴ Tüzel, 2005, 66; Ayan, 2009, 1464, 1465; Pulaşlı, 2018, 169; Helvacı, M. (2013) “Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları”. *İÜHFİM* LXXI S.2, 177; Tahsil cirosu hamilinin icra takibinde bulunma yetkisi olmadığına dair katılmaya imkân göremediğimiz kararında Yargıtay, senede tahsil cirosu ile iktisap eden bankanın senet lehtarına hakkında icra takibi yapamayacağına hükmetmiştir. (Y. 12. HD. 07.06.2006 T., 2006/10921 E., 2006/14767 K. Ayan, 2009, 1481 dph 29); Aynı yönde ve katılmaya imkân bulmadığımız Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı YHGK 05.06.1985 T., 1983/12-792 E., 1985/559 K. bkz. Tüzel, 2005, 66).

muhabata karşı ileri sürmektedir³⁷⁵. Sebepsiz zenginleşme davasının doğrudan kambiyo ilişkisinden kaynaklanması nedeniyle tahsil cirosu hamili tarafından da açılabilmesi mümkündür. Fakat hamilin böyle bir yetkiye sahip olabilmesi, cirantasının TTK m. 732’de anılan şartları sağlamasına bağlıdır³⁷⁶. Bu konuda Kanunda herhangi bir açıklık bulunmamakla birlikte, senedin devredildiği tarihte cirantanın TTK m. 732’de anılan şartları sağlamamasına rağmen tahsil cirosu hamilinin ihmali neticesinde (örneğin senedi ödeme için ibraz etmemesi yahut ödememe durumunun tespiti amacıyla protesto düzenlememesi gibi) anılan şartları sağlaması durumunda da, hamil sebepsiz zenginleşme davası açma yetkisini kullanabilir³⁷⁷. Açılan davada hamil, müvekkili adına yemin edemeyeceği gibi borçlular tarafından kendisine yemin teklif edilemez³⁷⁸. Aynı zamanda hamilin şahit olarak dinlenilmesi de mümkün değildir³⁷⁹.

2.4.1.19. İptal Davası Açma Yetkisi

Senedin zayi olması, senedin kullanılmaz hale gelmesi ve kaybolması hallerini kapsar. Bilhassa senedin unsurlarının belirlenemez hale gelmesi sonucu senet borçlularının tamamının yahut bir kısmının belirlenememesi, senedin çalınması, suya düşmesi, yanması ve diğer benzer haller zayi olma kapsamında değerlendirilir³⁸⁰. Anılan bu durumların varlığı halinde senedi tahsil cirosuyla iktisap etmiş olan tahsil cirosu hamili TTK m. 757 ve devamı hükümleri uyarınca senedin iptalini dava edebilir³⁸¹.

³⁷⁵ Öztan, 1997, 906.

³⁷⁶ Öztan, 1997, 908; Bu şartlar; 1- senedin (poliçe, bono, çek) varlığı, 2- hamilin senede dayalı olarak talepte bulunma hakkını kaybetmiş olması, 3- düzenleyen veya muhabatın malvarlığında zenginleşmenin gerçekleşmesi, 4- zenginleşmenin hamilin zararına gerçekleşmiş olması (bkz. Özkan Ö. (2001). “Poliçede Sebepsiz Zenginleşme Davası”. *Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı*. (2. Bası). İstanbul: Beta Yayınları, 517 vd.; Şimşek, E., (1977) “Kambiyo Senetlerinde Haksız İktisap Davası”. *BATİDER* C. 9 S. 2, 354 (Şimşek, 1977/1).

³⁷⁷ Şimşek, 1977/1, 357 – 361; Ancak söz konusu halde tahsil cirosu hamilinin TBK m. 505/f. 2 uyarınca sorumluluğu doğacaktır.

³⁷⁸ Öztan, 1997, 612; Şimşek, 1982, 100; Buna karşılık *Kınacıoğlu* tahsil cirosu hamilinin yemin edebileceği görüşündedir. (Kınacıoğlu, 1993, 185).

³⁷⁹ Öztan, 1997, 612; Şimşek, 1982, 100; Kınacıoğlu, 1993, 185.

³⁸⁰ Poroy, Tekinalp, 2018, 122.

³⁸¹ Öztan, 1997, 612; Öztürk (Dirikkan) H. (1990) *Kıymetli Evrakın Ziyai ve İptali*. Ankara: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi, 41; Sezer A. (2016). *Kıymetli Evrakın Zayi Olması ve İptal Davası*. (4. Bası). Ankara: Adalet Yayınevi, 232; Gürühan C. (2011) *Çekin Zayi Olması ve İptali*. Ankara: Adalet Yayınevi, 60, 61; Esenkar B. (2007). *Çekin Ziyai ve Özellikle Çalınma Hali*. (2. Bası). Ankara: Adalet

2.4.1.20. Senedi Temlik veya Rehin Cirouyla Devretme Yetkisi

Senet mülkiyetinin hamile geçmediği gizli tahsil cirosuna dayanarak gerçekleştirilen temlik cirouyla senedi devralan hamil, cirosunun temlik ve teşhis işlevlerini haiz olmaması nedeniyle, senedi bir temlik veya rehin cirouyla devredemez³⁸². Ancak buna rağmen hamilin senedi temlik veya rehin cirouyla devretmesi halinde TTK m. 686/f. 2 hükmü uyarınca iyi niyetli devralanın hakkı korunur. Yetkisi olmadığı halde böyle bir işlem gerçekleştiren gizli tahsil cirosu hamili 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu³⁸³ (TCK) m. 155 anlamında “*güveni kötüye kullanma*” suçunun faili olur.

Buna karşılık, mülkiyetin hamile devredildiği tam inanlı gizli tahsil cirosu hamili senedi temlik veya rehin cirosu ile devredebilir. Bu halde senedi devralan hamil TTK m. 686/f. 2 uyarınca senedin mülkiyetini kazanır³⁸⁴. Söz konusu bu devir nedeniyle hamilin TCK m. 155 anlamında herhangi bir sorumluluğu söz konusu olmaz.

2.4.1.21. Sulh, İbra ve Feragat Yetkisi

Tahsil cirosu hamilinin senedin tahsili amacı dışında kalan işlemleri yapması konusunda yetkili olup olmadığı konusunda doktrinde çeşitli görüşler ortaya konulmuştur. *Karayalçın*, hamilin, senetten doğan bütün hakları kullanabilmesi konusundaki yetkisini geniş yorumlayarak, senedin tahsiline ilişkin işlemleri yapma yetkisine ek olarak sulh ve feragat işlemlerini de yapmaya yetkili olduğunu savunmuştur³⁸⁵. Aynı görüş doğrultusunda *Şimşek*, Yargıtay Ticaret Dairesinin 29.03.1971 tarihli ve 1075/2452 sayılı bir kararını³⁸⁶ da dayanak

Yayınevi, 82; “*Davacı İ. Tuncer vekili, hasımsız olarak açtığı davada, müvekkilin eşi adına düzenlenen ve davacıya ciro edilen, borçlusu H. Eroğlu olan ve Z. Bankası Suadiye Şubesi’ne tahsili için teslim edilen bononun, banka tarafından tahsil için borçlusunun adresine göndermek suretiyle zayi ettiğini ileri sürerek, senedin iptaline karar verilmesini istemiş ve mahkemece, dava dışı vekil olan hamil bankanın dava ehliyetinin bulunmadığı gerekçesiyle, davanın aktif dava ehliyetinin bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Tahsil cirosu, ciro edilene alacağı tahsil yetkisi vermek amacıyla yapılan cirodur.....Senedi tahsil cirosu ile devralan hamil, tahsile yönelik bonodan doğan bütün hakları kullanabilir (TK m. 600/f. 1) (TTK m. 688/f. 1). Bu haklar içinde zayi nedeniyle iptal davası açma hakkı da yer almaktadır.*” Y. 11. HD. 15.03.2004 T. 8191 E., 2546 K. (Eriş, 2010, 3734).

³⁸² Poroy, Tekinalp, 2018, 211; Öztan, 1997, 613; Tüzel, 2005, 70; Hacıömeroğlu, 2017, 122.

³⁸³ RG: 25611, 12/10/2004 T., Tertip: 5, Cilt: 43.

³⁸⁴ Poroy, Tekinalp, 2018, 211, 212.

³⁸⁵ Karayalçın, 1959, 89.

³⁸⁶ YTD., 29.03.1971 T. 1075 E., 2452 K. (Şimşek, 1977, 276).

göstererek, TTK m. 688/f. 1 hükmünde ifade edilen, tahsil cirosu hamilinin senetten doğan tüm hakları kullanabilmesi yetkisinin içinde sulh ve ibra yetkisini de bulunduğunu ve bu sebeple tahsil cirosu hamilinin anılan işlemleri gerçekleştirebilmesinin mümkün olduğunu belirtmektedir³⁸⁷. Buna karşılık *Arslanlı*, tahsil cirosu hamilinin sahip olduğu yetkilerinin, senetten doğan hakların kullanılması ile sınırlı olduğunu ve bu sebeple hamilin söz konusu haklar üzerinde tasarruf etmesi sonucunu doğuran sulh, ibra ve feragat gibi işlemleri yapmaya yetkili olmadığını savunmuştur³⁸⁸. Aynı doğrultuda *Poroy/Tekinalp*, tahsil cirosuyla elde edilmek istenen amacın, senet bedelinin tahsili konusunda temsil yetkisi verilmesi olduğunu ve bu doğrultuda hamilin, senet üzerinde tasarruf sonucu doğuran bu işlemleri yapmasının mümkün olmadığını savunmuştur³⁸⁹.

Kanaatimizce tahsil cirosunun amacı ve bu kapsamda içerdiği yetki göz önünde bulundurulduğunda, sulh, ibra ve feragat işlemlerinin yapılması konusundaki yetkinin varlığına ilişkin tereddütte, olumsuz yanıt veren yazarların görüşünü üstün tutmak daha yerinde olacaktır.

2.4.1.22. Süre Verme Yetkisi

Tahsil cirosu hamilinin süre vermeye yetkili olmadığı *kanaatindeyiz*³⁹⁰. TTK m. 754 (778/f. 1-i, m.818/f. 1-r)) uyarınca kambiyo senetlerinde yargısal ve kanuni atıfet süreleri uygulanmaz. Yargısal ve kanuni atıfet sürelerinden anlaşılması gereken, bir mahkeme kararı veya kanun hükmü gereği, borcun vadesi gelmesine rağmen borçluya ifayı geciktirerek yapabilmesi için süre verilmesi ve borçlunun bu süreye dayanarak ifayı geciktirebilmesidir³⁹¹. Kanunda gecikerek ifa imkânı veren hükümler, atıfet süresi yasağına (temdit, imhal, mehil verme yasağına) istisna oluşturur. Örneğin TTK m. 752, m. 694, m.714, İİK m. 317 ve devamı hükümleri bu kapsamdadır³⁹². Ancak doktrinde, taraf iradesiyle kambiyo senedi

³⁸⁷ Şimşek, 1977, 276; Aksi yönde bkz. Öztan, 1977, 613; Ayan, 2009, 1464; Tüzel, 2005, 69; Hacıömeroğlu, 2017, 122.

³⁸⁸ Arslanlı, 1952, 121; Aynı yönde bkz. Doğanay, 2004, 1882.

³⁸⁹ Poroy, Tekinalp, 2018, 212.

³⁹⁰ Aksi yönde bkz. Öztan, 1997, 612; Hacıömeroğlu, 2017, 120.

³⁹¹ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 195.

³⁹² Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 196.

üzerindeki vadenin uzatılmasının (temdidi), her ne kadar Kanunda açıkça öngörülmemiş olsa da, öğretide geçerli olduğu kabul edilmektedir³⁹³. Vadenin taraf iradesiyle uzatılması üç farklı şekilde gerçekleşebilir. Bunlar³⁹⁴; a) susma ve eylemsiz kalma suretiyle ödeme müddetinin taraflar arasında zımnen, b) senet üzerinde yeni bir vade yazarak, “... tarihine kadar uzatılmıştır” şeklinde bir kayda yer vererek³⁹⁵ veya c) vadenin ileriye atıldığı yeni bir senet düzenlenmesiyle vade uzatılabilir³⁹⁶.

Bu üç durum haricinde senet bedelinin gecikerek ödenmesi (mühlet, imhal) imkânı, senedin kambiyo senetlerine mahsus takip yoluna dayanılarak icraya başvurulması halinde de söz konusu olabilir. Buna göre borçlunun, kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takibin kesinleşmesinden sonraki bir dönemde, alacaklının kendisine borcun ödenmesi için bir mühlet verdiğini noterden tasdikli veya imzası alacaklı tarafından ikrar edilmiş bir belge ile ispatlaması halinde borcunu gecikerek ödeme imkânı doğar³⁹⁷.

Netice itibariyle tahsil cirosu hamilinin ne kıymetli evrak ne de icra iflas hukuku anlamında, senedin vadesini uzatma (temdit, imhal) yetkisi vardır³⁹⁸. Bunun sebebi; senedin vadesinin uzatılması amacıyla yapılması lazım gelen işlemlerin senette bulunan üzerinde mülkiyet hakkına sahip olan hamil tarafından yapılması gerekliliğidir. Örneğin tahsil cirosu hamilinin susma veya eylemsiz kalma suretiyle senedin vadesinin uzatılması yönünde bir tutum sergilemesi, tahsile ilişkin yetkisini yerine getirmemesi anlamına geleceğinden bu

³⁹³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 196.

³⁹⁴ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 196.

³⁹⁵ Fakat bu halde senedin değiştirilen şekli, sonraki gelenleri bağlar; söz konusu kayıt, değişiklik öncesi senette imzası bulunanları ancak onaylamaları halinde bağlayacaktır.

³⁹⁶ Bu durumda eski senet, değişikliği kabul etmeyenler arasında geçerliliğini korur.

³⁹⁷ Kuru, 2013, 810.

³⁹⁸ Aksi yönde bkz. Öztan, 1997, 612; Yazar söz konusu açıklamasına dayanak olarak Yargıtay Ticaret Dairesinin 07.01.167 tarihli 1965/2968 Esas ve 1697/86 Karar sayılı bir kararını göstermiştir. Söz konusu karar metni şu şekildedir: “Davacısının alacaklısı olduğu emre muharrer senedi tahsil cirosu ile teslim alan davalı banka kendiliğinden vadeyi uzatmış ve yeni vadeye göre senet borçlusunu protesto etmiş olması halinde taraflar arasındaki münasebetin BK 389. maddesi (TBK m. 505) çerçevesinde mütalaası gerekir.” (Akyazan, S.. (1971). **Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat (Son İçtihatlarla – Gerekeçeli – Notlu)**. Ankara: Balkanoğlu Matbaacılık, 368) Vekilin talimatlara uygun davranma borcunun düzenlendiği TBK m. 505 hükmü uyarınca, vekil, vekâlet verenden izin alma imkânı bulunmadığında, durumu bilseydi onunda açıkça izin vereceği hallerde talimattan ayrılabilir. Bu istisnai hal dışında vekâlet verenin talimatlarından ayrılırsa, bundan doğan zararı karşılamadıkça, işi görmüş olsa bile vekâlet borcunu ifa etmiş sayılmaz. Bu hüküm göz önünde bulundurularak söz konusu karar incelendiğinde, tahsil cirosunun hamiline senedin vadesini uzatma konusunda bir yetki vermediği ve buna aykırı bir şekilde işlem gerçekleştiren hamil bankanın sorumluluğuna gidildiği anlaşılmaktadır.

durum, TBK m. 505/f. 2 uyarınca meydana gelebilecek olan zararı tazmin etme yükümlülüğü doğurur³⁹⁹. Diğer yandan, hamilin tahsile ilişkin yetkisinin kapsamı, senet üzerine yeni bir vade yazarak senedin vadesinin uzatılması yönünde bir eylem gerçekleştirmesini yani senet metninde değişiklik yapmasını kapsamamaktadır. Aynı şekilde tahsil cirosu hamilinin senedin tahsili amacıyla kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takibe giriştiği bir ihtimalde borçlunun borcunu gecikerek ödemesi imkânı ancak alacaklının rızası ile gerçekleşebilir. Bu sebeple söz konusu işlemin tahsil cirosu hamili tarafından icra edilmesi mümkün değildir.

2.4.1.23. Cirantasını Takip Yetkisi

Tahsil cirosunda ciranta, senedin mülkiyetini devretmediğinden, hamilin senedin tahsilini sağlamak amacıyla cirantasını takip etmesi mümkün değildir⁴⁰⁰. Tahsil cirosu ile devredilen senedin bir poliçe veya çek olması halinde bu hususta yapılacak açıklama, her ne kadar yalnızca teorik bir anlam taşısa da, farklılık gösterebilir. Şöyle ki, poliçe ve çek TTK m. 673 (m. 818/f. 1-a) hükmü uyarınca bizzat düzenleyen emrine düzenlenebilir. Bu şekilde düzenlenmiş olan bir poliçe veya çekin lehtar (düzenleyen) tarafından tahsil cirosu ile devredilmesi halinde tahsil cirosu hamilinin cirantasını takip edememesi kuralının teorik bir istisnası meydana gelmiş olur.

2.4.1.24. Senet Metninde Değişiklik Yapma Yetkisi

Kural olarak, tahsil cirosu hamilinin, senette bulunan hak üzerinde mülkiyet hakkının bulunmamasının doğal sonucu olarak senet metninde değişiklik yapma yetkisi de yoktur. Bu sebeple, hamilin, tasarruf yetkisi olmadığı belge üzerinde yapacağı değişiklik cirantanın senet üzerindeki hakkını kullanmasına engel teşkil eder ve bu halde TCK m. 205 uyarınca “*resmi*

³⁹⁹ Senedin vadesi gelmesine rağmen, vadede borçluya protesto düzenlemeyerek kendi kendisine senedin vadesini uzatan tahsil cirosu hamilinden, cirantanın meydana gelen zararını ispat etmesi şartı ile, meydana gelen zararın talep edilebileceğine ilişkin bkz. Y. 11. HD. 07.01.1967 T. 1965/2968 E., 1967/86 K. sayılı karar.

⁴⁰⁰ Arslanlı, 1952, 121; Erol, A. N., (1971). *Takip Hukukunda Kambiyo Senetleri (Poliçe – Bono – Çek)*. Ankara: Doğu Matbaacılık, 254; “*Takip dayanağı çek alacaklı bankaya lehtar tarafından ‘tahsil cirosu’ ile ciro edildiğinden TTK m. 600 (TTK m. 688) uyarınca hamil, cirantası olan lehtarı takip edemez ise de, vekilin hamil sıfatıyla keşideciyi takip etmesinde engel bir durum yoktur....*” Y. 12 HD. 07.03.2000 T. 3059 E., 3896 K. (Günay, E., (2013). *Cirolu Çeklerde Yetkili Hamil*. (Genişletilmiş 2. Bası). Ankara: Seçkin Yayınları, 112); Y. 12. HD. 09.02.2010 T., 2009/21230 E., 2010/2520 K. (HukukTürk Hukuk Veri Tabanı E.T. 18.04.2019); Y. 12. HD. 07.03.2000 T. 3059/3896 (Uyar, 2013, 124); Y. 12. HD. 24.04.2012 T. 28686/13617 (Uyar, 2013, 216).

belgeyi bozmak” suçu oluşur⁴⁰¹. Ancak hamil, senedi cirantasına iade ederken kendisini tahsil konusunda yetkilendiren ciroyu çizmeye yetkilidir⁴⁰². Buna paralel olarak hamil TTK m. 688/f. 1 son cümle hükmü uyarınca sahip olduğu devir yetkisini kullanarak senedi devreder ancak tahsil gerçekleşmeden önce herhangi bir sebeple geri alırsa yapmış olduğu bu tahsil cirosunu da çizmeye yetkilidir. Fakat belirtilmelidir ki, tahsil cirosu hamili senedin zilyetliğine sahip olduğu sürece yapmış olduğu bu ciroyu çizmesinde gerek olmaksızın senedin tahsilini gerçekleştirmeye yetkilidir⁴⁰³.

Kanaatimizce, senedin “açık (beyaz) poliçe” (TTK m. 680) ya da “açık (beyaz) bono” (TTK m. 778/f. 2-f) yahut “açık (beyaz) çek” olması halinde tahsil cirosu hamilinin senedi doldurma yetkisi bulunmaktadır⁴⁰⁴. Ayrıca bu yetkisine dayanarak senet üzerinde gerçekleştireceği değişiklikler TCK m. 205 anlamında bir suça vücut vermez⁴⁰⁵. Hamilin senedi doldurma yetkisi cirantasının sahip olduğu yetki ile sınırlıdır. Bu sebeple tahsil cirosu hamili bu yetkinin dışına çıkararak senedi dolduramayacaktır⁴⁰⁶.

2.4.1.25. Asıl Borç İlişisine Dayanarak Dava Açma Yetkisi

Tahsil cirosu hamilinin, senedin tahsili amacıyla asıl borç ilişkisine dayanan bir dava açma yetkisi bulunmamaktadır⁴⁰⁷. Asıl borç ilişkisi, kambiyo ilişkisinin dışında kalan bir

⁴⁰¹ Y. 11. CD. 10.02.2016 T. 2014/1331 E., 2016/929 K.; Karar incelemesi ve eleştirisi için bkz. Özgenç, İ., Sözüer, A. (2018). “ ‘Resmi Belgeyi Bozmak, Yok Etmek veya Gizlemek’ Suçu TCK, m. 205 ile ‘Özel Belgeyi Bozmak, Yok Etmek veya Gizlemek’ Suçuna (TCK, m. 208) İlişkin Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi” **Dr. Dr. hc. SILVIA TALENBACH’A ARMAĞAN**. Ankara: Seçkin Yayınları, 525-527.

⁴⁰² “...Çek bedelini tahsil etmekle görevlendirilen E... Bank, suç konusu çeki ciranta Necla’ya geri vermiş olması itibarıyla, T.T. Yasasınının 702. (TTK m. 790) maddesine göre, müteselsil ve birbirine bağlı ciro nedeniyle yetkili hamildir. E.... Bank’ın kendi sıfatını çizerek ciranta Necla’ya çeki vermesi normal bir prosedürü ifade eder....” Y. 10 CD. 19.11.1993 T. 1993/7520 E., 1993/12551 K. (Lexpera İBB E.T. 12.03.2019).

⁴⁰³ “Borçlu-keşideci aleyhine yapılan kambiyo takibinde, takibe konulan bonoların tahsil cirosu ile ciro edildiği, takip alacaklısının meşru hamil olmadığı, bu nedenle alacağın bulunmadığı ileri sürülerek takibin iptaline karar verilmesi istenmiş, mahkemece senetlerin tahsil cirosu ile devredildiği, bu sebeple davalı-alacaklının takip yapamayacağı gerekçesiyle takibin iptaline karar verilmiştir. Takip dayanağı bonolar lehdar .. A.Ş.’nin cirosuyla .. A.Ş.’ye devredildiğinden, bu ciro ile yetkili hamil durumuna gelen alacaklının, bono keşidecisini takip etmesinde yasal bir engel bulunmamaktadır. Alacaklının senet üzerinde kendisinin tekrar tahsil cirosu yapmış olması, senedi elinde bulunduruyor olması nedeniyle keşideciye başvurma hakkına engel değildir.” Y. 12. HD. 01.12.2011 T. 2011/9187 E., 2011/27105 K. (Lexpera İBB E.T. 12.03.2019).

⁴⁰⁴ bkz. Poroy, Tekinalp, 2018, 176’ya kıyasen.

⁴⁰⁵ Karş. Erdem, N. (2008). **Kambiyo Senetlerinde Senet Metninde Değişiklik (Tahrifat)**. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 67.

⁴⁰⁶ bkz. Poroy, Tekinalp, 2018, 175’e kıyasen.

⁴⁰⁷ Öztan, 1997, 614; Şimşek, 1977, 279; Tüzel, 2005, 66; Hacıömeroğlu, 2017, 121.

hususdur. Bu kapsamda, asıl borç ilişkisine dayanan bir talepte bulunulabilmesi ancak doğrudan doğruya münasebette bulunan taraflar açısından mümkündür⁴⁰⁸. Kaldı ki söz konusu ilişkiye dayanarak dava açılabilmesi imkânı yalnızca ciro yoluyla tedavül etmemiş olan senetler açısından geçerlidir⁴⁰⁹. Ayrıca belirtilmelidir ki senedi tahsil cirosu ile devreden cirantanın asıl borç ilişkisine dayanan bir dava açma hakkının bulunduğu durumlarda tahsil cirosu hamilinin sebepsiz zenginleşme davası açması ve hatta bu davanın mahkemece herhangi bir nedenle reddedilmiş olması, cirantanın asıl borç ilişkisine dayanan dava açma hakkına hâlel getirmez⁴¹⁰.

2.4.2. Tahsil Cirosu Hamilinin Hakları

Tahsil cirosu hamili ciranta ile aralarında gerçekleştireceği bir sözleşmeyle, kanun veya teamül gereği senedin tahsilini sağlamasıyla birlikte ücrete hak kazanır⁴¹¹. Her ne kadar taraflar arasındaki sözleşmede ücrete ilişkin bir hüküm bulunmasa ve gerçekleştirilen faaliyet sonucu ücrete hak kazanılacağına ilişkin bir teamül bulunmasa da; tahsil cirosu hamilinin tacir olması ve senedin tahsili işlemi ticari işletmesini ilgilendiren bir iş veya hizmet olarak yapması halinde TTK m. 20 (ayrıca TTK m. 15/f. 1) uyarınca uygun bir ücrete hak kazanması gerekir⁴¹². Örneğin, senedin bir bankaya tahsil cirosu ile devredilmesi halinde taraflar arasında yapılan sözleşmede ücrete ilişkin herhangi bir hüküm yer almasa da TTK m. 20 gereği banka uygun bir ücret talep edebilecektir.

Bono veya poliçeye ilişkin başvuru hakkının TTK m. 729 uyarınca retret düzenlenerek kullanıldığı durumlarda, söz konusu retretin (poliçenin) tahsili görevinin üstlenilmesi halinde ücret (komisyon), hamilin doğrudan doğruya kanundan doğan bir hakkı olarak karşımıza çıkar. TTK m. 729/f. 2 hükmünde ifade edilen “*komisyon*” ibaresinden, poliçenin (retretin) bir bankaya tahsil ettirildiği durumlarda bankanın alacağı komisyonun anlaşılması gerektiği

⁴⁰⁸ Öztan, 1997, 903.

⁴⁰⁹ Öztan, 1997, 903.

⁴¹⁰ Karş. Öztan, 1997, 903.

⁴¹¹ Karş. TBK m. 502/f. 3.

⁴¹² TTK m. 20 “*Tacir olan veya olmayan bir kişiye, ticari işletmesiyle ilgili bir iş görmüş olan tacir, uygun bir ücret isteyebilir. Ayrıca, tacir, verdiği avanslar ve yaptığı giderler için, ödeme tarihinden itibaren faize hak kazanır.*”

ifade edilmiştir⁴¹³. *Kanaatimizce*, söz konusu komisyonun yalnızca bankanın hak kazanacağı bir ücret olarak sınırlandırılmaması gerekir. TTK m. 729/f. 2 hükmüne karşılık gelen 6762 sayılı TTK m. 641/f. 2 hükmünde belirtilen “*tellallık ücreti*” ibaresi 6102 sayılı Kanunda ifade edilen “komisyon” ibaresi yerine kullanılmaktaydı. Dolayısıyla söz konusu madde hükmünde ifade edilen “komisyon” ücreti, sıfatı konusunda herhangi bir ayırım yapılmaksızın senedin tahsili işini üstlenen her kişinin hak kazanabileceği bir ücret olarak yorumlanmalıdır.

Tahsil cirosu hamilinin sahip olduğu yetkileri kullanırken yaptığı giderlerin ve tüm gerekli harcamaların ciranta tarafından, faiziyle, geri ödenmesi gereklidir (karş. TBK m. 510). Ciranta tarafından bu ödemenin yapılması için, hamilin yaptığı bu masrafların senedin tahsili için gerekli olması önem arz eder⁴¹⁴. Örneğin, düzenleyen veya diğer cirantalar (tahsil cirosu cirantası hariç) tarafından “*masrafsızdır*”, “*protestosuzdur*” gibi kayıtlar konularak protesto işleminde muaf tutulan bir senedin tahsili için protesto çeken tahsil cirosu hamili gerçekleştirdiği bu işlem için yaptığı harcamayı cirantasından talep edemeyecektir⁴¹⁵. Zira söz konusu masrafın yapılması senedin tahsili için gerekli değildir. Benzer sonuç protesto yapılmasını gerektirmeyen diğer hallerin varlığı halinde de (TTK m. 714/f. 6 uyarınca muhatabın yahut kabule arzı yasak olan poliçenin düzenleyenin iflas etmesi hali, TTK m. 731 uyarınca protesto düzenlenmesinin bir devletin mevzuatı veya herhangi bir mücbir sebep gibi aşılması imkânsız bir engelden dolayı 30 gün veya daha uzun bir süre için mümkün olmaması hali) geçerli olacaktır. Benzer şekilde cirantanın izin veya talimatı olmaksızın nüsha düzenlettirilmesi için tahsil cirosu hamili tarafından yapılan masraflarda talep edilemez.

Buna karşılık, tahsil cirosu cirantasının ciro şerhine “*protestosuzdur*”, “*gidersiz*” veya “*masrafsız iade*” şeklinde kayıtlar koymak suretiyle hamilin yetkilerini kısıtlaması mümkün değildir⁴¹⁶. Söz konusu kayıtlar TTK m. 722/f. 1 hükmü uyarınca düzenleyen, ciranta veya aval verenlerin hamilin kendilerine başvurma hakkını kullanabilmesi için gerçekleştirmesi

⁴¹³ Poroy, Tekinalp, 2018, 243.

⁴¹⁴ Örneğin, tahsil cirosuna konu senedin bir çek olması ve bankaya devredilmesi halinde banka muhatabı olmadığı çeklerin, çekin tahsilini sağlamak amacıyla bazı üyelik ücretleri ödemektedir. Bankanın bu ödemeleri karşılayabilmesi için, cirantasından masraf talebinde bulunması faaliyetinin ve tacir sıfatının bir gereğidir. (2019 yılı Takasbank üyelik, işlem ücreti ve komisyon miktarları için bkz. https://www.takasbank.com.tr/documents/Document/cek-takas-slemleri-14_03_2019.pdf E.T. 14.04.2019)

⁴¹⁵ Şimşek, 1977, 274; Hacıömeroğlu, 2017, 121 dnp. 470.

⁴¹⁶ Karşı yönde bkz. Şimşek, 1982, 97; Tüzel, 2005, 69.

gereken kabul etmeme veya ödememe protestolarından muaf olmasını sağlamak için koyabilecekleri kayıtlardır. Bu kayıtların ciranta yahut aval veren kişi tarafından yazılması halinde hamil ancak yazan kişiye karşı protesto çekmekten kaçınabilir⁴¹⁷. *Kanaatimizce*, tahsil cirosu cirantasının kendisi açısından böyle bir kayıt koyması mümkün olmadığı gibi diğer cirantalar adına da böyle bir kayıt koyması söz konusu olamaz. Dolayısıyla tahsil cirosu cirantası tarafından yazılacak bu kayıtlar TTK m. 682/f. 1 hükmü uyarınca yazılmamış sayılacaktır. Bunun doğal bir sonucu olarak ciranta tarafından konulan söz konusu kayıtlara rağmen tahsil cirosu hamili tarafından gerçekleştirilen işlemler neticesinde yapılan masrafların ciranta tarafından tazmin edilmesi gerekir.

Tahsil cirosu hamilinin cirantadan talep edebileceği bir diğer masraf senedin tahsili için girişeceği icra takibi veya sebepsiz zenginleşme davası için yapacağı harcamalardır. Ancak tahsil cirosu hamilinin kusuruyla senedin zayi olması halinde açacağı iptal davasında yaptığı masrafları cirantasından talep etmesi mümkün değildir. Zira yapılan bu masraflar senedin tahsili amacına matuf olsalar da, hamilin kusuru dolayısıyla meydana geldikleri için cirantanın sorumluluk alanı dışındadırlar.

Senette bulunan hak üzerindeki mülkiyetin hamile geçmediği gizli tahsil cirosunda hamil, senedin tahsili amacına matuf olarak yaptığı masrafları cirantadan talep edebilir. Ancak senet mülkiyetinin, taraflar arasında öngörülen amacın gerçekleşmesi anına kadar, hamile geçtiği “*tam inançlı gizli tahsil cirosu*”nda⁴¹⁸, hamilin senedin tahsiline yönelik yaptığı masrafları cirantasından talep etmesi mümkün değildir.

Tahsil cirosu hamilinin senet üzerinde, *kural olarak*, hapis hakkı bulunmamaktadır. TMK m. 950 ve devamı hükümleri uyarınca kıymetli evrak üzerinde hapis hakkının kullanılabilmesinin şartları; a) kıymetli evrak üzerinde borçlunun rızasıyla zilyetlik kurulması, b) muaccel bir alacağın varlığı c) alacaklının (tahsil cirosu hamilinin) zilyetliğindeki kıymetli evrak ile alacak arasında bağlantı bulunması ve d) hapis hakkının kullanılmasının bertaraf edilmemiş olmasıdır⁴¹⁹. Tahsil cirosu hamili açısından hapis hakkının doğmasında senet

⁴¹⁷ Poroy, Tekinalp, 2018, 252.

⁴¹⁸ Bkz. başlık 2.3.2.

⁴¹⁹ Oğuzman, Seliçi, Oktay-Özdemir, 2016, 1042-1046; Sirmen, L. (2018). *Eşya Hukuku*. (6. Bası). Ankara: Yetkin Yayınları, 681 – 684; Esener, T., Güven, K. (2012) *Eşya Hukuku*. (Genişletilmiş 5. Bası). Ankara: Yetkin Yayınları, 540 – 542.

üzerinde borçlunun rızasıyla zilyetlik kurulması ve muaccel bir alacağın varlığı şartları gerçekleşebilirse de, kıymetli evrakla alacak arasında bağlantı bulunması ve hapis hakkının kullanılmasının bertaraf edilmesi hususları bağlamında hakkın doğum şartları gerçekleşmez. Zira kıymetli evrakla alacak arasında bağlantı bulunması için alacağın doğum sebebinin zilyetliğin sürdürüldüğü kıymetli evrak olması; alacağın doğumuna yol açan hukuki ilişkinin aynı zamanda dolaysız zilyetliğin alacaklıya sağlanmasına sebep teşkil etmesi; alacağın doğumuyla alacaklının dolaysız zilyet kılınmasına aynı hukuki işlemler zincirinin temel teşkil etmesi aranır⁴²⁰. Tahsil cirosu ile taraflar arasında kurulan ilişki dikkate alındığında, hapis hakkının doğumuna sebebiyet verebilecek alacak ile kıymetli evrak arasında bağlantı bulunması şartının neredeyse hiçbir durumda gerçekleşmeyeceği söylenebilir.

Tahsil cirosu hamilinin hapis hakkının doğumuna engel olan temel sebep, taraflar arasında hapis hakkının bertaraf edilmemiş olmasıdır. TMK m. 951/f. 2'ye göre alacaklı hapis hakkını kullanmamayı borçluya taahhüt etmişse hapis hakkı kazanılamaz⁴²¹. Diğer yandan borçlu tek taraflı olarak, kıymetli evrakı alacaklıya teslimden önce veya teslim sırasında vereceği talimatla da alacaklının hapis hakkını kazanmasına engel olabilir⁴²². Borçlunun kıymetli evrakın teslimi esnasında senedin her an kendi emrine hazır bulundurulmasını bildirmesi hapis hakkının doğumunun engellenmesi açısından yeterli görülmektedir⁴²³. Tahsil cirosu hamili açısından bu talimat, senedin kendisine devredilmesine sebep teşkil eden tahsil cirosunun niteliği gereği her zaman ciranta tarafından sona erdirilmesinin mümkün olması şeklinde tezahür edebilir.

Kanaatimizce yapılan tüm bu açıklamalara karşılık, TMK'da belirtilen iki şartın kümülatif bir şekilde tahsil cirosu açısından gerçekleşmesi halinde tahsil cirosu hamili senet üzerinde hapis hakkı kazanır. TMK m. 950/f. 2 hükmü uyarınca, senet üzerinde zilyetlik kurulmasına sebebiyet veren ilişkinin (tahsil cirosunun) ve alacağın taraflarının tacir olması halinde, senet ve alacak arasında bağlantının bulunduğu kabul edilir. Diğer yandan TMK m. 952/f. 2 uyarınca, borçlunun, kıymetli evrakın teslim edilmesinden sonra aciz haline düşmesi

⁴²⁰ Oğuzman, Seliçi, Oktay-Özdemir, 2016, 1045; Sirmen, 2018, 682, 683; Esener, Güven, 540, 541.

⁴²¹ Oğuzman, Seliçi, Oktay-Özdemir, 2016, 1046; Sirmen, 2018, 684.

⁴²² Oğuzman, Seliçi, Oktay-Özdemir, 2016, 1046; Esener, Güven, 2012, 542.

⁴²³ Oğuzman, Seliçi, Oktay-Özdemir, 2016, 1046.

veya alacaklının, borçlunun aciz halinde olduğunu kıymetli evrakın kendisine tesliminden sonra öğrenmesi halinde, *hapis hakkının doğumuna engel olacak bir talimatın bulunması halinde dahi*, alacaklı hapis hakkını kullanabilir. Netice itibariyle, bir tacirin hamili olduğu senedi tahsil etmesi için bankaya tahsil cirosuyla devretmesi halinde bankanın senedin tahsili için gereken tüm işlemleri gerçekleştirmiş olmasına rağmen senedin tahsilini sağlayamaması ve bunlara ek olarak senedi tahsil cirosu ile devreden cirantanın aciz haline düşmesi durumunda, tahsil cirosu hamili banka yapmış olduğu masrafların ödenmesine karşılık olarak senet üzerinde hapis hakkını kullanabilecektir.

Türk Borçlar Kanunu m. 512/f. 1 uyarınca sözleşmeyi uygun olmayan bir zamanda sona erdiren taraf diğerinin bundan dolayı bir zararının doğması halinde gidermekle yükümlüdür. Tahsil cirosu hamili ile ciranta arasında yapılan anlaşmada, hamilin ücrete hak kazanması sözleşmenin tam olarak ifa edilmesi (yani senedin tahsili yahut bunun mümkün olmaması halinde tahsil için gerekli işlemlerin yapılması) şartına bağlanması halinde, uygun olmayan bir zamanda (örneğin senedin tahsili için yapılan icra takibinin sonuçlanmak üzere olduğu), hamilin herhangi bir kusuru olmaksızın, ciro ilişkisinin ciranta tarafından sona erdirilmesi halinde, her ne kadar sözleşme tam olarak ifa edilmemiş olsa da, cirantanın hamilin tüm zararı tazmin etmesi ve bilhassa tahsil cirosu hamilinin ücretini vermesi gereklidir.

2.4.3. Tahsil Cirosu Hamilinin Borçları

Senedin tahsilini cirantasının ad ve hesabına gerçekleştiren bir vekil konumunda olan tahsil cirosu hamilinin, cirantası tarafından verilen talimatlara uygun hareket etmesi gereklidir. Söz konusu talimatlar ciranta tarafından sözlü ya da yazılı olarak verilebilir⁴²⁴. Hamil, cirantanın hukuka ve ahlaka aykırı talimatlarına uymak zorunda değildir⁴²⁵. Ayrıca, hamil kendisine verilen talimatları dikkatle incelemelidir. Söz konusu talimatların amaca (senedin tahsiline) uygun olmadığı veya faydasız olduğu kanaatine varırsa, cirantayı bu konuda uyarmalıdır⁴²⁶. Cirantanın, hamile talimat vermek amacıyla ciro şerhine yazacağı her kayıt ve şart TTK m. 682/f. 1 hükmü uyarınca yazılmamış sayılır. Yazılmamış sayılmaya karşılık gelen yaptırım ise “*yokluk*”tur. Bu kapsamda ciro zincirinde bulunan ve ciranta

⁴²⁴ Yazılı talimatların senet metninden ayrı bir şekilde verilmesi gerektiği hususunda bkz. başlık 2.2.3.

⁴²⁵ Aral, Ayrancı, 2012, 407.

⁴²⁶ Aral, Ayrancı, 2012, 407.

tarafından hamile verilen birer talimat niteliği taşıyan kayıtlar, üçüncü kişiler açısından herhangi bir hüküm ifade etmeyeceği gibi taraflar arasında da hüküm ifade etmez⁴²⁷. Hamil ancak cirantadan izin alma imkânı bulunmadığında, durumu bilseydi onunda izin vereceği açık olan hallerde talimattan ayrılabilir⁴²⁸. Hamilin, cirantanın verdiği talimattan ayrılmasının caiz olduğu bu hal dışında, talimattan ayrılması halinde bir zararın meydana gelmesi söz konusu olursa, bu zararı karşılamadıkça, senedin tahsilini gerçekleştirse bile vekâlete ilişkin borcunu ifa etmiş olmaz⁴²⁹.

Tahsil cirosu hamili, senedin tahsili için gereken tüm özeni göstermek zorundadır (karş. TBK m. 506/f. 2). Tahsil cirosu hamilinin özen borcu, senedin tahsilinin başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi için hayat tecrübeleri ve hayatın olağan akışına göre gerekli davranışlarda bulunmak ve bunu engelleyecek davranışlardan kaçınmaktır⁴³⁰. Örneğin TTK m. 755/ f. 1 hükmü uyarınca poliçeye ilişkin işlemlerin muhatap veya düzenleyenin ticaret yerinde veya böyle bir yer yok ise konutunda yapılması gerekir. Ticaret yeri veya konutun bulunduğu yerin dikkatle araştırılması gerekir. Kolluktan ya da yerel posta yönetiminden edinilen bilgiler neticesinde bir sonuç alınamaması halinde (TTK m. 755/ f. 2) tahsil cirosu hamilinin özen yükümlülüğünü yerine getirdiği kabul edilmelidir. Hamilin özen sorumluluğunun kapsamı belirlenirken, benzer alanda iş ve hizmetleri üstlenen basiretli bir vekilin göstermesi gereken davranış esas alınmalıdır^{431, 432} (TBK m. 506/f. 3). Bu kapsamda hamil, özen borcuna aykırı

⁴²⁷Anılan kayıtların taraflar arasında hüküm ifade etmesinin arzu edilmesi halinde, ciro şerhinden ve senet metninden bağımsız olarak, sözlü veya yazılı bir anlaşma şeklinde yapılması gerekir.

⁴²⁸ Aral, Ayrancı, 2012, 405, 406.

⁴²⁹ Aral, Ayrancı, 2012, 407.

⁴³⁰ Karş. Aral, Ayrancı, 2012, 401.

⁴³¹ Senedin tahsil cirosuyla bir bankaya devredilmesi halinde, uygulamada hamil bankanın ciranta ile arasında gerçekleştirdiği sözleşmelerde bir takım sorumsuzluk kayıtlarına yer verdikleri görülmektedir. Milletlerarası Ticaret Odası'nca Hazırlanan Ticari Senetlerin Tahsili Hakkında Yeknesak Kuralları m. 18 uyarınca, mücbir sebep ve kaza hallerinde bankaların sorumluluk yüklenemeyeceği kabul edilmiştir. Bu doğrultuda taraflar arasındaki sözleşmeye konulacak kayıtlardan, mücbir sebep ve kaza haline ilişkin olanların geçerli sayılması mümkündür. (Öztaş, 1997, 616; Tüzel, 2005, 67; Hacıömeroğlu, 2017, 125) Buna karşılık hamil banka ve ciranta arasındaki anlaşmada, bankanın hafif kusurundan dolayı sorumlu olmayacağına ilişkin kayıtların *kanaatimizce* de herhangi bir geçerliliği bulunmamaktadır. Zira TBK m. 115/f. 3 hükmü uyarınca, kanunun veya yetkili makamların verdiği izinle icrası mümkün olan, uzmanlığı gerektiren bir hizmet, meslek veya sanatı icra eden borçlunun, hafif kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan anlaşmalar kesin olarak hükümsüzdür. Dolayısıyla yetkili makamların izni ile kurulan ve faaliyette bulunan bankaların hafif kusurlarında dahi sorumlu olmaları gerekecektir. (Öztaş, 1997, 616; Tüzel, 2005, 67; Hacıömeroğlu, 2017, 124, 125).

bir fiili nedeniyle meydana gelen zararlardan cirantasına karşı sorumlu olacaktır⁴³³. Hamilin özen borcunu yerine getirmemesi nedeniyle zarara uğrayan cirantanın hamilin sorumluluğuna giderek uğramış olduğu zararı tazmin edebilmesi için zararın tam manasıyla gerçekleşmesi gereklidir⁴³⁴. Diğer bir ifadeyle, hamilin salt özen yükümlülüğüne aykırı bir fiil gerçekleştirmesi, doğrudan doğruya onun sorumluluğuna gidilmesi sonucunu doğurmaz. Söz konusu yükümlülüğün ihlali bazı durumlarda hamilin sorumluluğuna gidilmesi sonucu doğurmazken; bazı durumlardaysa hamilin sorumluluğuna gidilmesi mümkün hale gelebilir. Örneğin, TTK m. 710/f. 1 hükmü uyarınca kendisine vadeden önce senet bedelinin ödenmesi teklif edilen tahsil cirosu hamilinin bunu reddetmesi ve vade tarihinde senedin tahsilinin gerçekleştirilememesi halinde özen yükümlülüğünün ihlali dolayısıyla sorumluluğu gündeme gelmez. Benzer sonuç mücbir sebepler dolayısıyla ibrazın ve protesto çekilmesinin mümkün olmaması halinde de gündeme gelir. Kanunen belirlenmiş olan süreler dâhilinde senedin ibrazı veya protesto düzenlenmesi, devletin mevzuatı veya herhangi bir mücbir sebep gibi aşılması mümkün olmayan bir engel nedeniyle gerçekleştirilememişse, bu işlemlerin yapılması için öngörülmüş olan süreler uzatılır (TTK m. 731/f. 1). Bu durumda tahsil cirosu hamilinin senet dolayısıyla başvuru hakkı düşmez⁴³⁵. Dolayısıyla öngöremediği ve aşılması imkânsız böyle bir durum karşısında meydana gelen gecikme onun özen yükümünü ihlal ettiği anlamına gelmez. Buna karşılık örneğin, tahsil cirosu hamilinin senedi kaybetmesi başka herhangi bir işlem yapmaksızın cirantanın senet bedelini hamilden talep etmesine imkân vermez. Bu kapsamda cirantanın senedin tahsili için tüm imkânları (örneğin kendi cirantası ile arasındaki asıl ilişkiye dayanan bir dava açması) tüketmiş olmasına rağmen başarılı olamamış

⁴³² TTK m. 711 uyarınca bedeli yabancı para cinsi üzerinden belirlenmiş bir senedin borçlusunun ödemedeki gecikmesi halinde tahsil cirosu hamili, somut olay açısından cirantası açısından en faydalı kur seçimini yaparak ödeme talep etmesi gereklidir.

⁴³³ “Tahsil cirosu bir vekâlet münasebeti husule getirir (TK m. 600) (TTK m. 688). Banka emre muharrer senedin ziyana sebebiyet verdiği için müvekkil alacaklıya karşı sorumludur. (BK. 390) TBK m. 506). Bu sorumluluk müvekkilin zararını tazmin şeklinde tecelli eder.” YTD. 09.02.1970 T. 1968/4134 E., 1970/602 K. (Akyazan, 1971, 415).

⁴³⁴ Örneğin, senedin kaybolması dolayısıyla cirantanın tahsil cirosu hamiline başvurabilmesi için, o senetten doğan alacağını senet borçlusundan tahsil edememesi ve dolayısıyla zararın gerçekleşmiş olması gerekir. Söz konusu zararın gerçekleşmiş sayılabilmesi için, senet lehtar veya hamilinin TTK m. 757 hükmü uyarınca senet hakkında iptal kararıyla birlikte senet borçlusunun takibi yoluna gidilmesi ve bu takipten herhangi bir sonuç elde edilememiş olması gerekir. Ancak bu durumda ciranta senedi kaybeden tahsil cirosu hamilinde zararının tazminini talep edebilir. (Doğanay, 2004, 1883).

⁴³⁵ Poroy, Tekinalp, 2018, 256.

olması gerekir⁴³⁶. Buna ek olarak cirantanın, tahsil cirosu hamilinin ihmali dolayısıyla zarara uğradığı yönündeki iddiasını inandırıcı delillerle kanıtlaması gereklidir⁴³⁷.

Tahsil cirosu hamili poliçe ve bono dolayısıyla kendisine yapılan kısmi ödeme teklifini red edemez. Diğer bir ifadeyle tahsil cirosu hamili kısmi ödemeyi kabul etme borcu altındadır (TBK m. 709 ve m. 740). Bu borca aykırı hareket edilmesi sebebiyle cirantanın uğrayacağı zararın tazmin edilmesi gerekecektir.

Kanaatimizce, özen yükümlülüğünün kapsam ve sınırları her somut olayda ayrıca tespit edilmesi gerekir. Bu kapsamda senedin tahsilinin gerçekleştirilmesi işini meslek olarak yapmayan bir tahsil cirosu hamiliyle, meslek olarak yapan bir hamil arasında özen

⁴³⁶ “Bir kambiyo senedi düzenlenmesi veya cirosunda taraflar arasında bir temel ilişki mevcut olup, bu nedenle senet veya cironun taraflar arasında biri temel ilişki diğeri kambiyo ilişkisi olmak üzere iki hukuki ilişki meydana gelmektedir. Alacaklı bu iki hukuki ilişkiden herhangi birine dayanarak takip ve dava yoluna gidebilir. Olayda davacı zayi belgesini almış olmakla birlikte bu zayi belgesine dayanarak keşideci hakkında takip yapmış ve takip keşideci borçlu itirazı ile sonuçlanmıştır. Bunun üzerine davacı, senedi zayi eden bakaya karşı tazminat davasını açmıştır. Oysa davacının bir zararının doğması için borçlusuna karşı tüm hukuki yolları denemiş ve alacağını alamamış olması gerekir. Bu durumda davacının evveleminde kendisine senedi ciro eden kişiye karşı esas ilişkiye dayanarak takip ve dava yoluna başvurusu, bu yollar sonucunda alacağını tahsil edemediği takdirde bankaya dönmesi gerekir. Bu yollar denenmeden henüz davacının bir zararının olduğundan bahsedilemeyeceği cihetle bu görüş ve nedenlerle davanın reddi gerekir.” Y. 11. HD. 20.10.1988 T. 2011 E., 5997 K. (Ertekin, Karataş, 1992, 295).

Aksi yönde bkz. “...Tahsil cirosunda, ciroyu yapan ile ciro edilen arasında meydana gelen hukuki münasebet vekalet rabitasıdır. Bu bakımdan ciro ed(il)enin sorumluluğu BK. 390’a (TBK m. 506) göre tayin edilir. Vazifesini gereği gibi yerine getirmeyen vekil (ciro edilen) müvekkilin (ciro eden) TTK m. 644’ e (TTK m. 732) istinaden dava açabileceğini ileri sürerek sorumluluktan kurtulamaz.” YTD. 15.02.1962 T. 3775 E., 1962/764 K (Çevik. O.N. (1985) **Gerekeçeli – İctihathatlı – Notlu Türk Ticaret Kanunu Cilt 1 (1-815)**. Ankara: Seçkin Kitapevi, 712)

⁴³⁷ “Davacı lehartı bulunduğu bonoyu TTK’nun 600’üncü maddesi (TTK m. 688) hükmüne göre tahsil cirosu ile davalı bankaya ciro etmiştir. Davalı banka senet vadesinde borçluya protesto keşide etmeyerek kendi kendisine senet vadesini uzatarak iki vade arasında borçlunun mallarını kaçırmasına senet bedelinin tahsilinin olanaksızlaşması uğradığı zarar ve ziyanın davalı bankadan tahsili istemiştir. Davacı ile davalı arasındaki hukuki ilişki BK’nun 389 uncu maddesine (TBK m. 502) dayanan vekâlet ilişkisidir. Davacı herşeyden evvel davalıya yüklediği eylem nedeniyle bir zarara uğradığını kanıtlamak zorundadır. Davacı, icra takibi yoluyla alacağının tahsilinin olanaksızlaştığını iddia ve kanıtlamış olmamasına göre henüz ortada davalı bankanın eyleminden doğmuş bir zararın varlığı kanıtlanmış sayılmaz. Davanın reddi bu yönden doğrudur.” Y. 11. HD. 07.01.1967 T. 1965/2968 E., 1967/86 K. (Öğütçü, Altın, 1979, 66).

Aksi yönde “Tahsil cirosu ile davalı bankanın (İstanbul-Harbiye) şubesine tevdi edilen emre muharrer senedin, bu şube tarafından senet borçlusunun bulunduğu (Akyazı) şubesine –senet üzerinde yazılı olan (19.991) TL değeri değil- (1.991) TL olarak bildirmiş ve o şubece de senet borçlusundan (18.000) TL eksik tahsilatla senet borçluya teslim edildiğine göre, mahkemenin TTK’nun 600 (TTK m. 688) ve BK’nun 390 (TBK m. 502) ... maddeleri hükümlerine göre, senet bedelinden bakiye (18.000) TL. nin davalı bankadan tahsiline karar verilmesinde, kanuna aykırı bir yön yoktur.” Y. 11. HD. 26.10.1981 T. 4530 E., 4446 K. (Doğanay, 2004, 1884 185 nolu dpn).

yükümlülüğünün sınırları açısından fark olacaktır⁴³⁸. Örneğin, eksik unsurlu bir senedin tahsil ciroyuyla, senedin tahsil edilmesi işini meslek olarak icra eden birine devredilmesi halinde bu hamilin henüz senedin devredildiği aşamada senet metninde bulunan eksiliği cirantasına bildirmesi ve gereken önlemin alınmasını telkin etmesi, tahsil cirosu hamilinin özen yükümlülüğünün kapsamındadır. Ancak, söz konusu işi meslek olarak yapmayan ve senette yer alması gereken zorunlu unsurlar konusunda bilgi sahibi olması beklenmeyen bir tahsil cirosu hamilinin böyle bir hususta özen yükümlülüğünün olduğunu söylemek mümkün değildir.

Kıymetli evrakın tedavül özelliği göz önünde bulundurulduğunda tahsil cirosu hamilinin, TBK anlamında vekilden farklı olarak, işi şahsen ifa borcu bulunmamaktadır. Vekâlet sözleşmesinde vekil, kural olarak sözleşme konusu işi şahsen ifa etmek zorundadır (TBK m. 506/f. 1). Ancak vekile yetki verilmesi veya durumun zorunlu yahut teamülün mümkün kıldığı durumlarda sözleşme konusu olan iş bir başkasına devredebilir (TBK m. 501/f. 1 ikinci cümle). Senedi tahsil ciroyuyla devreden cirantanın “*ciro edilemez*” yahut bu anlama gelen kayıtlar koyarak senedin devrini engellemesi mümkün değildir⁴³⁹. Böyle bir kaydın ciro şerhine derç edilmesiyle birlikte ciranta tarafından senedin tahsilinin hamil tarafından bizzat gerçekleştirmesinin istendiği sonucu çıkarılabilir. Ancak TTK m. 685/f. 2 hükmü kapsamında, söz konusu kayıtlara Kanun tarafından atfedilen sonuç temlik cirosunun devredilen hamilden sonra gelen hamillere karşı teminat işlevinin ortadan kaldırılmasıdır. Kanunda öngörülen bu açık sonuca ve TTK m. 682/f. 1 hükmü karşısında söz konusu kayda böyle bir işlev ve anlam yüklenerek bu istisnai ibarenin anlamının genişletilmesi *kanaatimizce* mümkün değildir^{440, 441}. Böyle bir kayda rağmen hamilin senedi bir başkasına devretmesi halinde sorumluluğu ancak TBK m. 507/f. 2 gereği senedi devrettiği kişiyi seçme ve talimat vermede gerekli özeni gösterme hususlarıyla sınırlıdır.

⁴³⁸ Bkz. dñn. 431.

⁴³⁹ Şimşek, 1977, 275; Tüzel, 2005, 71.

⁴⁴⁰ Cirantanın, tahsil cirosu hamilini senedin tahsili hususunda bizzat ifa ile yükümlü kılmak istemesi halinde bunu, ciro şerhi ve senet metni dışında kalan, harici olarak yapacağı yazılı veya sözlü bir sözleşme ile gerçekleştirebilir. Bu hususta bkz. başlık 2.2.

⁴⁴¹ “*İstisnalar dar yorumlanır*” kuralının genel bir hukuk kuralı olmadığı ve bu sebepler istisnai nitelik taşıyan özel hukuk hükümlerinin durumun gereklerine göre geniş yorumlanmasının mümkün olduğu hakkında bkz. Yongalık, A., (2011) “*İstisnalar Dar Yorumlanır*’ Kuralı ve Değerlendirilmesi” *AÜHFĐ* 60(1), 1-15.

Tahsil cirosu hamili, cirantanın talebi üzerine görmüş olduğu iş hakkında hesap vermek zorundadır (karş. TBK m. 508/f. 1). Hesap verme borcu içerisinde mali konularda yapılan işlemler ve bunlara ait olan belgelerin cirantaya ibrazı bulunmaktadır⁴⁴². Tahsil cirosu hamili senedin tahsilinin herhangi bir sebeple gerçekleşmemesi halinde bu durumu cirantasına bildirme borcu altındadır⁴⁴³. Bu borç hem TTK m. 723'ten (TTK m. 811/f. 2) hem de TBK m. 508/f. 1'den doğmaktadır⁴⁴⁴. Bu borcun tahsil cirosu hamili tarafından yerine getirilmemesi halinde cirantasının sorumluluğu gündeme gelir⁴⁴⁵. Bu kapsamda tahsil cirosu hamili ihmali sonucu cirantasının TTK m. 723/f. 7 hükmü kapsamında sorumlu olduğu oranda TBK m. 506 anlamında tazmin yükümlülüğü doğar.

Aynı şekilde bilgi verme yükümü de hesap verme borcunun kapsamına dâhildir⁴⁴⁶. Özellikle bir temlik cirosu yahut rehin cirosu yoluyla gizli tahsil cirosu yapıldığı durumlarda bilgi verme yükümlülüğü önemini göstermektedir. Bu halde senedin devredildiği hamil ile senet borçluları arasında bulunan herhangi bir kişisel ilişki dolayısıyla gizli tahsil cirosu hamiline dermeyeran edilebilecek bir kişisel def'i bulunması halinde cirantanın hak kaybına uğraması söz konusu olabilir. Bu kapsamda tahsil cirosu hamilinin bilgi verme yükümlülüğü özünde TBK m. 506 hükmünde ifade edilen özen yükümlülüğünün özel bir görünüm şekli olarak karşımıza çıkar ve ihlali aynı zamanda bu yükümlülüğün de ihlali anlamına gelir. Örneğin, tahsil cirosu hamili, senedin kabul edilmemesi ve/veya ödenmemesi halinde cirantasına bu konuda gecikmeksizin bilgi vermelidir (karş. TTK m. 723). Benzer şekilde tahsil cirosu hamili, TTK m. 731 anlamında bir mücbir sebebin varlığı halinde söz konusu durum hakkında, bu faaliyeti gerçekleştirebilmenin mümkün olduğu ölçüde, bilgi vermelidir (karş. TTK m. 732/f. 2).

⁴⁴² Karş. Aral, Ayrancı, 2012, 408; Tandoğan, H. (2010). *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri C.2.* (Dördüncü Tıpkı Basıdan Tıpkı Beşinci Bası). İstanbul: Vedat Kitapçılık, 447.

⁴⁴³ Alman Mahkemesi önüne gelen olayda, poliçe tahsil edilerek hesaba geçirilmek üzere bankaya ciro edilmekte ve banka tarafından ödenmeme durumu müşterisine bildirilmemektedir. Bu halde mahkeme, cirantanın senedin ödendiği hususundaki inancının korunması gerektiğini belirtmiştir. (Demirkapı E. (2011) *Kambiyo Senetlerinde İhbar Zorunluluğu*. Ankara: Seçkin Yayınları, 77 dpn 220).

⁴⁴⁴ Demirkapı, 2011, 77.

⁴⁴⁵ Demirkapı, 2011, 78.

⁴⁴⁶ Aral, Ayrancı, 2012, 408; Tandoğan, 2010, 450.

Tahsil cirosu hamilinin senedin tahsilini gerçekleştirmesi halinde, senet bedelini gecikmeksizin cirantasına teslim etmesi gerekmektedir⁴⁴⁷. Hamilin senet bedelini cirantasına “gecikmeksizin teslim etmesi” hususu her somut olay açısından ayrıca değerlendirilmelidir. Örneğin, tahsil cirosu ile banka devredilen çekin, banka tarafından takas odasına (Takasbank/Takas İstanbul)⁴⁴⁸ sunulmak suretiyle tahsil edilmesi halinde çek bedeli, en erken, tahsilin gerçekleştiği günün ertesi günü cirantaya teslim edilebilecektir⁴⁴⁹. Ancak tahsil cirosu hamilinin senet bedelini gecikmeksizin teslim etmesi gereken sürenin geçmesinden sonra cirantasına teslim etmesi halinde, söz konusu bedeli faiziyle birlikte iade etmesi gerekir (karş. TBK m. 508/f. 2).

Tahsil cirosu hamilinin bir diğer borcuysa uygun olmayan zamanda istifa etmeme borcudur (karş. 512/f. 1). Bilindiği üzere kambiyo senetleri kısa ibraz sürelerine tabidir (bkz. TTK m. 708, m.778/f. 1-c, m. 796). Bu doğrultuda hamilin, senedin tahsiline ilişkin herhangi bir işleme girişmeksizin ve ibraz süresinin sona ermesine az bir zaman kala istifa etmesi (senedi cirantaya iade etmesi) cirantanın hak kaybına uğramasına sebep olabilir. Şayet hamil uygun olmayan bir zamanda istifa eder ve cirantanın hak kaybına uğramasına sebep olursa, cirantanın bundan doğan zararını gidermekle yükümlü olur. (karş. TBK m. 512/f. 1)

⁴⁴⁷ Aynı yönde bkz. Türkiye Barolar Birliği’nin (TBB) 8-9 Ocak 1971 tarihli IV. Genel Kurulu’nda kabul edilen ve 26.01.1971 tarihli TBB Bülteni’nde yayımlanarak yürürlüğe giren *Türkiye Barolar Birliği Meslek Kuralları*’nın “IV. İş Sahipleriyle İlişkiler” paragraf 42 uyarınca, “(Müvekkil adına alınan paralar ve başkaca değerler geciktirilmeksizin müvekkile duyurulur ve verilir”. (http://d.barobirlik.org.tr/mevzuat/avukata_ozel/meslek_kurallari/tbb_meslek_kurallari.pdf) (E.T. 14.04.2019)

⁴⁴⁸ 5941 sayılı ÇekK m. 8/f. 1 hükmü çerçevesinde Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası’nın (TCMB) Bankalar Arası Takas Odası (BTOM) bünyesinde gerçekleştirilen elektronik çek takası işlemlerinin başka bir kuruluş aracılığıyla yapılmasına karar verebileceği öngörülmüştür. Bu kapsamda; 09.06.2018 tarih ve 30446 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Çek Takas Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik ile “Takas İstanbul (TAKASBANK)” 02.07.2018 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere çek takas ve mutabakat faaliyetlerinin yürütüleceği kurum olarak kabul edilmiştir.

⁴⁴⁹ “Takas süreci: Bankaların gün içinde teslim aldıkları çeklere ait bilgiler ve görüntüler bir sonraki gün sabah saat 06:00’ya kadar takas paketi ile Takasbank’a bildirilir. Sabah 06:00’da bankalarca takas paketleri ile sistemi aktarılan çek bilgileri, provizyon işlemlerinin yapılması amacıyla Takasbank tarafından hazırlanan takas eğitim paketi ile muhatap bankalara gönderilir. Bankalar takas dağıtım paketi ile iletilen bilgileri, ilgili takas gününde 06:00-17:45 saatleri arasında inceleyip iade paketleri ile Takasbank sistemine aktarır. İade kapanışı sonrasında sistem tarafından iade dağıtım paketi ile iade çek paketi bankalara gönderilir.

Mutabakat: ;İade dağıtım işlemlerinin tamamlanmasını takiben üyelerin ertesi gün sisteme ödemeleri gereken nakit borç/alacak bilgileri mutabakat dosyası ile üyelere bildirilir. Nakit yükümlükler bankalar tarafından Takasbank nezdinde açılan CEKTK mutabakat hesabına en geç saat 12:00’a kadar gönderilir.” (<https://www.takasbank.com.tr/tr/hizmetler/verilen-hizmetler/takasbank-cek-takas-sistemi>) (E.T. 14.04.2019).

2.4.4. Ciranta ile Tahsil Ciroosu Hamili Arasındaki İlişki (İç İlişki)

Tahsil ciroosu açısından, ciranta ve hamil arasında meydana gelen ilişkinin hukuki nitelik itibariyle bir vekâlet sözleşmesi olduğu yukarıda açıklandı⁴⁵⁰. Bu başlık altında; ilk olarak tahsil ciroosu hamilinin TTK m. 688/f. 1 son cümle uyarınca senedi tahsil ciroosu ile devretmesi halinde ve kısmi rehin ciroosu ile senedi devralan hamilin senedi TTK m. 689/1 son cümle uyarınca yapacağı bir tahsil ciroosu ile senedi devretmesi durumunda taraflar arasında meydana gelecek ilişki incelenecektir.

Türk Borçlar Kanunu m. 506/f. 1 uyarınca vekilin önemli borçlarından biri, işi bizzat ifa etmektir. Fakat mezkûr madde hükmü, bir yandan vekilin işi bizzat görmesini kural haline getirirken, diğer yandan bu kural için üç istisna öngörmüştür. Buna göre; vekile yetki verilmesi veya durumun zorunlu kılması yahut teamülün mümkün kılması halinde vekil, işi başkasına yaptırabilir.

Kanunda öngörülen ilk istisna uyarınca, işin bir üçüncü kişiye gördürülebilmesinin ön koşulu müvekkilin bu hususta vekile yetki vermesidir. Söz konusu yetki, sözleşmenin kuruluşu aşamasında açık bir şekilde verilebileceği gibi sözleşmenin kurulmasından sonraki bir zamanda da açık veya örtülü olarak verilebilir⁴⁵¹. 6098 sayılı TBK'da vekile, işi bir başkasına gördürülebilmesi konusundaki yetkinin ne şekilde verileceğine ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. AvK m. 171/f. 2⁴⁵² hükmünde avukata, işi bir başkasına gördürme yetkisinin ne şekilde verilebileceği açıkça düzenleme altına alınmıştır. Buna göre söz konusu yetki, vekâletname ile yazılı olarak verilebilir.

Vekilin bizzat ifa etmek zorunda olduğu işi başkasına gördürülebilmesi imkânını sağlayan bir diğer istisnai hal, durumun zorunlu kılmasıdır. Kanunda öngörülen bu istisnai halin gerçekleşmesi ihtimalinde vekil, işi zorunlu olarak bir üçüncü kişiye gördürecek. Vekilin işi başkasına gördürmesine sebep olan durumun gerçekleşmesi için kendisinden veya dışarıdan

⁴⁵⁰ Bkz. başlık 2.4.

⁴⁵¹ Akipek, Ş. (2003). *Alt Vekâlet*. Ankara: Yetkin Yayınları, 110.

⁴⁵² AvK m. 171/f. 2: “Avukata verilen vekâletnamede başkasını tevkile yetki tanınmış ise, yazılı sözleşmede aksine açık bir hüküm olmadıkça, işi başka bir avukatla birlikte veya başka bir avukata vererek takip ettirebilir. Vekâletnamede, bunun düzenlendiği tarihten sonra açılacak veya takip edilecek bütün dava ve işlerde vekâlete ve başkasını tevkile genel şekilde yetki verilmişse, avukat, bu tarihten sonraki dava ve işlerde müvekkilinden ayrıca vekâlet almaya lüzum kalmaksızın işi başka bir avukatla birlikte veya başka bir avukata vererek takip ettirebilir.”

bir nedene dayalı olarak işi göremeyecek halde olması yahut işi görmesinin imkânsız olması gerekir⁴⁵³. Buna örnek olarak, acele bir işi yapmak zorunda olan vekilin aniden hastalanarak söz konusu işi yapamayacak hale gelmesi veya yabancı ülkede takip edilmesi gereken bir davada avukatın, ilgili ülke kanunları uyarınca takip yetkisinin bulunmaması nedeniyle o ülkede bulunan avukatlardan birini tevkil etmesi gösterilebilir⁴⁵⁴.

Son olarak, vekilin teamül gereği işi bir başkasına gördürmesi mümkünse, müvekkilin bu konuda rızasının olup olmadığına bakılmaksızın işi bir başkasına gördürülebilir⁴⁵⁵. Bu durumda vekil herhangi bir kısıtlamaya tabi olmaksızın (iş devrettiği kişiyi seçmede dikkatli davranma borcu istisna olmak üzere), işi bir başkasına devredebilir. Senedi tahsil etmek için devralan bankanın kendi şubesi bulunmayan bir yerde başka bir bankayı görevlendirmesi bu duruma örnek olarak verilebilir⁴⁵⁶.

Sonuç olarak, taraflar arasındaki ilişkinin TBK m. 502 ve devamı hükümleri anlamında bir vekâlet ilişkisi olması halinde, vekilin işi bir başkasına gördürebilmesi imkânı ancak TBK m. 506/f. 1’de ifade edilen üç istisnai halin gerçekleşmesi ile mümkün olacaktır. Buna karşılık, TTK m. 688 uyarınca tarafları arasında kıymetli evrak hukuku anlamında bir vekâlet ilişkisi oluşturan⁴⁵⁷ tahsil cirosunun verdiği tahsil yetkisinin üçüncü kişiye devredilebilmesi için herhangi bir istisnaya gerek bulunmamaktadır. Zira söz konusu yetki m. 688/f. 1 son cümle uyarınca kanundan doğmaktadır.

Vekilin, sahip olduğu vekâlet yetkisini devretme ehliyetine sahip olduğu hallerde, kendisi yerine bir başkasını koyması karşımıza alt vekâlet veya ikame vekâlet olarak çıkabilir.

Vekilin yerine getirmek zorunda olduğu işi bir başkasına gördürme şekillerinden en yaygın olanı, TBK m. 507/f. 2 hükmünde özellikle düzenlenen alt vekâlettir⁴⁵⁸. Alt vekâlet, vekilin vekâlet sözleşmesinden doğan iş görme borcunun ifasını, “kendi adına” yapacağı bir

⁴⁵³ Akipek, 2003, 112.

⁴⁵⁴ Tandoğan, 2010, 458; Aral, Ayrancı, 2012, 404.

⁴⁵⁵ Akipek, 2003, 111.

⁴⁵⁶ Tandoğan, 2010, 457; Aral, Ayrancı, 2012, 403.

⁴⁵⁷ YTD. 23.03.1971 T. 1075 E., 2452 K. (Doğanay, 2004, 1878 169 nolu dpn.).

⁴⁵⁸ Akipek, 2003, 113.

sözleşme ile üçüncü kişiye (alt vekile) devretmesidir⁴⁵⁹. Şu halde, alt vekâlet sözleşmesinin taraflarını vekil ve alt vekil oluşturması sebebiyle müvekkilin bu sözleşmeye taraf olması söz konusu değildir⁴⁶⁰.

Asıl vekil, söz konusu sözleşmeyle, vekâletten doğan borçlarının ifasını kısmen veya tamamen bir üçüncü kişiye devretmektedir⁴⁶¹. Söz konusu bu devir yalnızca vekilin üstlenmiş olduğu işin ifasının devrine ilişkindir. Başka bir anlatımla, asıl vekil bu sözleşmeyle vekillik sıfatını değil, bu sıfattan kaynaklanan edim yükümlülüklerinin tamamını veya bir kısmını devreder⁴⁶².

Alt sözleşmelerin bir türü olan alt vekâlet, niteliği itibariyle bir vekâlet sözleşmesidir⁴⁶³. Ancak alt vekâlet sözleşmesini alelade bir vekâlet sözleşmesinden ayıran temel özellik, hukuki anlamda değilse de, fiili anlamda başka bir vekâlet sözleşmesinden kaynaklanıyor oluşudur⁴⁶⁴. Söz konusu sözleşme herhangi bir şekil şartına bağlı değildir. Ancak TBK m. 17 anlamında, tarafların kararlaştırmaları halinde alt vekâlet sözleşmesinin şekil şartına bağlanması mümkündür⁴⁶⁵.

Müvekkil, alt vekil ve vekil arasında akdedilen sözleşme ile meydana gelen vekâlet ilişkisinde üçüncü kişi konumundadır⁴⁶⁶. Bu durumun iki sonucu bulunmaktadır. Bunlardan ilki, asıl vekilin TBK m. 507/f. 2 hükmü uyarınca, alt vekili seçme ve ona talimat verme konusundaki yükümlülüğünü ihlal etmesi halinde müvekkile karşı sorumlu olmasıdır⁴⁶⁷. Diğer bir sonuç ise, müvekkilin alt vekile karşı kanundan doğan doğrudan talep hakkına sahip

⁴⁵⁹ Tandoğan, 2010, 459; Erlüle, F., (1999). “Alt Vekâlet”. *Prof. Dr. Selahattin Sulhi Tekinay’ın Hatırasına Armağan*. İstanbul: Beta Yayınları, 259.

⁴⁶⁰ Akipek, 2003, 113.

⁴⁶¹ Parlak, Ş., Börü, L., (2011). “Alt Vekâlet”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* C. 24, S. 96, 20.

⁴⁶² Parlak, Börü, 2011, 20.

⁴⁶³ Akipek, 2003, 120; Parlak, Börü, 2011, 24.

⁴⁶⁴ Börü, Parlak, 2011, 20 ve dnp. 10 da adı geçen yazar; Alt vekâlet sözleşmesinin varlığı her durumda (alt vekâlet sözleşmesinin asıl vekâlet sözleşmesinin yapıldığı tarihten önceki bir tarihte yapılması halinde dahi) bir asıl vekalet sözleşmesinin varlığını gerekli kılar. (Akipek, 2003, 148).

⁴⁶⁵ Parlak, Börü, 2011, 24.

⁴⁶⁶ Akipek, 2003, 114.

⁴⁶⁷ Parlak, Börü, 2011, 32; Söz konusu sorumluluğun hukuki niteliği için yapılan açıklamalar konusunda bkz. Parlak, Börü, 2011, 33, 34.

olmasıdır⁴⁶⁸. TBK m. 507/f. 3 uyarınca müvekkil, vekilin alt vekile karşı sahip olduğu hakları doğrudan alt vekile karşı ileri sürebilir. Ancak müvekkilin, vekile karşı sahip olduğu hakları alt vekile karşı ileri sürmesi söz konusu değildir⁴⁶⁹. Bu kapsamda müvekkil, alt vekilden vekâletin gereği gibi ifa edilmesini isteyebilir ve bu doğrultuda talimat verebilir. Ayrıca hesap vermesini isteyebilir ve en önemlisi alt vekili her zaman azledebilir⁴⁷⁰.

İkame vekâlet⁴⁷¹ ise, vekilin, müvekkili adına yapacağı bir sözleşmeyle vekâlet sözleşmesinden doğan borçlarının ifasını üçüncü bir kişiye bırakmasıdır⁴⁷². Bu sözleşme vekil ile üçüncü kişi arasında kurulur⁴⁷³. Fakat vekilin söz konusu bu sözleşmeyi kendi adına ve hesabına yapmaması nedeniyle ikame vekille arasında vekâlet ilişkisi doğmaz ve aralarında bir vekâlet sözleşmesi kurulmaz⁴⁷⁴. İkame vekâlet sözleşmesiyle, müvekkil ve ikame vekil arasında bir vekâlet ilişkisi kurulmaktadır. Ancak belirtilmelidir ki, anılan sözleşmenin geçerli olabilmesi için asıl vekilin müvekkil ad ve hesabına ikame vekâlet sözleşmesi akdederek kendi iş görme borcunu bir üçüncü kişiye devretmeye yetkili olması gerekir⁴⁷⁵. Aksi halde, asıl vekil ile ikame vekil arasında kurulan sözleşme müvekkil açısından hüküm ifade etmeyecektir⁴⁷⁶.

⁴⁶⁸ Parlak, Börü, 2011, 37.

⁴⁶⁹ Parlak, Börü, 2011, 38.

⁴⁷⁰ Parlak, Börü, 2011, 38.

⁴⁷¹ Söz konusu kavramdan ne anlaşılması gerektiği konusunda öğretide bir görüş birliği bulunmamaktadır. Bazı yazarlara göre, asıl vekilin sözleşmeye uygun davranmaması ya da herhangi bir sebeple sözleşmeyi hiç veya belli bir süre içinde ifa etmemesi halinde bu vekâlet ortaya çıkar. Buna karşılık öğretide savunulan ve Yargıtay'ın da kabul ettiği diğer görüş uyarınca ikame vekâlet, asıl vekilin, müvekkil adına yaptığı bir sözleşme ile vekâlet sözleşmesinden doğan borçların ifasını üçüncü bir kişiye bırakmasıdır. (Akipek, 2003, 121,122).

⁴⁷² Tandoğan, 2010, 461.

⁴⁷³ Akipek, 2003, 123.

⁴⁷⁴ Akipek, 2003, 123.

⁴⁷⁵ Akipek, 2003,123; Tandoğan, 2010, 461; Erlüle, 1999, 261; Asıl vekilin kendisine yetki verilmediği bir durumda yetkisiz temsil ortaya çıkacaktır. Buna göre yetkisiz temsilci tarafından yapılan ikame vekâlet sözleşmesinin geçerli olması mümkün olmayacaktır. Ancak müvekkil, askıda olan ikame vekâlet sözleşmesine, makul bir süre içinde, icazet vererek baştan itibaren geçerli olmasını sağlayabilir. . TBK m. 506/f. 1'de sayılan diğer iki istisnai hal olan teamül gereği veya durumun zorunlu kılması ihtimalinde vekil, ikame vekâlet sözleşmesi akdetmeye yetkili değildir. Ancak müvekkilin, anılan bu istisnai haller dolayısıyla akdedilen sözleşmeye icazet vermemesi TMK m. 2 anlamında hakkın kötüye kullanılmasını teşkil eder. (Akipek, 2003, 124, 129-130).

⁴⁷⁶ Asıl vekilin ikame vekâlet sözleşmesi akdetmeye yetkili olmadığı hallerde sorumluluğu için bkz. Akipek, 2003,127, 128.

İkame vekâlet sözleşmesi, asıl vekil tarafından müvekkilin temsilcisi sıfatıyla akdedilen ve neticesinde ikame vekil ile müvekkil arasında vekâlet ilişkisi kuran bir sözleşmedir⁴⁷⁷. Bu kapsamda ikame vekil ile vekil arasındaki hak ve borçların tespiti vekâlet sözleşmesine göre yapılır⁴⁷⁸. Bunun yanında asıl vekilin sorumluluğu ise TBK m. 507/f. 2 kapsamında devam eder⁴⁷⁹. Ancak mezkûr sözleşme ile ikame vekil ve müvekkil arasında doğrudan bir vekâlet ilişkisi kurulması nedeniyle, müvekkilin TBK m. 507/f. 3 kapsamındaki doğrudan talep imkânının uygulama alanı bulunmamaktadır⁴⁸⁰. Zira bu durumda ikame vekil ile müvekkil arasında doğrudan bir sözleşme kurulmuş olur. Müvekkil, ikame vekile karşı olan taleplerini TBK m. 502 ve devamı hükümleri kapsamında ileri sürebilecektir.

Yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda; senedi bir tahsil cirosu ya da kısmi rehin cirosuyla devralan hamilin, gerçekleştireceği tahsil cirosuyla senedi devralan kişi ile ciranta arasındaki hukuki ilişkinin alelade bir vekâlet ilişkisi olmadığı söylenilebilir. Bu doğrultuda *Kanaatimizce*, senedi rehin cirosuyla iktisap eden hamilin söz konusu senedi bir tahsil cirosu yoluyla devretmesi halinde, meydana gelen ilişki bir “alt vekâlet” ilişkisidir. Diğer yandan tahsil cirosu hamilinin senedi tahsil cirosu ile devretmesi halinde meydana gelen ilişki “ikame vekâlet” ilişkisidir.

Rehin cirosu, hamiline, senet bedelinin senet borçlusundan tahsil etme ve tahsil edilen senet bedeli üzerinden alacağına karşılık gelen miktarı mahsup etme yetkisi bahşeder⁴⁸¹. Rehin cirosu hamili ile cirantası arasındaki hukuki ilişki genel hükümler çerçevesinde tayin edilir⁴⁸² (TMK m. 954-961). Bilindiği üzere, rehin cirosu senet bedelinin tamamına şamil olacak şekilde yapılabileceği gibi söz konusu bedelin bir kısmı için de yapılabilir⁴⁸³. Bu

⁴⁷⁷ Akipek, 2003, 126.

⁴⁷⁸ Akipek, 2003, 126.

⁴⁷⁹ Akipek, 2003, 164; Tandoğan, 2010, 466; Erlüle, 1999, 264; Söz konusu sorumluluğun hukuki niteliği için bkz. Akipek, 2003, 171-178.

⁴⁸⁰ Parlak, Börü, 2011, 38, 39.

⁴⁸¹ Domaniç, 1964, 523; Domaniç, 1975, 80; Ayrıca bkz. başlık 1.7.2.

⁴⁸² Özel, 2012, 97.

⁴⁸³ Uygulama kolaylığı ve meydana gelmesi muhtemel uyumsuzlukların önüne geçilmesi açısından, rehin cirosunda, tıpkı varantta olduğu gibi (TTK m. 840), ne kadar borç için işlem yapıldığının da belirtilmesi faydalı olur. Örneğin, 10.000 liralık bir borç için, 12.000 lira bedelli bir bono rehnedilirken, (örneğin 10.000 lira için bedeli rehindir) gibi ibareler kullanılabilir. Bu durumda, TTK m. 682/f. 2 hükmü uyarınca kısmi cironun batıl olması nedeniyle, rehin cirosu hamili senedi vadesinde tamamen tahsil edecek, fakat bunun yalnızca kendi alacağına yetecek kadarını muhafaza ederek, kalanını cirantaya iade edecektir. Bu halde rehin cirosu hamilinin

durumda rehin cirosu hamili senedi, bedelinin bir kısmı için rehin; geri kalan kısmı içinse tahsil cirosu hükümlerine göre elinde bulundurur⁴⁸⁴. Bu kapsamda hamil ile cirantası arasında hem genel hükümler anlamında bir rehin ilişkisi hem de TBK m. 502 ve devamı hükümleri anlamında kıymetli evrak hukukuna özgü bir vekâlet ilişkisi kurulacaktır⁴⁸⁵. TTK m. 689/f. 1 son cümle hükmü uyarınca rehin cirosu hamilinin yapacağı ciro, bir tahsil cirosu hükmündedir. Söz konusu hüküm vekile işi bir başkasına gördürebilmesi hususunda TBK m. 506/f. 1 anlamında bir yetki bahşetmektedir. Böyle bir durumda rehin cirosu hamili, senet bedelinin tahsil edilmesi yetkisini, “kendi adına” yaptığı sözleşme ile (tahsil cirosuyla) bir üçüncü kişiye devretmektedir. Bu durumda meydana gelen hukuki ilişki bir alt vekâlet ilişkisi olacaktır.

6102 sayılı TTK m. 689/f. 1 uyarınca yapılan tahsil cirosu neticesinde ciranta ile tahsil cirosu hamili arasında meydana gelen alt vekâlet ilişkisi hükümleri ancak kıymetli evrak hukukuna uygun düştüğü ölçüde kendisine uygulama alanı bulabilir. Örneğin, müvekkilin alt vekili her zaman azledebilme yahut vekâletin ifası dolayısıyla elde edilen şeylerin kendisine verilmesini isteme hakkı gibi hükümleri burada uygulama alanı bulamayacaktır. Ancak alt vekilin görevini ifası sırasında bir zararın meydana gelmesi halinde vekilin sorumluluğunu düzenleyen TBK m. 507/f. 2 hükmünün ve senet bedelinin rehin cirosu kapsamı dışında kalan miktarı için doğrudan talep hakkını düzenleyen TBK m. 507/f. 3 hükmünün uygulanması, *kanaatimizce*, mümkündür.

sadece kendi 10.000 lirasını ve bu kısmı tahsil ettiğine ilişkin beyanı senede şerh ve imza ederek senedi cirantasına iade etmesi gerekeceği düşünülebilse de, söz konusu işlem kısmi ciro teşkil edeceğinden, TTK m. 682/f. 2 hükmü dairesinde reddedilmesi gerekir. Diğer bir anlatımla, kısmi ciroyu batıl kabul eden TTK m. 682/f. 2 hükmü karşısında, rehin cirosuna konu senet bedelinden az olan borçlar için rehin verilmesi durumunda, yapılan ciro, senedin bütününe etki ederse de, söz konusu ciro kısmen tahsil, kısmen de rehin içindir. (Domaniç, 1975, 80).

⁴⁸⁴ Domaniç, 1975, 80.

⁴⁸⁵ “...*(T)ahsil cirosu ile emre muharrer senedi elinde bulunduran şahıs, cirantanın mümessili yani vekili sıfatını haiz ise de bu vekâlet, TTK'nun hükümlerine göre özel bir nitelik taşır. BK. İle düzenlenen vekâlet akdinden farklıdır. Bu farklılık kıymetli evrakın özelliğinden ve bu özelliği esas itibarıyla tesbit eden TTK'nun 557 nci (TTK m. 645) maddesi ile diğer hükümlerinden doğar. Gerçekten kıymetli evrak öyle senettir ki, bunlarda müdemiç hak senetten ayrı olarak dermeyeran edilemediği gibi başkalarına da devredilemez. Kıymetli evrakın borçlusu, kural olarak senedin teslimi mukabilinde ödeme ile mükelleftir. Mülkiyet veya sair aynı bir hak tesisi maksadıyla kıymetli evrakın devri için her halde senet üzerindeki zilyetliğin de devri şarttır. Ciro ve teslim neticesinde poliçeden doğan bütün haklar devredilmiş olur....” YTD. 23.03.1971 T. 1075 E., 2452 K. (Doğanay, 2004, 1878 169 nolu dpn.).*

6102 sayılı TTK m. 688/f. 1 uyarınca, senedin tahsili konusunda yetkilendirilen hamilin bu konudaki vekâlet yetkisini devretmesi Kanun gereği mümkündür. Rehin cirosu hamilinden farklı olarak, tahsil cirosu hamilinin senedin tahsil edilmesi işini üçüncü kişiye devretmesi halinde meydana gelen ilişki ikame vekâlettir. Zira burada tahsil cirosu hamili senedin tahsili işini, müvekkili adına yapacağı bir sözleşme ile üçüncü kişiye devretmektedir. İkame vekâletin geçerli olabilmesi için aranan en önemli şart müvekkilin vekili yetkili kılması yahut vekil tarafından gerçekleştirilen işleme icazet etmesi hususu, TTK m. 688/f. 1 son cümle kapsamında kendisine yer bulmaktadır. Bu kapsamda denilebilir ki senedi tahsil cirosu ile devreden cirantanın, söz konusu senedin bir başka tahsil cirosu ile devredilmesi konusundaki izni kanundan doğar.

Hamil, senedin tahsili işini cirantası adına bir üçüncü kişiye devretmekle alt vekâletten farklı olarak, üçüncü kişi ile arasında herhangi bir vekâlet ilişkisi meydana getirmemektedir. Bu kapsamda ciranta ile ikame vekil arasındaki ilişki, uygun düştüğü ölçüde, vekâlet sözleşmesi hükümlerine göre tayin edilir.

2.4.5. Üçüncü Kişiler ile Tahsil Cirosu Hamili Arasındaki İlişki (Dış İlişki)⁴⁸⁶

Tahsil cirosunun; kıymetli evrak hukukuna özgü bir vekâlet türü olması nedeniyle hamilinin, senedin tahsil hususundaki yetkisini ciro haricinde özel bir vekâletnameye dayanarak ispat etmesine gerek bulunmamaktadır. Bu bağlamda tahsil cirosu hamilinin senedi müteselsil ve birbirine bağlı bir ciro zincirine dayanarak elinde bulundurduğunun tespit edilmesi yeterlidir⁴⁸⁷. Ayrıca senet borçlularının tahsil cirosu hamilinin yetkilerinin sınırlarını araştırma zorunluluğu bulunmamaktadır.

Tahsil cirosu hamilinin üçüncü kişilerle olan ilişkisinde öne çıkan bir diğer husus def'ilerin ileri sürülmesidir. Bu kapsamda senet dolayısıyla borçlu olan kişilerin hangi şartlarda ve hangi def'ileri tahsil cirosu hamiline ileri sürebileceklerinin incelenmesi gereklidir.

⁴⁸⁶ Hukuki anlamda dış ilişkiden anlaşılması gereken temsile ilişkin yetkiler iken; çalışmamızda söz konusu hususlar başlık 2.4.1. altında inceleme altına alınmıştır. Bu başlık altında yapacağımız açıklamalar, def'iler ve bunların tahsil cirosu hamiline karşı sürülmesi açısından olacaktır.

⁴⁸⁷ Şimşek, 1977, 278; Tahsil cirosunun beyaz ciro yoluyla gerçekleştirilmesi durumunda TTK m. 686/f. 1 hükmü uyarınca hamilin meşru hak sahibi olarak kabulü gerekir.

Öğretide def'ilerin tasnifi konusunda görüş birliği yoktur⁴⁸⁸. Ancak yapılan tasniflerin şekli her ne olursa olsun netice itibariyle birleştikleri nokta aynı olmaktadır. TTK m. 825 hükmü göz önünde bulundurulduğunda def'iler; senet metninden anlaşılan def'iler, senedin hükümsüzlüğüne ilişkin def'iler ve kişisel def'iler olarak üç gruba ayrılabilir.

Senet metninden anlaşılabilen def'iler; senedin geçerlilik şartlarından birinin eksik olmasından, senede konulan kanuna aykırı kayıtlardan, sorumluluk beyanının kanuna uymamasından veya ciro zincirinin bozukluğundan anlaşılan def'ilerdir⁴⁸⁹. Söz konusu bu def'iler hamilin senedi hangi ciro çeşidine dayanarak iktisap ettiğine bakılmaksızın herkese karşı ileri sürülmesi mümkün olan def'ilerdir⁴⁹⁰. Bu doğrultuda senet hamilinin aleni yahut gizli tahsil cirosu hamili olup olmadığına bakılmaz. Senette, söz konusu def'i türüne vücut verebilecek bir halin varlığı durumunda, hamile bu def'i dermeyan edilebilir⁴⁹¹.

Senet metninden anlaşılan def'ilerin aksine senedin geçersizliğine ilişkin def'iler⁴⁹², senet metni üzerinde yapılacak inceleme ile herkes tarafından fark edilemeyen ve bu sebeple, sadece geçersizlik def'i kişiliğinde doğan kişi tarafından fakat herkese karşı ileri sürülebilen def'ilerdir⁴⁹³. Örneğin TTK m. 677/f. 1 anlamında senette geçersiz imzaların bulunması halinde, söz konusu geçersizlik kimin kişiliğinde doğmuş ise senet o kişi açısından geçersiz olacaktır. Bu kişi haricinde kalanların söz konusu def'i sebebine dayanma imkânları bulunmamaktadır⁴⁹⁴. Dolayısıyla senedin geçersizliğine ilişkin şart kişiliğinde doğan kişi bunu tahsil cirosu hamili dâhil herkese karşı ileri sürebilecektir.

6102 sayılı TTK m. 825/f. 2 uyarınca, ilgilisi tarafından yalnızca alacaklı kim ise ona karşı ileri sürülebilen def'iler, nispi def'ilerdir. Söz konusu def'iler TTK m. 686/f. 2 ve TTK

⁴⁸⁸ Öztan, 2018, 45-48; Kınacıoğlu, 1993, 197-199; Can, 2015, 31,32; Domaniç,1975, 112-118; Poroy, Tekinalp, 2018, 102-111; Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 64-70.

⁴⁸⁹ Poroy, Tekinalp, 2018, 105.

⁴⁹⁰ Poroy, Tekinalp, 2018, 105; Pulaşlı, 2018, 57; Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 65.

⁴⁹¹ Poroy, Tekinalp, 2018, 212.

⁴⁹² Söz konusu def'iler her ne kadar "senedin geçersizliğine ilişkin" def'iler olarak adlandırılmakta iseler de, burada meydana gelen geçersizliğin senetle bir ilgisi yoktur. Buradaki geçersizlik, geçerli bir senedin varlığına rağmen, geçersizlik kişiliğinde doğan kişi bakımından söz konusudur. (Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 66)

⁴⁹³ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 66; Ayrıca bkz. Helvacı, M. (2007). "Kambiyo Senetlerinde Def'iler". *Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan C. 1*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 677 – 745.

⁴⁹⁴ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 67.

m. 687/f. 1 hükümlerinden birbirlerinden farklı olarak ele alınmıştır⁴⁹⁵. Herhangi bir nedenle hamilin elinden çıkmış olan senedin meşru ve bir birine bağlı cirolarla iktisap edilmiş olması durumunda dahi, söz konusu bu iktisabın kötüniyetle yahut ağır kusurla gerçekleşmesi halinde, iadesi gerekir (TTK m. 686/f. 2). Bu durumda taraflar arasında herhangi bir ilişki bulunmasa dahi def'i imkânı şahsında gerçekleşen borçlu, bunu hamile karşı ileri sürebilir⁴⁹⁶. TTK m. 687/f. 1 hükmü uyarınca, başvuran hamil senedi iktisabında bilerek borçlunun zararına hareket etmedikçe, senet dolayısıyla kendisine başvuru olan kişi, düzenleyen veya önceki hamillerden biri ile arasında doğrudan doğruya var olan ilişkilere dayanan def'ileri ona karşı ileri süremez.

Nispi def'iler; taraflar arasında bulunan bir ilişkiden meydana gelip gelmemelerine göre kişisel nispi def'iler ve kişisel olmayan nispi def'iler olarak ikiye ayrılır⁴⁹⁷.

Kişisel def'iler; doğrudan borçlu ile emre yazılı senet alacaklısı arasında bulunan def'ilerdir⁴⁹⁸. Söz konusu def'iler taraflar arasındaki temel ilişkiden (örneğin, sözleşmenin ifa edilmemesi) veya temel ilişki dışında başka bir ilişkiden (örneğin takas) yahut kambiyo ilişkisine dayanan özel anlaşmalardan (örneğin temdit) meydana gelebilirler⁴⁹⁹. Bu def'ilerin senetteki borç taahhüdünün objektif mevcudiyetine herhangi bir etkisi yoktur⁵⁰⁰. Kişisel def'iler kural olarak ancak bu def'i türüne vücut veren ilişkinin tarafları arasında ileri sürülebilir⁵⁰¹. Bu doğrultuda senet borçlusunu ile tahsil cirosu ciirantası arasında bulunan kişisel def'iler tahsil cirosu hamiline karşı da ileri sürülebilir. Fakat borçlunun ciirantaya karşı sahip olduğu kişisel def'i nedeniyle açacağı davada tahsil cirosu hamilinin hasım olarak gösterilmesi, mümkün değildir⁵⁰². Belirtmelidir ki senet borçlusuyla tahsil cirosu hamili arasındaki bir ilişkinin kişisel def'i olarak ileri sürülmesi mümkün değildir.

⁴⁹⁵ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 67.

⁴⁹⁶ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 68.

⁴⁹⁷ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 68.

⁴⁹⁸ Pulaşlı, 2018, 62.

⁴⁹⁹ Pulaşlı, 2018, 62; Poroy, Tekinalp, 2018, 108, 109.

⁵⁰⁰ Öztan, 2017, 47.

⁵⁰¹ Öztan, 2017, 47.

⁵⁰² Şimşek, 1977, 277.

Kişisel olmayan nispi def'iler, tarafları arasında kişisel def'i olarak ileri sürülebilirken, senedi devralan üçüncü kişilere karşı, ancak bu kişilerin iktisaplarında ağır kusurlu olmaları yahut söz konusu iktisabı kötüniyetle gerçekleştirmeleri halinde def'i olarak ileri sürülebilirler⁵⁰³. Kişisel def'ilerde olduğu gibi, kişisel olmayan def'iler de cirantasına ileri sürülebildiği ölçüde tahsil cirosu hamiline karşı ileri sürülebilir.

Netice itibariyle; Türk Ticaret Kanunu m. 688/f. 2 hükmü uyarınca, senetten sorumlu olanlar ancak cirantaya karşı ileri sürebilecekleri def'ileri tahsil cirosu hamiline karşı dermeyeran edebilirler⁵⁰⁴. Söz konusu hüküm tahsil cirosunun hukuki niteliğinin bir getirisidir. Tahsil cirosun hamilinin senet dolayısıyla sahip olduğu en temel hak senet bedelinin tahsili ve bu uğurda yapılması gereken diğer işlemlerdir. Bu halde senette bulunan hak üzerinde mülkiyet hakkı cirantada kalmaya devam etmektedir. Dolayısıyla cirantasının ad ve hesabına işlem gerçekleştiren hamil ile senet borçluları arasında mevcut olan yahut olabilecek kişisel ilişkilerin hamilinin tahsil talebine karşı ileri sürülememesi gerekir⁵⁰⁵.

Borçlu ile tahsil cirosu hamili arasında bulunan kişisel def'ilerin hamile karşı ileri sürülebilmesi yalnızca söz konusu tahsil cirosunun gizli temlik cirosu olduğunun kanıtlanması halinde mümkün olacaktır⁵⁰⁶. Benzer sonuç yapılan tahsil cirosunun gizli rehin cirosu olduğunun kanıtlanması halinde de ortaya çıkar. Anılan gizli ciroların varlığının yazılı delille kanıtlanması gerekir⁵⁰⁷.

Senedin gizli tahsil cirosuyla devredildiği durumlarda borçlu, gizli ciroyu ispat etmek koşuluyla, cirantaya karşı sahip olduğu kişisel def'ileri hamile karşı da dermeyeran edebilir⁵⁰⁸.

⁵⁰³ Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Kaya, 2015, 70.

⁵⁰⁴ Karayalçın, 1959, 89; Y. 12. HD. 11.03.1999 T. 2815/3080 (Uyar, 2013, 369); Y. 12. HD. 23.02.2012 T. 19245/5004 (Uyar, 2013, 370).

⁵⁰⁵ Şimşek, 1977, 276, 277; Tüzel, 2005, 72; Hacıömeroğlu, 2017, 128.

⁵⁰⁶ Şimşek, 1977, 279, Şimşek, 1982, 100; Tüzel, 2005, 51; Hacıömeroğlu, 2017, 128.

⁵⁰⁷ Şimşek, 1982, 100; "Senet zahiren temlik cirosu ile temlik edilmiş olmasına rağmen bedeli ödenmeyip ticari kredinin teminatı olarak kabul edilmiş ise, kambiyo senedi ve tahsil edildiğinde bedeli üzerinde hamilin (hapis hakkı) kabul edilmiş sayılacağından bu muamelelerin bir nevi ön teminat ve buna dayanan ipoteğinde munzam teminat sayılması mümkündür. Fakat bu hususun taraflar arasında yapılmış kredi anlaşmasında açıkça gösterilmiş ve muameleden de anlaşılması bulunması lazımdır." 05.11.1969 tarih ve 6/7 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı (Şimşek, 1982, 100 dpn. 122).

⁵⁰⁸ Bu durumda artık borçlu, varsa, senet hamiline karşı sahip olduğu kişisel def'ileri ileri süremez. Zira borçlu söz konusu cironun bir tahsil cirosu olduğunu ispat etmekle, tahsil cirosu hükümlerinin sonuçlarının

Fakat hamilin senedi iyi niyetli üçüncü kişiye devretmesi halinde söz konusu şahsi def'iler üçüncü kişiye karşı dermeyeran edilemez; meğerki devralan üçüncü kişi devreden senedi iktisap ettiği cironun mahiyetini biliyor olsun⁵⁰⁹. Buna karşılık senet mülkiyetinin tahsil cirosu hamiline geçtiği “tam inançlı gizli tahsil cirosu”nda⁵¹⁰ borçlu cirantaya karşı sahip olduğu kişisel def'ileri hamile karşı dermeyeran edemez⁵¹¹.

Def'ilerin ileri sürülmesinden farklı olarak, cirantanın şahsına karşı açılması gereken bir davanın, tahsil cirosu hamiline karşı açılması mümkün değildir. Örneğin sahtelik iddiasına dayanan bir davanın tahsil cirosu hamiline karşı değil, cirantasına karşı açılması gerekli ve zorunludur⁵¹². Benzer şekilde, ciranta ile ondan önceki ciranta yahut düzenleyen arasındaki asıl ilişkiye dayanan bir dava olan menfi tespit davası da tahsil cirosu hamiline karşı açılmaz⁵¹³. Ancak tahsil cirosu cirantasına karşı açılmış olan bir dava neticesinde verilmiş olan karar, tahsil cirosu hamilini de bağlayacaktır⁵¹⁴.

uygulanmasını tercih etmiştir. Dolayısıyla borçlu yalnızca cirantaya karşı sahip olduğu kişisel def'ileri ileri sürebilir. (Öztan, 1997, 620; Poroy, Tekinalp, 2018, 211 dpn. 134).

⁵⁰⁹ Öztan, 1997, 241.

⁵¹⁰ Bkz. başlık 2.3.2.

⁵¹¹ Poroy, Tekinalp, 2018, 211.

⁵¹² Öztan, 1997, 614; Ertekin, Karataş, 1992, 658; Yargıtay 11. HD. 23.03.1971 T. 1075 E., 2452 K. sayılı kararında: “.... Olayda tahsil cirosu yapan ciranta ile senedin hamili olan banka aleyhine dava açılmıştır. Hernekadar kural olarak asıl aleyhine dava açıldığına göre aynı davada vekilin yeri olmamak gerekir ise de ciranta aleyhindeki dava malik, hamil aleyhindeki davada zilyet olmak sıfatına dayanır. Kaldiki hamil tarafından dava açılabilmesinin kabulü onun aleyhinde de dava açılabilceği sonucu doğurur. Nitekim TTK'nun 600/2. maddesi(nde) (TTK m. 688/f. 2) hamile karşı savu ileri sürülebileceği açıkça belirtilmiştir. Senet borçlusunun açtığı dava, sahtelik iddiasına dayandığından bu iddia herkese ve bu arada hamile karşı da ileri sürülebilir. İyi niyetli hamil, uğrayacağı zarar için cirantaya rücu edebilir. Dairenin yerleşmiş içtihadı bu yolda olduğundan, onama kararı bu içtihada uygun görülmesi bulduğundan davalılardan bankanın ... karar düzeltme isteğinin reddine”(Öğütçü, Altın, 1979, 67) şeklinde hüküm tesis etmiştir. Buna karşılık Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 25.10.1972 tarihli kararında bu içtihadın aksi yönünde karar verilmiştir. “ (T)ahsil cirosu yapan ciranta ile onun vekili olan bankanın birlikte aleyhlerine açılan bu davada, bankanın fiili hamil olduğuna ve sahtelik iddiasının herkese karşı ileri sürülebileceğine dayanılarak vekil durumunda bulunan bankanın cirantası yani müvekkili yanında davaya dahil edilerek kendisine husumet tevcihi kanun hükümlerine aykırıdır.” YHGK 25.10.1972 T., 1970/1-523 E., 953 K. (Ertekin, Karataş, 1992, 660) (Not: Aynı kararın esas numarası Öğütçü, Altın, 1979, 65'te 523 olarak verilmiştir.).

⁵¹³ Y. 19. HD. 22.04.1994 T. 4137 E., 4119 K. (Günay, 2013, 20).

⁵¹⁴ Tüzel, 2005, 72; “Lehdar hakkında mahkemece verilmiş olan ‘tedbir kararı’-nın ‘tahsil cirosu ile senedi elinde bulunduran vekil hamili de bağlayacağını...” Y. 12. HD. 04.05.2000 T. 6284/7320 (Uyar, 2013, 585).

2.5. Sona Ermesi

Tahsil cirosunun en tabi sona erme şekli senet bedelinin hamil tarafından tahsil edilerek cirantaya teslim edilmesidir⁵¹⁵. Fakat taraflar senet bedelinin ödenmemesi halinde ödenmeme hususunun tespiti hususunda düzenlenecek olan protesto ile birlikte tahsil cirosunun sona ereceğine ilişkin anlaşma yapabilirler⁵¹⁶. Böyle bir durumun varlığı halinde söz konusu protestonun düzenlenmesi ile birlikte tahsil cirosu sona ermiş olur.

Vekâlet sözleşmesinin sona ermesine ilişkin TBK m. 512 uyarınca, taraflardan her biri sözleşmeyi tek taraflı olarak sona erdirebilir. Bu sona erme hali tahsil cirosu için de geçerlidir. Ciro ilişkisinin devamı süresince ciranta senedin kendisine teslim edilmesini isteyerek (vekili azlederek), hamil de her zaman senet zilyetliğini cirantaya devrederek (istifa) ilişkiyi sona erdirebilir. Ancak cirantanın henüz senet zilyetliğini teslim almadan önce tahsil cirosu hamilin yetkilerini geri alması ancak iç ilişkide hüküm ifade eder⁵¹⁷. Ayrıca belirtmelidir ki cirantanın senedi geriye ciro yoluyla iktisap etmesine gerek yoktur⁵¹⁸. Ciranta öncesinde gerçekleştirdiği tahsil cirosunun üstünü çizerek ciro zincirinde oluşabilecek kopukluğun önüne geçebilir. Zira çizilmiş ciroların yazılmamış sayılacağına ilişkin hükmün tahsil cirosu açısından uygulanmasında herhangi bir engel bulunmamaktadır (TTK m. 686/f. 1).

Öztan, tahsil cirosunun tesadüfi olarak ortadan kaldırılması (örneğin tahsil cirosunun yazılı olduğu kısmın yırtılması, yazının silinmesi gibi) durumunda, tahsil yetkisi, bu yetkinin varlığı konusunda hukuki görünüş olmadığı halde devam edeceğini savunmaktadır⁵¹⁹.

Kanaatimizce, hamilin hak sahipliğinin düzenlendiği TTK m. 686/f. 1 hükmü karşısında yazarın bu görüşüne katılma olanağı bulunmamaktadır⁵²⁰. Zira TTK m. 686/f. 1 uyarınca

⁵¹⁵ Öztan, 615; Tüzel, 2005, 78; Hacıömeroğlu, 2017, 131; Tahsil cirosu hamilinin sulh, ibra ve feragat yetkilerini haiz olduğunu savunan yazarlara göre, hamilin anılan bu yetkileri kullanması halinde de tahsil cirosu sona erecektir. Bkz. Şimşek, 1977, 276.

⁵¹⁶ Hacıömeroğlu, 2017, 131.

⁵¹⁷ Şimşek, 1977, 275; Şimşek, 1982, 98; Tüzel, 2005, 79.

⁵¹⁸ Şimşek, 1977, 275, 276; Tüzel, 2005, 79; . Y. 12. HD. 18.03.1991 T. 10635/3370 (Uyar, 2013, 129).

⁵¹⁹ Öztan, 1997, 612, 613; Şimşek, 1977, 275; Şimşek, 1982, 98; Tüzel, 2005, 79.

⁵²⁰ Ancak senedin zayi olmasına sebebiyet verebilecek bir yırtılma halinin mevcut olması halinde tahsil cirosu hamilinin yetkisinin devam ettiğini kabul etmek gerekir. Bu durumda cironun sona erdiğinin kabul edilmesi tahsil cirosu hamilinin iptal davası açma hakkının bulunmadığı gibi bir sonuç ortaya çıkartır. Söz konusu sonucun kabul edilebilmesi mümkün değildir.

senedi elinde bulunduran hamilin hak sahipliğini müteselsil ve birbirine bağlı cirolara dayanarak ispat etmesi gerekmektedir. Bu kapsamda herhangi bir sebeple tahsil cirosunun ortadan kalkması halinde hamilin meşru hak sahibi olduğunu ispat etmesi mümkün olmayacak; ciranta tarafından kendisine tevdi edilmiş olan tahsil yetkisi hukuki görünüş itibarıyla ortadan kalkacağından senedin tahsilini gerçekleştirmesi mümkün olmayacaktır. Ayrıca ifade edilmelidir ki bir senedin (yahut yalnızca imza yerinin) yırtılmış olması, senet bedelinin tam olarak ödendiği hususunda karine oluşturması nedeniyle anılan görüşün kabulü pratik açıdan da pek mümkün değildir. Zira senedin ciro zincirinin bulunduğu kısım dahi olsa, yırtılmış olması tahsil cirosu hamilinin tahsile ilişkin olan hakkını ispat etmesi bir tarafa, senetten doğan alacak hakkının varlığı konusunda tereddüt yaratmaktadır⁵²¹.

Tahsil cirosunun, tahsil dışında bir sebeple, sona ermesi ile birlikte hamil senedi cirantasına iade etmek zorundadır⁵²². Zira tahsil cirosuyla hamile devredilen senet TBK m. 44 anlamında bir belge niteliğindedir. Dolayısıyla temsil konusunda yetkisi sona eren hamilin, kendisine temsil yetkisi veren belgeyi (tahsil cirosunu içeren senedi) cirantasına veya mirasçılara teslim etmesi gerekir⁵²³ (TBK m. 44/f. 1'e kıyasen). Yetkisi sona eren tahsil cirosu hamiline karşı senet borçlularının ödeme yapmasının engellenmesi için ciranta tüm

⁵²¹ “Davacı vekili, müvekkilinin davalıdan bir araç satın aldığını, karşılığında emre muharrer senet verildiğini, senet bedellerinin tamamen ödendiğini ve kendilerine iade edildiği, ödenen bonoların pulları delinerek iptal olduğu halde, davalının iki adet bonoyu elde ederek, tekrar icra takibinde bulunulması neticesinde (3000) lira fazla ödeme yaptıklarını bildirerek, bu meblağın istirdadını talep ve dava etmiştir. Davalı vekili savunmasında, senetlerin geçerli olduğunu belirterek davanın reddini istemiştir. Mahkemece, senedin geçerliliği hususunda bilirkişi mütalaası alınmış davalıya yemin tevcih edilmiş, davacı iddiasını isbat edemediğinden davanın reddine karar verilmiştir. Davalı alacaklının istinat ettiği ve takip konusu yaptığı 01.07.1975 ve 01.08.1975 vade tarihli iki adet emre yazılı senedin borçlu imzası ve tanzim tarihinin vaz edildiği pul ve senet yerinden takriben pul alanının yarısını aşan bir miktarı kopararak alınmıştır. Davacı bu durumun senedin ödenmesi anlamında olduğunu ileri sürmüş ve icra takibine de bu yolla itiraz etmiştir. Daha sonra istirdat davası açmak kaydı ile bono bedellerini icra dosyasında ödemiş ve kanuni süre içinde işbu istirdat davasını açmıştır. Bonolar hakkında uygulama olanağı bulunan TTK m. 621. maddesi (TTK m. 709) gereğince borçlu ödemede bulunurken hamil tarafından senede bir ibra şerhi yazılmasını ve kendisine verilmesini istemek hakkını haizdir. Bunun dışında senedin çapraz çizgilerle iptali, imza yerinin yırtılması, makbuz verilmesi gibi işlemler ödeme için varsayım olarak kabulü gerekir. Bu durumda taraflar isticvap edilerek yukarıda belirtilen ve senetlerde görülen yırtılmanın nedeni üzerinde durulması gerektiğinde TTK m. 1 ve 2. maddeleri gereğince bu işlemin, ödeme bakımından bir teamül veya örf ve adet olup olmadığının usulen tahkiki gerekirken eksik inceleme ve bilirkişi mütalaasına dayanılarak yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir.” Y. 11. HD. 21.09.1976 T. 1976/3837 E., 1976/3840 K. (Kazancı İBB E.T. 15.04.2019).

⁵²² Doğanay, 2004, 1884.

⁵²³ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Bahtiyar M. (2008) “Bir Yetki Belgesiyle Kanıtlanan Temsil Yetkisinin Son Bulması” **Makaleler -I-** İstanbul: Beta Yayınları, 29 vd.

borçlulara yazılı bildirimde bulunmalıdır⁵²⁴ (TBK m. 42/f. 3 kıyasen). Hamil senedin iadesini gerçekleştirmedikçe iyi niyetli üçüncü kişilerin uğramış oldukları zararı tazmin etmekle yükümlü olur⁵²⁵.

TBK m. 513 uyarınca vekâlet sözleşmesi, vekilin veya vekâlet verenin ölümü, ehliyetini kaybetmesi ya da iflası ile kendiliğinden sona ermiş olur. Söz konusu hüküm taraflardan birinin tüzel kişi olması halinde, tüzel kişiliğin sona ermesinde de uygulanır. Buna karşılık tahsil cirosuyla verilen yetki, cirantanın ölümü ile sona ermeyeceği gibi onun medeni haklarını kullanma (fiil) ehliyetini kaybetmesiyle de ortadan kalkmaz (TTK m. 688/f. 3). Anılan bu hüküm TBK m. 43 ve m. 513'te hüküm altına alınan "*ölüm temsilcinin yetkisini sona erdirir*" kuralının istisnasını teşkil etmektedir⁵²⁶. TTK m. 688/f. 3 hükmünün temel amacı senedin ticari hayattaki itibar ve tedavülünü sağlamakla birlikte⁵²⁷, tahsiline başlandığı sırada gerçekleşmesi muhtemel bir ölüm veya ehliyetin kaybı hadisesiyle hakkın zarar görmesi ihtimalinin önüne geçmektir⁵²⁸.

Ciranta hakkında TMK m. 32 ve devamı hükümleri uyarınca gaiplik kararı verilmesi halinde tahsil cirosunun sona erip ermeyeceği hususunda Kanunda herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Tahsil cirosunun sona erme sebeplerinin düzenlendiği TTK m. 688/f. 3 hükmü uyarınca cirantanın ölümü ve medeni haklarını kullanma ehliyetinin ortandan kalkması hallerinde dahi cironun sona ermediği dikkate alındığında, ciranta hakkında gaiplik kararı verilmesi hali de ciro ile verilen yetkiyi sona erdirmeyecektir⁵²⁹.

TBK m. 513 hükmünde belirtildiği üzere işin niteliğinden aksi anlaşılmadıkça vekilin ölümü de vekâlet ilişkisini sona erdirmez. Buradan hareketle tahsil cirosu hamilinin ölümünün, tahsil cirosunu sona erdirmeyeceği söylenebilir.

Kanunun 688/f. 3 hükmünde tahsil cirosu hamilinin iflası halinde ciro ilişkisinin devam edip etmeyeceğine ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Söz konusu halde,

⁵²⁴ Ayrıca bkz. Bahtiyar, 2008, 35 vd.

⁵²⁵ Doğanay, 2004, 1884.

⁵²⁶ Öztan, 1997, 615; Poroy, Tekinalp, 2018, 212.

⁵²⁷ YHGK 25.10.1972 T. 1970/1-523 E., 953 K. (Ertekin, Karataş, 1992, 659) (Not: Aynı kararın esas numarası Ögütçü, Altın, 1979, 65'te 523 olarak verilmiştir.).

⁵²⁸ Öztan, 1997, 615.

⁵²⁹ Şimşek, 1977, 276.

kambiyo senetlerinin tedavül durumları da göz önünde bulundurulduğunda, tahsil cirosu hamilinin tahsil yetkisinin devam etmesi gerekir⁵³⁰. İİK m. 188 hükmü uyarınca, yalnızca bedelin tahsil edilmesi amacıyla müflise tevdi edilmiş olan hamiline ve emre yazılı senetlerin, devreden kişi (ciranta) tarafından geri istenmesi mümkündür⁵³¹. Bu doğrultuda tahsil cirosu hamilinin iflas etmesi halinde tahsil yetkisinin “doğrudan” sona erdiğini söylemek mümkün değildir. Bunun sebebi tahsil cirosu hamili olan kişinin iflas etmesi durumunda cirantanın senedi geri istemesi hakkını düzenleme altına alan İİK m. 188 hükmünde bu hakkın “*geri isteyebilir*” şeklinde ifade edilmesidir. Dolayısıyla tahsil cirosu hamilinin iflas etmesi halinde, ciranta senedin geri verilmesini talep etmediği sürece hamilin tahsil konusundaki yetkisi devam edeceğini söylemek, *kanaatimizce*, daha doğru olacaktır.

2.6. Temlik Cirosu ile Karşılaştırılması

Temlik cirosu senette bulunan hak üzerindeki mülkiyet hakkının bir bütün halinde temlik amacıyla yapılır. Buna karşılık tahsil cirosunda amaç iş yoğunluğu, teknik konulardaki bilgi eksikliği gibi bir takım sebeplerle hamilin yalnızca senet bedelinin tahsili yetkisini bir üçüncü kişiye devretmesidir.

Temlik cirosu, kural olarak, cironun temlik (devir), teminat (garanti) ve teşhis (tanıtma) işlevini haizdir⁵³². Tahsil cirosu yalnızca senet bedelinin tahsili konusunda bir yetki verilmesini amaçlaması dolayısıyla cironun temlik (devir) ve teminat (garanti) işlevlerini haiz değildir. Bu bağlamda tahsil cirosu, kural olarak, yalnızca cironun teşhis (tanıtma) işlevini haizdir⁵³³.

Senet bedelinin tahsili amacıyla kendisine başvuru kişiler, düzenleyen veya önceki hamillerden biriyle aralarında doğrudan doğruya var olan ilişkiye dayanan def’ileri, hamilin senedi bilerek borçlunun zararına iktisap etmesi hali ayırık olmak üzere, temlik cirosu hamiline karşı ileri süremezler (TTK m. 687). Tahsil cirosu hamilinin başvuru hakkını

⁵³⁰ Şimşek, 1977, 276; Senet bedeli iflas etmiş olan tahsil cirosu hamili tarafından tahsil edilmişse, ciranta söz konusu bedeli iflas idaresinden talep edebilir (Pulaşlı, 2018, 171).

⁵³¹ Poroy, Tekinalp, 2018, 212.

⁵³² İstisna için bkz. başlık 1.4.2.

⁵³³ İstisna için bkz. başlık 2.3.2

kullanması halinde, senetten sorumlu olanlar ancak cirantaya karşı ileri sürebilecekleri def'ileri hamile karşı dermeyan edebilirler⁵³⁴ (TTK m. 688/f. 2).

Temlik cirosu hamili senedi bir temlik, tahsil veya rehin cirosu ile devretme yetkisine sahiptir. Buna karşılık tahsil cirosu hamili TTK m. 688/f. 1 son cümle hükmü uyarınca senedi ancak bir tahsil cirosu ile devretme yetkisine sahiptir.

Senedi temlik cirosu ile devralan hamil, senet bedelinin tahsili amacıyla kendi cirantasına başvurabilir. Buna karşılık tahsil cirosu hamilinin cirantasına başvuru hakkı bulunmamaktadır. Zira tahsil cirosu, cironun teminat (garanti) işlevini haiz değildir.

Temlik cirosu hamili sahip olduğu mülkiyet hakkına dayanarak senet bedelinin tahsili hakkından vazgeçebilir, sulh, ibra ve feragat işlemlerini gerçekleştirebilir, senedi yırtabilir veya ortadan kaldırabilir. Ancak tahsil cirosu hamilinin senet üzerinde mülkiyet hakkı bulunmaması dolayısıyla anılan işlemleri gerçekleştirme yetkisi bulunmadığı gibi senedi yırtması veya ortadan kaldırması halinde cezai sorumluluğa ek olarak, cirantasına karşı genel hükümlere göre sorumlu olacaktır.

2.7. Rehin Cirosu ile Karşılaştırılması

Rehin cirosu, senet bedeli üzerinde ciro edilen hamil lehine rehin hakkı tesis etme amacıyla yapılır. Buna karşılık tahsil cirosunda amaç senet bedelinin devredilen hamil tarafından tahsil edilmesidir.

Senedi rehin cirosu ile devralan hamilin yapacağı ciro ancak tahsil cirosu hükmündedir. Buna mukabil devredilen hamilin ad ve soyadının boş bırakılması suretiyle yapılan beyaz rehin cirosunda devralan hamilin ciro şerhine herhangi bir müdahalede bulunmaksızın senedi devretmesi halinde senedin lehine rehin cirosu tesis edilmemiş olan bir hamile geçişi mümkündür. Buna karşılık tahsil cirosunun şekli ne olursa olsun senedi devralan hamilin hukuki durumu Kanunun öngördüğü sonuçtan (tahsil cirosu hamilinin senedi ancak bir tahsil cirosu ile devredebileceği) ileri gidemeyecektir.

TTK m. 682/f. 2 uyarınca kısmi ciro batıldır. Doktrinde katıldığımız görüş uyarınca, senet bedelinin rehin cirosuna konu olan alacaktan fazla olması halinde ciro şerhine senet

⁵³⁴ Ayrıntılı açıklama için bkz. başlık 2.4.5.

bedelinin rehne konu olan miktarı belirtilebilir ve bu durumda yapılan ciro batıl olmaz⁵³⁵. Bu kapsamda senet ciro şerhinde belirtilen miktar için rehin cirosuyla kalan kısım içinse tahsil cirosu ile devredilmiş kabul edilir. Fakat tahsil cirosunun kısmi ciro şeklinde yapılması halinde yapılan ciro TTK m. 682/f. 2 uyarınca batıl olacaktır⁵³⁶.

Rehin cirosu, hamiline fer'i ve sınırlı bir aynı hak olan rehin hakkı verir. Bu sebeple rehin cirosunda def'ilerin ileri sürülmesi açısından temlik cirosuna ilişkin hükümler cari olur. Bu kapsamda senetten dolayı sorumlu olan kişiler ciranta ile aralarında olan def'ileri, senedin iktisabında bilerek borçlunun zararına hareket etme hali ayrık olmak üzere, rehin cirosu hamiline karşı ileri süremezler. Senet dolayısıyla sorumlu olan kişilerin ileri sürebileceği def'iler ancak rehinle temin edilen alacağa ilişkin olanlardır⁵³⁷. Buna karşılık tahsil cirosu hamiline karşı ancak cirantaya karşı ileri sürülebilecek def'iler dermeyan edilebilir.

Tüm kambiyo senetlerinin tahsil cirosu ile devredilebilmesi mümkünken yalnızca poliçe ve bono rehin cirosu ile devredilebilir. Bunun sebebi çekte uygulanacak poliçe hükümlerine atıf yapan TTK m. 818'de rehin cirosuna ilişkin herhangi bir hüküm sevk edilmemiş olmasıdır. Ayrıca kısa dolaşım sürelerine sahip olan ve bir ödeme aracı olarak kabul edilen çekin niteliğinin rehinin amacına uygun düşmemesi başka bir sebep olarak gösterilebilir.

2.8. Tahsil Amacıyla Alacağın Devri ile Karşılaştırılması

Alacağın devri türlerinden biri de TBK m. 185 anlamında “*yargısal devir*”dir. Söz konusu devre en uygun örnek İİK m. 120/f. 1 uyarınca, borçlunun sahip olduğu alacağın, hacze iştirak eden alacaklılara devredilmesidir⁵³⁸. Ancak anılan devrin gerçekleşmesi ancak çekişmesiz alacaklar açısından geçerli olması nedeniyle, çekişmeli alacakların tahsil edilebilmesi için İİK m. 120/f. 2 hükmü uyarınca “*alacağın tahsil için devri*”

⁵³⁵ Domaniç, 1964, 523; Aksi görüş için bkz. karşı. Pulaşlı, 2018, 174.

⁵³⁶ “*tahsil ile kayıtlanmış temlik cirosu*” ve “*tahsille kayıtlanmış rehin cirosu*” için bkz. başlık 2.2.3.

⁵³⁷ Poroy, Tekinalp, 2018, 214.

⁵³⁸ Borçlunun sahip olduğu alacağın, hacze iştirak eden tüm kesin ve geçici haciz hakkı sahibi alacaklıların muvafakatiyle, kesin haciz hakkı sahiplerine ödeme yerine geçmek üzere devredilmesidir. Bu durumda TBK m. 185 anlamında yargısal bir devir söz konusu olur. Kuru, 2013, 632; Arslan R., Yılmaz E., Taşpınar – Ayvaz S., Hanağası E. (2018). **İcra ve İflas Hukuku**. (4. Bası). Ankara: Yetkin Yayınları, 316; Pekcanitez H., Atalay O., Sungurtekin – Özkan M., Özekes M. (2018). **İcra İflas Hukuku**. (5. Bası). İstanbul: Vedat Kitapçılık, 216

öngörülmüştür⁵³⁹. Buna göre, hacze iştirak etmiş olan alacaklıların hepsinin veya içlerinden biri yahut birkaçının, borçlunun üçüncü kişideki alacağını tahsil etmesi ve borçlunun üçüncü kişiye sahip olduğu dava hakkını kullanmak amacıyla alacağı devralması halinde “*alacağın tahsil amacıyla devri*” söz konusu olur⁵⁴⁰. Bu devrin gerçekleşebilmesi için hacze iştirak eden tüm alacaklıların muvafakati şarttır⁵⁴¹. Tahsil için alacağı devralan alacaklı borçlunun haklarına halef olmaz; sadece o alacağın üçüncü kişiden tahsil edilebilmesi için borçluyu temsil etme yetkisini (bilhassa HMK m. 53 anlamında dava takip yetkisini) kazanır⁵⁴². Alacağı tahsil için devralan alacaklının, takip borçlusuna karşı olan haklarına hanel gelmez. Başka bir ifadeyle alacaklının hakkı, kendisine tahsil için devrolunan alacağın tahsil edilmesi ve tahsil edilen bedel üzerinden kendi alacağının ödenmesi anına kadar devam eder⁵⁴³. Tahsil için yetkilendirilen alacaklı, tahsile ilişkin bu yetkisini, icra dairesinin kendisine vereceği bir belge ile ispatlar⁵⁴⁴. Alacaklının, alacağı tahsil için yapmış olduğu masraflar (dava ve takip giderleri gibi), tahsil edilen alacaktan öncelikli olarak karşılanır. Ancak devralınan alacağın tahsili için açılan dava veya yapılan takibin semeresiz kalması halinde alacaklı, söz konusu masraflara bizzat katlanır⁵⁴⁵.

Yukarıda anlatılan alacağın tahsili için yargısal devri ile tahsil cirosu arasındaki benzerlikler şunlardır:

Tahsil için alacağın devri de tahsil cirosu gibi, devredilen kişiye, bir alacağın tahsil edilmesi amacına matuf olarak yetki verir. Diğer bir ifadeyle yapılan devir işlemi salt alacağın tahsil amacına yönelmekte, alacak üzerindeki mülkiyet hakkını devretmemektedir.

⁵³⁹ Kuru, 2013, 632; Arslan, Yılmaz, Taşpınar – Ayvaz, Hanağası, 2018, 317; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin – Özkan, Özekes, 2018, 217.

⁵⁴⁰ Kuru, 2013, 632; Arslan, Yılmaz, Taşpınar – Ayvaz, Hanağası, 2018, 317; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin – Özkan, Özekes, 2018, 217.

⁵⁴¹ Kuru, 2013, 633; Arslan, Yılmaz, Taşpınar – Ayvaz, Hanağası, 2018, 317; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin – Özkan, Özekes, 2018, 217.

⁵⁴² Kuru, 2013, 633; Arslan, Yılmaz, Taşpınar – Ayvaz, Hanağası, 2018, 317; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin – Özkan, Özekes, 2018, 217.

⁵⁴³ Kuru, 2013, 633; Arslan, Yılmaz, Taşpınar – Ayvaz, Hanağası, 2018, 317; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin – Özkan, Özekes, 2018, 217.

⁵⁴⁴ Kuru, 2013, 633; Arslan, Yılmaz, Taşpınar – Ayvaz, Hanağası, 2018, 317; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin – Özkan, Özekes, 2018, 217.

⁵⁴⁵ Kuru, 2013, 633; Arslan, Yılmaz, Taşpınar – Ayvaz, Hanağası, 2018, 317; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin – Özkan, Özekes, 2018, 217.

Hem tahsil cirosu hem de tahsil için alacağın devri bir para alacağının tahsili amacına yöneliktir⁵⁴⁶. Anılan iki yetkinin de aynı bir alacağa yönelik olarak verilmesi mümkün değildir.

Tıpkı tahsil cirosunda olduğu gibi tahsil için alacağın devrinde de, devralan senedin tahsiline ilişkin tüm işlemleri gerçekleştirebilir. Bu kapsamda devralan kişi dava açabilir, icra takibine girişebilir⁵⁴⁷.

⁵⁴⁶ “Davacının dava dışı F1 Tekstil Ltd. Şti. aleyhine icra takibi başlatıp, takibi kesinleştirdikten sonra, anılan dava dışı şirket ile bu davada davalı arasındaki arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi çerçevesinde, anılan dava dışı şirketin bu davanın davalısından daire alacağı bulunduğu bahisle, İİK'nın 89. maddesi uyarınca 1. haciz ihbarnamesi gönderdiği, bu ihbarın davalıya 06.02.2008 tarihinde tebliğ edildiği, davalının anılan şirketin istemi üzerine sözleşmeye konu daireyi dava dışı K1'a 08.02.2008 tarihinde tapuda devrettiği, 13.02.2008 tarihinde ise anılan birinci haciz ihbarnamesine itiraz ettiği, bu itiraz sonrasında davacının İİK'nın 89/4. maddesiyle tanınan ceza ve tazminat istemek yerine, İİK'nın 120/2. maddesi uyarınca İcra Müdürlüğünden yetki belgesi alarak, takiple istenen alacağın davalı arsa sahibinden tahsili istenmiştir. İİK'nın 120/2. maddesi “Aynı suretle hacze iştirak edenlerin hepsi veya içlerinden birisi borçlunun üçüncü bir şahıstaki alacağının tahsilini veya böyle bir şahsa karşı haciz olduğu dava hakkının kullanılmasını, masraf kendilerine ait olmak ve fakat haklarına halel gelmemek şartıyla üzerlerine alabilirler” hükmünü içermektedir. İİK'nın 120/2. maddesinde, özellikle alacaktan bahsedilmiş olup, İİK'nın 94/2. maddesindeki tapu ya da gemi siciline tescil edilmiş haklardan bahsedilmemiştir. Bu belirlemeye göre, İİK'nın 120/2. maddesine dayalı olarak başlatılacak takip ya da davanın, borçlunun üçüncü kişideki alacağına ilişkin olması gerekir. Davacının İİK'nın 120/2. maddesi uyarınca icra müdürlüğünden aldığı yetkinin adı; alacağın tahsil için devridir. (Prof. Dr. Baki Kuru İcra İflas Kanunu El Kitabı) Bu durumda davalının dava dışı yüklenici şirkete para borcunun bulunması gerekir. Halbuki davalı sözleşme uyarınca ayın borcunu ifa etmek maksadıyla taşınmaz devri gerçekleşmiştir. Bu durumda, mahkemece, dava dışı F1 Tekstil Ltd. Şti.'nin davalı arsa sahibinden olan alacağının taşınmaz devrine ilişkin olduğu, anılan yüklenici dava dışı şirketin davalıdan para alacağının bulunmadığı, davalının taşınmaz devri borcunu yüklenicinin istemi üzerine yerine getirdiği, taşınmaz devretmesiyle arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesinden kaynaklanan edimini yerine getirdiği nazara alınarak, davanın reddine karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme, yanılgılı değerlendirmeye davanın kabulüne karar verilmesi doğru olmamıştır.” Y. 23. HD. 24.09.2014 T. 2014/6150 E., 2014/5908 K. (Lexpera İBB E.T. 10.04.2019).

⁵⁴⁷ “Dava İİK. m. 120/2'ye göre İcra Müdürlüğünden alınan yetki belgesine dayanarak açılan alacak davasıdır. Davacı, ... Tur. Ltd. Şti'den alacağı nedeniyle ilama dayalı olarak ... 2. İcra Müdürlüğünde takibe başlamış, takip sırasında davalılara İİK. 89/1 maddesi uyarınca haciz ihbarnamesi gönderilmiş ve davalılar bu haciz ihbarnamesine borçlunun kendilerinden herhangi bir hak ve alacağı bulunmadığından bahisle itiraz etmişler, bunun üzerine davacıya ... 2. İcra Müdürlüğü tarafından İİK. 120/2 maddesi uyarınca takip borçlusunun 3. şahıs davalılardaki alacağının dava edilmesi konusunda yetki belgesi verilmiştir. Bu durumda davacının işbu davayı kendisine borçlu olan ... Tur. Ltd. Şti'nin yerine geçerek ve 15.09.2005 tarihli hisse devir sözleşmesine dayalı olarak açtığı görülmekle, ... Tur. Ltd. Şti. ile davalılar arasında iddia edilen ilişki TTK'da düzenlenen hisse devrine ilişkin olması nedeniyle TTK. 4 ve 5. maddeleri uyarınca davaya bakmaya Ticaret Mahkemesi görevli olup yazılı gerekçeyle görevsizlik kararı verilmesi doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir.” Y. 11. HD. 25.01.2017 T. 2016/15016 E., 2017/480 K. (Lexpera İBB E.T. 10.04.2019); “Davacı takip alacaklısı dava dışı yüklenici C. K. Ltd. Şti.'nin davalı arsa sahiplerinden olan alacağının tahsili amacıyla İİK'nın 120/2. maddesi uyarınca aldığı yetki belgesine istinaden mevcut davayı açmıştır. Davalı arsa sahiplerinin yükleniciye borçlu oldukları ileri sürülen miktarı, davacı taraf İİK'nın 89. maddesi uyarınca talep edebileceği gibi, aynı yasanın 120/2. maddesi uyarınca yasa tarafından verilen hakları kullanmak suretiyle de talep edebilir. Keza, takip alacaklısının tek bir kişiden ibaret olması halinde bu yetkiyi tek başına aynı alacaklının kullanmasına da bir engel bulunmamaktadır. İzah edilen bu duruma göre, davacının İİK'nın 120/2. maddesi uyarınca eldeki davayı açmasında usul ve yasaya aykırı bir durum bulunmamaktadır.” Y. 23. HD. 22.10.2014 T. 2014/8046 E., 2014/6505 K. (Lexpera İBB E.T. 10.04.2019).

Senedi tahsil cirosu ile devreden ciranta, birden fazla kişiye senedin tahsili konusunda yetki verebilir. Benzer şekilde tahsil için alacağın devredildiği kişiler hacze iştirak eden alacaklılardan biri veya birkaçı yahut tamamı olabilir.

Tahsil için alacağın yargısal devri ile tahsil cirosu arasında ki farklar ise şunlardır:

Tahsil cirosunda, tahsili istenen alacak doğrudan kambiyo senedine bağlı bir alacak iken; tahsil için alacağın devrine konu olan alacak için herhangi bir sınırlama bulunmamaktadır. Söz konusu alacak sözleşmeden doğan bir borç olabileceği gibi senede bağlanmış bir alacakta olabilir.

Tahsil cirosu hamili herhangi bir kişi olabilirken, tahsil için alacağın devredildiği kişi ancak borçlu aleyhine hacze iştirak etmiş olan kişilerden biri veya birkaçı yahut hepsi olabilir.

Tahsil cirosu, devreden cirantanın iradesiyle ve senette kendisinden önce bulunanların herhangi bir onayına gerek kalmaksızın gerçekleştirilebilir. Tahsil için alacağın devri için hacze iştirak eden bütün alacaklıların muvafakati gereklidir.

Tahsil cirosu ancak, müteselsil ve birbirine bağlı cirolara dayanarak hakkını ispat edebilen senet hamili⁵⁴⁸ tarafından yapılabilir. Buna karşılık tahsil için alacağın devri, bu işlem hacze iştirak eden tüm alacaklıların onayı sonrasında, icra dairesi tarafından gerçekleştirilir.

Tahsil cirosu tarafların aralarında yapacakları anlaşmayla bir temlik veya rehin cirosu şeklinde gerçekleştirilebilir⁵⁴⁹. Buna karşılık tahsil için alacağın devrinin tarafların aralarında yapacakları bir anlaşmayla alacağın devri şeklinde gerçekleştirilmesi mümkün değildir.

Tahsil cirosu hamilinin, senedin tahsili için yapmış olduğu masrafların tazmini konusunda tahsil edilen senet bedeli üzerinde, kural olarak, hapis yahut öncelik hakkı bulunmamaktadır⁵⁵⁰. Buna karşılık tahsil için alacağın devredildiği kişi alacağın tahsil edilmesi amacıyla yapmış olduğu masrafları, tahsil edilen alacaktan öncelikle ödenir.

⁵⁴⁸ Kambiyo senedinin ciro dışında bir yolla iktisap edilmesi halinde, senet üzerindeki hakkını kanıtlayabilen kişilerce yapılabilir. Bkz. başlık 1.8.

⁵⁴⁹ Bkz. başlık 2.3.2.

⁵⁵⁰ İstisna için bkz. başlık 2.4.2.

Tahsil cirosu hamilinin senedin tahsili için gerçekleştirdiği işlemler neticesinde, senedin tahsili gerçekleşmese de, yaptığı masrafları cirantasından talep edebilir. Ancak tahsil için alacağı devralan kişinin alacağı tahsil için açtığı davanın veya icra takibinin semeresiz kalması halinde yaptığı masrafları, adına alacağı tahsil ettiği kişiden talep etmesi mümkün değildir.

SONUÇ

Senette bulunan hak üzerinde mülkiyet yahut herhangi bir ayni hak tesis edilmeksizin, senet bedelinin tahsil edilmesi amacını taşıyan tahsil cirosu TTK m. 688’de düzenleme altına alınmıştır. Söz konusu maddede tahsil cirosunun tanımına yer verilmemiş yalnızca hangi ifadelerin kullanılmasıyla tahsil cirosu yapılabileceğine ilişkin örnekleme şeklinde bir sayım yapılmakla yetinilmiştir.

Tahsil cirosu; “bedeli tahsil içindir”, “vekâleten” yahut sadece senedin bir başkası adına kabul edileceğini veya yalnızca vekil etmeyi ifade eden bir kaydı içeren ciro şerhine dayanarak, senedin zilyetliğini, temlik ve teminat işlevlerinden arı olarak, devralan hamile sadece senet bedelini tahsil etme ve bu uğurda yeni bir temlik veya rehin cirosu tesisi hariç olmak üzere, gerekli işlemleri yapma yetkisini veren ciro çeşididir.

Tahsil cirosu tam ciro şeklinde yapılabilir. Öğretide bu cironun beyaz ciro şeklinde yapılıp yapılamayacağı hususunda görüş birliği söz konusu değildir. Ek gerekçelerle katıldığımız görüş uyarınca tahsil cirosunun beyaz ciro şeklinde yapılması mümkündür⁵⁵¹.

Türk Ticaret Kanunu m. 682/ f. 2 hükmü uyarınca tahsil cirosunun kısmi ciro olarak yapılması mümkün değildir. Ancak *kanaatimizce* senet bedelinin tamamını kapsayacak şekilde gerçekleştirilecek olan temlik veya rehin cirosunun belirli bir kısmının tahsil amacına yönelik olduğunu belirterek yapılacak bir ciro da tahsil cirosuna vücut verecektir.

Kanunda, tahsil cirosu oluşturabileceği ifade edilen ibarelerin ciro şerhine hangi dilde yazılması gerektiği hususunda herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. *Kanaatimizce* senet metninde kullanılması gereken dile ilişkin TTK m. 671/ f. 1-a hükmünün tahsil cirosu açısından da uygulama alanı bulması gerekir. Diğer bir ifadeyle tahsil cirosuna ilişkin kayıtlar senedin türünü ifade eden kelime ve ödeme vaadi yahut havaleyi içeren ibareyle aynı dilde yazılmalıdır. Aksi halde yapılan cironun, şartları mevcutsa, tahsil için vekâlet olarak kabul edilmesi gerekir.

Tahsil cirosu hamili, senedi tahsil cirosuyla devretme, tevkile yetkili olması halinde ciro yapmadan senedi devretme, hamili olduğu, senedin poliçe olması halinde; kabule arz ve protesto düzenleme, araya giren kişiye ibraz etme, ödeme için ibraz, araya girerek kabul

⁵⁵¹ Bkz. başlık 2.2.

edecek kişinin senet metninde gösterilmemesi halinde araya girerek kabul talebini reddetme, vadeden önce başvuru hakkını kullanılma, bankaya tevdi edilen senet bedelini tahsil, makbuz düzenleme, nüsha düzenlenmesini talep, retret düzenleme, yaptığı bir tahsil cirosunu çizme, senedin açık senet olması halinde cirantasının talimatları doğrultusunda senedin doldurulması, senet borçluları hakkında icra takibinde bulunma, sebepsiz zenginleşme davası açma, senedin zayi olması halinde iptal davası açma, senedin çek olması halinde; ibraz imzası atma, kısmi karşılığı reddetme, ÇekK m. 5/ f. 1, m. 7/ f. 4, 5 hükümlerinde ifade edilen suçların oluşması halinde şikâyet hakkını kullanma yetkilerine sahiptir.

Cirantanın ciro şerhine koyacağı bir takım kayıtlara dayanarak tahsil cirosu hamilinin yetkilerini kısıtlaması veya genişletmesi *kanaatimizce* TTK m. 682/ f. 1 hükmü karşısında mümkün değildir.

Tahsil cirosunun hamiline verdiği yetkiler göz önünde bulundurulduğunda cironun tarafları arasında meydana gelen hukuki ilişki TBK m. 502 ve devamı hükümlerinde düzenlenme altına alınan vekâlet ilişkisidir. Bu sebeple tahsil cirosu hamilinin sahip olduğu hakların neler olduğunun belirlenmesinde, kıymetli evrak hukuku kurallarına aykırı düşmedikçe, TBK'daki vekâlet hükümleri yol gösterici olacaktır. Buna göre tahsil cirosu hamilinin hakları; ücret hakkı, yapmış olduğu masrafların tazminini talep hakkı, şartların varlığı halinde senet üzerinde hapis hakkı, uygun olmayan bir zamanda azledilmesi halinde zararın tazminini talep hakkı şeklinde sıralanabilir.

Tahsil cirosu hamili, cirantası tarafından verilen yazılı veya sözlü talimatlara, hukuka aykırı olmadıkları sürece, uygun hareket etme borcu altındadır. Ancak yazılı talimatların ciro şerhi dışında verilmesi gereklidir. Aksi halde talimatları içeren kayıtlar TTK m. 682/ f. 1 hükmü kapsamında yazılmamış sayılacağından; hamilin bu talimatlara uyma borcu gündeme gelmeyecektir. Tahsil cirosu hamilinin diğer borçları; özen borcu, tahsil ettiği senet bedelini uygun süre içerisinde teslim borcu, uygun olmayan zamanda istifa etmeme borcu şeklinde ifade edilebilir. Belirtilmelidir ki, TBK m. 502 ve devamı hükümlerinde düzenlenen vekâlet sözleşmesindeki vekilden farklı olarak tahsil cirosu hamili senedin tahsili işini şahsen ifa borcu altında değildir. Ancak tarafların aralarında yapacakları yazılı veya sözlü bir sözleşmeyle hamile işi şahsen ifa borcu yüklenmesi mümkündür.

Senedi tahsil veya kısmi rehin cirosuna⁵⁵² dayanarak iktisap eden hamilin senedi bir tahsil cirosuyla devretmesi halinde ciranta – tahsil cirosu hamili – devredilen üçüncü kişi arasında meydana gelen hukuki ilişki alelade bir vekâlet ilişki olmaktan çıkar. Bu durumda taraflar arasında meydana gelen vekâlet ilişkisi “alt vekâlet” veya “ikame vekâlet” olacaktır. Buna göre, kısmi rehin cirosu hamilinin yapacağı tahsil cirosuyla meydana gelen ilişki “alt vekâlet”; tahsil cirosu hamilinin yapacağı tahsil cirosu ile meydana gelen ilişki “ikame vekâlet” olacaktır. Belirtmek gerekir ki alt vekâlet ve ikame vekâlete ilişkin hükümler kıymetli evrak hukukuna uygun düştüğü ölçüde taraflar arasında uygulama alanı bulur.

Türk Ticaret Kanunu m. 688/ f. 2 hükmü uyarınca, poliçe dolayısıyla sorumlu olanlar, yalnızca cirantaya karşı ileri sürebilecekleri def’ileri tahsil cirosu hamiline dermeyer edebilirler. Başka bir ifadeyle, senet dolayısıyla sorumlu olan kişiler tahsil cirosu hamiline karşı sahip oldukları kişisel nispi def’ileri ileri süremezler. Dolayısıyla, senet metninden anlaşılabilen def’iler, senedin geçersizliğine ilişkin def’iler ve kişisel olmayan nispi def’iler tahsil cirosu hamiline karşı ileri sürülebilir.

Senedin gizli tahsil cirosu ile devredilmesi halinde senet dolayısıyla sorumlu olan kişiler, gizli tahsil cirosu hamiline karşı sahip oldukları def’ileri ileri sürebilirler. Ancak sorumlular tarafından söz konusu cironun bir gizli tahsil cirosu olduğunun ispat edilmesi halinde bu kişiler yalnızca cirantaya karşı ileri sürebilecekleri def’ileri gizli tahsil cirosu hamiline karşı ileri sürebilirler.

Def’ilerin ileri sürülmesinden farklı olarak, senetten sorumlu olanların cirantaya karşı açması gereken bir davayı tahsil cirosu hamiline karşı açmaları mümkün değildir.

Türk Ticaret Kanunu m. 688/ f. 3 hükmünde tahsil cirosunun ne şekilde sona ereceğine ilişkin bir açıklama bulunmamaktadır. Madde metninde yalnızca, cirantanın fiil ehliyetini kaybetmesi veya ölmesi halinde tahsil cirosunun sona ermeyeceği ifade edilmiştir. Senedin tahsil edilmesi, taraflardan birinin ilişkiyi sona erdirmek istemesi hallerinde tahsil cirosu sona erer. Tahsil cirosu hamilinin iflası, gaipliği ve ölümü tahsil cirosunu sona erdirmez.

⁵⁵² Domaniç, 1975, 80.

KAYNAKÇA

- Acar F., Rehin Hukuku Dersleri, 1. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2016.
- Acar, F., Antalya G. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu (6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında İlk Tespitler), (Güncellenmiş ve Geliştirilmiş 2. Bası), Aristo Hukuk Yayınevi, İstanbul, 2017.
- Akipek, Ş., Alt Vekâlet. Yetkin Yayınları, Ankara, 2003.
- Akyol Ş., Üçüncü Şahsın İfayı Kendi Adına Talep Yetkisi, 2. Basım, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2007.
- Akyol, Ş. İfayı Kendi Adına Talep Yetkisi. İstanbul, 1981.
- Alışkan M, Kambiyo Senetlerinde Temlik Ciro, 1. Bası, Yayılım Yayıncılık, İstanbul, 1996.
- Alışkan M., İktisadi Müesseselerde Türkçe Kullanma Zorunluluğu, AÜEHFD Y. 2005. C. 8 S. 1-2, sa. 349-377.
- Alışkan, M., Cankat, R., ”Teori ve Uygulamada Kambiyo Senedinin Arka Yüzüne Lehtarın Ciro, 2, s.a. 29-54.
- Antalya, O.,G., Borçlar Hukuku Genel Hükümler C.1. Legal Yayınları, İstanbul, 2018.
- Arıkan M., Türk Özel Hukukunda Alacağın Temliki, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 13 S. 1 s.a. 129-155.
- Arkan S., “Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunla Yapılan Değişiklikler” BATİDER Y. 2003 C. 22 S. 1, s.a. 53-61.
- Arkan, S., Ticari İşletme Hukuku. (Son değişikliklere Göre Hazırlanmış ve Genişletilmiş 24. Basıdan Tıpkı Basım). BTHAEY, Ankara, 2018.
- Arslan R., Yılmaz E., Taşınır – Ayvaz S., Hanağası E. İcra ve İflas Hukuku. (4. Bası). Yetkin Yayınları, Ankara, 2018.
- Arslanlı H., Ticari Senetler Dersleri, 3. Bası, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Sermet Matbaası, İstanbul, 1952.
- Arvas, M. M., Türk Hukukunda Alacak Rehni. Bankacılar Dergisi, Y. 2018 S. 104, sa. 68-80.

- Ayan, Ö., “Kambiyo Senetlerinde Tahsil Ciro su”. LHD Y. 2009, S.77, s.a. 1461-1483.
- Azarkan N., Faktoring İşlemi Çerçevesinde Çeki Ciro İle Temlik Alan Üçüncü Kiş iye Karşı Şahsi Def’ilerin İleri Sürülmesi, DÜHFD C. 22, S. 36, Y. 2017, s. 89-107
- Bahtiyar M., “Bir Yetki Belgesiyle Kanıtlanan Temsil Yetkisinin Son Bulması” Makaleler –I- Beta Yayınları, İstanbul, 2008.
- Bahtiyar M., Kıymetli Evrak Hukuku (Ders Notları Soru Örnekleri), Güncellenmiş 15. Bası, Beta, İstanbul 2017.
- Bilgili F., DEMİRKAPI E., Kıymetli Evrak Hukuku, 8. Bası, Dora Yayınları, Bursa 2018.
- Bilgili F., Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun Bonoda “Ciro Edilemez” Kaydına İliş ki 200/202 No’lu Kararı Üzerine Bir Değerlendirme, Türkiye Barolar Birliğ i Dergisi S. 78, Y. 2008, s. 29-36.
- Bozer A., Bankacılar İçin Kıymetli Evrak Hukuku Bilgisi, 8. Bası, BTHAEY, Ankara 1989.
- Bozer A., GÖLE C., Kıymetli Evrak Hukuku, Son Değ iş ikliklerle Güncellenmiş ve Geniş letilmiş 6. Bası, BTHAEY, Ankara 2017.
- Bozkurt, T., Ticarî İş letme Hukuku. (Gözden Geçirilmiş 2. Bası). Legem Yayıncılık, Ankara, 2018.
- Can M, Kıymetli Evrak Hukuku (Ders Kitabı), 3. Bası, İmaj Yayınevi, Ankara, 2015.
- Can M.Ç. Türk Borçlar Kanunu’nun 603. Maddesinin Kıymetli Evrak Hukukunda Uygulanabilirliğ i- *Avalde Eş in Rızası Aranmalı mı ?* GÜHFD C. XXI, Y. 2017, S. 3, sa. 35-73.
- Çevik O.N. Gerekçeli – İç tihatlı – Notlu Türk Ticaret Kanunu Cilt 1 (1-815). Seçkin Kitapevi, Ankara, 1985.
- Demirkapı E. Kambiyo Senetlerinde İhbar Zorunluluğ u. Seçkin Yayınları, Ankara, 2011.
- Develi E., “Kambiyo Senetlerinde Rehin Ciro su”. SaÜHFD Y. 2016, C.4, S. 2, s.a. 79-102.
- Doğ anay İ., Türk Ticaret Kanunu Şerhi İkinci Cilt. Beta Basım Yayın, İstanbul, 2004.
- Doğ rusöz – Koş ut H., “Kambiyo Senetlerinde Beyaz Ciro”. İKÜHFD Y. 2017, 16(2) s.a. 629-649.

- Domaniç H., Kambiyo Senetlerinde Rehin Ciroosu, Ord. Prof. Dr. Ernst E. Hirsch'e Armağan (AÜHF). Ajans-Türk Matbaası, Ankara, 1964, s.a. 519-541.
- Domaniç H., Kıymetli Evrak Hukuku, İlaveli 2. Bası, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1975.
- Edgü E., Ticaret Hukuku III Kıymetli Evrak, Sevinç Matbaası, Ankara 1969.
- Erdem, N.. Kambiyo Senetlerinde Senet Metninde Değişiklik (Tahrifat). Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008.
- Erdoğan İ., Alacağın Temliki ve Kıymetli Evrakın Devri. Prof. Dr. Jale G: Akipek'e Armağan 1991 s.a. 479-505.
- Eren F., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 20. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2016.
- Eriş G. Açıklamalı – İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu 3. Cilt (372-677. Maddeler). Seçkin Yayınları, Ankara, 2010.
- Eriş G., Yeni Çek Yasası Işığında Uygulamalı Çek Hukuku, 4. Bası, Seçkin Yayınları Ankara, 2003.
- Erlüle, F., “Alt Vekâlet”. Prof. Dr. Selahattin Sulhi Tekinay'ın Hatırasına Armağan. İstanbul: Beta Yayınları, 1999. s.a. 259-269.
- Erol, A. N., Takip Hukukunda Kambiyo Senetleri (Poliçe – Bono – Çek). Doğu Matbaacılık, Ankara, 1971.
- Ertekin E., Karataş İ., Uygulamada Ticari Senetler Hukuku, Feryal Matbaacılık, Ankara 1992.
- Esener, T., Güven, K. Eşya Hukuku. (Genişletilmiş 5. Bası). Yetkin Yayınları, Ankara, 2012.
- Esener, T., Selahiyete Müstenit Temlik. Ankara, 1961.
- Esenkar B., Çekin Ziyayı ve Özellikle Çalınma Hali. (2. Bası). Adalet Yayınevi, Ankara, 2007.
- Gençtürk, M.. (2010) “5941 Sayılı Yeni Çek Kanununa Göre Karşılıksız Çek Keşide Etme Suçunda Şikayet Hakkı”. SDÜİİBFD C. 15 S. 2, s.a. 237-257.
- Giridi M. A., Poliçenin Ciroosu, Şirketi Mürettibiye Matbaası, İstanbul, (Hicri) 1309.
- Günay, E., Cirolu Çeklerde Yetkili Hamil. (Genişletilmiş 2. Bası). Seçkin Yayınları, Ankara, 2013.

Gürühan C. Çekin Zayi Olması ve İptali. Adalet Yayınevi, Ankara, 2011.

Hacıömeroğlu A., O., 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Kıymetli Evrak Hukukunda
Ciro, 1. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017.

Helvacı, M., "Kambiyo Senetlerinde Def'iler". Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan C. 1.
Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2007, s.a. 677 – 745.

Helvacı, M., "Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları". İÜHFİM LXXI Y. 2013, S.2, s.a.
165-199.

Hirş E., E., Ticaret Hukuku Dersleri, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. Bası, İsmail
Akgün Matbaası, İstanbul, 1948.

İmregün O., Kıymetli Evrak Hukuku (Genel Hükümler – Kambiyo Senetleri – Makbuz
Senedi – Varant), 3. Bası, Filiz Kitapevi, İstanbul, 2003.

İnternet: <http://tureng.com/tr>

İnternet: HukukTürk Hukuk Veri Tabanı

İnternet: Kazancı İçtihat Bilgi Bankası

İnternet: Lexpera İçtihat Bilgi Bankası

İnternet: <https://www.takasbank.com.tr>

Kaçak N., Açıklamalı – İçtihatlı Tüm Yönleriyle Bono Poliçe Çek, 5. Baskı Seçkin Yayınları.
Ankara 2010.

Kaplan, İ. Borçlar Hukuku Dersleri (Genel Hükümler). İmaj Yayınları, Ankara, 2009

Karabıyık A., Alternatif Ödeme Aracı Olarak: Elektronik Çek (E-ÇEK-1), MUFAD-MFD, Y.
2008 S. 38, s. 80-94. (2008-a)

Karabıyık A., Alternatif Ödeme Aracı Olarak: Elektronik Çek (E-ÇEK-2), MUFAD-MFD, Y.
2008 S. 38, s. 115-166. (2008-b)

Karayalçın Y., Rehin Ciroşunda Rehneden Cirantanın Hukuki Durumu, Ticaret Hukuku ve
Yargıtay Kararları Sempozyumu 1984, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü,
Ankara, 1984. (Rehin Ciroşu)

- Karayağın Y., Ticaret Hukuku Dersleri II Ticari Senetler, Güzel İstanbul Matbaası, Ankara, 1959.
- Kaya, A., Notlu Türk Ticaret Kanunu. (4. Bası). Beta Yayınları, İstanbul, 2014.
- Kaya, M.İ., Tatlı, B., Ticaret Hukuku –I (Ticari İşletme ve Ortaklıklar Hukuku). Seçkin Yayınları, Ankara, 2018.
- Kendigelen A., Çek Hukuku 4. Bası. Arıkan Yayınları, İstanbul 2007.
- Kendigelen A., Hukuki Mütalaalar. Onikilevha Yayınları, İstanbul 2012.
- Kendigelen A., Ticaret Hukuku Kürsüsünde Onbeş Yıl Hukuki Mütalaalar Cilt III, Beta Yayınları, İstanbul 2001.
- Kendigelen A., Yeni Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, Güncellenmiş 2. Basıdan 3. (Tıpkı) Bası, Onikilevha, İstanbul 2016.
- Kendigelen, A., Zengin, İ. Ç., (2019). “Karşılıksız Çek Suçunda Şikâyet Hakkının Sahibi”. *Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil’in Anısına Armağan*. On İki Levha Yayınları. İstanbul, 2019, s.a. 725-755.
- Kınacıoğlu N., Kıymetli Evrak Hukuku, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 4. Bası, Gazi Büro Kitapevi, Ankara 1993.
- Kırca İ., Çek Hukukuna İlişkin Muhtelif Sorunlar, Bankacılar Dergisi, S. 71, Y. 2009, s.a. 97-103.
- Kırkbeşoğlu, N. Türk Özel Hukukunda Kısmi Hükümsüzlük. (1. Bası). Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2011.
- Kocaimamoğlu S., Ticari Senetler Tatbikatı ve Banka Muameleleri, Ankara Basım ve Ciltevi, Ankara 1959.
- Kubilay H., Kambiyo Senetlerinin Rehni, DEÜHFD Prof. Dr. Kudret Ayiter Armağanı. Y. 1987 S. 1-4. s.a. 497-513.
- Kuru B., İcra ve İflas Hukuku El Kitabı. (Tamamen Yeniden Yazılmış ve Genişletilmiş 2. Bası). Adalet Yayınevi, Ankara, 2013.
- Moroğlu E., Bonoda İmza, BATİDER, C. 4, S. 4, s. 714 – 717.

- Moroğlu E., Nama Yazılı Pay Senetlerinin Devri ve Yargıtay Kararları, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XII, Ankara: BTHAEY 1996, s.a. 39 – 64.
- Narbay. Ő., (2010). “5941 Sayılı ek Kanununun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Bunların Değerlendirilmesi” Terazi Hukuk Dergisi. S. 43, s.a. 65-97.
- Nisim F., Alacağın Temliki, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. 49 S. 1 s.a. 177- 197.
- Odman Boztosun A., Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı, LHD, Y. 2007 S. 53 s.a. 1487 – 1499.
- Oğuzman M., K., z M. T., Borçlar Hukuku Genel Hükümler C.2, Gözden Geçirilmiş 10. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013.
- Oğuzman M., K., z M., T., Borçlar Hukuku Genel Hükümler C.1, Gözden Geçirilmiş 11. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013.
- Oğuzman M., K., Seliçi ., Oktay-zdemir S., EŞya Hukuku, 19. Bası, Filiz Kitapevi, İstanbul, 2016.
- Oğuzoğlu, A.., Oğuzoğlu, ., Açıklamalı ve İçtihatlı Bono ve ek Sorunları. (8. Bası) Beta, İstanbul, 2003.
- ğt T., ALTIN M., Ticari Senetler (Poliçe, Bono, ek) ve zel Takip Yolları, Ulucan Matbaası, Ankara, 1979.
- zdamar M., ek Kanununda Yapılan Değerlik zerine Bir Değerlendirme, GÜHFD Y. 2002 C. 4, S. 1-2, sa. 101-154.
- Özel B., Kambiyo Senetlerinde Rehin Ciroosu, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Konya, 2012.
- zgen İ., ek Kanunu. Ankara: Seçkin Yayınları, 2018.
- zgen İ., Sözüer, A., “ ‘Resmi Belgeyi Bozmak, Yok Etmek veya Gizlemek’ Suçu TCK, m. 205 ile ‘zel Belgeyi Bozmak, Yok Etmek veya Gizlemek’ Suçuna (TCK, m. 208) İlişkin Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi” Dr. Dr. hc. Sılvıa Talenbach’a Armağan. Seçkin Yayınları Ankara, 2018, sa. 513-532.

- Özkan Ö., “Poliçede Sebepsiz Zenginleşme Davası”. Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı. (2. Bası). Beta Yayınları, İstanbul, 2001.
- Öztan F., Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 1997.
- Öztan F., Kıymetli Evrak Hukuku, Güncellenmiş 21. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2017.
- Öztan F., Ticari Senetlerde İmzaların İstiklali İlkesi, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Dergisi, C.X, S. 2, Y. 1979, sa. 391-396.
- Öztürk (Dirikkan) H., Kıymetli Evrakın Ziyatı ve İptali. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi, Ankara, 1990.
- Parlak, Ş., Börü, L., “Alt Vekâlet”. Türkiye Barolar Birliği Dergisi Y. 2011, C. 24, S. 96, sa. 17-48
- Pekcantez H., Atalay O., Sungurtekin- Özkan, M., Özekes, M., İcra İflas Hukuku, 5. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2018.
- Poroy R., Tekinalp Ü., Kıymetli Evrak Hukuku Esasları (Çek Hukuku Yorumu İle), Gözden Geçirilmiş 22. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2018.
- Pulaşlı H., Bağlı Nama Yazılı Pay Senetleri, Dayınlarlı Yayıncılık, Ankara, 1992.
- Pulaşlı H., Kıymetli Evrak Hukukun Esasları, Tamamen Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 6. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.
- Reisoğlu S.. Çek Hukuku. Ankara, 2011.
- Seven V., Hamiline Yazılı Çekte Ciranta Tarafından Konan "Bedeli Teminattır" Kaydının Hukuki Sonucu (Karar İncelemesi), C. 5, S. 2, Y. 2003, sa. 143-158.
- Sezer A., Kıymetli Evrakın Zayi Olması ve İptal Davası. (4. Bası). Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.
- Sirmen, L. Eşya Hukuku. (6. Bası). Yetkin Yayınları, Ankara, 2018.
- Soyer – Güleç, S., Borç İçin Hapis Yasağı. Seçkin Yayınları, Ankara, 2007.
- Şahin A., Kambiyo Senetlerinde ‘Gecikmiş Ciro’ya Bağlı Hukuki Sonuçlar, Fırat Öztan’a Armağan C. 2 sa. 1927- 1966.
- Şeker, M., Yazılmamış Sayılma. On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015.

- Şen, E.. “Son Kararlar Işığında Karşılıksız Çekte Şikayet Hakkı” (<https://www.hukukihaber.net/son-kararlar-isiginda-karsiliksiz-cekte-sikayet-hakki-makale,5498.html> adresinde 25.10.2017 tarihinde yayınlanan köşe yazısı) (E.T. 10.04.2019).
- Şimşek E., Hukukta ve Cezada Ticari Senetler (Bono – Çek – Poliçe), Yonca Matbaası, Ankara, 1982.
- Şimşek E., Kambiyo Senetlerinde Haksız İktisap Davası, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Dergisi, Cilt IX, S.2, Y 1977. sa. 349-367. (Şimşek, 1977/1)
- Şimşek E., Tahsil Cirosu ve Bazı Sorunlar, Ankara Barosu Dergisi 1977/2, sa. 268-280.
- Tandoğan, H., Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri C.2. (Dördüncü Tıpkı Basıdan Tıpkı Beşinci Bası). Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010.
- Tekinalp Ü., Evraksız Kıymetli Evraka veya Kıymet Haklarına Doğru, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Dergisi, C. XIV, S. 3, Y. 1988, s. 1-16.
- Tekinay S., S., Akman S., Burcuoğlu H., Altop A., Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 6. Bası, Filiz Kitapevi, İstanbul 1993.
- Tekinay, S., S., Türk Aile Hukuku, Gözden Geçirilmiş 6. Bası, Beta, İstanbul 1986.
- Teoman, Ö., Yaşayan Ticaret Hukuku (Hukuki Mütalaalar) Kitap: 14 2010-2011, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2012.
- Teoman, Ö., “Ciro Yasağı” Yaşayan Ticaret Hukuku (Hukuki Mütalaalar) C.1 1982-1991. (2. Bası). İstanbul 2011, sa. 1216-1221.
- Töre N., Bankacılar için Dış Ticaret ve Kambiyo Bilgisi, 7. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1989.
- Turanlı H., Türk Hukukunda Alonj, Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, C.3 S.1 Y. 2017, sa. 119-128.
- Tüzel H. Nalan, Kambiyo Senetlerinde Tahsil Cirosu, 1. Bası, Alp Yayınları, Bursa, 2005.
- Uyar, T., İcra Hukukunda Kambiyo Senetleri (İİK 167-170b). 4. Bası, Bilge Yayınevi, Ankara 2013.

- Ülgen H., Helvacı M., Kendigelen A., Kaya A., Kıymetli Evrak Hukuku (Yeni Türk Ticaret Kanununa, Yeni Çek Yasasına ve Sermaye Piyasası Kanuna Göre Güncellenmiş 7. Basıdan 10. Tıpkı Bası, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul, 2015.
- Von Tuhr A., Borçlar Hukuku Cilt 1-2 (Çeviren: Cevat EDEGE), Gözden Geçirilmiş 2. Bası, Olgaç Matbaası, Ankara, 1993.
- Yağmur S., Türk Hukukunda Çeke Konulabilecek Kanunda Öngörülmeyen Bazı İhtiyari Kayıtlar, MÜHFHAD Y. 2016 s. 22 sa. 2867-2892.
- Yavuz C., Türk, İsviçre ve Fransız Medeni Hukuklarında Dolaylı Temsil. Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1983.
- Yılmaz A., Kambiyo Senetlerinden Rehin Ciro su ve Rehin Ciro sunun Teminat İşlevi, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2011/2, sa. 287-308.
- Yılmaz E., Hukuk Sözlüğü, Genişletilmiş 7. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2002.
- Yongalık, A., “İstisnalar Dar Yorumlanır’ Kuralı ve Değerlendirilmesi” *AÜHFD* Y. 2011, 60(1), sa. 1-15.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : KÜÇÜKAYDIN Halil Doğan

Uyruğu : T.C

Doğum tarihi ve yeri : 30/07/1993, İstanbul

Medeni hali : Bekar

Telefon : 0312 231 7360

Faks : --

e-mail : halildogankucukaydin@gmail.com

Eğitim

	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Lisans	Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi	03/06/2016
Lise	Selimpaşa Atatürk Anadolu Lisesi	11/06/2011

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2016	Bursa Barosu	Stj. Av.
2017	Tomruk&Tomruk Hukuk Bürosu	Av.
2018	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Hukuk Fakültesi	Arş. Gör.
2018	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi	Arş. Gör.

Yabancı Dil

İngilizce

Hobiler

Yüzmek, Kitap Okumak, Müzik Dinlemek

le.ahbv.edu.tr